

Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja KSH esimese etapi aruande avaliku väljapaneku (16.12.2024 – 19.01.2025) käigus laekunud arvamuskirjade koondtabel. Avalikul väljapanekul olid tuuleparkide potentsiaalsed eelvalikulad nr 3A, nr 3B, nr 5, nr7, nr 8, nr 9, nr 10 ja nr 12.

Käesolev dokument sisaldab Põhja-Pärnumaa vallavalitsusele saadetud arvamusi, küsimusi ja ettepanekuid, millele Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus on vastuskirjad koostanud.

Arvamuste kohta on vallavalitsuse poolt teatatud põhjendatud seisukohad isikutele personaalse e- kirjaga.

1. PAATINA OÜ / 7-1/1003-221	4
2. R. K., / 7-1/1003-233	4
3. T. S., / 7-1/1003-236	6
4. K. K., 7-1/1003-238	7
5. M. A., 7-1/1003-239.....	9
6. E. S., 7-1/1003-240.....	9
7. K. J., 7-1/1003-241	10
8. K. R., 7-1/1003-242	11
9. H. K., 7-1/1003-244	11
10. M. T., 7-1/1003-245.....	11
11. A. K., 7-1/1003-246	11
12. V. T., 1-1/1003-247.....	12
13. V. K., 7-1/1003-249	12
14. E. L., 7-1/1003-251	12
15. E. M., 7-1/1003-252.....	12
16. R. G., 7-1/1003-253	13
17. A., 7-1/1003-254.....	15
18. A. A., 7-1/1003-255.....	15
19. K. R., 7-1/1003-256	16
20. J. T., 7-1/1003-257.....	17
21. E. O., 7-1/1003-258.....	17
22. K. B., 7-1/1003-259.....	17
23. S. P., 7-1/1003-260.....	17
24. P. T., 7-1/1003-261	18
25. E. P., 7-1/1003-262	18
26. E. S., 7-1/1003-263.....	19
27. T. M., 7-1/1003-264.....	19
28. R. K., 7-1/1003-265	19
29. Õ. K., 7-1/1003-266	20
30. M. L., 7-1/1003-267.....	22
31. E. O., 7-1/1003-268.....	22
32. A. K., 7-1/1003-269	22
33. R. R., 7-1/1003-270.....	23

34. H. R., 7-1/1003-271	24
35. K. S., 7-1/1003-272	29
36. M. K., 7-1/1003-273.....	29
37. H. S., 7-1/1003-274	29
38. U. K., 7-1/1003-275	31
39. A. K., 7-1/1003-276	32
40. K. T., 7-1/1003-277.....	34
41. M. S., 7-1/1003-278	34
42. J. T., 7-1/1003-279.....	35
43. L. H., 7-1/1003-280.....	35
44. H. K., 7-1/1003-281	36
45. J. M., 7-1/1003-282.....	36
46. R. R., 7-1/1003-283.....	36
47. K. S., 7-1/1003-284	37
48. K. K., 7-1/1003-285	37
49. K. S., 7-1/1003-286	37
50. S. R., 7-1/1003-287	38
51. R. G., 7-1/1003-288	41
52. U. M., 7-1/1003-289.....	45
53. T. K., 7-1/1003-290.....	47
54. Ü. K., 7-1/1003-291	48
55. E. M. L., 7-1/1003-292	48
56. MTÜ LOODUSE JA INIMESTE EEST, 7-1/1003-293	51
57. M. T., 7-1/1003-294.....	52
58. L. T., 7-1/1003-295	54
59. J. T., 7-1/1003-296.....	54
60. E.B. 7-1/1003-297	56
61. L. T., 7-1/1003-298	56
62. J. S., 7-1/1003-299	57
63. S. L., 7-1/1003-300.....	58
64. J. N., 7-1/1003-301.....	58
65. T. E., 7-1/1003-302	59
66. E. P., 7-1/1003-303	60
67. L.-L. V., 7-1/1003-304.....	60
68. J. R. , 7-1/1003-305.....	62
69. H. T., 7-1/1003-306.....	63
70. K. T., 7-1/1003-307.....	64
71. U. K., 7-1/1003-308	65
72. M. V., 7-1/1003-309.....	66
73. E. V., 7-1/1003-310.....	66

74. M. I., 7-1/1003-311	66
75. H. H., 7-1/1003-312	69
76. L. V., 7-1/1003-313.....	70
77. E. V., 7-1/1003-314.....	72
78. R. V., 7-1/1003-315.....	72
79. M. R., 7-1/1003-316.....	73
80. V. H., 7-1/1003-317	74
81. K. K., 7-1/1003-318	76
82. A. E., 7-1/1003-319	76
83. ENEFIT GREEN AS, 7-1/1003-320	77
84. MTÜ LOODUSE JA INIMESTE EEST, 7-1/1003-321	77
85. A. E., 7-1/1003-322	78
86. K. R., 7-1/1003-323	81
87. E. R., 7-1/1003-324	84
88. I. H., 7-1/1003-325	85
89. J. H., 7-1/1003-326	86
90. R. V., 7-1/1003-327	88
91. M. K., 7-1/1003-328.....	89
92. K. K., 7-1/1003-329	89
93. A.-E. R., 7-1/1003-330.....	91
94. K. L., 7-1/1003-331.....	91
95. K. A. A., 7-1/1003-332.....	92
96. P. T., 7-1/1003-333	94
97. M. M., 7-1/1003-334.....	95
98. E. K., 7-1/1003-335.....	95
99. R. R., 7-1/1003-336.....	97
100. R. K., 7-1/1003-337	98
101. A. L., 7-1/1003-338.....	101
102. T. K., 7-1/1003-339	103
103. E. K., 7-1/1003-340	105
104. E. K., 7-1/1003-341	105
105. I. J., 7-1/1003-342.....	106
106. OÜ KUUSIKARU, 7-1/1003-343.....	106
107. K. P., 7-1/1003-344.....	106
108. SA KESKKONNAÕIGUSE KESKUS, 7-1/1003-345.....	109
109. M. R., 7-1/1003-346.....	109
110. EESTI ORNITOLOOGIAÜHING, 7-1/1003-347.....	109
111. K. T., 7-1/1003-348	110
112. K. L., 7-1/1003-202	110
113. A. L., 7-1/1846-72.....	113

114.	D. V., 7-1/1846-81	114
115.	M. M., 15-11/79-2.....	114
116.	P. P., 7-1/1003-349	115
117.	A. K., 7-1/1003-352	115
118.	A. T., 7-1/1003-353.....	116
119.	A. T., 7-1/1003-354.....	116
120.	MTÜ LOODUSE JA INIMESTE EEST, 7-1/1003-356.....	117
121.	A. T., 7-1/1003-357.....	118

Sisukord

1. Paatina OÜ / 7-1/1003-221

Tere

Täna kaasamast. Edastan omapoolse seisukoha:

Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detaiplaneeringu KSH aruanne toob välja, et „juhul kui kavandatakse tuulepargi laiendamise läbi Põhja-Pärnumaa tuuleparkide eriplaneeringu, siis on oodata lähimatel elamualadel müüra taseme tõusu.“ Dokumendi müraproгноosides on välja toodud konkreetseid elamumaad, kus suure tõenäosusega võib kahe lähestikku planeeritava tuulepargi müüra koostamises esineda normtasemetega mittetäitmine.

Selle seoses palun detailse lahenduse koostamisel hinnata Soosaare ja muude Võiera küla elamumaadele mõjuvaid varjutus-, müra- jm häiringuid koostamises käesoleva eriplaneeringu eelvalikualadele nr 5 ja 7 kavandatud tuulegeneraatorite ning Rahnoja-Vihtra DP P10 tuulepargi arendusalaga.

VASTUS:

Teie arvamusega on arvestatud. Juhime teie tähelepanu, et Rahnoja-Vihtra DP P10 tuulepargi arendusalaga kumulatiivsed mõjud on arvestatud. Teie väljavõtte on tingimus, mida tuleb täita ka edasises planeerimise menetluse etapis. Aladel 5 ja 7 minnakse edasi detailse lahendusega, selle planeeringu etappi raames on kohustuslik koostada Rahnoja-Vihtra DP P10 tuulepargi arendusalaga uuesti arvestada ja hinnata normidele vastavust. Käesolevas aruandes on seda juba arvestatud nt: müra modelleerimine on tehtud koostamises ning Rahnoja-Vihtra DP P10 tuulepargi arendusalaga ja andmed esitatud lisas 3; varjutuse osas on samuti kumulatiivset mõju arvestatud ka andmed on esitatud lisas 3 ja selle baasil on koostatud ptk 4.6.3.

2. R. K., / 7-1/1003-233

Eelvalikuala nr 7, Vihtra, Võiera küla territooriumil;

1. Lindude, loomade, putukate, taimede elupaikade kvaliteedi langus, kohati lausa hävitamine häiringute tõttu! Müra, kokkupõrkesuremus, elupaikade hävimine jne.

See uuring mis on tehtud on oluliselt poolik ja puudulik. Olles ise loodushuviline ja hobifotograaf elavad seal ka merikotkad ja palju muid linnuliike, taimi nt ööviil ja teised käpalised, mis on ohustatud ja kaitse all! Elan ise selle ala lähedal. Kuna uuring on puudulik siis on vaja täiendavat infot usaldusväärsest allikast. Kui see eelvalikuala peaks minema töösse siis pöördun usaldusväärsete allikate poole, et selgitada välja puudujäägid mis hetkel on. Olen veendunud, et sellelt alalt avastatakse veel palju muidki vääriselupaiku jne. Ning siis läheb see kahjuks ka juba meediasse. Siin all siis toodud välja teie poolt antud info:

III Detailse lahenduse koostamisest loobumise kaalumise eelvalikualal nr 7

17.03.2023 jõustunud PlanS § 95¹ lg 1 sätestab, et kohaliku omavalitsuse üksus võib tuuleparki kavandava KOV EP koostamisel loobuda detailse lahenduse koostamisest ja kehtestada planeeringu asukoha eelvaliku otsuse alusel, kui puuduvad välistavad tegurid tuulepargi edasiseks kavandamiseks projekteerimistingimustega ning asukoha eelvaliku otsuses on toodud projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused.

EhSRS § 30⁶ sätestab, et PlanS § 95¹ kohaldatakse ka enne sätte jõustumist (17.03.2023) algatatud planeeringutele, mille osas ei ole asukoha eelvaliku otsust veel tehtud.

Antud juhul on EV ja KSH I ptk-s 8 selgitatud, miks muu hulgas eelvalikualal nr 7 on vajalik edasimineku detailse lahendusega: „Ala on hinnatud linnustiku seisukohalt eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapi raames läbiviidud linnustiku uuringu põhjal tõenäoliselt ebasobivaks, mistõttu on vajalik ala 7 puhul edasi minna detailse lahendusega. Täpsemat elupaigauuringut vajavad järgmised linnuliigid: väikekonnakotkas, teder, metsis, rüüt, mudatilder, kiivitaja, punajalg-tilder, väikekoovitaja, mustsaba-vigle, suurkoovitaja, niidurüdi ja tutkas. Projekteerimistingimustega edasiminekut välistavaks asjaoluks on ka see, et eriplaneeringu asukoha eelvaliku raames läbiviidud müra modelleerimise tulemused näitavad, et eelvalikuala 7 ja Pärnu maakonnaplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringu arendusala P10 koosmõjul võib öine müra sihtväärtus olla ületatud umbes viiel elamualal. Eelvalikualal 7 on tuulepargi lahendust võimalik lahendada nii, et kõikidel elamualadel oleksid tagatud ettenähtud müra normtasemed, võttes arvesse ka kumulatiivset mõju, kuid seda tuleb teha detailse lahenduse etapis (müra sõltub nii tuuliku täpsest paiknemisest, kui ka näiteks tuuliku mudelist ning mõlemat on võimalik paika panna detailses lahenduses). Vastavalt nahkhiire uuringule ei asu eelvalikualal 7 palju I klassi metsaalasid, mis võiksid olla nahkhiirtele olulised. Pigem on ala loodusmaastiku poolest selline, kuhu tuulikute paigutamisel on oluline negatiivne mõju nahkhiirtele välistatud. Ala 7 jääb osaliselt maakonna väikese rohevõrgustiku tugiialale. Detailses lahenduses on võimalik elektrituulikute paigutust lahendada nii, et tagatud on rohevõrgustiku tugiiala toimimine ja rohevõrgustiku eesmärkidega vastuollu ei minda.“

2. Oluline negatiivne mõju nii inimestele, kui keskkonnale on tuulikute tulev vibratsioon.
3. Tuulikute läheduses kaasneb kinnisvara ja maa hindade oluline langus. Ei tea ühtegi inimest, kes sooviks tuulikute lähedal 5 km raadiuses elada! Kuna olen väga tundlik haiguste ja ärevuse suhtes. Kui on vaja saan ka tuua arsti poolt vastava tõendi. Siis selle tuulepargi 7 loomise korral peaksime oma kinnisvara maha müüma ja kolima.
4. Valguse varjutus, valguse vilkumine tekib nr 7 tuulepargiga meie kinnistule. Eriti on see sügis, talvisel ajal kui päike paistab madalalt. See omakorda mõjutab negatiivselt meie elu kvaliteeti.
5. Vaate negatiivne häiring. Pool taevast on teletorni suuruseid tuulikuid täis, mis tekitavad ärevust ja stressi!
6. Infraheli, mille kahjulikust mõjust tuulikute puhul puudub täpne info. Enne, kui pole selgeks tehtud täpselt nende tuulikute, mis nr 7 alale tulevad kahjulike mõjude ja nende ulatuse suhtes ei tohiks ehitada ega paigaldada ühtegi tuulikut sinna! Pluss tuleks uurida kas infraheli ja tuulikute vibratsioon, müra, kiirus, tuulikute koguarv ja koosmõju erineva tuule kiiruse ja suunaga? Kui kahjulik see on inimese tervisele. Soovin teada mitu majapidamist või isikut peab vastu olema sellele planeeringule nr 7 et otsus langetatakse inimeste kasuks, kes on linnast ja tihedamast asulatest kolinud loodusesse, et oma tervist, pere ja psüühikat hoida?

Palun, kui vähegi on säilinud kaastunne ja inimlikus ärge hävitage meie rahu, kodu ja tervist.

Pealegi see ala on väga rikas erinevate lindude, loomade, putukate ja taimede poolest. Kui see on hävitatud siis selle taastamine on pea võimatu.

Lugupidamisega,

R. K.

r@gmail.com

Telef: 5

PS. Meie majapidamises on selle nr 7 planeeringu vastu

J. K.

J. K.

J. K.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Selgitame, et eriplaneeringu käigus on leitud eelvalikualad, mille puhul on jõutud järeldusele, et planeeringus sätestatud tingimusi järgides on olulised negatiivsed mõjud looduskeskkonnale, inimeste tervisele ja sotsiaal-

majanduslikule keskkonnale välistatud. Eelvalikualad leiti välistusmeetodi teel ehk tegemist on vallas tuuleparkide rajamiseks sobivaimate aladega. Tuuleparkide asukoha valikul on proovitud valida sellised alad, mis jääksid inimasutusest võimalikult kaugemale – nt asukoha valikul arvestati elu- ja ühiskondlike hoonete puhul 1 km puhvriga, samas sellise lähenemisviisi puhul on paratamatu paradoks see, et alles jäävad alad on just need n-ö “puutumatud” looduslikud alad. Eriplaneeringus on sobivad alad proovitud leida võttes arvesse nii inimest, kui ka looduskeskkonda.

- Eelvalikuala nr 7 on hinnatud linnustiku seisukohalt tõenäoliselt ebasobivaks. Seetõttu on planeeringu asukoha eelvaliku etapis otsustatud, et ala vajab detailse lahenduse koostamist. Detailse lahenduse käigus viiakse läbi täiendavad uuringud, mis hõlmavad täpsustatud elupaigauuringuid mitmete linnuliikide, sealhulgas väike-konnakotka, tedre ja metsise. See tagab põhjalikuma analüüsi ala väärtuslike elupaikade kohta ja võimaldab planeeringulahenduse kohandamist vastavalt uuringute tulemustele.
- Vibratsiooni kohta on ülevaade ptk 4.6.2. Seal on kirjas „Teadusartiklites kajastatud uuringu tulemused näitavad, et tuulikud ei tekita maapinnas märkimisväärseid vibratsioone ning et juba tuuliku jalamil on vibratsiooni tasemed väga madalad jäädes allapoole inimese tajuvuslääve (Meunier, 2013; Borowski, 2019; Berg et al, 2017).“ Seega vastab see ka küsimusele, et alla 1 km vahemaa ei ole selle mõju tunda.
- On tõsi, et tuulepargi rajamine võib mõjutada kinnisvara väärtust, eriti kui tuulikud on nähtavad. Uuringud on näidanud, et kinnisvara väärtus võib langeda, kui vaated on tuulikute tugevalt mõjutatud. Näiteks on leitud, et kinnisvara väärtus langes 9–14% võrra tuulikute mõjutatud vaadete korral.

Aruandes on müra ja inimese tervisele mõjusid hinnatud peatükis 4.6. Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeda ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

- Planeeringu käigus hinnatakse ka valguse varjutuse ja vilkumise potentsiaalset mõju elukvaliteedile. Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandes käsitletakse varjutuse teemat ning analüüsitakse, kas ja kuidas see võib elamupiirkondi mõjutada. Vajadusel töötatakse välja meetmed varjutuse negatiivse mõju vähendamiseks. Planeeringu dokumentatsioonis on vastav analüüs olemas, palun tutvuge planeeringu KSH aruande peatükis 4.6.
- Visuaalse mõju hindamine on osa keskkonnamõju strateegilisest hindamisest. Planeeringu koostamisel analüüsitakse (peatükis 4.6.4) tuuleparkide võimalikku visuaalset mõju maastikule ja elukeskkonnale. Eesmärk on leida lahendused, mis minimeerivad negatiivset visuaalset mõju ja sobivad kohalikkude maastikku.
- Palume teil tutvuda KSH aruande peatükiga 4.6., kus on teemade alusel antud tagasisidet.

Käesoleval ajal on eelvalikuala nr 7 menetluses vastavalt planeerimisseadusele.

Peale avalike arutelude toimumist on võimalus kaaluda, kas ja milliste eelvalikualade osas jätkata menetlusega ning esitada vallavolikogule vastuvõtmiseks ja hiljem kehtestamiseks.

3. T. S., / 7-1/1003-236

Manustes vajalik informatsioon Vändra ümbrusse planeeritava tuuletööstuse kohta. Minu seisukoht on elada terves elukeskkonnas tuulikute vabalt, et ka meie järeltulijad näeksid siia oma perekonna loomisel perspektiivi. Loodan, et meie koostöö kannab palju head vilja. Eesti Maleliidu president Joakim Johan Helenius tõi enne maleolümpiat esile male kasulikkuse laste ja noorte hulgas. Paljud lapsed mängivad nutiseadmetes mängu, mis põhinevad kiirele reageeringule, samas male soodustab iseseisvat mõtlemist ja aitab meid ka igapäevaelus käike ette planeerida/näha! Muide, kõige kauem elavad täisväärtuslikku elu inimesed, kes mõtlevad kategooriates 20 - 40 aastat ette. Soovin otsusekindlaid ja häid käike! Maleringi juhendaja

T. S.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

4. K. K., 7-1/1003-238

08.10.24 saadetud küsimused Erich Palmile (tavakirjas), kelle vastused (03.12.24) allpool on märgitud boldis. Uued küsimused on lisatud sinisega. Kursiivis viidatud aruandest ja ptk-st väljavõtted. (lisatud fail 5 lk.)

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palun selgitada, millist personaalset teavituskirja ja millise infoga Teie vallast ootate? Vallavalitsuse poolt on Teid eelnevalt teavitatud eriplaneeringu aruandele arvamuse avaldamiseks ja avalikust väljapanekust.

- KSH lisades on esitatud Joonised 1 ja Joonis 5, kus on kujutatud alad ning mõõtkava. Seal on võimalik tutvuda infoga, kui kaugel asub Teie kinnistu eelvalikualast.
- Artikli tekstis ei viidata tuulikute kõrgusele, tuuakse ära valim „*Four large-scale wind farm sites located in the immediate vicinity of three medium-sized cities in the federal state of North Rhine-Westphalia (NRW), Germany, are investigated.*“ Piirkonnas olevate tuulikute kõrgus on kuni 250 m. Eestis ei ole nii kõrgeid tuulikuid kui 300 m, hetkel on kõrgeimad 250 m. Seega on teadusuuring pädev.
- Selgema pildi saamiseks soovitan tutvuda lisa toodud fotomontaažidega, mis näitab, et visuaalselt metsad võivad aidata varjata tuulikute nähtavust. Need on planeeringus näidatud vastavalt lubatud suurimale kõrgusele.
- KSH aruandes on käsitletud ptk 4.6.1.3 madalsageduslik müra. Infraheli on eriti madalsagedusliku müra (heli sagedusvahemikus ca 0–20 Hz). Täiendame aruannet mõjude osas, kuid jäädakse seisukohale uuringute tulemusena, et „siiani puuduvad veenvad tõendid selle kohta, et tuulegeneraatorite infraheliga kokkupuude võiks põhjustada kahjulikke tervisemõjusid heli sagedustel ja tasemetel, mida võib eeldada olevat tuuleparkide lähedal asuvates müratundlikes kohtades.“

Palun tutvuda ka alltoodud allikatega, mis on tõenduspõhised ehk eelretsenseeritud:

¹ WSP. 2023. A REVIEW OF NOISE GUIDANCE FOR ONSHORE WIND TURBINES. Department for Business, Energy & Industrial Strategy. <https://www.wsp.com/en-gb/insights/wind-turbine-noise-report>

¹ Salt, AN & Hullar, TE, 2010. Responses of the ear to low frequency sounds, infrasound and wind turbines. *Hearing Research*, 268 (1-2), 12-21. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378595510003126>

¹ Weichenberger, M, Bauer, M, Kühler, R, Hensel, J, Forlim, CG, Ihlenfeld, A, Ittermann, B, Gallinat, J, Koch, C & Kühn, S, 2017. Altered cortical and subcortical connectivity due to infrasound administered near the hearing threshold - Evidence from fMRI. *PLoS ONE*, 12, e0174420. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0174420>

¹ van Kamp, I & van den Berg, F, 2021. Health effects related to wind turbine sound: An update. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18 (17), 9133. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/17/9133>

- Palume tutvuda aruannetega, et leida enda soovitud informatsioon. Soome uuring on leitav siit https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162329/VNTEAS_2020_34.pdf?utm_source=chatgpt.com

Austraalia uuring siin <https://ehp.niehs.nih.gov/doi/10.1289/EHP10757>

Infraheli helirõhutasemete piirväärtused on toodud sotsiaalministri 06.05.2002 määruses nr 75 „Ultra- ja infraheli helirõhutasemete piirväärtused ning ultra- ja infraheli helirõhutasemete mõõtmise“. Samuti annab Terviseamet ülevaate oma kodulehel, millega soovitan tutvuda <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>

- Antud küsimus ei puuduta eriplaneeringu lahendust ja seega soovitame Teil pöörduda informatsiooni saamiseks Kliimaministeeriumi energeetikaosakonna poole. Lisaks võite saada informatsiooni <https://elering.ee/book/export/html/1013>.
- Elektrituulikute tingitud müratase peavad kindlasti vastama Eesti Vabariigis kehtivatele piirnormidele. Sellises olukorras algatab Terviseamet/ Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet järelevalve menetluse ja teeb ettekirjutuse. Ettekirjutuses määratakse meetmed, mis tuleb rakendada, et müratase vastataks nõuetele.
- Vallavalitsus ei saa vastata küsimustele, mida MTÜ Looduse ja Inimeste Eest ja Regionaal- ja Põllumajandusministeerium kohtumisel tõdesid. Vallavalitsuse liikmed ega ametnikud ei osalenud nimetatud kohtumisel.
- Taluvustasudega saate tutvuda <https://www.riigiteataja.ee/akt/114032011039?leiaKehtiv>
- Riik on valda toetanud. Projekti nimi: Põhja-Pärnumaa vallas taastuenergia planeeringute võimestamine (periood 24.05.2024-31.03.2026). Projekti toetus on kõigi valla tuuleparkide planeeringute võimestamiseks.
- Lisas 3 on näidatud müramodelleerimise tulemused, need kajastavad informatsiooni elektrituulikust tingitud müra leviku kohta. 3 km piirkonda on võimalik määrata KSH aruande lisas olevate jooniste pealt või laadides alla kaardikihid, mille saab avada näiteks vaba varaga QGIS. Seal saab elektrituulikust määrata raadiuse 3 km.
- Andmed on korrektsed mõlemas dokumendis, erinevus on tingitud erinevas mõõtkavas. Aruandes on skeemid näitlikustamiseks, tehtud väiksema mõõtkavaga, et oleks paremini arusaadav mõju piirkond ja lisas on programmist väljavõtte 10 ja 20 km mõõtkavale.
- Arendaja pankroti korral toimitakse Eestis kehtivate seaduste järgi.
- Pärnu maakonna planeering (Riigihalduse minister kehtestas 29.03.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/74 m) Lisa 6 Tuuleenergeetika teemaplaneeringu seletuskiri, sätestab tingimused. Selles on seatud tingimus, millega on lubatud kuni 250 m tuulikud. Samas ei ole eriplaneeringuga vastuolu, kuna täidetakse järgmist tingimust „Kõrgemate kui 250 m (kogukõrgus koos labadega) tuulikute kavandamisel tuleb koostada asjakohane üldplaneering või maakonnaplaneering.“. Planeerimisseaduse muudatusega 2022. on § 95.punkt (8¹) Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga võib teha ettepaneku maakonnaplaneeringu muutmiseks.
- Täname edastatud uuringute eest. Täiendasime aruannet asjakohaste teemat kajastavate uuringutega. Kokkuvõttes leiti, et infraheli võib tekitada tervisehäireid, kuid reaalseks ohu või häiringu (taju) tekkeks peab infraheli puhul esinema äärmiselt kõrge (intensiivne) helirõhk. Sellist intensiivse helirõhu tasemega infraheli ei kaasne kaasaegsete tuuleturbiinide töötamisega. Palume teil tutvuda ka Terviseameti koduleheküljel esitatud informatsiooniga.
- Tervise murega tuleb pöörduda perearsti poole. Kui peaks selguma seos tuulepargi mõjudega tuleks teavitada, kohaliku omavalitsust, arendajat ja Terviseamet.
- Sandor Liive kommenteerimine- leiame, et antud küsimus ei ole seotud otseselt planeeringu lahendusega ja seega ei ole asjakohane teemat kommenteerida.
- Kaustas „Menetlusdokumendid“ dokumendis 8. Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus“ peatükis on asukoha eelvaliku kriteeriumid kirjeldatud. Tuulekiirus siinkohal kirjeldatud ei ole.
- Eelvalikualade piiride muutmise põhjuste ülevaade on peatükides 3.2., 5 ning 6.
- Põhja-Pärnumaa vallas toimub sama aegselt kaks eraldiseisvat planeeringu menetlust: Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneering ning Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneering. Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneeringu alad on P9 ja P10. Näiteks lk 152 on näidatud ära, kuidas alad paiknevad. Seal on näha, et eriplaneeringu potentsiaalselt sobilik eelvalikuala nr 7 ja Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneeringu ala P10 külgnevad üksteisega. Eelvalikuala nr 7 sobilikus on tehtud kokkuvõtte leheküljel 217. Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneeringu ala P10 osas tehakse sobivuse otsus eraldi menetluse käigus.

- Palume võimalusel täpsustada, millistele allikatele tugineb, Teie väide: `` inimesed soovivad lahkuda sellise suure arengupotentsiaaliga piirkonnast``?

Vallavalitsus nõustub Teiega, et üheskoos ja targalt peab taastuenergia arendama.

5. M. A., 7-1/1003-239

Ei ehita mingeid tuulikuid Vändra ümbrusesse.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

6. E. S., 7-1/1003-240

Enne kui Vändra külje alla hakatakse ehitama tuuleparke, siis on mul edastada isiklik tagasiside tuulepargi mõjudest. Detailplaneeringut see arvatavasti enam ei mõjuta...kasusaajaid liialt mitu!

Sopi-Tootsi tuulepark hakkas tööle augustis 2024, kõik 38 tuulikut said püsti septembris 2024, täisvõimsuse (ehk siis kõik 38 tuulikut töötavad) saavutab 2025 esimeses-teises kvartalis-OH ÕUDU!

Meie pere probleemid algasid alates 04.11.2024. Esimest korda tundsin, et midagi on mis ei lase uinuda, magama minnes kostub väljast häirivat heli. Kuna magan aastaringselt avatud aknaga, siis see heli mis häirib, kostub tuppa. Kostub ka suletud aknaga, kuna avatud aknaga ei saa enam magada! Heli on justkui selline mis meenutab mikromootori surinat. Seda heli ei ole igapäevaselt kuulda, sõltub tuule suunast ja ka kiirusest. Etteruttavalt lisan, et see mikromootori heli oli ka siis kosta kui alevis oli elekter ära 3.-4. jaanuaril ning 7. jaanuaril. Voolukatkestusega oli terve alev elektrita kuid tuulikud töötasid!!!

Pereliikmed hakkasid samaaegselt kurtma unehäireid ja ilmnenud „sisemisest võdinast“ mida pole varasemalt esinenud. Kummaline on see, et sarnased probleemid ilmned kõikidel pereliikmetel. Probleemist aru saama ning põhjustele seletust otsima hakkasingi alates novembrist kui abikaasa ja poeg tööpäevadel kodunt eemal olid. Abikaasa käib soomes tööl ja ütleb, et seal olles ei ole selliseid probleeme ei uinumise ega tunne ka mingit võdinat kehas. Samuti ütleb poeg, et kui on Viljandis ühiselamus, siis ei ole unega mingeid probleeme.

Külalised kes on meil ööbinud kurtsid samuti halba und ja imeliku võdina tekkimist (justkui kogu keha võdiseb nagu kallerdis), mida neil varemalt meil külas olles esinenud ei ole.

Asi ei ole ei elustiilis, toitumises ega ka tervisehädades. Neid probleeme ei ole varasemalt meist kellelgi esinenud ja nüüd siis järsku kogu pere haaratud?

Millised on siis probleemid?

Alustame kuuldava müraga. Pidev väsimus, magamatus, tihti väga intensiivsed unenäod, kummaline ärevus. On olnud hommikuid, kui öösel oled maganud vaid 3-4 tundi ja seegi on pinnapealne uni. On olnud öid ja hommikuid, kus ärkad tuima peavaluga kuklas, on olnud hommikuid, kus pean selle pärast võtma valuvaigisteid. Kõrvus/peas on tekkinud survetunne nagu kohe kohe plahvatab ja kõrvad kipuvad lukku minema.

Elame Tootsi alevis, ca 2,4 km kaugusel lähimast tuulikust. Ja oleme tugevasti haaratud häiringust!

Töötan Tootsist ca 22 km eemal Vändras, ning mõnda aega seal viibides sümptomid kaovad. Koju jõudes hakkab trall jälle pihta. Selleks ,et elamisväärselt elu elada pean võtma valuvaigisteid ja unerohu? Ma pole isegi nii vana, et unerohu peaksin võtma!!

Mõjutatud on ka pere lemmikloom – kass. Viimane 1,5 kuud on ta pidevas hirmus ja ärev. On hakanud kraapima seinu, mida ta pole varem kunagi teinud. Häälitseb kummaliselt ja vaatab häiritult ringi justkui näeks kedagi/midagi. Varemalt oli loom "vana rahu ise".

Kuna pean nüüd ka päevikut seoses enda ja meie pere probleemidega olen aru saanud, et sümptomid avalduvad enamasti siis, kui tuul on tuulepargi poolt meie suunas ning probleeme ei ole, kui on tuulevaikus või siis tuul meie poolt tuulepargi suunas.

Kõik need häiringud kinnitavad seda, et probleemide põhjuseks on tuulepark.

Seda toetab ka fakt, et elan samas kohas püsivalt juba aastast 2016 ning tuulepargi eelsel ajal ei ole selliseid probleeme kordagi esinenud.

Endine vallavanem Aivar Mäe lubas kohalikele pudrumäed ja piimajõed kokku, tasuta elekter ja taluvustasud jne.

Arendaja pole isegi alevisse kaablit vedanud, mis elektrist või tasuta elektrist siin juttu on? Elekter on ära, aga tuulikute all elades meil elektrit ei ole. Iroonia! Kus on lubatud taluvustasu? Jutt, et ei ela 2km mõjualas ei vasta tõele! On tehtud erinevaid uuringuid ja teada on, et tuulikute mõjuala ulatub kümnete kilomeetrite raadiusesse.

Kuna tuulepargi negatiivne mõju on elanike tervisele hakanud mõjuma halvasti siis on ka kinnisvara raske müüa. Minul on korter laenuga ostetud, miks pean nüüd selle kahjumiga ära müüma, et endale uus elukoht leida ja ilmselt ka uus laen võtta?

Kui nüüd detailplaneeringud paigas ja tuulepargid tulevad ka Vändra külje alla, siis pean lisaks elukoha vahetusele mõtlema ka töökoha vahetusele, kuna siis olengi 24/7 365 päeva selles infrahelis!!!

Kes vastutab selle eest, et tuulepargi arendaja ja ehitusloa andja ja kes iganes selle taga oli, rahvast ninapidi vedas?

Selleks, et müra tупpa ei kostuks olen sunnitud ostma korterile helikindlamad aknad ja ukse? Kes hüvitab?

Häiritud vallakodanik ja maksumaksja

E. S.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume kirjas nimetatud tervisemurede osas pöörduda perearsti juurde, et veenduda võimaliku tervisemure põhjustes. Juhime tähelepanu, et infraheliga seotud mõjud on hinnatud peatükis 4.6.1.3. Taluvustasu makstakse vastavalt Keskkonnatasude seaduse peatükk 3¹. alusel. Kohalike elanike pöördumiste, muredega tegelemise ja lahendusteni jõudmine on arendaja hoolduskohustus.

Edastame Teie kirja lahendamiseks Sopi-Tootsi tuulepargi arendajale.

Sopi- Tootsi tuulepargist tulenevate häiringute korral võib pöörduda Enefit Green kogukonna suhete juhi Maia Burlaka poole +372 522 5400 poole.

7. K. J., 7-1/1003-241

Austatud vallavanem

Mina sain Põhja-Pärnumaa vallalt kirja seoses tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalikuga. Paluti avaldada arvamust ja seda ka teen.

Meie pere ei ole eelvalikualadega nõus. Mitte ükski ei sobi. Meie elamu jääb täpselt tuuleparkide keskele ning me ei soovi igast aknast neid näha, ammugi veel kuulda ja saada omale muid tervisekahjustusi, mis tulenevad tuulikute poolt tekitatud infrahelist.

Näen iga päevaga aina rohkem, kuidas inimesed üritavad meeletult müüa oma kodusid, mis asuvad tuuleparkide mõjupiirkonnas. Kahjuks tulutult, sest keegi ei soovi tuulikute ligidal elada.

Seoses tuuleparkide ehitusega langevad ka ligiduses olevate kruntide hinnad. Sellega viiakse alla kinnisvaraväärtus ning müüjal ei jää üle muud kui antud kinnistul edasi elada ja kannatada tervisemurede all, sest mujale kolimiseks puudub vajalik finants.

Lugupidamisega

K. J.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Toote kirjas välja võimalike tervisemurede osas, hetkel ei selgu, mis väidete alusel viitate tervise kahjudele. Juhime teie tähelepanu, et infraheliga seotud mõjud on hinnatud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 4.6.1.3. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal

jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

8. K. R., 7-1/1003-242

Ma ei taha ega soovi neid tuulikuid enda kodu lähedale (1,5- 2 km on väga lähedal).

Ma soovin elada puhtas ja vaiksuses looduses.

Ei taha uuesti ära kolida, tahan et laps saab kasvada puhtas ja vaiksuses looduses.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

9. H. K., 7-1/1003-244

Olen Reinumuru küla elanik ning ei ole absoluutselt nõus eelvalikuala nr 9, Sikana ja Kullimaa külade territooriumil. Reinumuru külas kasvatavad mitmend talupidajad lehma, lambaid, kitsi ja muid põllumajandus- ja koduloomi. Kasvatatakse põldudel herneid, maasikaid, kartuleid ja muidu aedvilju ja marjapõõsaid! Seeotsus kahjustaks väga negatiivselt oma toiduks valmistavat toitu, ajaks loomad segadusse ning paanikasse, kahjustaks väga julmal viisil poegimist ja tekitaks väärenguid.

PALUN LÕPETAGE EELVALIKUALA NR 9 PLANEERIMINE, SEISAN SELLELE VÄGA VASTU!

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Planeeritavate elektrituulikute mõjusid on hinnatud aruande peatükis 4 „Keskkonnamõju strateegiline hindamine“ (eelkõige ptk 4.4.3), kus ei ole esitatud ühtegi viidet, mis seda väidet toetaks. Palume võimalusel täpsustada, millistele allikatele tugineb, Teie väide, et „otsus kahjustaks väga negatiivselt oma toiduks valmistavat toitu, ajaks loomad segadusse ning paanikasse, kahjustaks väga julmal viisil poegimist ja tekitaks väärenguid“.

10. M. T., 7-1/1003-245

Reinumuru külas kasvatavad inimesed põllumajandus- ja koduloomi. Kasvatatakse omale toiduks põllu ja aiasaaduseid. Palun lõpetage tuulikute planeerimine eelvalikuala nr 9, Sikana ja Kullimaa külade territooriumile. Seisan sellele vastu.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

11. A. K., 7-1/1003-246

Reinumuru külas kasvatavad inimesed põllumajanduse- ja koduloomi. Kasvatatakse omale toiduks põllu ja aiasaadused. Palun lõpetage tuulikute planeerimine eelvalikuala nr9, Sikana ja Kullimaa külade territooriumile. Seisan sellele vastu.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

12. V. T., 1-1/1003-247

Reinumurru külas kasvatavad inimesed põllumajandus- ja koduloomi. Kasvatatakse omale toiduks põllu ja aiasaaduseid. Palun lõpetage tuulikute planeerimine eelvalikuala nr 9, Sikana ja Kullimaa külade territooriumile. Seisan sellele vastu.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

13. V. K., 7-1/1003-249

Mina olen igasuguste tuulikute vastane.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

14. E. L., 7-1/1003-251

Tarva küla, Madisesauna kinnistu omanikud EI OLE NÕUS tuulepargi rajamisega dokumendis märgitudaladele.

Põhja-Pärnumaa vallas on juba väga palju tuulikut.

Me ei ole nõus jääma tuuleparkide keskele (Sopi-Tootsi, Vihtra ja planeeritav tuulepark ala 10). Sopi-Tootsituulepark on linnulennult meie kinnistust 6 km kaugusel ja selle mõju ulatub meie kinnistuni.

Soodsatel ilmastikutingimustel on öösiti kuulda madal, ühtlane heli, mis ei lase öösel magada ning unehäiretega kaasnev väsimus on juba tekkinud. Tuulikute müra on tööstusmüra ja müra tasemenormid on määratud. Kas need normid vastavad planeeritaval alal?

Vastavalt Rahvatervise seadusele prg 4 lg 9 peavad eluaseme- ja puhketingimused soodustama tervise säilimist ja lg 13 müra-, vibratsiooni-, ultraheli - ja infrahelitate EI TOHI esile kutsuda tervisehäireid ning peavad vastavama kehtestatud nõuetele.

Kohaliku omavalitsuse üksuse ülesanne on elanike tervist, heaolu ja turvalisust toetava elukeskkonnakujundamine (Rahvatervise seaduse prg 10).

Lähtudes sellest ei ole Põhja-Pärnumaa valitsus talle seadusega pandud kohustust täitnud, kui planeerib sellises ulatuses tuulikuparke inimeste elukohtade lähedusse.

MEIE EI OLE NÕUS!

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Juhime tähelepanu, et terviseprobleemide korral tuleb eelkõige pöörduda perearsti poole. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

Olete viidanud, et Põhja-Pärnumaa vallavalitsus ei täida talle pandud kohustusi. Sellega ei saa me nõustuda, kuna kohalik omavalitsus jälgib, et eriplaneeringus oleks inimese tervise ja heaolu mõjusid analüüsitud. Need on kirjeldatud aruande peatükis 4.6.

15. E. M., 7-1/1003-252

Kõigepealt miks saadate kirja mille manused ei avne. Ma ei pea olema mingi diginohik, et otsida igalt poolt mujalt teavet. Võtaks sõna planeeriguuala 10 suhtes, Ei ole arvestatud üldse lindude rändega. Elan Tarva külas Kingu talus ja näen mis Toimub sügis ja kevadrändel pea kohal. Laias laastus kestab see lati pea kuu aega.

Linnud käivad alati põldudel söömas ja puhkamas ja lendu tõustes panevad otse kavandatavatesse tuulikutesse. See on siis hakkliha masinasse. Samuti pole arvestatud sookurgedega. Kuski planeeringu alal toimub pesitsemine, sookure kisa kostab terve suve jooksul. Mul elumaja juures põldudel käib alati 2-3 paari kurgi söömas. Teiseks tuulikute müra. Hiljuti lugesin ühte uudisnappu kus 8 kilomeetrit Tootsi tuulepargist elav inimene rääkis häirivast mürast ja halvast enesetundest. Kuna ta käib Pärnus tööl, siis sümptomid kaovad kodus naasevad. Lisas et see sõltub tuule suunast kui on mujalt suunast siis on asi normaalne. Meie küla puhul on tuul valdavalt loode ja lääne poolt. Uurige tuulte roosi.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Linnustiku uuring viidi läbi eelvalikualal nr 10 ning see on esitatud lisades 1 ja 7. Lisas 7 on hinnatud piirkonna pesitsus- ja rändeagest linnustikku, et tuulepargi rajamise võimalikkust saaks hinnata linnukaitse seisukohast. Birding Haapsalu OÜ on määratlenud kaheksa meetet, mis aitavad vähendada võimalikku mõju linnustikule.

Juhime tähelepanu, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ning keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 4.6 on hinnatud mõju inimese tervisele ja heaolule. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

16. R. G., 7-1/1003-253

Arvamus lisatud 4 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- Arvamusega ei arvestata. Viitate, et keskkonnamõjusid pole eelvalikualadel nr 3A, 9, 10 ja 11 piisavalt hinnatud. Leiame, et see on siiski piisav, Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande 4 peatükis ja täiendav ülevaade on esitatud peatükkides 7 ja 8 kogu vajalik informatsioon. Neis on antud hinnang, et aladel on meetmeid kasutades ja tingimusi rakendades võimalik projekteerimistingimustega edasi arendada. Pädevad ametiasutused on kooskõlastanud planeeringu lahenduse (sh Terviseamet ja Keskkonnaamet).

Te viitate „Lisaks ei ole KSH I osas arvesse võetud Tootsi-Sopi tuulepargi ja Keskkonnaagentuuri poolt 2024.a. koostatud "Tuuleenergeetika arendamiseks täiendavate alade kaardistamine" võimalikku kumulatiivset mõju ning kavandatava üldplaneeringu tulemusi.“ Kumulatiivsed mõjud on arvestatud erinevate tuulepargi arenduste osas ja samuti on kirjutatud sisse tingimus, et seda tuleb ka teha planeerimise edasises etapis. Näiteks müraga või varjutusega seotud kumulatiivsete mõjude osas on hinnangud antud peatükis 4.6.

Juhime tähelepanu, et Keskkonnaagentuuri poolt 2024.a. koostatud "Tuuleenergeetika arendamiseks täiendavate alade kaardistamine" aruande eesmärk on „Keskkonnaagentuuri tehtav kaardistus on eesmärgiga leida kuni 1000 MW kogutootmisvõimsusega sobivaid täiendavaid alasid tuuleenergia arendamiseks.“ Antud aruanne ei välista teistele aladele elektrituulikute arendamise. Sellega loodaks võimalus lihtsalt kiiremini edasi liikuda planeerimise menetluses. Lisaks on Keskkonnaagentuuri aruandes kirjas, et mitmed alad ei sobi ja vajaksid täiendavaid uuringuid. Palume võimalusel täpsustada, millistele allikatele tugineb, Teie väide:

``Eesti taastuvenergia eesmärgid saavad täidetud ilma nende eelvalikualadeta``?

- Arvamusega ei arvestata. Viitatakse, et „KSH I osas ei ole arvestatud piisava põhjalikkusega nende alade asukohta oluliste rändlindude koridorides ega võimalikke negatiivseid mõjusid elupaikadele nagu KSH I osas toodud nn „punastele“ ehk ebasobivatele aladele ja ka seni linnustiku seisukohast veel uurimata Tellisaare hoiualale (RAH0000305).“ Selle tõttu leiatakse, et pole eelvalikualadele nr 5, 7 ja 8 piisavalt hinnatud. Juhime tähelepanu, et see ei vasta tõele ja oleme seda teile ka varasemalt selgitanud. Seda, kuidas linnustiku uuringut on, eelvalikualade kujunemisel arvesse võetud on käsitletud KSH aruande ptk-s 4.4.1.3 ”Uuringu tulemustega arvestamine” (sh ka „punaste“ aladega). Selgitasime, et Tellisaare hoiuala või Tellisaare loodusala kaitse-eesmärgid ei ole seotud lindudega (vaadeldavas asukohta ei ole Natura linnuala loodud), mistõttu ei ole põhjendatud seal läbi viia nimetatud uuringuid. KSH aruandes on mõjusid hoiualale ja loodusalale hinnatud vastavalt kaitse-eesmärkidele.
- Vallavalitsusele teada olevalt ei ole Terviseameti andmetel ilmnenud Sopi- Tootsi tuulepargist Teie poolt nimetatud ohtraid tervisehäireid. Terviseameti poolt on kavandamisel Sopi- Tootsi tuulepargis mõõtmised koostöös valla ja teiste ametkondadega.
- Ettepanekuga ei arvestata. Tööstusaladele rajamise nõue ei ole asjakohane, kuna kinnitatud „Eriplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse koostamine“ etapis seda ette ei nähtud (Menetlusdokumendid- 8. Põhja-Pärnumaa EP LS ja KSH VTK), et tuleks ainult tööstusaladele elektrituulikuid rajada. Eriplaneeringu käigus on leitud eelvalikualad, mille puhul on jõutud järeldusele, et planeeringus sätestatud tingimusi järgides on olulised negatiivsed mõjud looduskeskkonnale, inimeste tervisele ja sotsiaal-majanduslikule keskkonnale välistatud. Eelvalikualad leiti välistusmeetodi teel ehk tegemist on vallas tuuleparkide rajamiseks sobivaimate aladega.
Viitatakse tekstis „KSH I osa aruandest ei selgu mingisuguseid majanduslikke ja rahanduslikke kasusid vallale või kohalikele elanikele ja kogukonnale, mis oleksid ülekaalukaks kompensatsiooniks eelnimetatud häiringute ja kahjude korvamiseks.“ Antud teemat on käsitletud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 3.7 ja 4.7.1. Riigikogu võttis 2022. aasta juulis vastu nõ kohaliku kasu seaduse, mis kohustab alates 2023. aasta 1. juulist tuuleelektrijaamade rajajaid maksma tasu omavalitsusele ja kohalikele elanikele, kes elavad tuulepargi mõjupiirkonnas.
- Ettepanekuga ei arvestata. Jäätmetekke teemat on käsitletud Eriplaneeringu LS ja KSH VTK ptk 6.13 “Jäätmetekke”. Tuulikute projekteeritud eluiga on kuni 30 aastat. Tuulikute eluea lõppedes on võimalik samadesse asukohtadesse püstitada uued tuulikud või tuulepark likvideerida ning anda alale mõni muu sobiv funktsioon (nt metsamaana kasutamine). Amortiseerunud ja kasutuseta tuulikute demonteerimine on tuulepargi omaniku kohustus. Viimane kohustus on seotud hoonestusloas kui ka maaomanikega sõlmitud hoonestusõiguslepingutes. On tõsi, et turbiinilabade ringlussevõtt on keeruline, sest labades on kasutatud komposiitmaterjale, mida on raske üksteisest eraldada, kuid sellele vaatamata on suurem osa tuulikust siiski taaskasutatav. Umbes 85–90% demonteeritud tuulikust läheb taaskasutusse. Keskkonnaagentuur tegi 18.09.2023 ülevaate teaduskirjanduse baasilt, millised võimalused on elektrituulikute eluea ammendumisel jäätmetega teha - keskkonnaagentuur.ee/node/1375. Seal on labade taaskasutamiseks mitmeid võimalusi nt- labade tükeldamine, kuumuse abil, kemikaalide, soojuse ja rõhu kasutamine ning mehaaniline ümbertöötlemine. Lisaks on ilmunud Postimehes artikkel, mis annab ülevaate tuulikute töö lõppemisel jäätmeid on võimalik taaskasutada <https://sakala.postimees.ee/8176702/ivo-jaanisoo-too-lopetanud-tuulikut-saab-taaskasutada>.
- Ettepanekutega ei arvestata. Keskkonnakaitse finantsgarantii tingimuste sisseviimine ei ole KOV-i õiguslikku alust. Palume tutvuda Jäätmeseaduse, Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (KeÜS) ja muude valdkondlike õigusaktidega, kus on Eestis keskkonnaafinants-tagatise määramine reguleeritud.
- Ettepanekutega ei arvestata. Taluvustasu makstakse vastavalt Keskkonnatasude seaduse peatükk 3¹. alusel. Antud teemat on käsitletud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 3.7.
- Korruptsioonikahtluse osas palume pöörduda otse õiguskaitsorganite poole.

- Palume võimalusel täpsustada, millistele allikatele tugineb, Teie väide: ``OÜ Kobrasel või tema ekspertidel puuduvad erialateadmised``?

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

17. A., 7-1/1003-254

Ei ole nõus rohkemate tuulikutega!

Ei ole piisavalt uuritud mõju inimeste tervisele.

Planeeritud tuulikud on elamutele liiga lähedal.

Rahvast on hoitud teadlikult infota miks!

Kes on need isikud kes realselt nendest tuulikutest tulu saavad!

Tuulikutest tekkiv müra on nii inimestele kui loomadele kahjulik

Koos via baltica ehitusega on tuulikute mõju loodusele katastroof.

Põhja-pärnumaal on tuule parke piisavalt.

Ei arvestada piisavalt kohaliku rahva huve kelle, kodude lähedale need tuulikud on planeeritud.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Teie esitatud seisukohtadele vastused on Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes: inimeste tervisele mõju ptk 4.6, elamutele puhvri tagamine ptk 3.2, taluvustasu ptk 3.7, mõju loomadele ptk 4.4.3, Via Balticaga ptk 4.4.3.2.

Eriplaneeringu algatamise, avalikustamise ja teavitamistega saate tutvuda: <https://www.pparnumaa.ee/ehitus-ja-planeerimine/eriplaneeringud/tuuleparkide-eriplaneering>. Lisaks on vastav info avalikustatud üleriigilises väljaandes, maakonnalehes ja valla teatajas.

Palume võimalusel täpsustada, millistele andmetele tuginevad Teie väited: ``Planeeritud tuulikud on elamutele liiga lähedal.

Rahvast on hoitud teadlikult infota miks!

Tuulikutest tekkiv müra on nii inimestele kui loomadele kahjulik

Koos via baltica ehitusega on tuulikute mõju loodusele katastroof.

Põhja-pärnumaal on tuule parke piisavalt.

Ei arvestada piisavalt kohaliku rahva huve kelle, kodude lähedale need tuulikud on planeeritud. ``?

18. A. A., 7-1/1003-255

Lähtudes Planeerimisseaduse prg 120(3) toetlen Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande avaliku väljapaneku uuesti avalikusele väljapanemist ja avaliku arutelu, lähtudes Planeerimisseaduses kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu korraldamisele kehtestatud nõuetest.

Tulenevalt Planeerimisseaduse prg 99(2),prg 105(1),prg 112(2),prg 116(1) ja prg 118(5)tuleb planeeringu koostamisesse kaasata isikud, kelle õigusi planeering võib puudutada .Maismaa tuuleparkide planeeringu puhul tuleb planeeringus kõigele muule seaduses sätestatud arvestada ka seda, et Keskkonnatasude seaduse § 553 lõike 2 järgi ulatub mõjuala kuni 250 m kõrguse tuuliku puhul 2 km kauguseni ning 250 m kõrguse ja üle 250 m kõrguse tuuliku puhul 3 km tuuliku torni keskpunktist. Seega tuleb kaasata isikud vastavalt kuni 2 km või 3 km kauguseni.

Eelkirjutatust lähtudes on rikutud minu, A. A. , Põikoja talu, Parisselja küla, Tori vald, Pärnumaa ,õigusi vastavalt kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande avaliku

väljapaneku ja avaliku arutelu korraldamisele kehtestatud nõuetele, mind ei ole sellest planeeringust teavitatud ning see planeering tuleb panna uuele avalikule arutelule.

VASTUS:

Vallavalitsus teavitas Teid täiendavalt 17.01.2025 e- kirjaga eriplaneeringu väljapanekust ja andis Teile võimaluse olla kaasatud ja esitada asjakohane arvamus..

19. K. R., 7-1/1003-256

MA EI TAHA NEID TUULIKUID ENDA KODU LÄHEDALE EGA KA MITTE ENDA KODU VALDA!
Olen uurinud tuttavate käest ja kõik ütlevad nagu ühest suust, et on viinud inimeste rahu ja rikkunud nende elukeskkonna. Kui pidevale mürale ja vibratsioonile läheb tervis halvemaks, sest enam ei saa vaikusel magada ja on ka tekkinud migreenid.

On kindlaks tehtud arstide poolt, et inimesed kes elavad tuulepargi läheduses on tekkinud unehäired, peavalu, ärritus, iiveldus, tasakaaluhäired, laste õpiraskused ja õppeedukus on langenud. Need kaebused on ainult mõned üksikud näited pikast tervisehädade nimekirjast. Miks ma peaks seda kõike endale ja enda perele tahtma?

Hollandis ja Rootsis on uuritud tuulikumüra mõju inimestele, ja tulemus kinnitas, et see heli on väga vägahäiriv ja häiritud uni. Ja ka esines side mürahäiritus ja stress, liigväsimus, peavalu.

Ja on ammu kindlaks tehtud, et rohelise ja puhta energiaga ei ole siin mingit tegemist, ainult tuulepargirajamine on loodusele väga reostav.

Ja iga väike lapski teab kui hävineb loodus siis inimkond hukub.

Minu kokkuvõtte ja kindel vastus on "EI TUULEPARGILE" ma tahan elada puhtas ja vaiksuses looduses, ja et ka mu laps saab elada ja kasvada puhtas looduses vaikusel ja rahus mis siiani on maaelu võimaldanud!

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes on hinnatud mõju inimese tervisele ja heolule peatükis 4.6. Selle kohaselt puudub kirjas viidatud mõju inimese tervisele.

Tuulikute infraheli puudutavaid teadusuuringuid ja kehtivaid müranorme (sh infraheli osas) on analüüsitud nt Suurbritannias 2023 aastal, mil Suurbritannia riigi tellimusel toimus väga põhjalik analüüs uuendamaks riiklikke müraalaseid juhendeid maismaa tuuleparkidele. Analüüsi käigus töötati läbi asjakohane teaduskirjandus¹. Leiti, et mitmed uuringud on uurinud väidetavaid seoseid tervisele kahjulike sümptomite ja tuulikute infraheli vahel. Kuigi mõned eksperimentaalsed uuringud on seostanud infraheli signaale füsioloogiliste näitajate muutustega^{2, 3}, on need üldiselt põhinenud infraheli signaalidel, mida ei esine tuulegeneraatorite infraheli osas. Siiani puuduvad veenvad tõendid selle kohta, et tuulegeneraatorite infraheliga kokkupuude võiks põhjustada kahjulikke tervisemõjusid heli sagedustel ja tasemetel, mida võib eeldada olevat tuuleparkide lähedal asuvates müratundlikes kohtades⁴.

Palun tutvuda ka alltoodud allikatega, mis on tõendus põhised ehk eelretsenseeritud:

¹ WSP. 2023. A REVIEW OF NOISE GUIDANCE FOR ONSHORE WIND TURBINES. Department for Business, Energy & Industrial Strategy. <https://www.wsp.com/en-gb/insights/wind-turbine-noise-report>

¹ Salt, AN & Hullar, TE, 2010. Responses of the ear to low frequency sounds, infrasound and wind turbines. *Hearing Research*, 268 (1- 2), 12-21.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378595510003126>

¹ Weichenberger, M, Bauer, M, Kühler, R, Hensel, J, Forlim, CG, Ihlenfeld, A, Ittermann, B, Gallinat, J, Koch, C & Kühn, S, 2017. Altered cortical and subcortical connectivity due to infrasound administered near the hearing threshold - Evidence from fMRI. *PLoS ONE*, 12, e0174420.

<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0174420>

¹ van Kamp, I & van den Berg, F, 2021. Health effects related to wind turbine sound: An update. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18 (17), 9133. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/17/9133>

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

20. J. T., 7-1/1003-257

Olen tuuleparkide planeeringu VASTU.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

21. E. O., 7-1/1003-258

Olen nõus Tarva rahva vastusega tuuleparkide planeeringute suhtes vallas 15.01.25

Libatse elanik,

E. O.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

22. K. B., 7-1/1003-259

'Olen nõus Tarva rahva vastusega tuuleparkide planeeringute suhtes vallas 15.01.25"

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

23. S. P., 7-1/1003-260

Ei soovi enda elukoha lähedale neid tapvaid tuugeneid.

Palun arvestada ka rahva soovidega!

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes on hinnatud mõju inimese tervisele ja heaolule peatükis 4.6. Selle kohaselt puudub kirjas viidatud mõju inimese tervisele.

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevas ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

24. P. T., 7-1/1003-261

Ei soovi enda elukoha lähedale neid tapvaid tuugeneid.

Palun arvestada ka rahva soovidega!

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes on hinnatud mõju inimese tervisele ja heaolule peatükis 4.6. Selle kohaselt puudub kirjas viidatud mõju inimese tervisele.

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevas ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

25. E. P., 7-1/1003-262

Arvamus lisatud 10 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Infraheli osas oleme aruandes ülevaate esitanud, selle leiate ptk 4.6.1.3. Juhime tähelepanu, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruanne vastab Eesti Vabariigis kehtivatele seadusaktidele. Palume teil veenduda, et teie jagatud uuringud oleksid teaduspõhised (nt <https://www.cleantechnica.com/2019/04/22/adventures-in-pseudoscience-a-case-study-of-the-rhetorical-tricks-of-a-fake-disease-anti-wind-advocate/>). Palume teil tutvuda ka Soomes tehtud riikliku uuringuga, mis hindab infraheli mõju inimese tervisele: Maijala, P., Turunen, A., Kurki, I., Vainio, L., Pakarinen, S., Kaukinen, C., Lukander, K., Tiittanen, P., Yli-Tuomi, T., Taimisto, P., Lanki, T., Tiippana, K., Virkkala, J., Stickler, E., Sainio, M. 2020. Infrasound Does Not Explain Symptoms Related to Wind Turbines. Publications of the Government's analysis, assessment and research activities 2020:34.

Majanduslik kasu on võimalik saada vallal taluvustasu maksmise kaudu vastavalt Keskkonnatasude seaduse peatükki 3¹. alusel. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevas ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

26. E. S., 7-1/1003-263

Olen Rahnoja küla elanik ja teen ettepaneku lõpetada Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneeringukoostamine.

Antud tuulikud on samaväärsed merle paigaldatavate tuulikutega ja nende mõjuala on 20 km.

Kindlasti vähendavad nii kõrgete tuulikutega tuulepargid kinnisvara hinda. Samas pole antud elukeskkondenam elamiseks sobiv ei inimestele ega loomadele. Kuskil meie lähedal elutseb ka kotkas, keda oleme pidevalt näinud 20 siin elatud aasta jooksul. Samuti on see paik koduks paljudele nahkhiirtele.

Tuulikud seavad ohtu inimese tervise, heaolu ja vara. See plaan ei ole ühiskonna kui terviku huvi, sellega eitagata ühiskonna hüvesid. Keegi ei taha elektrit, mille saamiseks on vaja toetusi.

Vaja on infraheli piirnõrme kehtestamist ja uuringuid. Eestis kehtivad müranormid pärinevad hiigeltuulikute eelsest ajast ja vajavad uuendamist. Kuni pole uuritud ja kehtestatud turbiinidest lähtuvaid infraheli piirnõrme ning ei mõõdeta ega osata mõõta kumulatiivset ja impulsheli, tuleb tuuleparkide arendused peatada.

Palun vallal arvestada siin elavate inimeste ja nende eluks vajaliku elukeskkonna säilitamisega. See peaks olema valla esmane ülesanne.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Juhime Teie tähelepanu, et antud juhul oodati tagasisidet Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandele. Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneering ei ole käesoleval ajal avalikul väljapanekul. Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneering on eraldi planeering. Palume teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju ptk 4.6, mõju looduskeskkonnale 4.4., taluvustasu ptk 3.7, mõju kinnisvarale ptk 4.2. Antud peatükkides tuuakse välja tõenduspõhiste teadusartiklite baasilt seisukohad, mis lükkavad ümber kirjas toodud väited. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

27. T. M., 7-1/1003-264

Arvamus lisatud 4+2 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Leiame, et teie väited ei põhine teaduspõhistel teadmistel ja palume tutvuda asjakohase informatsiooniga - Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandega, kus on hinnatud mõju inimese tervisele ja heaolule peatükis 4.6.. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

28. R. K., 7-1/1003-265

Me ei soovi näha siin Vihtras ega ka rahnojal ühtegi tuulikut. Kindel ei, sest nad hävitavad loodust ja tekitavad müra ning mõjuvad inimese tervisele halvasti. Me ei luba siinset lootust hävitada mingite tuulikute pärast.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Juhime Teie tähelepanu, et antud juhul oodati tagasisidet Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandele. See ei menetle Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneeringut. Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneering on eraldi planeering. Palume teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju (sh müra hinnang) ptk 4.6, mõju looduskeskkonnale 4.4. Eriplaneeringu käigus on leitud eelvalikualad, mille puhul on jõutud järeldusele, et planeeringus sätestatud tingimusi järgides on olulised negatiivsed mõjud looduskeskkonnale, inimeste tervisele ja sotsiaal-majanduslikule keskkonnale välistatud. Eelvalikualad leiti välistusmeetodi teel ehk tegemist on vallas tuuleparkide rajamiseks sobivaimate aladega.

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

29. Õ. K., 7-1/1003-266

Küsimused ja vastuväited.

1. Kas on arvesse võetud eriplaneeringu ja detailplaneeringute, nii Tori kui ka Põhja-Pärnumaa valla ellu rakendamisel ühteaegu tekkiv kumulatiivne mõju inimtegevusega kaasnevate riskide hindamisel looduskeskkonnale ja inimese tervisele?

2. Rohepöörde projekt on saajandi suurim lollus, millest takka kiitjad paraku aru ei saa. Tuulegeneraatorid, päikesepatareid ja ülekandeliinid ei kasva looduses, vaid neid on vaja toota, mille jaoks on omakorda elektrit, kütust ja hulga maavara kaevandamist veel vaja. Kust otsast see energia lõpuks roheline on?

3. Ei ole veel kuulnud, kuidas see saast ükskord utiliseeritakse ja kes selle eest vastutab ning maksab? Tuulikute toodetud energia on kokkuvõtlikult väga kallis ja äärmiselt ebastabiilne ning loodust saastav. Administratiivselt sunnitakse maksumaksjaid seda era- ja välismaa kapitalil põhinevat bisnesit toetama miljarditega! Samas ei jätku vahendeid sotsiaalsfääris, meditsiinis ja muudes olulisemates valdkondades.

Nii palju ei ole vaja meie Eestimaa peale elektrituulikuid, mis toodavad ainult alalisvoolu ja need vajavad omakorda, kas kalleid salvestusseadmeid või gaasijaamasid. Gaasi peame teadaolevalt importima ja hind määratakse väljastpoolt. Miks pakutakse meile ainult poolikuid lahendusi?

4. Tuuleturbiinideid tooda mitte ainult puhast energiat, vaid ka kuluvad ning igal aastal eraldub rootori labadest kuni 100 kilogrammi osakesi, mis lendavad keskkonda laiali. Need koosnevad mikroosakestest, mis sisaldavad toksilisi aineid nagu PFAS ja BPA (Per- ja polüfluoroalküülained). Mõlemat ainet peetakse tervisele ohtlikuks ning need jõuavad lindude, loomade ning inimesteni pinnase, õhu ja vee kaudu, kus võivad põhjustada pikaajaliselt kahju tervisele, vahendab Epoch Times.

5. Madalsagedusliku infraheli mõju pole meil võimalik mõõta aparatuuri puudumisel. Ka selle mõju pole inimese tervisele tahetud uurida. Inimese organid töötavad madalsageduslikel lainetel 3-13Hz, kui tehiskeskkonnas madalsageduslained kattuvad mõne organi sagedusega, siis see organ haigestub. **Enne töötavate elektrituulikute madalsagedus lainete uurimist ei tohi ühtegi otsust teha. Alates 2013a on iga otsuse vastuvõtja vastutav isiklikult tagajärgede eest.** Vatikani paavst Franciscuse koostatud MOTU PROPRIO 11.07.2013.a, mis jõustus 01.09.2013.a ja puudutab eliidi ning ametnike kriminaalseid tegusid, eemaldas kogu eliidilt koos oma ametnikkonnaga senise vastutamatus kaitsekilbi. Sellega määrati igäüks neistisiklikult materiaalselt vastutavaks iga nende teo ja selle tagajärgede eest. Siit küsimus: kas sina lugeja oled valmis isiklikuks vastutuseks inimeste elu ja tervise rikkumise eest.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

1. Eriplaneeringu ja detailplaneeringute, nii Tori kui ka Põhja-Pärnumaa vallas koostamisel on arvesse võetud kumulatiivset mõju looduskeskkonnale ja inimese tervisele. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandes on käsitletud mitmeid aspekte, mis puudutavad kumulatiivset mõju nt müra, rohevõrgustiku jne osas.

2. Tuuleenergia kasutuselevõtt on seotud kasvuhoonegaaside heitkoguste olulise vähenemisega. Tuuliku elutsükli jooksul on suurem osa ajast, mil elektrit toodetakse, kasvuhoonegaaside heitevaba periood, ning tuuleenergia süsiniku jalajälg on suhteliselt väike võrreldes fossiilkütustega.

3. Põhja-Pärnumaa vald ei vastuta riiklike energiapoliitika kujundamise eest. Selles osas on teil võimalik kaasa rääkida Kliimaministeeriumi korraldatud Energiamaajanduse arengukava aastani (ENMAK) 2035 koostamisel.

4. Väide, et tuuleturbiinide labadest eraldub igal aastal kuni 100 kg mikroosakesi, mis sisaldavad toksilisi aineid nagu PFAS ja BPA ning seega kahjustavad tervist, on eksitav ning ei tugine teaduslikult tõestatud faktidele. Esiteks, kuigi tuuleturbiinide labade valmistamiseks kasutatakse teatud polümeere ja komposiitmaterjale, mis võivad sisaldada väikeses koguses PFAS ja BPA, siis on nende heide keskkonda väga väike ning oluliselt madalam kui väidetud 100 kg aastas. Teiseks, kaasaegsete tuuleturbiinide tootmisel ja käitamisel rakendatakse rangeid keskkonnakaitse meetmeid, mis aitavad vältida ja minimeerida saasteainete levikut keskkonda. Kolmandaks, väide, et need mikroosakesed levivad laialdaselt ja kahjustavad oluliselt inimeste ja loomade tervist, ei ole teaduslikult tõestatud.

- Tuuleparkide planeerimisel viidud läbi uuringud, sealhulgas ka müra modelleerimine. On tõsi, et inimorganid töötavad madalsageduslikel lainetel, kuid teaduslikult ei ole tõestatud, et tuulikute tekitatud madalsageduslik infraheli põhjustaks organite haigestumist. Teaduslikud uuringud on näidanud, et tuulikute tekitatud madalsageduslik heli ei ületa taset, mis võiks olla kuuldav või tervist kahjustav. Iga otsuse vastuvõtja peab lähtuma objektiivsest teabest ja tagama, et planeeringud on vastavuses kehtivate õigusaktide ja parimate praktikatega. Lisaks on oluline, et arutelud tugineksid faktilisele ja teaduslikule infole ning et erinevad seisukohad oleksid tasakaalustatud ja kaalutletud.

a. ¹ WSP. 2023. *A REVIEW OF NOISE GUIDANCE FOR ONSHORE WIND TURBINES*. Department for Business, Energy & Industrial Strategy. <https://www.wsp.com/en-gb/insights/wind-turbine-noise-report>

b. ¹ Salt, AN & Hullar, TE, 2010. *Responses of the ear to low frequency sounds, infrasound and wind turbines*. *Hearing Research*, 268 (1- 2), 12-21. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378595510003126>

c. ¹ Weichenberger, M, Bauer, M, Kühler, R, Hensel, J, Forlim, CG, Ihlenfeld, A, Ittermann, B, Gallinat, J, Koch, C & Kühn, S, 2017. *Altered cortical and subcortical connectivity due to infrasound administered near the hearing threshold - Evidence from fMRI*. *PLoS ONE*, 12, e0174420.

<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0174420>

d. ¹ van Kamp, I & van den Berg, F, 2021. *Health effects related to wind turbine sound: An update*. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18 (17), 9133. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/17/9133>

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

30. M. L., 7-1/1003-267

Ei soovi Tootsi uhtegi tuulikut, mis rikuvad tervist, ja arge tulge utlema see on meile kasulik. praegu on pidevad peavalud, vererohu koikumine, Miks ei olnud neid probleeme enne, ja ka nuud kui lahen kodunt ara.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume kirjas toodud tervisemurede osas pöörduda perearsti poole, et veenduda võimaliku tervisemure põhjustes. Tuuleparkide mõju kohta on oluline vaadata planeeringuga seotud keskkonnamõju strateegilise hindamise aruannet ja müra modelleerimist (peatükk 4.6.1), kus on toodud faktipõhine analüüs, kuid tervisekahjude ja tuuleparkide otsest seost ei ole leitud. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

31. E. O., 7-1/1003-268

Tere. Olen elanud vaikes ja rahulikus Võidulas põhimõtteliselt kogu oma elu. Ei soovi oma kodu lähedale tuulikuid, ega tuuleparki. Sooviksin Võidulas samamoodi edasi elada. Minu kirjaga ühinevad ka minu vanemad K. R. ja K. R., kellel puudub interneti kasutamisevõimalus. Tänan!

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

32. A. K., 7-1/1003-269

Lugupeetud Vändra vallavalitsus!

Mina olen A., kolisin mitu aastat tagasi Vändra alevisse Tartu linnast, võimaluse eest elada taas loodusega tasakaalus, käia metsas, vaadelda loomi ning nautida Vändra alevi elu-melu ning maailma sõbralikemaid poemüüjaid, keda igapäevaselt lausa ootan näha ja teretada. Ma magan jälle hästi, õhk on puhas ja müratase on maa-elule kohane. Olen saanud mõnda aega kohalikel asjadel silma peal hoida tänu Vändra alevi ning Põhja-Pärnumaa grupile. Ja nagu ilmselt paljudki teised siit kandi inimesed, olen nendest tuulikuteemadest silma kinni pigistades möödalanud, samal ajal veidi kaasa tundes inimestele, kes nende läheduses elavad ja kannatavad. Aga eks meil kõigilelus niigi igasugu oma muresid, nii siis on see seni jäänud võõraks mureks. Tootsi on ju nii kaugel õnneks... Täna aga tabas elu iroonia täiega, kui sain lugeda, et tuulikud hakkavad tungima vägisi ka minu koduümbrusesse tuulutama, mille vastu ma olen kategooriliselt. Võõras mure on saamas minu PÄRIS mureks. Mulle meeldib alati vaadelda asju mitmest küljest ja kuulata ära kõik arvamused ning siis otsustada, mis on minu jaoks tõde. Ja kuna on ühed, kes väidavad, et tuulikute läheduses elamine on põhjustanud palju tervislikke probleeme ja elamise võimatuks teinud ja teised, kes väidavad, et need inimesed mõtlevad oma mured välja ja tuulikud muudavad kõigi elu paremaks, siis otsustasin toetuda teadusele ja uuringutele. Olen uurinud nüüdseks pärispalju andmebaase, kus kirjutavad inimesed, kes on päriselt ja erapooletult tuulikute mõju uurinud. Ja kui ma siis hakkasin neid teadusartikleid otsima ja läbi lugema, tabas mind korralik šokk. Seda pole võimaliksõnadesse panna. Kuidas keegi ei sekku?

Miks ma seda kõike siin kirjutan? Sest ma tahan siin edasi elada ja ma tean, et veel on võimalus vastu hakata. Ja ma tahan, et ka teised loeksid ja teaksid, et oleks võimalik võtta vastutus oma kodu ja keskkonna eest ning kellegi äriksad ei kaaluks üle inimeste õigust elule puhtas ja rahulikus keskkonnas. See on meie elu ja meie tervis, mille arvelt mingid mõned mehed kuskil rikkaks saavad.

Mida ma siis täna lugesin? Üks asi on linnud ja loodus, ma eeldan, et siin ehk palju vastu vaielda pole, loodust tuleb hoida ja see et linnud tuulikute tõttu hukuvad, on juba piisavalt kurb. Aga kui loodusele tekitatav kahju veel sind, kes sa seda loed ärkama ei pane, siis ehk mõjuvad andmed tervisele tekitatavast kahjust. Näiteks: 2021 tehtud uuringus on välja toodud kenake tabel, kus eri maailma paigus kogutud tuuleparkide läheduses elavatelt inimestelt andmeid. Jagan väga konkreetseid numbreid, ehk need ilmestavad asja tõsidust. Tulemused on järgmised: UK- uuringus osales 47in, tuulikuteest 300m-2km kaugusel. 78% kirjeldasid tuulikuteest põhjustatud sümptomeid (peavalu iiveldus, magamatus, migreen, ärevus) ning omakorda 76% pidid pöörduma sümptomitega ka arsti juurde.

Holland - uuringus osales 725 in, kaugus tuulikuteest 17m-2km, 80% kirjeldasid häiringuid ja 19% kirjeldasid väga tugevaid häiringuid, mis sundisid kodust lahkuma. Kusjuures need, kes said rahalisi hüvitisi, ei kurtnud üldse probleeme. Austraalia - uuringus osales 100 majapidamist, kaugus tuulikuteest kuni 10km. 5km raadiuses esinesid terviseprobleemid 86% osalenutest, 7,5 km kaugusel 82%. Okei, need inimesed elavad ju tuulikutele nii lähedal, meil ju ei ole need nii lähedal!? Planeeritud tuulikud on minu esialgese mõõtmiste järgi Väändrast ca 2km. Ehk ma eksin? Aga mõju inimestele ulatub uuringute järgi ka 20km kaugusele. Ja neid tabeleid on veel ja veel, aga kiri läheb pikaks, mida täna läbi kammisin. Kindlasti on meil vallas palju tuulikukallistajaid, kes tahavad öelda, et ma olen täiesti lollakas ja üldse ei saa asjadest aru ja see on ka okei, aga siis ootaksin vastu ka asjalikke allikaid selle kohta, et nende mõju tervisele on olematu ja tulu tohutu. Kui vald oma kodanikest ei hooli, siis kahjuks ütlen otse, et mina peale sellist jama kindlasti ei kavatse siin vallas elamist, see on lugupidamatu meie valla inimeste suhtes, tuleks rohkem teadlikust tõstatada ka vallapoolt, mida tegelikult pole tehtud!

Aitäh!

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Te viitate oma tekstis mitmetele uuringutele, kahjuks ei ole võimalik nendega tutvuda ehk pole täpseid viiteid. Palun veenduge, et tegemist oleks tõendus põhiste teadusartiklitega. Näiteks annab nendest ülevaate Terviseamet - [terviseamet.ee/tuulepargid#kas-on-labi-viidud-u](https://www.terviseamet.ee/tuulepargid#kas-on-labi-viidud-u). See omakorda toetab Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju ptk 4.6 tehtud järeldusi. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

Põhja-Pärnumaa vallavalitsus kaasab oma kodanike ja palubki tagasisidet eelnimetatud aruandele.

33. R. R., 7-1/1003-270

Ei soovi tuuleparke vändra ümbrusesse.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

34. H. R., 7-1/1003-271

Arvamus lisatud 12 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Korrigeerime KSH aruannet lk 9 järgmiselt: "Keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessi läbiviimise käigus on tuulepargi asukoha eelvalikualadena välistatud alad, mis on keskkonnaväärtusi ning võimalikke kaasnevaid keskkonnamõjusid arvesse võttes tuulepargialade jaoks ebasobivad." Koostatud KSH eesmärgiks on arvestada keskkonnakaalutlusi strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel ning kehtestamisel, tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse ja edendada säästvat arengut. See saab toimuda läbi oluliste keskkonnamõjude kindlakstegemise ning meetmete rakendamise, millega on võimalik olulisi keskkonnamõjusid vältida ja ebasoodsaid mõjusid minimeerida. KSH ja KMH läbiviimisel juhindutakse planeerimisseadusest ja keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest, mille kohaselt eelvalikualadel, mille puhul minnakse edasi detailse lahendusega, viiakse läbi keskkonnamõju strateegiline hindamine. Detailse lahenduse KSH aruanne käsitleb kavandatava tegevuse mõjusid detailse lahenduse täpsusastmes. Alad, mille puhul toimub kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu kehtestamine asukoha eelvaliku otsuse alusel ning mille puhul minnakse edasi projekteerimistingimustega, koostatakse projekteerimistingimuste väljastamise menetluses KMH eelhinnang (Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 § 2 p 2), mille koostamisel otsustatakse KMH algatamise/algatamata jätmine. Juhul, kui otsustatakse algatada KMH, lähtutakse KMH läbiviimisel PlanS § 28 primm 1.

1.2. Ettepanekuga ei arvestata. Eelvalikualade 5, 7, 8 ja 9 välja jätmine ei ole põhjendatud. KSH aruandes ptk 4.4.1.2 on kirjas "Linnustiku uuringu tulemused ei välista otseselt ühtegi ala võimaliku tuulepargi alana. Kõikidel aladel on vajalik läbi viia täiendavad linnustiku uuringud". Seda, kuidas linnustiku uuringut on eelvalikualade kujunemisel arvesse võetud on käsitletud KSH aruande ptk-s 4.4.1.3 "Uuringu tulemustega arvestamine".

2. Müratasemete tagamine normi piires ja muude mõjude leevendamine on esmatähtis, et tagada elukeskkonna kvaliteet ja vältida negatiivset mõju elanike tervisele ja heaolule. See pole kinnistuomanike õiguste rikkumine, vaid pigem nende huvide kaitse. Sotsiaalministri määrus (vastu võetud 04.03.2002 nr 42) § 4. lõige 3 sätestab "Uute müratundlike hoonete ehitamine kriitilise tasemega aladele on üldjuhul keelatud." See säte toetab seisukohta, et müratundlikel aladel on oluline vältida edasist arendust, mis võib müra normtasemete ületamise korral kahjustada inimese tervist.

3. Antud tehnoloogiat ei ole kasutatud veel Eestis, kuid see on väga levinud meie lähi piirkonnas. Samuti ei ole see midagi uut, mida oleks keeruline rakendada. Tuulik programmeeritakse seisma, kui varjutamise mudel näitab varjutuse tundide ületust või langeb samal ajal mitme tuuliku vari ühte kokku.

4. Kaustas „Menetlusdokumendid“ dokumendis 8. Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus“ peatükis ei olnus ette nähtud, et on vaja hinnata koosmõju tuule- ja päikeseparkide vahel mobiilside, televisiooni ja raadioside, sh ESTER raadiosidele. Päikesepargid ise ei tekita märkimisväärset elektromagnetilist häiret, mis võiks otseselt mõjutada sideteenuste kvaliteeti, kui need on ehitatud Eestis kehtivate õigusaktidega kehtestatud elektromagnetilise ühilduvuse nõuetele ja asjakohastele standarditele. Seega ei ole kumulatiivset mõju vajalik hinnata.

5. ja 6. Juhime tähelepanu, et nahkhiirte ja linnustiku uuringut ei saa avalikustada, kuna see sisaldab andmeid kaitsealuste liikide kohta. Avaliku teabe seaduse § 35 lg 1 p 8 sätestab, et sellist teavet ei avalikustata liigikaitsealustest kaalutlustel.

7.1. 7.3-7.5.. Vastavalt KSH I etapi aruande ptk-s 4.4.3 „Mõju taimedele, loomadele, bioloogilisele mitmekesisusele ja rohevõrgustikule“ toodule tuleb eriplaneeringualadel vääriselupaigad säilitada. Antud juhul on kaitsealuste taimeliikide kaitse tagatud läbi vääriselupaiga kaitse. Nimetatud taimeliikide kaitse eelduseks on nende jaoks sobiva kasvukoha/elupaiga ehk VEP säilimine. Teistele liikidele on mõju arvestatud, aruandes kirjutatakse „koosneb kaheksast lahustükist, ka mitmeid teisi III kaitsekategooria kaitsealuseid taimeliike (kahelehine käoheel, suur käöpõll, sulgjas õhik ja lodukannike), mis vajavad soomurakale sarnast

kasvukeskkonda (soomuraka kasvukohaks on soostunud metsaservad, siirdesood ja soostunud niidud). Kaitsealuste taimeliikide kaitse on antud juhul tagatud soomuraka püsielupaigaga.“

Eelvalikuala nr 5 puhul on arvestatud Kaansoo soomuraka püsielupaiga piisava puhver ja kaitse-eesmärkidega. Selles osas on ka Keskkonnaameti käest saadud kooskõlastus. Samuti on hinnatud mõjud KSH aruande ptk 4.4.7 ja pakud välja täiendavad leevendusmeetmed.

7.2. Antud juhtudel tagatakse isendi kaitse läbi eriplaneeringu tingimuse: eelvalikualadele jäävate III kaitsekategooria linnuliikide elupaikades tuleb raie-, kaeve- ja ehitustööd läbi viia väljaspool liigi pesitsusperioodi. Eelvalikualale nr 5 detailse lahenduse koostamisel tuleb täpsustada lisas 9 esitatud OÜ Clanga linnustiku uuringu leevendavaid meetmeid (OÜ Clanga, 2024). Herilasviu lendab 50 m kõrguselt, alale on ette nähtud kaamerate põhised tuvastussüsteemid, mis välistavad kokku pörke ohtu. Nende meetmete kaudu on herilaseviu kaitstud.

7.6. Eelvalikuala täpne lahendus sõltub ennekõike ptk-s 3.4.10 ettenähtud Tagassaare KLO3001024 ja KLO3002787 ning Veskisoo KLO3002809 väike-konnakotka elupaikade täpsustavatest uuringutest, mis viiakse läbi detailse lahenduse etapis.

8. Tellissaare loodusala on 100 m puhvriga välja lõigatud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes. Leiame, et see erinevus ei ole oluline ja tagab Tellissaare loodusala (RAH0000305) kaitse-eesmärkide kaitse. Hetkel on otsus jätta eelvalikuala eriplaneeringu aruandesse.

9. Leiame, et vaatamata sellele, et linnuseire seiskamise mehhanism ei ole Eestis kasutusele, tuleb seda leevendusmeetmet siiski rakendada, et vältida ebasoodsa mõju avaldumist Soomaa linnualale (RAH0000082).

10. Peamine meede on, et inventuuri tulemuste põhjal tuleb tuuliku asukohta muuta või leida sarnase väärtusega ala, et muuta see vääriselupaigaks (seega on rakendatud kompensatsiooni meetet), et kaitse eesmärgid oleks tagatud.

11. Juhime tähelepanu, et Tuulepargi arendusalade P9 ja P10 detailplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandes ning Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes on esitatud tuulepargi rajamise leevendusmeetmed, millega on võimalik vähendada negatiivset mõju Tellissaare loodusala ja Pärnu jõe loodusala puhul. Mõlemas aruandes on rõhutatud, et märgaladele (sh Tellissaare loodusalale) ehitamist tuleks vältida ning Pärnu jõe kaldale ehituskeeluvööndisse ei tohiks rajada tuulepargiga seotud ehitisi.

12. Eelvalikuala nr 7 juurde viiv tee on osaliselt avalik ja osaliselt mitteavalik. Täpsemalt on liigitusega võimalik tutvuda <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/teeregister>. Eelvalikualaga nr 7 minnakse edasi detailse lahendusega, seega arvestatakse nimetatud etapis kõiki piiranguid seoses teedega.

13. Ettepanekuga ei arvestata. Sama vastus, mis punktis 1.2.

14. Ettepanekuga ei arvestata. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes ptk 8 on kirjas „Ala 7 – Ala on hinnatud linnustiku seisukohalt eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapi raames läbiviidud linnustiku uuringu põhjal tõenäoliselt ebasobivaks, mistõttu on vajalik ala 7 puhul edasi minna detailse lahendusega. Täpsemat elupaigauuringut vajavad järgmised linnuliigid: väike-konnakotkas, teder, metsis, rüüt, mudatilder, kiivitaja, punajalg-tilder, väikekoovitaja, mustsaba-vigle, suurkoovitaja, niidurüdi ja tutkas“. Detailplaneeringu etapis on võimalik juba täiendava informatsiooni kohaselt teha otsus, kas alal saab tuuleparki arendada.

15. Tuulepargi arendusalade P9 ja P10 detailplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandes on viidatud ida ja kagusuunal asuvale alale. Juhin tähelepanu, et Eelvalikuala nr 7 asub läänes. Siinkohal on mõeldud ilmselt esmase ala vähendamist. Palun vaadake skeem 16.

16. Ettepanekuga ei arvestata. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes ptk 8 on kirjas:

- Vastavalt nahkhiire uuringule ei asu eelvalikualal 7 palju I klassi metsaalasid, mis võiksid olla nahkhiirtele olulised. Pigem on ala loodusmaastiku poolest selline, kuhu tuulikute paigutamisel on oluline negatiivne mõju nahkhiirtele välistatud.

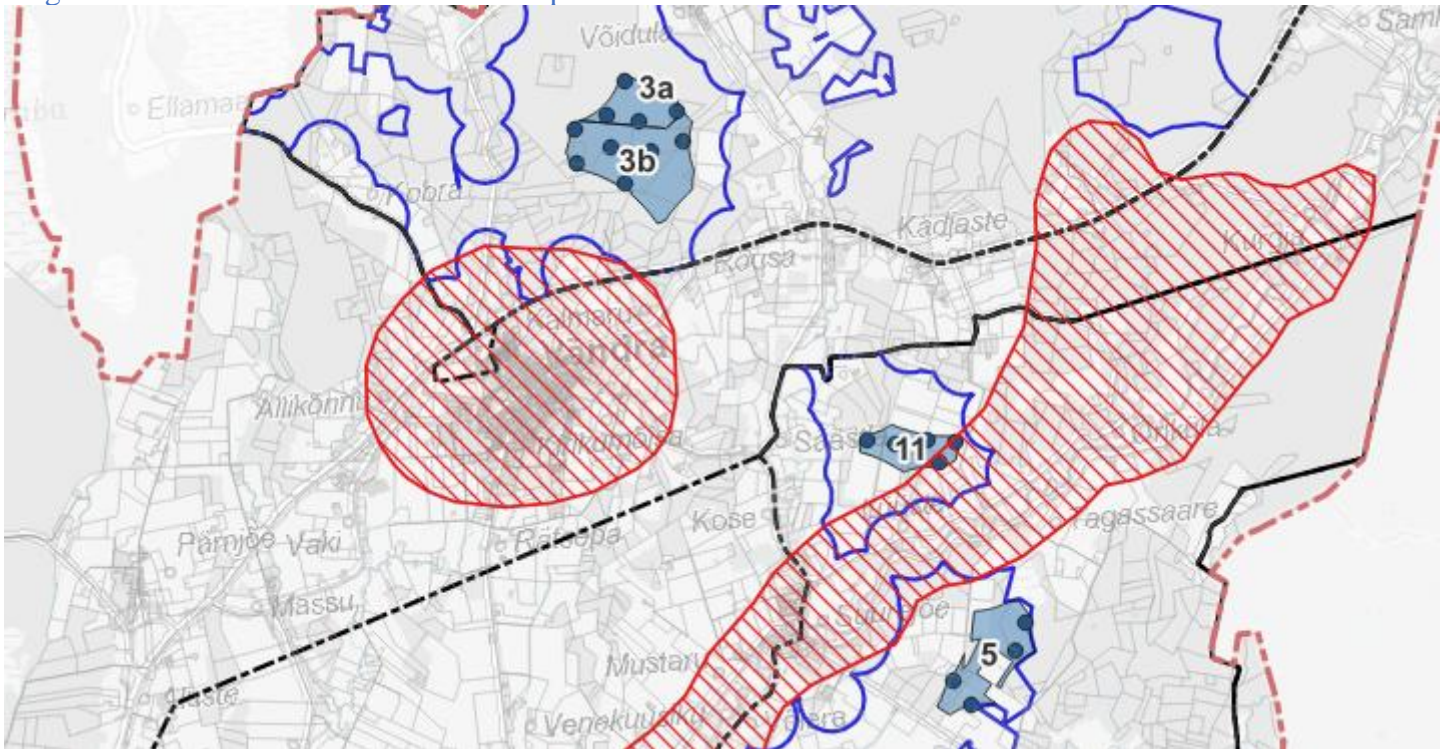
- Eelvalikuala nr 8 on loodusmaastiku poolest pigem selline ala, kuhu tuulikute paigutamisel oluline negatiivne mõju nahkhiirtele on välistatud. Nahkhiireuringu kohaselt ei asu alal sisuliselt mitte ühtegi I klassi metsaala.

Kuna mõlema alaga minnakse edasi detailplaneeringu raames, siis teostatakse täiendavad uuringud ja pannakse paika leevendusmeetmed nahkhiire hukkumisrisi vähendamiseks.

17. Väide ei vasta tõele. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande lk 84 on märgitud: „Kui arvestada juurde ka vaadeldavale tugialale algatatud detailplaneeringu realiseerimisega, siis moodustab tehislake osakaal tugialast ca 5%.“ Siinkohal ongi silmas peetud detailplaneeringu alasid P9 ja P10, ning esitatud protsent kajastab rohevõrgustikule avalduvat kumulatiivset mõju.

18. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes ptk 4.4.4.3 on selle kohta antud üle vaade. Skeemidel 46-48 on need kattuvad esmaste aladega, kuid hiljem on need välja lõigatud ja eelvaliku alaga ei kattu.

19. Ettepanekuga ei arvestata. Planeeringu dokumentatsioonis esitatud skeem näitab, et enamik eelvaliku aladest ei paikne väärtuslikel maastikel (alltoodud skeem). Erandiks on ala 11, kus kaks tuulikut asuvad väärtusliku Vihtra-Suurejõe-Kurgja maastiku piiril. Selle vaate osas on koostatud fotomontaažid punktides 3, 4 ja 5. Fotomontaažid näitavad, et enamikul juhtudel ei ole tuulikud märgatavad ega domineeri maastikus, seega ei rikuta väärtuslike maastike kaitse põhimõtteid.

20. Ettepanekuga ei arvestata. Selgitus eelmises punktis.

21.1. Ettepanekuga ei arvestata. Tedre kohta on esitatud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande skeemil 77, mille kohaselt tsoon 1 jääb suures osas välja eelvaliku alast 7. Seega puhvri rakendamine pole vajalik.

21.2. Ettepanekuga ei arvestata. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande skeemil 60 on kujutatud kaitse puhver. Toome ära, et tsoon 1 ei kattu suuresti teie esitatud skeemil näidatud puhvri ettepanekuga, seega ei ole asjakohane ka puhvrit rakendada.

Kuivenduse mõju vältimiseks on Tellissaare alale rakendatud 100-meetrine puhver. Lisaks on sätestatud nõue, et Tellissaare loodusala (RAH0000305) kaitse-eesmärkide ja terviklikkuse tagamiseks ei ole lubatud uute

kuivenduskraavide rajamine ega vanade kuivenduskraavide puhastamine 100 meetri ulatuses loodusala välispiirist. Seega ei ole piirkonnas oodata täiendava kuivendussüsteemi rajamist ega mõju märgalale.

22.1. Ettepanekuga ei arvestata. Eesti tuulikutes ei kasutata suurt kogust õli (mõnisada kuni 500 liitrit õli), et selline reostus oleks võimalik ja jõuaks põhjavette. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande lk 184 on hinnatud reostuse võimalus minimaalseks.

22.2. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ptk 4.4.8.2. ütleb „Tuuliku rajamiseks ei ole vajalik põhjavee püsiv alandamine. Arvestades tuuliku vundamendi tehnilist lahendust ja mõõtmeid, ei mõjuta see põhjavee liikumist või kvaliteeti. Tuulikute aluste (vundamentide) rajamine vastab oma iseloomult tavapärastele ehitustöödele.“ Seega tuulikute ehituse käigus veetaset ei alandata ja kaevudeni mõju ei jõua. Tootsi tuulepark asub endisel turbakaevanduse piirkonnas, seega mõjusid ei saa võrrelda. Saarde vallas olemasolev tuulepargi kohta pole tulnud ühtegi teadet joogivee kvaliteedi ega ka taseme kohta kaevudest.

23. Selgitame, et Teie poolt nimetatud kinnistud piirnevad eriplaneeringu aladega, millepuhul jätkatakse detailse lahenduse koostamisega, see tähendab, et praeguses etapis ei panda paika eelvalikualadel nr 7 tuulikute positsioone. EP asukoha eelvalikuetapis on eelvalikualal nr 7 kindlaks määratud vaid tuulikute lubatud maksimaalne arv ja kõrgus. Kuna müra ja varjutuse modelleerimise läbiviimiseks on siiski vaja sisendit tuulikute paiknemise osas siis viidatud joonistel on näidatud illustratiivne tuulikute asetus, millest on lähtunud modelleerimiste läbiviimisel, tegemist aga ei ole kindlate tuulikute positsioonidega.

24. Ettepanekut ei arvestata. Eestis on kehtestatud müra normtasemed, mis on loodud inimeste tervise kaitseks. Öise müra sihtväärtus elamualadel on 40 dB, mida peetakse vastuvõetavaks tasemeks. See sihtväärtus on kooskõlas Keskkonnaministeeriumi juhendmaterjalidega ja Riigikohtu seisukohaga, mille järgi tuleks tuuleparkide puhul lähtuda kehtivatest sihtväärtustest. Seega ei ole vaja kehtestada oluliselt madalamat sihtväärtust.

Palume tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande skeemiga nr 77 sellelt on näha, et Hiiekivi Turismitalu müralävend on alla 40 dB. Juhime tähelepanu Keskkonnaministri määruse nr 71 kohaselt müra piirväärtus 45 dBA, kuid rakendatakse sihtväärtust 40 dBA. Seega on rakendatud rangemat väärtust.

25. Mõlemad tabelid on olulised, et näidata, milline on planeerimise protsessis toimunud muudatused. Tabel 1 näidatakse lõplik tuulikute maksimaalne kogus, tabelis 12 on oluline, et näidata, kui palju oli esialgne planeeritud kogus, et mõista kuidas on planeeringus arvukuse muutus toimunud.

26. Juhime teie tähelepanu, et planeeringuga hetkel on siiski mõistlik jätkata, kuna hetkel ei toimu veel kehtestamist ja selleks hetkeks on ilmselt tulemused teada. Samuti palume arvestada, et käesoleval hetkel ei ole teada, millised tuulikud rajatakse, seega ei ole need tulemused ka otse kohalduvad.

27. Elamud on siiski välja lõigatud esialgsetest aladest 1 km puhvriga, erandid, mille puhul on väiksem puhver kokkulepitud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ptk 4.5 kirjeldatud ja saadud neilt kirjalik nõusolek.

Ettepanekuga ei arvestata. Antud juhul ei ole aruande kohaselt puhvri laiendamine 2 km-le vajalik, kuna suudetakse analüüsi kohaselt täita Eestis kehtivaid nõudeid.

Vibratsiooni kohta on ülevaade ptk 4.6.2. Seal on kirjas „Teadusartiklites kajastatud uuringu tulemused näitavad, et tuulikud ei tekita maapinnas märkimisväärseid vibratsioone ning et juba tuuliku jalamil on vibratsiooni tasemed väga madalad jäädes allapoole inimese tajuvärske (Meunier, 2013; Borowski, 2019; Berg et al, 2017).“ Seega vastab see ka küsimusele, et alla 1 km vahemaa ei ole selle mõju tunda.

28.1 Antud ettepanekuga on arvestatud. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ptk 3.2. „Oluline muudatus viidi sisse ka seoses tiheasustusaladega. Kooskõlastamisel ja arvamus avaldamisel esitati mitmeid ettepanekuid, kus paluti arvestada tiheasustusaladest 2 km puhvriga. Ettepanekutega arvestati ning eelvalikualasid nr 3, 5 ja 11, mis eelnevalt jäid tiheasustusaladest 1,5 km kaugusele, korrigeeriti arvestades tiheasustusaladest 2 km puhvriga välja. Samuti lõigati eelvalikualadest välja 2 km puhvriga Vändra valla üldplaneeringus toodud tiheasustusalad

(milleks on Pärnjõe, Kadjaste, Suurejõe ja Vihtra). Täpsem üksikasjalik ülevaade muudatustest, mille tulemusena korrigeeriti eelvalikualade piire on antud ptk-s 6.“

28.2. Ettepanekuga ei arvestata. 1 km kaugusel elektrituulikute müra normtasemed on tagatud ja seega inimeste heaolu. Juhime tähelepanu Keskkonnaministri määruse nr 71 kohaselt müra piirväärtus 45 dBA, kuid rakendatakse sihtväärtust 40 dBA. Seega on rakendatud rangemat väärtust. 2 km puhver vähendaks oluliselt planeeritava tuulepargi tootlikkust ning ei oleks majanduslikult mõistlik.

29. Tuuleparkide mõju hajasustele ei ole aruandes välistatud ja seda ei ole ka aruandes väidetud.

29.1. Uuringute järgi mõjutab kinnisvara tuulikute nähtavus, kaugus, kõrgus ja tuulikute arv. Müra ja varjutuse kohta otsest informatsiooni kinnisvarale hinnale teadusartiklis ei esitata.

29.2. Artiklid on järgmised, mida aruandes kasutati:

- S Sunak, Y., Madlener, R., 2016. The impact of wind farm visibility on property values: A spatial difference-in-differences analysis. *Energy Economics*. 55:79-91.
- Gibbons, S., 2015. Gone with the wind: Valuing the visual impacts of wind turbines through house price. *Journal of Environmental Economics and Management*. 72:177-196.
- Dröes, M. I., Koster, H. R. A., 2021. Wind turbines, solar farms, and house prices. *Energy Policy*.
- Hinman, J. L., 2010. Wind farm proximity and property values: a pooled hedonic regression.

30. Juhime tähelepanu, et Muinsuskaitseamet on andnud kooskõlastuse tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandele ning vallavolikogu otsuste eelnõudele. Seega leiame, et see võiks jääda jätkuvalt soovituseliseks, kuna arvestades, et tuuleenergia arendamine on oluline avalik huvi ja et pärandkultuurobjektid pole riikliku kaitse all, ei ole pärandkultuurobjektide säilitamine prioriteetne. Samas on ehitustegevuse korral sageli pärandkultuurobjekte võimalik säilitada ehituslike võtetega.

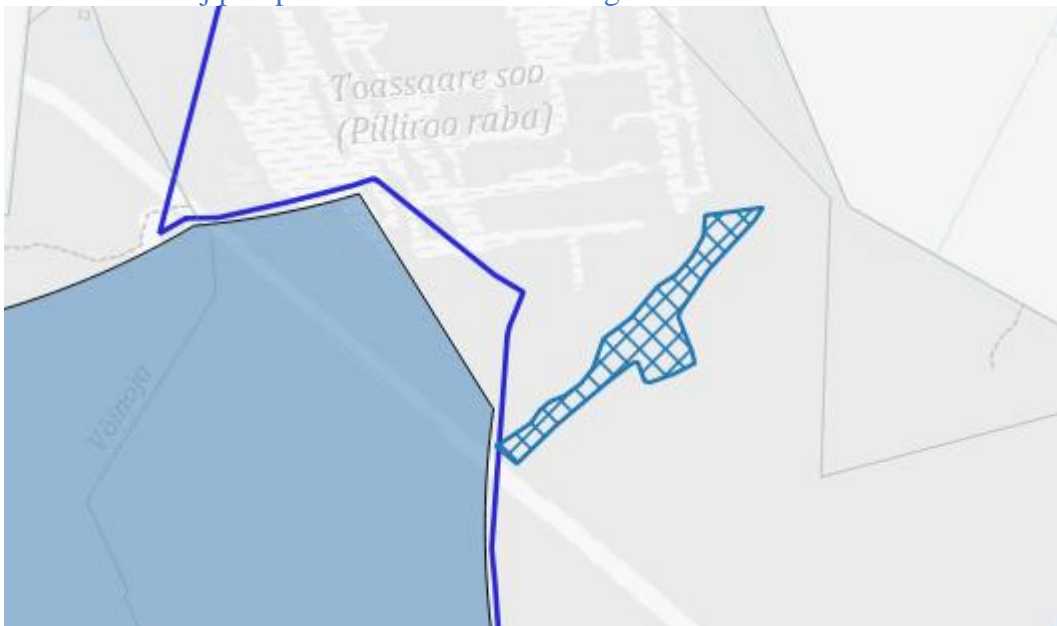
31.1. Tiheasustuse osas on esitatud vastus punktis 28.1.

31.2. Tedre puhvri osas on esitatud vastus punktis 21.1.

31.3. Eelvalikualast nr 5 on nimetatud liigid välja lõigatud va helligi ebatähtleliku kasvukoht. Viimasesse leiukohta ei planeerita elektrituulikute paigutada.

31.4. Nimetatud leiukohad on teada ja nendega arvestatakse. III kaitsekategooria liikidele kehtib vastavalt looduskaitseadusele isendi kaitse. Eriplaneeringu lahenduses seatakse tingimus, et eelvalikualadele jäävate III kaitsekategooria linnuliikide elupaikades tuleb raie-, kaeve- ja ehitustööd läbi viia väljaspool liigi pesitsusperioodi, et tagada isendi kaitse. Järgmises etapis on ette nähtud täiendavad uuringud ja täpsete leevendus meetmed ette nähtud.

31.5 Must-rähn pesapaik ei kattu eelvaliku alaga nr 5.

31.6. Kannakuli puhul on ette nähtud leevendusmeetmed (nt automaatne seiskumise andur). Samuti on vajalik teha mitmes kohas täiendavad uuringud, et saada teada, milline on erinevate alade kasutus kanakulli poolt.

32.1. Ümber istutamine on viimane variant, võimalusel paigutatakse trassid ja elektrituulikud ümber. Ümber istutatakse vaid taimed, kelle kasvukoht on kesises seisus ja alal on ainult üksikud isendid. Istutus kohaks valitakse heade tingimustega kasvukoht, mis taime kasvamiseks ja levikuks on sobilik.

32.2. Bioloogilise mitmekesisuse säilimisele on hinnang antud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ptk 4.4.3.

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

35. K. S., 7-1/1003-272

Valla juhtidel on kohustus seista kõikide piirkondade hea käekäigu eest.

Valla kagupoolsesse serva (Suurejõe, Kaansoo, Leetva, Vihtra) tõenäoliselt tööstust ei meelita. Küll aga on sealväga tugev loodusturismi arendamise potentsiaal. Kaansoo ja Leetva külades on otsene kokkupuude Soomaa rahvusparkiga. Jalakäigusild üle Navesti, märgistatud matkarajad, raba laudtee koos vaatetorni ja ujumiskohaga tooks kindlasti piirkonda palju turiste. Liidame juurde Kurgja ja mitmed muud piirkonnavaatamisväärsused ning saame kokku suurepärase paketi. Praegu vaikselt tühjenev ala saaks uue majanduslikuhingamise, ülevabariigilise ja rahvusvahelise positiivse tunde ning vald saaks kenasti maksutululu.

Kui sellesse piirkonda tuulikud ehitada, siis ääremaastumine jätkub ja tõsiseltvõetavat loodusturismi seal edendada enam ei saa.

Teen ettepaneku tuulikuid mitte rajada valla piires Pärnu - Rakvere maanteest lõuna/ida poole ja hakata piirkonnas tegelema loodusturismi arengu eelduste loomisega.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes on mõju loodusturismile hinnatud ptk 4.7.3. Eelnimetatud peatükis on nähtud ette meetmed mõjude leevendamiseks.

36. M. K., 7-1/1003-273

"Olen nõus Tarva rahva vastusega tuuleparkide planeeringute suhtes vallas 15.01.25"

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

37. H. S., 7-1/1003-274

Olen H. S. ja elan Tuka talus Rõusa külas.

Mind puudutab planeeritav tuulepark alal 3a viie tuulikuga. Tuulikud asuksid talust 1,4 kuni 2,5 kilomeetri kaugusel lääne-loode suunal ja oleksid kuni 270 meetri kõrgused meretuuliku tüüpi. Lisaks võib mind puudutama hakata tuulepargiala 3b.

Sellest johtuvalt minule mõjuvad alljärgnevad asjaolud:

1. Valgusreostus. Päikese varjude valguse vilkumine häirib õhtuti päikese loojangu ajal 2-3 tundi 3-4 kuud aastas ja mõjutab öösiti oluliselt masti otsas punaste tulede võimalik vilkumine. Asun oma elamise hoonetega selles suhtes kõige haavatavamal tsoonis. Vaate suhtes lääne suunas on elamine avatud. Kui ehitatakse ka tuulepark 3b, avalduvad mõjud veelgi rohkem, ka edela suunalt.

Mulle teadaolevalt puudub Eestis varjutuse norm. Järelikult ei pea ma varjutust taluma.

2. Müra jaguneb kaheks. Üle 20 hertsi detsibellides on kuuldav heli. Lubatud pidev 38 db kumuleerub aja jooksul ja segab öösiti und kui aknad suvel on avatud. Kuulun 15% inimeste hulka oma vanuse ja läbipõetud haiguste tõttu ning olen tundlik elektromagnetilise sudu suhtes. Müra häirib seente ja marjade korjamist. Müra kuni 100 detsibelli. Loomad pigem väldivad seal olemist. Tuuliku toodetav infraheli laine sagedusega üks herts tekib tiiviku möödumisel mastist. See läheb kokku ligikaudu inimese südamelöökidega ja sünkroniseerib südant töötama pideva infraheli taktis. Sellest võivad tekkida rütmihäired, nagu Saarde elanikel. Infraheli kahjustab südamelihast. Inimese ajulainete sagedus on 0,5-4 hertsi magamise ajal, tuulikute lähedus häirib und. Tähelepanuks veel asjaolu, et Saarde vallas püstitatud 9 tuuliku naabruses elavatel inimestel on ilmnunud uued tervisehäädad, nüüdseks on nende inimeste olukord veelgi halvenenud.

Uuringud: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8411947/>

<https://apps.psc.wi.gov/ERF/ERFview/viewdoc.aspx?docid=178263>

<https://www.luke.fi/en/news/review-several-groups-of-birds-and-mammals-avoid-wind-turbines>

3. Majanduslik olukord. Minu kinnisvara turuhind tuulikute rajamise läheduse tõttu maaklerite hinnangul langeb oluliselt. Palju statistikat, mis seda tõendab:

https://www.sttinfo.fi/tiedote/69995251/tuulivoimalat-laskevat-tutkitusti-asuntojen-ja-loma-asuntojen-arvoa?publisherId=69819944&fbclid=IwY2xjawHp9hRleHRuA2FlbQIxMAABHXxuvU3e9iy6A46iAB8ZuXfGb84YyhdzJrPMtcGInLJ1kg0XbLkZMbRCA_aem_Zmbeo0MFvhqGP51ouuAIyg

Seda ei kompenseeri talumistasu ca 50 eurot kuus. Põhja-Pärnumaa vald oma 38 Tootsi-Sopi tuulikuga on juba panustanud maismaa tuulikutega Eesti arengusse, sellest peaks piisama.

Eeltoodust lähtuvalt olen vastu tuulikute ehitamisele alale 3a ja 3b Põhja-Pärnumaa valda.

VASTUS:

Teavitame Teid allpool vallavalitsuse seisukohast:

1. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes peatükis 4.6.3 on esitatud varjutuse ülevaade. Selles on esitatud skeem 87, kust on näha, et 8-10 tundi aastas on võimalik varjutus. Analüüs on tehtud ilma taimkatteta. Samuti on arvestatud selle hinnangu andmiseks kasutatud tuulikuparkide 3a ja 3b koosmõjusid. Aruandes on lähtutud põhjamaade soovitusel püüdes uute tuulikuparkide planeerimisel elamualadel mitte ületada 8 või 10 tunnist reaalselt summaarset varjutamise kestust aasta jooksul. Seega on eeldatavalt võimalik seda soovitusel täita. Lisaks tuulikute asukohtade optimeerimisele on ebasoovitava varjutuse ilmnemisel võimalik kasutada tuulikutel automaatset varjutuse esinemise jälgimissüsteemi, mis võimaldab valgustugevuse andurite ja tuuliku automaatse juhtimissüsteemi koostöös häiriva varjutuse esinemise ajaks tuuliku töö peatada. Tegemist on väga efektiivse leevendusmeetmega. Vältida tuleb üle 30 teoreetilise maksimaalse varjutustunni või üle 10 summaarse kliimatingimusi arvestava varjutustunni esinemist eluhoonete suhtes. Juhul, selleks ajaks on koostatud siseriiklikud soovitusel varjutuse taseme hindamiseks või soovituslikud piirväärtused, siis tuleb neid mõjude hindamisel järgida.

2. Aruandes on müra ja inimese tervisele mõjusid hinnatud peatükis 4.6. Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad

usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

3. Kinnisvarale on esitatud mõjude hinnang Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 4.7.1. Seal on ülevaade „Tuuleparkide mõju kinnisvara väärtusele on uuritud mitmetes USA-s tuuleparkide kohta tehtud uuringutest. 2010. aastal tehti uuringute koondanalüüs (Hinman, 2010), mille kokkuvõttes järeldati, et mõju kinnisvara väärtusele on erinev tuulepargi arendamise erinevates faasides. Mõju kinnisvara väärtusele avaldub tuulepargi kavandamise faasis, mil see on seotud teadmatuse ja hirmudega. Töötava tuulepargi puhul ei pruugi tuuleparkide lähedus kinnisvara hinda mõjutada.“ Samuti palume tutvuda fotomontaažiga, mis on lisanud 6.

Teie poolt esitatud arvamust majanduslikust olukorrast ja eelvalikualade nr 3a ja 3B osas käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

38. U. K., 7-1/1003-275

Minu küsimused.

Millist kasu saavad kohalikud elanikud rajatavast tuulepargist.

Kuidas tagatakse elanikele tekitatud terviseprobleemide lahendamine.

Kui kaugel peaks minimaalselt olema tuulepark tiheasustatavast alast.

Soovitan viia läbi rahvaküsitlus tuuleparkide lähiümbruse planeeringu rajatamise asukohtade suhtes.

Kas planeeringute käigus võtate arvesse ka teiste riikide kogemusi (Roost, Soome, Ühendkuningriik või arvestate ainult Saksamaa kogemust)

Milline kahju võib olla tulevikus kinnisvarale.

Kui pole maksumaksjaid, pole ka vallal raha.

Millal ja kus kohas viiakse läbi avalik arutelu.

Mina olen isiklikult tuulepargi vastane, sest minu arvates on kasu väiksem kui pikaajaline kahju inimestele ja loodusele. Kus on siin rohe pööre?

VASTUS:

1. Kohalikel elanikel on võimalik kasu saada taluvustasust, mida makstakse vastavalt Keskkonnatasude seaduse peatükk 31. alusel. Maismaa tuuleparkidelt kogutud tasud jaotatakse hüvitisteks kohalikele omavalitsustele ning tuulikute lähistel asuvatele majapidamistele. Hüvitist saavad kuni 250 meetristest tuulikute kuni kahe kilomeetri kaugusel asuvad majapidamised ning üle 250 meetri kõrguste tuulikute puhul kuni kolme kilomeetri kaugusel asuvad majapidamised. Omavalitsused investeerivad saadud taluvustasu kohaliku elu edendamise ning arendajad võivad kaudselt toetada nt tee hoolduse korraldamise kaudu. Seega on võimalik otsene ja kaudne kasu. Antud teemat on käsitletud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 3.7.
2. Tuuleparkide mõju kohta on oluline vaadata planeeringuga seotud keskkonnamõju strateegilise hindamise aruannet ja müra modelleerimist (peatükk 4.6.1), kus on toodud faktipõhine analüüs, kuid tervisekahjude ja tuuleparkide otsest seost ei ole leitud. Tervise mõjude korral tuleb pöörduda perearstile, et teha kindlaks terviseprobleemi põhjus. Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”
3. Tiheasustus alast on aruande kohaselt miinimum kaugus 2 km.

4. Aruandes on arvestatud nt Soome, Saksamaa, Suurbritannia, Austraalia, Rootsi, Taani jne kogemustega.
5. Kinnisvarale on esitatud mõjude hinnang Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 4.7.1.

Teie poolt esitatud seisukohti rahvaküsitluse, maksumaksjate ja rohepöörde osas käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

39. A. K., 7-1/1003-276

Küsimused ja vastuväited.

Enne järgmisel nädalal toimuvat ametisse astumist andis president Donald Trump maailma rahvastele ja hõimupealikele teada oma plaanidest lõpetada nn roheline energia projektid, kusjuures vaadet reostavad tuulepargid on ilmselgelt lammutamisnimekirjas esimesed.

Varem on ametisse astuv president sageli tuuleveskeid kritiseerinud ning ta avaldas taas oma arvamust kolmapäeval 15. jaanuaril **Truth Socialis**, kirjutades: “Tuuleveskid on majanduslik ja keskkonnaalane katastroof.” Trump jätkas, märkides, et tuuleenergia on “Kõige kallim energia” ning ütles, et tuulepargid “töötavad ainult tänu tohututele riiklikele toetustele, mida me enam ei maksa!”

Selle sõnumi valguses peavad ka meie vallas selliste projektide läbiviijad ja toetajad korraks peeglisse vaatama ja tõsiselt mõtlema sellest tulenevatele tagajärgede peale.

1. Tahan tõestust, et see tuuleveskite ehitus on, nagu meile arendajate poolt räägitakse: 100% roheline energia alates paigaldusest kuni tootmiseni. Ehk siis kõik - ehitusmaterjalid ja millest kogu kaadervärk ülesse läheb on ROHELINE!

2. Siis veel utiliseerimine -kuhu viiakse elu ära elanud tuulikud ja kes selle kinni maksab?

3. Seoses mujal tuulikute piirkonnas kinnisvara väärtuse langusega tekib küsimus, kes hinnavahe kompenseerib ja miks selles osas kirjalikke kokkuleppeid ei sõlmita.

4. Kui tuuleenergia on elujõuline ja konkurentsivõimeline energiaallikas, peaksid ettevõtjad olema valmis investeerima omavahenditest.

5. Oluline on määrata piisav vahemaa tuulikute ja elamupiirkondade vahel, et vähendada müra ja visuaalset häiringut, mida 1 km kindlasti ei ole. See norm ammu aegunud ja tuulikute kõrgused ja võimsused on kasvanud kordades. Kui otsisin tuugeni tehnilisi andmeid, lugesin tootja poolt soovituslikud vahemaad eramutest: 1 mw= 1 km. Miinimum!!! Seega antud tuugenid, mida maismaale planeeritakse on 7+ mw = 7+ km

6. Tuleb tellida tegelik madalsageduse mõõtmise taadeldud ja 0-st –10Hz lainepikkuseid mõõta võimaldavate seadmetega, mitte rahulduda arvuti ekraanil modelleeritud tulemustega. Meil on juba toimivad tuulikupargid olemas, kus on vajalik need mõõtmised teostada, sest juba praegu on suur hulk inimesi esitanud Terviseametile kaebusi tuulikute tulenevate tervise hädade pärast. Enne nende tulemuste teatavaks saamist ei tohi planeeringutega edasi minna.

7. Kuna Suurejõe ümbrusesse on plaanitavate tuulikute ehitusalune pinnas pehme ja kasutusele tulevad kuni 30m sügavusele paigaldatavad vaiad, mis võivad kaitsmata põhjavee kihte kahjustada. Seoses sellega on küsimus, kas võetakse ümberkaudsetest kaevudest proovid ja mõõdetakse vee tasapinnad enne ja pärast tuulikute ehitust?

8. Tuulikute rajamist tohib ellu viia ainult kohalike elanike selge nõusoleku korral. Kogukonnal peab olema õigus kaasa rääkida ning arendustegevus ei tohi toimuda nende tahte vastaselt.

Asjaolude selgitamiseni ei anna ma oma nõusolekut P-Pärnumaa valda uusi tuulegeneraatoreid rajada ja püstitada.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamusi käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukohad võetakse teadmiseks.

1. Vastuseks Teie väitele - taastuenergia tehnoloogiate tootmine nõuab ressursse, on küll tõene, kuid see ei võta arvesse taastuenergia pikaajalisi eeliseid ja nende rolli kasvuhoonegaaside vähendamisel. Tuuleenergia kasutuselevõtt on seotud kasvuhoonegaaside heitkoguste olulise vähenemisega. Tuuliku

elutsükli jooksul on suurem osa ajast, mil elektrit toodetakse, kasvuhoonegaaside heitevaba periood, ning tuuleenergia süsiniku jalajälg on suhteliselt väike võrreldes fossiilkütustega.

Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes kirjutatakse: „Arvestades tuuliku eluiga, siis Vestas V150-4,2 MW tuuleturbiini korral tähendab 7,5 kuu pikkune energianeutraalsuse periood seda, et tuulik toodab oma eluea jooksul 31 korda rohkem energiat, kui tema ise elutsükli jooksul kokku vajab. Vestas V163-4,5 MW tuuleturbiini energianeutraalsus saavutatakse juba 6 kuuga ning oma eluea jooksul suudab tuulik toota 42 korda rohkem energiat, kui ta oma elutsükli jooksul kokku vajab (Vestas, 2022a).“

2. Utiliseerimise teemat on käsitletud Eriplaneeringu LS ja KSH VTK ptk 6.13 “Jäätmete”. Tuulikute projekteeritud eluiga on umbes 20 kuni 30 aastat. Tuulikute eluea lõppedes on võimalik samadesse asukohtadesse püstitada uued tuulikud või tuulepark likvideerida ning anda alale mõni muu sobiv funktsioon (nt metsamaana kasutamine). Amortiseerunud ja kasutuseta tuulikute demonteerimine on tuulepargi omaniku kohustus. Viimane kohustus on seatud hoonestusloas kui ka maaomanikega sõlmitud hoonestusõiguslepingutes. On tõsi, et turbiinilabade ringlussevõtt on keeruline, sest labades on kasutatud komposiitmaterjale, mida on raske üksteisest eraldada, kuid sellele vaatamata on suurem osa tuulikus siiski taaskasutatav. Umbes 85–90% demonteeritud tuulikust läheb taaskasutusse. Keskkonnaagentuur tegi 18.09.2023 ülevaate teaduskirjanduse baasilt, millised võimalused on elektrituulikute eluea ammendumisel jäätmetega teha - keskkonnaagentuur.ee/node/1375. Seal on labade taaskasutamiseks mitmeid võimalusi nt- labade tükeldamine, kuumuse abil, kemikaalide, soojuse ja rõhu kasutamine ning mehaaniline ümbertöötlemine. Lisaks on ilmunud Postimehes artikkel, mis annab ülevaate tuulikute töö lõppemisel jäätmeid onn võimalik taaskasutada <https://sakala.postimees.ee/8176702/ivo-jaanisoo-too-lopetanud-tuulikut-saab-taaskasutada>.
3. Kinnisvarale on esitatud mõjude hinnang Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 4.7.1. Riigikogu võttis 2022. aasta juulis vastu nõ kohaliku kasu seaduse, mis kohustab alates 2023. aasta 1. juulist tuuleelektrijaamade rajajaid maksma tasu omavalitsusele ja kohalikele elanikele, kes elavad tuulepargi mõjupiirkonnas.
4. Tuulepargi investering tehakse üldjuhul nii omavahenditest kui ka kasutatakse täiendavaid rahastusallikaid, nt pangalaen, investorid. Eestis on ka ehitatud parke, mis ei saa riigipoolset toetust (nt. Saarde, Tootsi).
5. Ei arvestata ettepanekuga. Antud 1 km puhver elamute osa hajasustesse määratud eesmärgiga, et arendaja peab ise tagama meetmete rakendamise, mis tagab tuulepargi püstitamise korral uuel arendusalal mürataseme jäämise normtaseme piiridesse. Kehtivad puhvrid tulenevad Pärnu maakonna planeeringust „Planeeringu koostamise käigus jõuti erinevate osapoolte koostöös ja lõpliku kaalutlemise tulemusena seisukohale, et sobiv ja müranorme tagav tuulikupargi kaugus elamust on 1000 m ja tiheasustusalast 2000 m. Tegemist on Pärnumaa kohalike omavalitsuste, Terviseameti ja maavalitsuse kaalutlusotsusega.“
6. Vallavalitsusele teada olevalt ei ole Terviseameti andmetel ilmnenu Sopi- Tootsi tuulepargist Teie poolt nimetatud ohtraid tervisehäireid. Terviseameti poolt on kavandamisel Sopi- Tootsi tuulepargis mõõtmised koostöös valla ja teiste ametkondadega.
7. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ptk 4.4.8.2. ütleb „Tuuliku rajamiseks ei ole vajalik põhjavee püsiv alandamine. Arvestades tuuliku vundamenti tehnilist lahendust ja mõõtmeid, ei mõjuta see põhjavee liikumist või kvaliteeti. Tuulikute aluste (vundamentide) rajamine vastab oma iseloomult tavapärastele ehitustöödele.“ Seega tuulikute ehituse käigus veetaset ei alandata ja kaevudeni mõju ei jõua. Tootsi tuulepark asub endisel turbakaevanduse piirkonnas, seega mõjusid ei saa võrrelda. Detailplaneeringu ja projekteerimise etapis nähakse ette, millised põhjavee seire nõudeid rakendatakse.
8. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja

stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

40. K. T., 7-1/1003-277

Olen koos 6 liikmelise perekonnaga vastu tuulikute paigaldusse Vändra ümbrusse.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

41. M. S., 7-1/1003-278

Meie valda ei ole vaja enam mitte ühtegi tuulikut. Ja pole vaja neid ka tervesse Eestisse. Eriti veel nii suuri. See ongi kogu arvamus. Energiasüsteemi ei ole võimalik majandada, kui see sisaldab ülemäära palju juhitamatut komponenti. Meie loodusele tekitatakse korvamatut kahju.

Mõju inimese tervisele on veel põhjalikult uurimata.

Kõigi nende plaanide tagant paistavad välja välisinvestorite kasuained kõrvad, arvates, et küllaborigeenid kõik kinni maksavad.

Pärnumaal on juba olemas Saarde ja Tootsi Sopi tuulepargid. Võtaks hoogu maha ja uuriks nende põhjal mõjusid.

Elame lähimast tuulikust 27 kilomeetri kaugusel. Meie õhu kaudu leviva interneti kiirus on langenud, vabalevi on üsna tihti häiritud ja sõbrale naaberkülla pole võimalik helistada. Mul endal (V.) esinevad müstilised peavalud ja unehäired. Küllalt suure kauguse tõttu tuulikute tunduvad need häiringud sõltuvat tuule suunast ja õhuniiskusest.

Kahjuks tundub, et otsustamine on lükatud valla volikogude kaela ja kui midagi untsu läheb, pühib riik omakäed puhtaks.

Tegelikult on selle asjaga neid jamasid siin nii palju, et kui kõik üles lugeda, läheks Päike enne looja.....

Seega peaks teil olema nüüd arusaadav, et oleme tuuleparkide vastu.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume Teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju (sh müra hinnang) ptk 4.6, mõju looduskeskkonnale 4.4, mobiilside levikule mõju ptk 4.10.1.

Eriplaneeringu käigus on leitud eelvalikualad, mille puhul on jõutud järeldusele, et planeeringus sätestatud tingimusi järgides on olulised negatiivsed mõjud looduskeskkonnale, inimeste tervisele ja sotsiaal-majanduslikule keskkonnale välistatud. Eelvalikualad leiti välistusmeetodi teel ehk tegemist on vallas tuuleparkide rajamiseks sobivaimate aladega.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

42. J. T., 7-1/1003-279

Avaldan oma arvamust tuuleparkide rajamise kohta meie vallas. Olen kindlalt nende vastu! Elame Vihtra lähedal ja tuulikute rajamise planeeritud asukoht jääks meie kodust vähem kui 2 km kaugusele. Meil on kodus väike laps, kes on hetkel 1,3-aastane, ning plaanime lähitulevikus perelisa. Kui tuulikud siiski rajatakse, siis ei plaani me jääda enam elama sellesse valda. Ka Tootsi elanikud on oma muresid jaganud – tuulikute põhjustatud müra on tekitanud tõsiseid tervisemuresid, nagu magamatust, peavalusid ja muid tervisehädasid. Meie ei soovi endale ega oma lastele sellist elu. On kurb, kui valla juhtimine ei pööra piisavalt tähelepanu oma inimeste tervisele ja heaolule, vaid keskendub ainult rahalisele kasule. Loodan, et te ei raja neid tuulikuid meie valla territooriumile.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume Teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju ptk 4.6 tehtud järeldustega. Põhja-Pärnumaa vald kaasab oma kodanike ja palubki tagasisidet eelnimetatud aruandele. Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

43. L. H., 7-1/1003-280

Avaldan oma arvamust tuuleparkide rajamise kohta meie vallas. Olen kindlalt nende vastu! Elame Vihtra lähedal ja tuulikute rajamise planeeritud asukoht jääks meie kodust vähem kui 2 km kaugusele. Meil on kodus väike laps, kes on hetkel 1,3-aastane, ning plaanime lähitulevikus perelisa. Kui tuulikud siiski rajatakse, siis ei plaani me jääda enam elama sellesse valda. Ka Tootsi elanikud on oma muresid jaganud – tuulikute põhjustatud müra on tekitanud tõsiseid tervisemuresid, nagu magamatust, peavalusid ja muid tervisehädasid. Meie ei soovi endale ega oma lastele sellist elu. On kurb, kui valla juhtimine ei pööra piisavalt tähelepanu oma inimeste tervisele ja heaolule, vaid keskendub ainult rahalisele kasule. Loodan, et Te ei raja neid tuulikuid meie valla territooriumile.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume Teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju ptk 4.6 tehtud järeldustega. Põhja-Pärnumaa vald kaasab oma kodanike ja palubki tagasisidet eelnimetatud aruandele. Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

44. H. K., 7-1/1003-281

Olen ainult nõus sellise otsusega mida kogu küla soovib, ning mitte ühtegi tuulikut ei ole vaja pärnujaagupisse.. Te olete seal vallas ainult rahanälgas ja ahveristid kes sõidavad loodusest üle ja muud teid ei huvita. LÕPETAGE SEE EESTI MAA/RAHVA/LOODUSE GENOTSIID!!!! TULGE MÕISTUSELE!!!!

Arvamus lisatud 1lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju (sh müra hinnang) ptk 4.6, mõju looduskeskkonnale 4.4.

Eriplaneeringu käigus on leitud eelvalikualad, mille puhul on jõutud järeldusele, et planeeringus sätestatud tingimusi järgides on olulised negatiivsed mõjud looduskeskkonnale, inimeste tervisele ja sotsiaalmajanduslikule keskkonnale välistatud. Eelvalikualad leiti välistusmeetodi teel ehk tegemist on vallas tuuleparkide rajamiseks sobivaimate aladega.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

45. J. M., 7-1/1003-282

Olen nõus Tarva 15.01.25 koosoleku vastusega

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

46. R. R., 7-1/1003-283

Minule teadaolevalt on töötavate Saarde ja Tootsi tuuleparkide tegelikku mõju inimtervisele ning elusloodusele sh linnustikule senini uuritud puudulikult.

ETTEPANEK

Eriplaneeringu peatamine kuni objektiivsete mõõtmistulemusteni.

Palun vallavalitsusel langetada otsus ja peatada käesolev eriplaneering kuni Tootsi-Sopi tuulepargi tegelike keskkonnamõjude ja inimeste tervise mõjude mõõdistamiseni ja vastavate uurimistulemuste avalikustamiseni.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju (sh müra hinnang) ptk 4.6, mõju looduskeskkonnale 4.4.

Eriplaneeringu käigus on leitud eelvalikualad, mille puhul on jõutud järeldusele, et planeeringus sätestatud tingimusi järgides on olulised negatiivsed mõjud looduskeskkonnale, inimeste tervisele ja sotsiaal-

majanduslikule keskkonnale välistatud. Eelvalikualad leiti välistusmeetodi teel ehk tegemist on vallas tuuleparkide rajamiseks sobivaimate aladega.

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

Nõustume, et Saarde ja Sopi-Tootsi tuulepargis on edasised seired ja mõõtmised vajalikud. Seired teostatakse vastavalt kehtestatud planeeringutele ja vajalikud mõõtmised on kavandamisel Terviseameti eestvedamisel koostöös valla ja teiste ametkondadega.

47. K. S., 7-1/1003-284

Ei soovi tuuleparke juurde meie valda,!
Kas juba ei ole piisavalt neid siin??

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

48. K. K., 7-1/1003-285

Olen nõus Tarva 15.01.25 koosoleku vastusega. K. K.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

49. K. S., 7-1/1003-286

Pea tegema täienduse.

Palun valitsejatel uuesti tutvuda 2018. aastal Riigihalduse ministri käskkirjaga kehtestatud Soomaa piirkonnateemaplaneeringuga.

Seal on muuhulgas kirjas:

* Mõjuala määramisel on lähtutud Soomaa loodusgeograafilisest maastikurajoonist...

* Mõjuala toetab loodus- ja kultuuriväärtuste hoidmist rahvuspargis...

* Mõjuala käsitlemine on vajalik turismiettevõtjate võrgustiku väljaarendamisel, mida iseloomustab ühtne kvaliteet ja orienteeritus rahvuspargile. Terviklik turismivõrgustik omakorda muudab Soomaa rahvuspargituristidele kättesaadavamaks ja atraktiivsemaks, suurendades seeläbi kohalikele elanikele majandusliku kasvuvõimalusi.

* Soomaa 2030+: Soomaa rahvuspark koos ümbritsevate küladega on elujõulise asustusega meelepärane ja loodusrikas elukeskkond. Tänu headele ühendustele on kättesaadavad nii töökohad, teenused kui haridusasutused. Tagatud on loodus- ja kultuuriväärtuste säilimine ning kestlik kasutamine. Soomaa

põlisloodus koos kultuuriväärtustega on atraktiivne ja tunnustatud kultuuri- ning loodusturismi sihtkoht Euroopas.

Kaansoo, Leetva, Vihtra ja Suurejõe asuvad Soomaa kontakt- ja mõjualas.

Palun tutvuda Soomaa kontaktala ja -mõjuala piiridega ning Põhja-Pärnumaa valla piires sinna piirkonda tuugeneid mitte ehitada.

Lugupidamisega

K. S.

Kontakt K. S. (<k.s@k.s@gmail.com>) kirjutas kuupäeval R, 17. jaanuar 2025 kell 16:38: Lugupeetud vallajuhid! Valla juhtidel on kohustus seista kõikide piirkondade hea käekäigu eest.

Valla kagupoolsesse serva (Suurejõe, Kaansoo, Leetva, Vihtra) tõenäoliselt tööstust ei meelita. Küll aga on seal väga tugev loodusturismi arendamise potentsiaal. Kaansoo ja Leetva külades on otsene kokkupuude Soomaa rahvuspargiga. Jalakäigusild üle Navesti, märgistatud matkarajad, raba laudtee koos vaatetorni ja ujumiskohaga tooks kindlasti piirkonda palju turiste. Liidame juurde Kurgja ja mitmed muud piirkonnavaatamisväärsused ning saame kokku suurepärase paketi. Praegu vaikselt tühjenev ala saaks uuemajandusliku hingamise, ülevabariigilise ja rahvusvahelise positiivse tunde ning vald saaks kenasti maksutululu.

Kui sellesse piirkonda tuulikud ehitada, siis ääremaastumine jätkub ja tõsiseltvõetavat loodusturismi seal edendada enam ei saa.

Teen ettepaneku tuulikuid mitte rajada valla piires Pärnu - Rakvere maanteest lõuna/ida poole ja hakata piirkonnas tegelema loodusturismi arenguks eelduste loomisega.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda vallavalitsuse poolt Teile eelnevalt saadetud teavitustega. Oluline on eraldi välja tuua, et fotomontaaži jaoks vaatepunktide valimisel tuvastati, et Soomaa rahvuspargist ei jää kavandatavad tuulikud nähtavale, kuna Soomaa rahvuspargile, vähemalt selle äärealadele, on iseloomulikuks suur metsasus ning kõrged puud varjavad vaated tuulikutele. Samuti ei ole planeeritud Soomaa alale tuulikuid.

50. S. R., 7-1/1003-287

Küsimused ja ettepanekud Põhja-Pärnumaa vallavalitsusele seoses tuuleenergia eriplaneeringutega:

1. „PP tuuleparkide EP ja KSH I etapi aruandest“: „Mõlema planeeringu puhul arvestati tuuliku emiteeritavaks müratasemeks 108 dB(A). Erandina lähtuti ala P9 puhul müratasemest 106,9 dB(A) (tulenevalt P9 ja P10 tuulepargi detailplaneeringust 19). Tootsi Suursoo tuulepargikohta on teada, et seal planeeritakse võtta kasutusele Nordexi tuulikud, mille rootori diameeter on 163 m ja kõrgus 164 m. Nordexi tuuliku emiteeriv müratase on 106,4 dB(A)“ ning jõuti müra uuringus järeldusele: „Potentsiaalselt sobilikuala 7 ja maakonnaplaneeringu arendusala P10 väljaarendamisel on Põhja-Pärnumaa vallas öine müra sihtväärtus ületatud umbes viiel elamu alal ning potentsiaalselt sobiliku ala 8 ja maakonnaplaneeringu arendusala P9 koosmõju tulemusel on sihtväärtus ületatud umbes kahel elamu alal. // Müra piirnormi ületamine tähendab ohtu inimese tervisele ning tegemist on olulise negatiivse mõjuga.“

Teen ettepaneku: Kui KSH ja müra uuring on tehtud 160m tuulikutipuga tuugenile ja see ületab juba lähedal asuvate talude müranormi, siis kui üldse sellele alale tuulepargi ehitamist lubada, siis mitte lubada Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkidele üle 160m tuulikutipuga tuuleparkide rajamist (siin on mõeldud tuulikulaba kõrgust maapinnast kõige kõrgemas tipus).

Küsimus: Kuidas saab KOV lubada tuugenite paigaldamist, kui müratase ja varjutusmüra ületavad lubatud piirväärtust?

2. Vastavalt KSHle on ornitoloogid leidnud, et Tellissaare raba ümbrus on nii linnurände koridor kui ka lindudele väärt elupaik ning soovivad ala 7 ning tegelikult ka detailplaneeringu ala P10 arenduspiirkonnast välja jätta.

Skeemil 19. „Linnustiku uuringu tulemused EP alal 2. Musta kirjaga on antud aladelinnustiku uuringu järgne ID numeratsioon (aluskaart: Maa-amet, 2022)“ on nii eriplaneeringu kui detailplaneeringu ala sujuvalt

hinnangualast välja lõigatud, sealjuures alasid 7 ja P10 ümbritsevad „tõenäoliselt ebasobivad alad“. Kuidas saab KOV lubada tuulepargi rajamist keset linnustiku poolt vajaliku ala?

Ettepanek: Ala 7 ja P10 nii eriplaneeringu kui detailplaneeringu ala planeeringust välja jätta ning hoida seal linde ja loomi.

3. Kuidas hakkab alale 7 ning P10 püsti pandavate tuulikute poolt tekitatav vibratsioon mõjutama rabas elavaid roomajaid? Kas ligikaudsed taluhoovid hakkavad edaspidi olema roomajate elupaigad? Palun võimalusel tuua näidet Tootsi-Sopi raba roomajate käitumismustrite muutuste kohta?

4. Miks on valitud Suurejõe sild üheks visualiseeringu punktiks? Teada on, et Suurejõe silda ümbritsevad suured puud ning nähtavus on piiratud. Miks ei ole tehtud visualiseeringut Võiera küla elanike vaatest? Näiteks Võiera-Kiltre talu hooned on juba praeguseks toimunud metsaraiete tõttu avatud nii P10, ala 7 kui ala5 tulevastele tuuleparkidele. Lisaks paistab juba paegu Lapi õuealale 20km kaugusel olevad Tootsi tuulepargi tuulikute labad kui ka pimedas märgutuled.

Ettepanek 1: Enne planeeringuga edasi minekut teha visualiseeringud taluõuede vaadetest, mis jäävad mitme ala koosmõjusse või millistele hakkab tõenäoliselt enim paistma öine valgusmüra.

Ettepanek 2: piltide asukohad võiks olla selgelt välja toodud punktidenäidena kaardil. Suvaliselt nimetatud pilti on raske kokku viia asukohaga kaardil.

5. Kui meretuuleparkide jaoks mõeldud kuni 290m tuulikute mõjualaks loetakse raadius 20km, kuidas on võimalik, et maismaal on sama tuuliku mõjuala ainult 2 km? Tuuakse välja, et metsad ning maastik on mõjusid vähendav faktor, kuid mida kaugemale tuulikust minna, seda vähem mets varjab ning Tootsi-Sopi tuugeneid on võimalik kümnete kilomeetrite kauguselt näha ning soodsatel tingimustel kuulda. Sopi-Tootsi valgusmüra ning tekitatavad helid on saanud juba praeguseks kaugemalt kui 2km negatiivset tagasisidet.

6. Miks tiheasustusalal elav inimene on valla silmis rohkem inimene kui hajaasustusega külas, põlistalus elav inimene? Teatavasti tiheasustusest peab tuulepark jääma vähemalt 1,5km kaugusele. Hajaasustuses õuealast vaid 1km. Kas tuuleparkide rajamisel ei kehti „Eesti Vabariigi põhiseaduse § 12. Kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu. Rahvusliku, rassilise, usulise või poliitilise vihkamise, vägivalda ja diskrimineerimise õhutamine on seadusega keelatud ja karistatav. Samuti on seadusega keelatud ja karistatav õhutada vihkamist, vägivalda ja diskrimineerimist ühiskonnakihtide vahel.“, Antud hetkel tunnen, et KOV piirab minu vabadust valida elukohaks hajaasustatud külas vana talukoht ja eelistab inimesi tiheasustusalal.

7. Mitmelt poolt maailmast, eeskätt Rootsist ning ka juba Eestis püstitatud tuuleparkide ümbrusest kuuleme järjest rohkem tuuleparkide negatiivsest mõjust inimeste tervisele. Milliste meetmetega Põhja-Pärnumaa vald tagab oma elanike elukvaliteedi jätkumise?

8. Lõpetuseks, oleme 7 liikmeline nelja väikelapsega pere, kes elab omas põlistalus imelise looduse keskel, Pärnu jõe kaldal. Oleme alati soovinud elada looduse keskel ja kooskõlas loodusega. Oleme näinud toa aknast, kuidas Pärnu jõel kalastab merikotkas, kuidas talviti otsib toitu meie õuelt nurmkanade pere. Naudime iga kevad lõokeste, sookurgede ja kiivitajate esimesi hõikeid. Jõekaldal seisatades oleme mitmeid kordi näinud jäälindu askeldamas, rääkimata pesitsevatest pardiperedest. Me töötame ja elame oma kodus 24/7, sest meile meeldib elada siin, kus on meie kodu.

Paraku tuuleparkide alade 7, 5, det.planeeringu P10 ala ning tegelikult kogu PõhjaPärnumaa valla idaosa planeeringute tõttu jääb meie kodu tuuleparkide piiramisrõngasse ning meid ümbritsevat looduskeskkonda muudetakse tundmatuseni.

Ettepanek: Palume KOVil lõpetada looduse ja valla elanike killustamise tuuleparkidega. Tagada valla kodanikele rahumeelne ja loodust ja loodusressursse säästev eluviis.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Juhime Teie tähelepanu, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes ptk 4.6 on ära toodud „Müra modelleerimistulemustega arvestamisel on oluline teadvustada, et modelleerimisel ei ole arvestatud müra

summutavate objektidega, sh taimestikuga. Mitmed eriplaneeringu potentsiaalsed alad jäävad metsaaladele, mis tähendab, et realsuses on tuulikute põhjustatud müra tasemed elamualadel madalamad, kui mürakaartidelt kajastub. Samuti on tuulikute müra modelleerimisel ülehinnatud.“ Samuti lubatakse kohaliku omavalitsuse poolt sihtväärtuse ületust vaid juhul kui on vastav kirjalik kokkulepe maaomanikuga. Seega, kui seda ei ole, tuleb vähendada elektrituulikute arvu või valida madalama müratasemega tuulikud. Palume võimalusel täpsustada, millistele allikatele tugineb, Teie väide: „ Kui KSH ja müra uuring on tehtud 160m tuulikutipuga tuugenile ja see ületab juba lähedal asuvate talude müranormi“?

- Seda, kuidas linnustiku uuringut on, eelvalikualade kujunemisel arvesse võetud on käsitletud KSH aruande ptk-s 4.4.1.3 „Uuringu tulemustega arvestamine“. Selgitasime, et Tellissaare hoiuala või Tellissaare loodusala kaitse-eesmärgid ei ole seotud lindudega (vaadeldavasse asukohta ei ole Natura linnuala loodud). KSH aruandes on mõjusid hoiualale ja looduslale hinnatud vastavalt kaitse-eesmärkidele. Samuti on nähtud ette täiendavad linnustiku uuringud järgmises planeerimise etapis. Palume teil tutvuda aruandes toodud skeemidega 56-60 ja võrrelda lisas 5 (eelvalikuala nr 7). Seal on näha, kuidas kujunes lõplik eelvaliku ala piir ja kuidas linnustikule elupaikadega arvestatud. Seega ei ole asjakohane eelvaliku ala 7 välja jätta.
- Vibratsiooni kohta on ülevaade ptk 4.6.2. Seal on kirjas „Teadusartiklites kajastatud uuringu tulemused näitavad, et tuulikud ei tekita maapinnas märkimisväärseid vibratsioone ning et juba tuuliku jalamil on vibratsiooni tasemed väga madalad jäädes allapoole inimese tajuvuslääve (Meunier, 2013; Borowski, 2019; Berg et al, 2017).“Küsimus, kas roomajatele on elektrituulikute „kaasnevast vibratsioonist“ mõju, ei ole uuringutes otseselt käsitletud. Roomajate tundlikkus vibratsioonile võib erineda inimeste omast, kuid üldiselt, kui vibratsioonid jäävad allapoole inimese tajuvuslääve, on tõenäoline, et need ei avalda ka roomajatele märkimisväärset mõju. Tootsi-Sopi raba roomajate käitumismustrite muutusi pole uuritud. Samuti ei ole teada, ka selle sisulist teadusuuringut mujal maailmas oleks tehtud.
- Ettepanek 1, sellega on arvestatud aruandes. Palume tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes ptk 3.4.5. See sätestab „detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamisel tuleb läbi viia visuaalse mõju hindamine, mis sisaldab nähtavusanalüüsi ja visualiseeringuid (fotomontaaže), ning mis peab lähtuma reaalsest kavandatavatest elektrituulikute asukohtadest. Nähtavusanalüüs tuleb võtta visualiseeringute koostamise aluseks. Fotomontaažid tuleb koostada kõige lähemal asuvatest õuealadest ja olulistest vaatekohtadest;“ Samuti nähakse ette mitme tuulepargi samaaegsel kavandamisel tuleb arvestada tuuleparkide visuaalset koosmõju.
- Ettepanek 2. Arvesse on võetud. Lisame pealkirjad fotodele koos punkti numbriga, et oleks selgemalt loetav.
- Juhime Teie tähelepanu, et valla territooriumile ei paigaldata meretuuleparke. 270 m kõrgus ei tähenda seda, et oleks tegemist meretuulikutega.
- Antud erisus tuleneb Pärnu maakonna planeeringust „Planeeringu koostamise käigus jõuti erinevate osapoolte koostöös ja lõpliku kaalutlemise tulemusena seisukohale, et sobiv ja müranorme tagav tuulikupargi kaugus elamust on 1000 m ja tiheasustusalast 2000 m. Tegemist on Pärnumaa kohalike omavalitsuste, Terviseameti ja Maavalitsuse kaalutusotsusega.“ Aruandes on tiheasustusalad välja lõigatud 2 km puhvriga. Seega on lähtud Pärnu maakonna planeeringust ette nähtud nõuetest.

Aruandes on müra ja inimese tervisele mõjusid hinnatud peatükis 4.6. Põhja-Pärnumaa vald saab oma elanike elukvaliteedi kaitsmiseks rakendada mitmeid meetmeid, lähtudes nii keskkonnamõju strateegilisest hindamisest (KSH) kui ka kehtivatest õigusnormidest. Terviseameti poolt on kavandamisel Sopi- Tootsi tuulepargis mõõtmised koostöös valla ja teiste ametkondadega.

- Ettepanek võetakse teadmiseks. Tuuleparkide asukoha valikul on proovitud valida sellised alad, mis jääksid inimasutusest võimalikult kaugele – nt asukoha valikul arvestati elu- ja ühiskondlike hoonete puhul 1 km puhvriga, samas sellise lähenemisviisi puhul on paratamatu paradoks see, et alles jäävad alad on just need n-ö “puutumatud” looduslikud alad. Eriplaneeringus on sobivad alad proovitud leida võttes arvesse nii inimest, kui ka looduskeskkonda.

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.“

51. R. G., 7-1/1003-288

ARVAMUS 18.01.2025

Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ning vallavolikogu otsuste eelnõude kohta avaliku väljapaneku alusel (16.12.2024 – 19.01.2025).

Käesolev Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneering on vastuolus Eesti Vabariigi põhiseadusega, seetõttu:

1. Palun vallavalitsusel teha viivitamata kaalutletud ostus ning peatada eriplaneeringu edasine menetlus kuni tervikliku keskkonna- ja tervise mõjude hindamise läbiviimiseni või lõpetada antud eriplaneeringu menetlemine senise menetlemise ja tulemuste (KSH I osa) vastuolude tõttu Eesti Vabariigi põhiseadusega.

2. Rakendada ettenägemise printsiipi, sealhulgas kehtestada siduvad garantiid ja kompensatsioonimehhanismid kohalikele elanikele.

3. Algatada kogukonna ja täiendavate ekspertide (sealhulgas madalsageduslik müra) kaasamisel uuendatud keskkonnamõjude hindamise protsess, tagamaks eriplaneeringu vastavus põhiseadusele.

Põhiseaduse ja rahvuslike huvide analüüs

Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) preambula sätestab, et Eesti Vabariik peab tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise läbi aegade. See seab kohustuse viia ellu rohepöoret ja keskkonnaprojekte viisil, mis ei kahjusta ülemääraselt kohaliku kogukonna elukeskkonda ega ohustaks nende tervist ja elukvaliteeti.

Tuuleparkide eriplaneering võib olla põhiseadusega vastuolus järgmistel põhjustel:

Terviseriskide alahindamine: Kogukonna liikmed on korduvalt viidanud oma ettepanekutes ning muudes dokumentides lisaks öisele mürale täiendavate ohtudele nagu madalsageduslik müra, infraheli, vibratsioon ja valgusreostus. Need häiringute alahindamine võivad kahjustada inimeste tervist ja elukeskkonda, mistõttu eriplaneeringu KSH I osa sellisel kujul heakskiitmine on vastuolus põhiseaduse § 28 lõikega, mis sätestab õiguse tervise kaitsele. PS § 28 lg-st 1 tuleneb ka riigi kohustus rakendada positiivseid meetmeid, et inimeste elukeskkond oleks tervislik ja ohutu (nt välisõhu kvaliteet, ohutu müratase, toiduohutus, kaitse kiirguse ja asbesti eest).

Keskkonnakahjude alahindamine: Eriplaneeringu KSH I osa sellisel kujul heakskiitmine võib põhjustada korvamatuid kahjusid kohalikele looduskeskkonnale, mis on vastuolus PS § 5, mis ütleb, et Eesti loodusvarad ja loodusressursid on rahvuslik rikkus, mida tuleb kasutada säästlikult. Samas kuulub looduskeskkonna säästmine põhikohustuste hulka (§ 53). Nii võivad §-dest 5 ja 53 tulenevad keskkonnakaitselised põhimõtted ja kohustused õigustada ka isikute põhiõiguste, näiteks ettevõtlusvabaduse (§ 31) või omandipõhiõiguse (§ 32) riiveid.

Ebapiisav kohaliku kogukonna kaasamine: Kui kogukonna liikmete arvamus ja muresid ei arvestata piisavalt, sealhulgas kui ministriumide esindajad on selgitanud, et riigiametite kooskõlastused on kogukonna arvamuste suhtes ülimuslikud ning kogukonna liikmete arvamustega ei pea arvestama, on see vastuolus hea õigusloome põhimõtetega ning põhiseaduse § 10 sätestatud demokraatia ja põhiõiguste põhimõtetega (inimväärikus, demokraatia, sotsiaalriik, õigusriik).

Garantii puudumine kogukonnale: Kui eriplaneeringust tulenevad hüved (sealhulgas majanduslik kasu) ja garantiid ei kaalu üles keskkonnanisike (sealhulgas ökosüsteemi kahjustamine, kaitsealuste liikide häirimine), kogukonna liikmete terviseriske (sealhulgas madalsageduslik müra, infraheli, vibratsioon ja valgusreostus) ja muid kahjusid (sealhulgas tulevikus aset leida võivaid tuulikute dekomisjoneerimise kulud),

on tegemist põhimõtte rikkumisega, et riiklikud või globaalsetest huvidest lähtuvad projektid ei tohiks ohverdada kohalike kogukondade õigusi ja heaolu.

□ **Õiguslik ja moraalne alus:** Vastavalt Eesti põhiseadusele on kohustus tagada kohalike elanike tervise ja elukeskkonna kaitse. Kui planeeringu tulemusena tekitatakse olulist kahju kohalikule keskkonnale ja inimeste tervisele ning puuduvad piisavad kompensatsioonimeetmed, on tegemist põhiseaduse põhimõtete rikkumisega.

□ **Kaitseklausli rakendamine:** Kuna Euroopa Liidu keskkonnaeesmärgid ei tohi olla ülimuslikud Eesti Vabariigi põhiseaduse aluspõhimõtete suhtes, on **vallavalitsusel õigus ja kohustus** peatada eriplaneering kuni põhjalike mõjuhindangute (sealhulgas Tootsi-Sopi tuulepargi reaalsete häiringute mõõdistamistulemuste saamiseni) ja mõjude leevendamise alternatiivsete lahenduste ning õiglaste hüvede ja garantiide leidmiseni.

Märkus: Käesolev ettepanek on minu poolt vallavalitsusele 16.01.2025 esitatud ettepanekute täiendus (see ei asenda vaid täiendab varem esitatud ettepanekut).

See ettepanek on esitatud eesmärgiga tagada Põhja-Pärnumaa looduskeskkonna ja kogukonna elukvaliteedi kaitse ning vähendada eriplaneeringu potentsiaalseid keskkonna- ja majandusriske. Soovime tagada kogukonnale inimväärset elutingimused nüüd ja tulevikus.

VASTUS:

- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande koostamise protsess on läbi viidud vastavalt Eesti Vabariigis kehtivale seadusandlusele ning on olnud avatud ja kaasav.

a. Terviseriskide alahindamine. See väide ei ole põhjendatud. Juhime Teie tähelepanu, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes ptk 4.6 on ära toodud mõjud inimese tervisele.

Eriplaneering seab tingimuseks, et valitud eelvalikualal tuleb tuulepargilahendus lahendada selliselt, et elamualadel oleks tagatud tööstusmüra öine sihtväärtus (40 dB). Sihtväärtus (40 dB) on väärtus, mis on pandud paika keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71. See on madalam kui seaduses ette nähtud 45 dB.

Samuti toome ära „Müra modelleerimistulemustega arvestamisel on oluline teadvustada, et modelleerimisel ei ole arvestatud müra summutavate objektidega, sh taimestikuga. Mitmed eriplaneeringu potentsiaalsed alad jäävad metsaaladele, mis tähendab, et realsuses on tuulikute põhjustatud müra tasemed elamualadel madalamad, kui mürakaartidelt kajastub. Samuti on tuulikute müra modelleerimisel ülehinnatud.“

Eriplaneeringu käigus on leitud eelvalikualad, mille puhul on jõutud järeldusele, et planeeringus sätestatud tingimusi järgides puuduvad olulised negatiivsed inimeste tervisele. Eelvalikualad leiti välistusmeetodi teel ehk tegemist on vallas tuuleparkide rajamiseks sobivaimate aladega.

Madalsagedusliku müra ehk infraheli on käsitletud aruande ptk-s 4.6.1.3 “Madalsageduslik müra” Tuulikute infraheli puudutavaid teadusuuringuid ja kehtivaid müranorme (sh infraheli osas) on analüüsitud nt Suurbritannias 2023 aastal, mil Suurbritannia riigi tellimusel toimus väga põhjalik analüüs uuendamaks riiklikke müraalaseid juhendeid maismaa tuuleparkidele. Analüüsi käigus töötati läbi asjakohane teaduskirjandus . Leiti, et mitmed uuringud on uurinud väidetavaid seoseid tervisele kahjulike sümptomite ja tuulikute infraheli vahel. Kuigi mõned eksperimentaalsed uuringud on seostanud infraheli signaale füsioloogiliste näitajate muutustega on need üldiselt põhinenud infraheli signaalidel, mida ei esine tuulegeneraatorite infraheli osas. Siiani puuduvad veenvad tõendid selle kohta, et tuulegeneraatorite infraheliga kokkupuude võiks põhjustada kahjulikke tervisemõjusid heli sagedustel ja tasemetel, mida võib eeldada olevat tuuleparkide lähedal asuvates müratundlikes kohtades .

Palun tutvuda ka alltoodud allikatega, mis on tõenduspõhised ehk eelretsenseeritud:

WSP. 2023. *A REVIEW OF NOISE GUIDANCE FOR ONSHORE WIND TURBINES*. Department for Business, Energy & Industrial Strategy. <https://www.wsp.com/en-gb/insights/wind-turbine-noise-report>

Salt, AN & Hullar, TE, 2010. Responses of the ear to low frequency sounds, infrasound and wind turbines. *Hearing Research*, 268 (1- 2), 12-21. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378595510003126>

Weichenberger, M, Bauer, M, Kühler, R, Hensel, J, Forlim, CG, Ihlenfeld, A, Ittermann, B, Gallinat, J, Koch, C & Kühn, S, 2017. Altered cortical and subcortical connectivity due to infrasound administered near the hearing threshold - Evidence from fMRI. *PLoS ONE*, 12, e0174420. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0174420>

van Kamp, I & van den Berg, F, 2021. Health effects related to wind turbine sound: An update. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18 (17), 9133. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/17/9133>

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

b. Keskkonnakahjude alahindamine. Siinkohal ei saa me antud väitega nõustuda. Antud aruanne on läbinud kolmel korral Keskkonnaameti, Kliimaministeeriumiga kooskõlastuse ringi ning kooskõlastas Keskkonnaamet 7-1/1003-208 ja Kliimaministeerium 7-1/1003-121. Seega kui esineks olulisi vastuolusid oleks selles osas vastavad ametiasutused jätnud kooskõlastuse andmata.

Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes on hinnanud elektrituulikute keskkonnamõju ja pakutud välja ka leevendus meetmed (näiteks on väljalõigatud erinevate kaitsealuste liikide leiukohad ja elupaigad). Eesti põhiseaduse § 5 kohaselt tuleb loodusvarasid ja -ressursse kasutada säästlikult ning § 53 kohustab igäüht säästma looduskeskkonda. See ei tähenda aga, et igasugune arendustegevus on välistatud. Oluline on leida tasakaal majandusliku arengu ja keskkonnakaitse vahel.

c. Ebapiisav kohaliku kogukonna kaasamine. Juhime tähelepanu, et kohalikomavalitsus on küsinud kooskõlastust kolmel korral ning andud võimaluse kohalikel elanikel avaldada arvamust. Mida Teie olete ka aktiivselt kasutanud. Lisaks on eriplaneeringu kõigi etappide aruanded avalikud ning on toimunud avalikud arutelud vastavalt Planeerimiseeadusele. Vallavalitsuse poolt on toimunud mitmeid arutelusid ja kohtumisi piirkondade esindajatega eriplaneeringu lahenduse tutvustamiseks. Aruteludel tutvustati eriplaneeringu protsessi ja avalikustamisel oleva dokumendi sisu, avalikustamise käigus laekunud arvamusi ning vastati kohalolnute küsimustele. Planeerimisdokumendid on kätte saadavad - https://www.pparnumaa.ee/otsing?p_p_auth=Z6Bshds3&p_p_id=101&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&_101_struts_action=%2Fasset_publisher%2Fview_content&_101_assetEntryId=29712357&_101_type=content&_101_urlTitle=tuuleparkide-eriplaneering&inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.pparnumaa.ee%2Fotsing%3Fp_p_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1%26_3_keywords%3Deriplaneering%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch

d. Garantii puudumine kogukonnale. KOV-I ei ole õiguslikku alust väljatoodud nõuda, kuna selleks puudub seaduslik alus. Palume tutvuda Jäätmeseaduse, Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (KeÜS) ja muude valdkondlike õigusaktidega, kus on Eestis keskkonnaafinants-tagatise määramine reguleeritud. Samuti, taluvustasu makstakse vastavalt Keskkonnatasude seaduse peatükk 3¹. alusel. Antud teemat on käsitletud Põhja-

Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 3.7. Seega järgitakse Eesti Vabariigis kehtivaid seadusandlust.

e. Õiguslik ja moraalne alus. Vastus on esitatud punktis a ja b.

f. Kaitseklausli rakendamine Eriplaneering on pikaajaline ja põhjalikult kaalutud menetlus, mis hõlmab nii keskkonnamõtjude hindamist kui ka avalikku huvi kaalumist. Selle peatamine ilma kehtiva õigusliku aluseta võib rikkuda nii hea halduse tava kui ka ettevõtlusvabadust, mis on samuti põhiseaduslikult kaitstud. Kui kõik vajalikud protseduurid on korrektselt järgitud, ei saa vallavalitsus subjektiivsetel kaalutlustel planeeringut määramata ajaks peatada. Kui igal vallavalitsusel oleks võimalik subjektiivselt ja ilma konkreetse õigusliku aluseta protsessi peatada, võiks see viia planeeringute ebamõistliku venimiseni, mis omakorda kahjustaks nii keskkonnaeesmärkide saavutamist rohe eesmärkide kaudu, kui ka kohalike kogukondade ja ettevõtjate õiguspäraseid ootusi.

2. EP ja KSH aruandes on ette nähtud mitmeid ettevaatuse printsiibi (ehk ettenägemise printsiipi) meetmeid, et kaitsta keskkonda ja elusloodust tuuleparkide arendamise käigus. Siin on mõned olulised näited:

- Müra normid: Eriplaneering seab tingimuseks, et valitud eelvalikualal tuleb tuulepargilahendus lahendada selliselt, et elamualadel oleks tagatud tööstusmüra öine sihtväärtus (40 dB). Sihtväärtus (40 dB) on väärtus, mis on pandud paika keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71
- Linnustiku ja nahkhiirte seire: Pärast tuulepargi valmimist tuleb läbi viia linnustiku ja nahkhiirte järelseire, et jälgida muutusi nende populatsioonides. Vajadusel täpsustatakse seiretingimusi detailse lahenduse või ehitusprojekti etapis läbiviidavate uuringute alusel.
- Kaitsealuste liikide kaitse: III kaitsekategooria linnuliikide elupaikades tuleb raie-, kaeve- ja ehitustööd läbi viia väljaspool liigi pesitsusperioodi.
- Automaatne tuvastussüsteem: Kui elektriitulik paigutatakse kanakulli pesapuu lähedusse, tuleb kasutada automaatset tuvastussüsteemi, mis võimaldab tuuliku juhtimist lindudega kokkupõrgete vähendamiseks.
- Taimeliikide kaitse: Kaitsealuste taimeliikide leiukohtade säilitamiseks tuleb need esmaste alade hulgast välistada 50 m puhvriga. Puhvertsoonis on oluline vältida kuivendumõju tekitavaid töid. 4

Need meetmed on suunatud keskkonna ja eluslooduse kaitsmisele, et vähendada tuuleparkide arendamisega kaasnevaid võimalikke negatiivseid mõjusid. Meetmed on kõik ära nimetatud ptk 3.4. Eelvalikualadel tuuleparkide arendamise tingimused, ilma neid tingimusi rakendamata ei ole võimalik tuuleparke rajada.

Teemat, mis hõlmab kompensatsioonimehhanisme kohalikele elanikele, on käsitletud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 3.7 ja 4.7.1. Riigikogu võttis 2022. aasta juulis vastu nõ kohaliku kasu seaduse, mis kohustab alates 2023. aasta 1. juulist tuuleelektrijaamade rajajaid maksma tasu omavalitsusele ja kohalikele elanikele, kes elavad tuulepargi mõjupiirkonnas. Tuulepargi lähedusse jäävatel ettevõtetel tekib võimalus saada otseliini kaudu tuulepargist elektrit ilma võrgutasu maksmata. Otseliini rajamise võimalus on põhivõrguga liitumise alajaamast ca 6 km raadiuses.

Soovime rõhutada, et käesolev eriplaneering on asukoha eelvaliku etapis, mis tähendab, et tegemist on strateegilise planeerimisdokumendiga, kus hinnatakse alade põhimõttelist sobivust tuuleparkide rajamiseks ning sätestatakse tuulepargi/elektritulikute püstitamiseks üldised tingimused (detailse lahendusega edasiminekuks) ja projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused. Sõltuvalt uuringute tulemustest võidakse jõuda järeldusele, et tuuleparki sellisel kujul konkreetsele valikualale ehitada ei saa.

Eesti Vabariigi põhiseaduse täiendamise seaduse § 2 kohaselt, Eesti kuulumisel Euroopa Liitu kohaldatakse Eesti Vabariigi põhiseadust, arvestades liitumislepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi. Euroopa Liidu

toimimise leping ja harta kehtestavad liikmesriikide kohustused sh keskkonnakaitseks. Vastavate volitusnormide alusel vastuvõetud määrused on Eestile kohaldamiseks kohustuslikud. Tulenevalt eelnevast selgitustest leiame, et vastuolu ei ole seos Eesti Vabariigi Põhiseadusega, seega jäetakse ettepanek arvestamata.

52. U. M., 7-1/1003-289

Arvamus lisatud 13 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud ettepanekut käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

1. Planeering on koostatud vastavalt kehtivatele õigusaktidele, Kliimaministeeriumi poolt 17.11.2023 vastu võetud määrusele nr 71 „Tee projekteerimise normid“. Samuti juhime tähelepanu, et Transpordiamet on vastava sisulise lahenduse kooskõlastanud. Juhime Teie tähelepanu KSH punktis 4.10.3 viidatud Euroopa jäätumiskaart aastast 2000 ei ole ainus alus jäätumisohtu hindamiseks. Jäätumise võimalikkus ja ohud hinnatakse mitmete tegurite, sealhulgas kaasaegsete ilmastikuandmete, lokaalse kliimaanalüüsi ning tegelike kasutusjuhtude põhjal. Lisaks on Eestis ja Euroopas kasutusele võetud seest köetavad labad ja jäätumisandurid, mis vähendavad riske. Teie viidatud Põhja-Ameerikas tehtud uuring, mis väidab, et labade kütmine ei ole täielikult töökindel, ei tähenda, et see lahendus Eestis oleks ebaefektiivne. Erinevad kliimatingimused, tuulikute mudelid ja kasutuspraktikad määravad tehnoloogia efektiivsuse. Lisaks on tänapäevased tuulepargid varustatud automaatsete seiresüsteemidega, mis lülitavad tuulikud välja, kui labadele tekib jääd, vähendades jääpaiskumise ohtu. Hetkel Eesti praktika on näidanud, et jäätub vaid seisatud tuulik ja seda on Saarde tuulepargis esinenud vaid mõned tunnid aastas. Töötavate tuulikutega probleeme pole esinenud ja samuti pole seisatud kogu parki ehk seega ei ole asjakohane võrrelda planeeritavaid parke Põhja-Ameerikaga.

2. Edastame Teie kirja Kliimaministeeriumile vastamiseks, milline on Teie poolt nimetatud hanke eesmärk

a. Juhime Teie tähelepanu, et ettevaatus printsibiist on juba täna rakendatud rangemat nõuet kui on sätestatud keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71. Määruse kohaselt on müra piirväärtus 45 dBA, kuid sihtväärtus on 40 dBA.

b. Väide, et madalsageduslik ja infraheli pole tuulikute puhul olulised, põhineb teaduslikel uuringutel ja standarditel, mis on aluseks võetud ka Eestis keskkonnamõjude strateegilistes hindamistes. Mitmed uuringud (sh Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) ja aruandes viidatud uuringud) on näidanud, et tuulikute tekitatud infraheli tase jääb enamasti alla inimese tajuläve ning ei kujuta tervisele ohtu. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.“

c. Juhime tähelepanu, et Teie viited on väärad valla kodulehelt ja Teiega jagatud aruandes on see informatsioon Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes lk 147.

Juhime tähelepanu, et KSH aruandes ei ole väidetud, et suure tuulekiiruse korral varjestab looduslik mürafoon vastuvõtja jaoks tuuliku müra (lisaks manusesse lisatud materjalina on see käsitletud ka nt: Bolin, K. 2009. Wind Turbine Noise and Natural Sounds - Masking, Propagation and Modeling. Doctoral Dissertation)

Selgitame, et rahvusvaheliselt levinud praktika hinnata müra levikut tuule kiirustel 8 või 10 m/s tuleneb kahest aspektist. Olulisemaks nendest on, et tuulikud saavutavad sellisel kiirusel

üldjuhul oma maksimaalse pöörlemiskiiruse ja sellest tulenevalt müraheite (maksimaalse helivõimsustaseme). Teise aspektina suureneb tuule ja tuule poolt tekitatud taimestiku tekitatav taustamüra tasemele, mis hakkab varjestama müraallika tekitatavat müra (akustika alusreeglite alusel kui kahe müraallika tekitatava mürataseme erinevus on 10 dB varjestab kõrgema tasemega müraallikas madalama täielikul).

Eestis (ja paljudes teistes riikides) tööstusmüra leviku arvutuslikuks hindamiseks kasutatav standardi ISO 9613-2 kohane arvutusmetoodika võimaldab iseenesest arvestada ka tuule suunda (vajadusel müraallikatest vastutuult paiknevatel objektidel kasutada korrektsioonitegurit nt pikaajalise keskmise helirõhutaseme arvutamisel), kuid Eestis kasutatavas tuulikute müra hindamise praktikas esitatakse hinnang kõigis suundades allatuult levikuna ($C_{met}=0$).

d. Selle sõnastuse all on mõeldud, et tuulikute müra on rohkem sarnane tööstusmürale ja seega on korrektne arvestada rahvusvahelist standardit ISO 9613-2:2024 „Acoustics — Attenuation of sound during propagation outdoors“ Part 2: Engineering method for the prediction of sound pressure levels outdoors.

e. Antud juhul lähtub Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruanne Eestis kehtivast määrusest. Terviseamet on seisukohal „Tuulikute infraheli jääb tuuliku vahetus läheduses vahemikku 60–80 detsibelli, mis on oluliselt madalam, kui teaduslikult tõestatud tervisele kahjulik tase (üle 130 detsibelli).“ Seega ei leidnud ka ekspert vajadust rakendada rangeimaid norme, kui seaduses sätestatud.

f. Infraheli ja müra peatükki on eksperdi poolt täiendatud. Saarde vallas toimunud kaebusi käsitleb sealne omavalitsus ja Terviseamet.

Müranorme ei saa reguleerida kohalik omavalitsus. Juhime tähelepanu, et teaduskirjandus ja aruande analüüsi järeldused ei andud vastet, et oleks põhjendatud veel madalamaid norme kehtestada.

3. Edastame Teie seisukoha seoses lokaalsete kliimamuutustega ametkondadele, kas eriplaneeringu koostaja oleks pidanud lokaalset kliimamuutust hindama?

4. Vallavalitsus jääb jätkuvalt oma seisukohale, mis on Teile esitatud 6.12.2024 e- kirjaga. Antud mõju puhul on tingimused täidetud: tuuleenergia arendamine (nagu ka lennuohutus) on oluline avalik huvi ning muu mõistlik alternatiiv lennuohutuse tagamiseks puudub ning puuduvad ka võimalikud meetmed, et mõju leevendada. Juhime tähelepanu, et Lennuohutuse tagamiseks seatud nõuded ei ole kohaliku omavalitsuse, vaid riiklike ja rahvusvaheliste lennundusregulatsioonide pädevuses. Eestis kehtivad lennuohutuse nõuded on kooskõlastatud Lennuameti ja Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooniga (ICAO), mistõttu ei saa kohalik omavalitsus keelata lennundusohutuse tagamiseks ettenähtud lahendusi, nagu õised märgutuled tuulegeneraatoritel.

Teie soovi kohaselt on tõesti võimalik ka olemas oleva planeeringu raames paigutada madalamaid tuulikuid, kuid selle tulemusena vajatakse rohkem tuulegeneraatoreid, et tagada maksimaalne tootlus, mis oleks kooskõlas Eesti riiklike energia eesmärkidega. See omakorda võib tingida veel suurema valgusreostuse, kuna tulesid on veel rohkem. Samuti ei ütle eriplaneering, et kõik tuulepargid realiseeruvad, see ei olnud ka eesmärk. Töö eesmärgiks oli “Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule”.

5. Eesti kehtiv õigus ei sisalda otseseid regulatiivseid norme, mis keelaksid tuuleparkide põhjustatud varjutuse. Asjaõigusseaduse § 143 käsitleb üldiselt häiringute talumist, kuid see ei tähenda, et kõik häiringud oleksid keelatud. Seadus lubab teatud määral häiringuid, kui need on põhjendatud ja proportsionaalsed.

KSH aruandes on käsitletud varjutuse mõju ning seatud kriteeriumid varjutuse kestusele (30 teoreetilist või 10 kliimatingimustega korrigeeritud tundi aastas). Need kriteeriumid põhinevad rahvusvahelistel praktikatel ega ole omavoliliselt eksperdi poolt määratud. Samuti täielikult varjutust ei ole võimalik vältida, sest tuulikud kui kõrgkonstruktsioonid põhjustavad päikesepaistelise ilmaga paratamatult varjusid.

6. Eestis kehtiv õigus ei keela kinnistuomanikul kasutada oma maad viisil, mis on kooskõlas keskkonnanormidega ehk on tagatud kõikide alade puhul on elamu aladel öine piirväärtus (45 dB), kus on müra

servituut tagatud. Jah, nendime, et kokkuleppeliselt on rakendatud tuuleparkide puhul elamu aladel 40 dB. Seega, kui elamuomanik teadlikult nõustub tuuliku paigaldamisega oma kinnistule ja see vastab kehtivatele nõuetele, ei ole põhjendatud tema õigust piirata. Üldise keelu kehtestamine ilma eranditeta riivab ebaproportsionaalselt kinnistuomanike õigust otsustada oma vara kasutuse üle. Mitmed uuringud, sealhulgas Maijala jt (2020) uuring *“Infrasound Does Not Explain Symptoms Related to Wind Turbines”*, on leidnud, et tuulikutega seotud infraheli ja muud mõjud ei ole tervisele kahjulikud sellisel määral, mis õigustaks rangemaid nõudeid.

7. Jääme arvamusele, et müra on modelleeritud korrektselt ja planeeringu lahendusega on müra normid tagatud. Juhime tähelepanu uuesti, et antud töö eesmärk on “Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule”.

Eestis kehtivad müra piirnormid on kooskõlas Euroopa Liidu õigusaktidega ning tuginevad teaduslikult tõestatud mõjudele. KSH käigus hinnati müra, sealhulgas selle kumulatiivset mõju, lähtudes kehtivatest rahvusvahelistest ja riiklikest standarditest. Seega leiti, et kuna modelleerimine on tehtud vastavalt neile normidele, ei ole täiendavad uuringud põhjendatud. Eestis kehtiva keskkonnaministri määruse nr 71 järgi peavad kõik arendajad järgima lubatud müra piirmäärasid. Kui tuulepark jääb nende piiridesse, pole alust seada täiendavaid piiranguid.

8. Edastame Teie seisukoha: “Kohalike omavalitsuste algatatud tuuleenergeetika planeeringud (nii detail- kui ka eriplaneeringud) ei ole Euroopa Liidu ega ka Eesti taastuvenergia eesmärkide täitmiseks vajalikud”, vastamiseks Kliimaministeeriumile.

Eesti Vabariigi põhiseaduse täiendamise seaduse § 2 kohaselt, Eesti kuulumisel Euroopa Liitu kohaldatakse Eesti Vabariigi põhiseadust, arvestades liitumislepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi. Euroopa Liidu toimimise leping ja harta kehtestavad liikmesriikide kohustused sh keskkonnakaitseks. Vastavate volitusnormide alusel vastuvõetud määrused on Eestile kohaldamiseks kohustuslikud.

Soovime rõhutada, et käesolev eriplaneering on asukoha eelvaliku etapis, mis tähendab, et tegemist on strateegilise planeerimisdokumendiga, kus hinnatakse alade põhimõttelist sobivust tuuleparkide rajamiseks ning sätestatakse tuulepargi/elektrituulikute püstitamiseks üldised tingimused (detailse lahendusega edasiminekuks) ja projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused. Sõltuvalt uuringute tulemustest võidakse jõuda järeldusele, et tuuleparki sellisel kujul konkreetsele valikualale ehitada ei saa.

53. T. K., 7-1/1003-290

Ei soovi neid tuuleparke. Ennem, kui selliseid asju hakatakse tegema või planeerima, võiks vald selle piirkonnaga kongreetselt rääkima tulla kuhu planeeritakse ja pole vaja ajada mingit mesi juttu.

Miks ei tehta küsitlusi? Miks on vaja ainult maad ja ilmad kokku lubada. Kui tuulikud on ikka inimeste tervisele ohtlikud, siis peaks ka vald ise midagi ette võtma, et neid ei tuleks siia. Kas siis raha on nii tähtis siinvaldas, et inimestest lihtsalt sõidetakse üle?

Tegelt on nii, et paljud inimesed ei saa siia maale aru, miks on tuulepargid head/halvad. Mina arvan, et selleks peaks vald natuke rohkem inimestele selgitustööd tegema, miks on head/halvad.

Kui vald soovib arvamusi inimeste käest, siis kõigil ei ole võimalik valda tuua neid või arvutit ei oska käsitleda, võiks võimalus viia oma arvamused külakeskustesse.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume Teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandega, selles on tuulikuparkide osas kaalutud mitut võimalikku asukohta ning näidatud ära nende paiknemine valla territooriumil.

Lisaks palume tutvuda eelnevalt nimetatud aruandes ptk 4.6, kus on tehtud järeldused inimesele võimalike tervisemõjude osas. Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi,

puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

Majanduslik kasu on võimalik saada vallal ja kohalikel elanikel (kelle elamu asub ja kes elavad tuulepargi mõju piirkonnas) taluvustasu maksmise kaudu vastavalt Keskkonnatasude seaduse peatükk 3¹. alusel.

Teavitustööd on vallavalitsus teinud erinevate koosolekute ja kohtumiste käigus, jaganud informatsiooni kohalikes ajalehtes, valla kodulehel ja edastanud teavitusi e- kirjadega. Välja printitud eriplaneeringu dokumentidega oli võimalik tutvuda kodanike vastuvõtu aegadel Põhja- Pärnumaa vallamajas, Pärnu-Paide mnt 2, Vändra alev ning Pärnu- Jaagupi halduskeskuses, Kooli 2, Pärnu- Jaagupi alev. Arvamusi sai esitada avaliku väljapaneku jooksul aadressile Põhja- Pärnumaa Vallavalitsus, Pärnu-Paide mnt 2, Vändra alev, 8770, Pärnu maakond või kohale tuues. Huvitatud isikutel ja organisatsioonidel oli võimalik esitada arvamus eriplaneeringu lahenduse osas.

54. Ü. K., 7-1/1003-291

Tere! Kuna olemasolevad tuulikud paistavad ka mulle tuppa, otsustasin oma arvamus ka teile saata. Olen minagi Pärnu linnast metsandust õppima läinud selleks, et asuda elama maale. Viimased 45 aastat oma elust olen elanud Pööravere külas. Käigusoleva tuulepargi rajamisel käigus hävitati Tootsi Suursoo, kas selle nimi on kustutatud geograafiaõpikutest? Kas keskkonnamõjude hindamise käigus uuriti, kuhu läksid seal elanud loomad ja linnud? Pärnu Postimehe andmetel veeti sinna 3700 koormat betooni, rajati 200 km kraave ja 33,5 km teid. Kas nende tööde käigus ei saastatud õhku. Nende tööde käigus hävitati palju taimi, mis sidusid CO2. See betoon ega ka tuulikud ei hakka kunagi siduma CO2. Ma tegelikult ei olnud üldse Sopi-Tootsi vastane, ehkki teadsin, et see muudab vaadet. Puuseppadel on kuldreegel: Üheksa korda mööda, üks kord lõika. Ei kujuta ette, kuidas hakkavad end tundma vändrakad olles ümbritsetud tuulikute. Kuhu peavad põgenema metsloomad, sest iga ehitusega hävitatakse mõni raba. Mis ajast rabad enam ei kuulu märgalade hulka? Kui Tootsi tuule- ja päikesepark hakkab tootma 1/10 EV praegusest elektrist, siis miks me peame veel 8 sellist parki rajama. Miks ühestki ilmakaarest ei tohi paista ainult mets? Miks tulevad hajaasustusega küladest kohalikud inimesed, kes maaelu armastavad ära peletada? Lugupeetud otsustajad, loodan, et mõtlete hoolega enne, kui mõne raba ära hävitate. Ü. K.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume Teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes mõju looduskeskkonnale 4.4. Selles on meetmed, mida tuleb arvestada, et tagada keskkonnale võimalikult madal negatiivne mõju. Juhime tähelepanu, et märgaladele tuulikuid ei planeerita. Töö eesmärgiks on “Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule”. Seega tuuleparkide asukoha valikul on proovitud valida sellised alad, mis jääksid inimasutusest võimalikult kaugele – nt asukoha valikul arvestati elu- ja ühiskondlike hoonete puhul 1 km puhvriga, samas sellise lähenemisviisi puhul on paratamatu paradoks see, et alles jäävad alad on just need n-ö “puutumatud” looduslikud alad. Eriplaneeringus on sobivad alad proovitud leida võttes arvesse nii inimest, kui ka looduskeskkonda. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

55. E. M. L., 7-1/1003-292

Avaldan vallaelanikuna arvamust tuuleparkide eriplaneeringu asukohtade eelvaliku kohta.

Nagu avalikult teada, on teile saadetud omajagu kirju, mis vaidlustavad tuuleparkide rajamise kohad ja vajaduse üleüldse ning toovad näiteid tuugenite riskidest inimese tervisele ja loodusele. Ma ei korda neid ohte ja kahtlusi siin, aga kinnitan, et jagan kirjutajate muret. Seega: kui tekib vajadus kokku lugeda neidvallaelanikke, kes on valda planeeritavate tuuleparkide rajamise vastu, palun mind nende hulka arvata: **olen edasiste tuuleenergia-alade rajamise vastu.**

Aga. Mul on küsimusi ja ettepanekuid, millele palun vallajuhtide vastust.

1. Meil juba on Sopi-Tootsi. Sopi-Tootsi taastuvenergiaala (tuugenid koos päikesepaneelidega) annab aastas kokku ligikaudu 750 GWh roheelektrit, mis katab ligi 200 000 kodumajapidamist ja moodustab ligi 10% kogu Eesti tänasest elektritarbimisest (allikas: sopitootsipargid.ee). Seega: kuna Eestis on valdu 64, siis oleme täitnud riigi ootuse taastuvenergia tootmiseks juba nii endi kui ka lisaks viie valla eest; tänu sellele on mul kui vallaelanikul õigustatud ootus, et meie vald ei pürgiks tuuleenergia tootmises õhinal vabariigi esimeseks, vaid laseks ka teistel valdadel leida alasid, kus tuugenid inimeste ja looduse elu võimalikult vähe segaksid.

2. Hoida häiring ühes kohas. Juhul kui on tingimata vaja mõni tuugen juurde ehitada, oleks majanduslikult mõistlik see ehitada sinnasamasse Sopi-Tootsi alale. Seal on juba olemas vajalik taristu, täietud maapind, rajatud teed ja häiring loodusele on juba tekitatud. Tundub rumal lõhkuda ökosüsteeme mitmes kohas üle valla, las häiring koondub sinna, kus kahju on juba tekitatud. Küsin: kas seda mõtet on kaalutud ja kui ei ole, siis palun see arutlusse võtta!

3. Saadav kasu vallale. Vallaelanikele on teada antud, et Sopi-Tootsi taastuvenergiaalast saab Põhja-Pärnumaavald igal aastal otsest rahalist kasu vastavalt riiklikule kohaliku kasu mudelile. Kui suurt rahalist kasu saab vald Sopi-Tootsi alast?

4. Tuulikutasu päriselt. Samuti on teada antud, et toetust saavad pargi vahetusse lähedusse jäävate eluruumide omanikud ehk kuni 2 km läheduses asuvate hoonete elanikud. Tootsi alevi majad ei asu 2 km raadiuses. Kuipalju on meil vallas elanikke, kellel on õigus nimetatud tuulikutasule?

5. Võrgutasu soodustus. Lisaks sellele võimaldab Enefit Green otseliiniga ehk võrgutasuta elektritarbimist alajaamast kuue kilomeetri raadiuses ja kuni 20 megavati ulatuses. Mida peab tegema, et seda saada? Kui paljudel vallaelanikel on õigus seda saada?

6. Odav elekter. Sopi-Tootsi pargi rajamisest alates on räägitud odavamast elektrist vallaelanikele. Kuidas seda mõista? Mida mina vallaelanikuna pean siis tegema, et saada odavamast elektrit, kui ma ei ela tuugenile kuni 6 km raadiuses?

7. Uus tee? Samuti rajatakse tuulepargiga koos uus tee, mis lühendab kohalike elanike Tallinna-teed paarikümne kilomeetri võrra. Palun selgitust, mis teest jutt käib ja kas selle ehitamisega on alustatud?

8. Investeeringud. Sopi-Tootsi pargi rajamise algusest saadik on räägitud ettevõtjate suurest huvist odavaelektri vastu ja soovist oma äri siia rajada. Nagu teada, siis esimene huviline on nüüd kadunud. Kes ettevõtjatest on tänaseks avaldanud soovi rajada oma äri siia tänu Sopi-Tootsi tuulepargile?

9. Jäätmekäitlus. Teadupärast on tuugenite (vähemalt Sopi-Tootsis olevate Nordex N163/6.X) eluiga ca 25aastat. Kuidas ja kuhu on planeeritud tuugenite jäätmekäitlus?

Tervitan ja tänan! K. K.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume võimalusel täpsustada, millisel määral on Teie poolt esitatud küsimused ja ettepanekud seotud Eesti Mesinike Liidu põhikirjaliste eesmärkidega?

- Te viitate, et Põhja-Pärnumaa vallas on eesmärk täidetud taastuvenergia võimsuste osas. Kahjuks ei saa sellega nõustuda. Riigikaitseliste piirangute tõttu ei ole võimalik tuulikuid planeerida Ida-Eestisse (kaart lisatud alla). Majandus- ja Kommunikatsiooni ministeeriumi kodulehel on kirjas tuuleenergia toodang peaks aastaks 2030 neljakordistuma, et taastuvelektri osatähtsus suureneks kogu elektri tootmisest 40 protsendini ehk 1200 megavatini ning toodang 2640 gigavatt-tunnini. Elering andmete järgi oli see 2024 aastal 694 MW ja 1164 GWh. Samuti juhime tähelepanu, et riiklik eesmärk on veel suurem nt Kliimakindla majanduse seaduse eelnõus on kirjas „(3) Kliimamuutuste leevendamise eesmärkide saavutamiseks suurendatakse järk-järgult vähese kasvuhoonegaaside heitega ja heiteta

energiakandjate osakaalu energiatootmises, eesmärgiga, et hiljemalt 31. detsembrist 2040 on elektri ja soojuse tootmine CO₂ neutraalne.” (Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu ja seletuskiri detsember 2024). Energiamaajanduse korralduse seaduse § 321 lõige 1 sätestab, et aastaks 2030 moodustab taastuenergia vähemalt 65% riigisisest energia summaarsest lõpptarbimisest, sellest taastuvelekter vähemalt 100% ja soojuse summaarsest lõpptarbimisest vähemalt 63%. Seega oleme kaugel hetkel veel riiklikest eesmärkidest. (2022. aastal moodustas energeetikasektori heitkogus 48% kogu Eesti heitkogusest, kokku 6 882 660 t CO₂ ekv. 1990. aastal toodeti Eestis 16 267 GWh elektrienergiat, kuid pärast Eesti taasiseseisvumist hakkasid tootmismahud langema ning saavutasid miinimumtaseme 8278 GWh aastal 1999.) Seega on vaja täiendavaid tuulikuparke, et tagada riiklike eesmärkide täitmine.

Joonis 2. Riigikaitsealine kõrguspiirang alates 2027. a.

- Käesoleval ajal on eriplaneering menetluses vastavalt planeerimiseseadusele. Peale avalike arutelude toimumist on võimalus kaaluda, kas ja milliste eelvalikualade osas jätkata menetlusega ning esitada vallavolikogule vastuvõtmiseks ja hiljem kehtestamiseks. Kaalumisel on ka Teie seisukoht, et hoida häiringuid ühes kohas.
- 2025 aasta on valla eelarvesse on planeeritud „tuulikutasu“ 380 000 eurot.
- Sopi-Tootsi tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide omanikel on võimalik saada elukohaga seotud keskkonnahäiringu hüvitamise tasu, mis on seotud tuuleenergiast elektrienergia tootmisega. Koos Tori vallaga on neid omanikke alla kahekümne.
- Enefit Green võimaldab otseliini regulatsiooni alusel otseliini väljaehitamisel suurtarbimisega ettevõtetel madalama võrgutasuga elektritarbimist alajaamast kuni kuue kilomeetri raadiuses ja kuni 20 megavati ulatuses. Kui Teie ole suurtarbimisega ettevõtte, siis palun andke sellest vallavalitsusele teada.
- „Odavat“ elektrit ei ole Tootsi Suursoo ala ja tuulepargi teemaplaneeringus käsitletud.

- Eriplaneeringu avaliku väljapaneku lahenduses ei ole kavandatud uue tee rajamist.
- Vallavalitsus poolt peetakse käesoleval ajal erinevaid läbirääkimisi ettevõtjatega Sopi-Tootsi tuulepargi lähialale investeerimiseks.
- Tuulikute eluea lõppedes on võimalik samadesse asukohtadesse püstitada uued tuulikud või tuulepark likvideerida ning anda alale mõni muu sobiv funktsioon (nt metsamaana kasutamine). Amortiseerunud ja kasutuseta tuulikute demonteerimine on tuulepargi omaniku kohustus. Viimane kohustus on seatud hoonestusloas kui ka maaomanikega sõlmitud hoonestusõiguslepingutes. On tõsi, et turbiinilabade ringlussevõtt on keeruline, sest labades on kasutatud komposiitmaterjale, mida on raske üksteisest eraldada, kuid sellele vaatamata on suurem osa tuulikus siiski taaskasutatav. Umbes 85–90% demonteeritud tuulikust läheb taaskasutusse. Keskkonnaagentuur tegi 18.09.2023 ülevaate teaduskirjanduse baasilt, millised võimalused on elektrituulikute eluea ammendumisel jäätmetega teha - keskkonnaagentuur.ee/node/1375. Seal on labade taaskasutamiseks mitmeid võimalusi nt- labade tükeldamine, kuumuse abil, kemikaalide, soojuse ja rõhu kasutamine ning mehaaniline ümbertöötlemine

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule“.

56. MTÜ Looduse ja Inimeste Eest, 7-1/1003-293

Käesolevaga edastan oma arvamuse tuuletööstusalade eriplaneeringule. Tootsi- Sopi tuulepark on Baltikumi suurim ja seega on PP vald panustanud 8% Eesti elektritarbimisse, kuid samas ei ole selge, milline on reaalne kasu(m) valla elanikele. Tuulepargi vilkuvad tuled paistavad kümnete kilomeetrite kaugusele, tuulikute müra vastavalt tuule suunale kostub mitmekümnete kilomeetrite kaugusele, Tootsi inimesed on ilma elektrita kui on elektrikatkestus (nt jaanuar 2025). Inimesed talusid kannatlikult kogu ehitusaegset müra, tolmu ja raskeveokite liiklust otse läbi keskalevi, samal ajal teades, et ehitusest ja käitlemisest saab tasutud realselt läbi tasuta elektri ja rahalise panusega konkreetset Tootsi alevi elukeskkonda. Seni reaalselt kasu kohalikku ellu ei nähtu. Valla kodulehelt nähtub, et inimene peab tegema taotluse, samas on inetult punase kirjaga märgitud, et Tootsi alevi inimesed ei tohiks taotlusi teha, sest see koormab asjatult ametnikku, kuid miks vald või ametnik ei ole korraldanud Tootsi rahvale kogunemist, et rääkida ja selgitada? Kuuldavasti on Tootsi inimesed rahulolematud ja neil on erinevad häiringud.

Kuni ei ole kokku võetud kogu arendusest saadud kohalik kasu (nii rahaline kui mitterahaline) ei tohiks edasi minna järgnevate arendustega. Välja selgitatud kohalike elanike ja vallarahva rahulolurajatud Tootsi-Sopi tuulepargiga, ei tohiks mitte ühegi tuulikutööstuse detail- ega eriplaneeringuga edasi minna. Kui vaadata lihtsat rahvaarvu statistikat siis rahvaarv Tootsis ei ole suurenenud. Valdkokkuvõttes, nagu kõik teised Pärnumaa vallad on väheneva rahvaarvuga.

Eeskujuks võiks olla Saarde vallavanem, kes ütles väga selgelt, et vald on mures tuulepargist tulenevate häiringute pärast ning enne kui ei ole välja selgitatud realselt mõjud, ei minda edasiühegi planeeringuga. Tootsi- Sopi tuulepark ja Saarde tuulepark annavad nüüd võimalused teha reaalsed mõjuhindangud ja kokkuvõtted reaalsetest mõjudest (infraheli, valgusreostuse mõju, müra), sest teatavasti ei ole kuskil varem maismaale nii suuri ja võimsaid tuulikuid püstitatud. Modelleerimistarkvara on küll vägavahva tehnoloogia, kuid ta mudeldab teatud andmete pealt. Kuivõrd varem ei ole nii suuri tuulikuid püstitatud, siis mudel andmed on võetud seega väiksemate tuulikute pealt. Sõna „mudel“ tähendab, et ta on nõ mudelatud ning ei näita reaalseid tulemusi. Kui ikkagi on reaalsed kaebused näiteks müra osas, tähendab see, et tuleb teha reaalselt andmete pealt analüüsid ja võtta need andmed aluseks järgmiste alade keskkonnamõju hindamise koostamisel. Sama kehtib valgusreostuse kohta.

Seega palun volikogul mitte edasi minna eriplaneeringuga, kuni on Tootsi- Sopi tuulepargist saadavtulu kogumis selgunud ja inimesed on reaalselt rahul ja positiivselt meelestatud. Sooviksin, et vald oskaks oma inimesi hoida ja väärtustada, mitte ei viiks läbi nõ näilisi ja formaalseid kaasamisi ja ärakuulamisi. Lisaks, mis alusel on PP vald võtnud mandaadi katta kogu varasem Vändra valla alatuulikute, mis mõjutavad eeskätt Vändra alevi, Suurejõe küla ja valla kõige suurema küla Vihtra inimesi. Viimastel kohalikel valimistel ei mäleta, et kohalikke oleks sellel teemal kõnetatud.

Lugupidamisega J. S. MTÜ Rahnoja külaselts

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes kasutati elektrituulikute müra ja varjutuse hindamiseks spetsiaaltarkvara WindPRO 4.0. Arvutamisel kasutati rahvusvahelist standardit EVS-ISO 9613: "Acoustics – Abatement of sound propagation outdoors, Part 2: General method of calculation" mis on Euroopa Liidu soovituslik tööstusmüra arvutusmeetod liikmesriikidele, kellel ei eksisteeri siseriiklikke arvutusmeetodeid (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2002/49/EÜ, 25. juuni 2002, mis on seotud keskkonnamüra hindamise ja kontrollimisega). Nimetatud standard on tuulikuparkide müra ja varjutuse leviku hindamisel laialt kasutatav ka muu maailma praktikas. Juhime tähelepanu, et olete valesi arusaanud, et see on tehtud madalamata tuulikute osas. Sisend andmed on siiski planeeritud tuulikute kõrguse järgi „Tuulikutena kasutati tuulikut torni kõrgusega 200 m ja rootori diameeter 180m (Vestase V172 7.2MW tuuliku alusel suurendatud tuulik). Tuulik on 290 m tipukõrgusega.“

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.“

Käesoleval ajal on eriplaneering menetluses vastavalt planeerimisestusele.

Peale avalike arutelude toimumist on võimalus kaaluda, kas ja milliste eelvalikualade osas jätkata menetlusega ning esitada vallavolikogule vastuvõtmiseks ja hiljem kehtestamiseks.

57. M. T., 7-1/1003-294

Arvamus lisatud 3 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- Tänapäevaste elektrituulikute eluiga on ligikaudu 25–30 aastat ning nende kasuteguriks loetakse keskel läbi 35–40% (näiteks kaasaegsete päikesepaneelide kasutegur on ligikaudu 20%). Tuule- ja päikeseparkide toodanguprofiilid on aasta-aegade lõikes erinevad. Kui päikesepaneelide põhitoodang tuleb perioodil kevad–sügis, siis elektrituulikutel peamiselt perioodil sügis–kevad. Seetõttu saavad need energiatootmise tehnoloogiad teineteist täiendada.

Väljapakutud investeeringute tegemine tuumaenergeetika valdkonna edasiseks täiendavaks uurimiseks (sh seadusandluse loomiseks) on riigil kavas, kuid tuumaelektrijaama rajamine ei ole tõenäoliselt lähima aastakümne jooksul realiseeritav.

- Kuigi tuuleenergia sõltub tuule tugevusest, ei tähenda see, et see oleks ebapraktiline või liiga ebastabiilne. Tänapäevased lahendused aitavad selle probleemi lahendada mitmel moel näiteks energiasalvestite rajamine, energiavõrkude ühendamine, vesiniku- või biogaasi tootmise jaoks sisend kütusena.
- Palume Teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju ptk 4.6 ja keskkonnale ptk 4.4. tehtud järeldustega.

- Tiheasustusaladele ei planeerita tuuleparke.
- Salvestustehnoloogia areng on täna kiire ja seetõttu on järjest odavam. Ka Eestisse on neid järjest rohkem rajatud. Näiteks Auvere jaama juures valmis aasta alguses salvesti 26,5 megavatise võimsuse ning 53,1 megavatt-tunnise mahutavusega aku.
- Antud väidet ei ole asjakohane kommenteerida, kuna see ei puuduta Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes ette nähtud lahendust. Palume see küsimus esitada näiteks Kliimaministeeriumi energeetikaosakonnale.
- Tuulepargi investering tehakse üldjuhul nii omavahenditest kui ka kasutatakse täiendavaid rahastusallikaid, nt pangalaen, investorid. Eestis on ka ehitatud parke, mis ei saa riigipoolset toetust (nt. Saarde, Tootsi).
- Teemat, mis hõlmab kompensatsioonimehhanisme kohalikele elanikele, on käsitletud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 3.7 ja 4.7.1. Riigikogu võttis 2022. aasta juulis vastu nõ kohaliku kasu seaduse, mis kohustab alates 2023. aasta 1. juulist tuuleelektrijaamade rajajaid maksma tasu omavalitsusele ja kohalikele elanikele, kes elavad tuulepargi mõjupiirkonnas.
- Ettepanekuga ei arvestata. Jäätmetekke teemat on käsitletud Eriplaneeringu LS ja KSH VTK pts 6.13 "Jäätmete". Tuulikute projekteeritud eluiga on kuni 30 aastat. Tuulikute eluea lõppedes on võimalik samadesse asukohtadesse püstitada uued tuulikud või tuulepark likvideerida ning anda alale mõni muu sobiv funktsioon (nt metsamaana kasutamine). Amortiseerunud ja kasutuseta tuulikute demonteerimine on tuulepargi omaniku kohustus. Viimane kohustus on seatud hoonestusloas kui ka maaomanikega sõlmitud hoonestusõiguslepingutes. On tõsi, et turbiinilabade ringlussevõtt on keeruline, sest labades on kasutatud komposiitmaterjale, mida on raske üksteisest eraldada, kuid sellele vaatamata on suurem osa tuulikus siiski taaskasutatav. Umbes 85–90% demonteeritud tuulikust läheb taaskasutusse. Keskkonnaagentuur tegi 18.09.2023 ülevaate teaduskirjanduse baasilt, millised võimalused on elektrituulikute eluea ammendumisel jäätmetega teha - keskkonnaagentuur.ee/node/1375. Seal on labade taaskasutamiseks mitmeid võimalusi nt- labade tükeldamine, kuumuse abil, kemikaalide, soojuse ja rõhu kasutamine ning mehaaniline ümbertöötlemine. Lisaks on ilmunud Postimehes artikkel, mis annab ülevaate tuulikute töö lõppemisel jäätmeid onn võimalik taaskasutada <https://sakala.postimees.ee/8176702/ivo-jaanisoo-too-lopetaanud-tuulikut-saab-taaskasutada>.
- Leiame, et antud väide ei puuduta eriplaneeringu lahendust ja seega soovime pöörduda Kliimaministeeriumi energeetikaosakonna poole.
- Antud teema on kajastatud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 4.11.
- Väärtuslike põllumaade osas on analüüs tehtud ja soovitused esitatud ptk 3.4.13. Aruandes nähakse ette „Detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamisel tuleb tuulikute paigutusel arvestada väärtuslike põllumajandusmaade massiividega ning nende terviklikkusega.“ Seega ei ole eesmärk toidu tootmise vähendamine ja soovitakse leida järgmises planeerimise etapis lahendus, mis seda kõige vähem ka mõjutaks. Infraheliga seotud mõjud on hinnatud peatükis 4.6.1.3. Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>.
- Leiame, et antud väide ei puuduta eriplaneeringu lahendust ja seega soovime pöörduda tuulepargi arendajate poole informatsiooni saamiseks.
- Leiame, et antud väide ei puuduta eriplaneeringu lahendust.
- Palun tutvuge Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes on mõju looduturismile hinnatud ptk 4.7.3. Eelnimetatud peatükis on nähtud ette meetmed mõjude vähendamiseks.

58. L. T., 7-1/1003-295

"Tuuleturbiinid on majanduslik ja keskkonnakatastroof. See on kõige kallim energia, mis töötab ainult tohutute valitsuse toetustega." (D.Trump) Info tuulikute hävitavast mõjust tervisele ja loodusele on üsna kättesaadav. Kas iseenda elukeskkonna hävitamine on tõesti valdade põhieesmärk? Ettepanek - lõpetada igasugune tuule-(ja päikese) parkide planeerimine ja ehitamine, sest puhas elukeskkond on tulevastele põlvkondadele ja loodusele eluliselt vajalikum kui rohemängud. Lugupidamisega. L. T.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju ptk 4.6 ja keskkonnale ptk 4.4. tehtud järeldustega. Põhja-Pärnumaa vald kaasab oma kodanike ja palubki tagasisidet eelnimetatud aruandele.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

59. J. T., 7-1/1003-296

Soovin edastada oma arvamuse seoses Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringumaterjalidega, mis on avalikul väljapanekul. Kõigepealt aitäh, et olete arvestanud minu ettepanekut mitte kavandada tuulepargiga seonduvaid rajatisi Kõrevere maaüksustele (kü tunnus 93002:003:0083 ning 93002:003:0084). Samas soovin esitada täiendavalt oma arvamuse ning ettepanekud seoses tuuleparkide kavandamisega minu elukohale niivõrd lähedal (eelvalikualad nr3A ja 3B).

Olete edastanud vastuskirja seoses arvamuse avaldamisega (fail nimetusega: Põhja-Pärnumaavalla EP II ringi kooskõlastused ja arvamused), kus toote välja, et minu elukohani Kõrevere maaüksusele (kü tunnus: 93002:003:0211) jõudev müra ning varjutus on normi piires ning modelleerimise andmetel tagatud. Vaadates lisades olevaid uuringute andmeid, on mul kahtlus, et see siiski nii ei pruugi olla. Samuti on küsitav, kui täpselt suudavad modelleerimised kajastada tegelikke tingimusi, eriti müra ja varjutuse osas? Kas sarnaste tegevuste puhul on tehtud ka sõltumatuid võrdlevaid uuringuid (nt: Tootsi-Sopi tuulepargis), mis kajastaks müra ja modelleerimiste tulemuste erinevust enne ehitamist tehtud modelleerimiste ja pärast ehitamist läbiviidud mõõtmiste vahel? Kas modelleerimise andmed vastavad ka tegelikule olukorrale, kui tuulepargid on väljaehitatud?

Lisaks selgitate, et “EP aruandes on kirjas, et tuleb koostada varjutuse kalendrid. Selgitate, et ebasoovitava varjutuse ilmnemisel on võimalik kasutada tuulikutel automaatset varjutuse esinemise jälgimissüsteemi, mis valgustugevuse andurite ja tuuliku automaatse juhtimissüsteemi koostöös peatab häiriva varjutuse esinemise ajaks tuuliku töö. Tegemist on väga efektiivse meetmega”. Sellises vormis antud selgitus on aga liiga üldine ja jätab mitmeid tõlgendamisvõimalusi. See peaks olema kindlalt kindlalt fikseeritud, st kindlasti tuleb kasutada tuulikudel automaatset varjutuse esinemise jälgimissüsteemi, mis peatab häiriva varjutuse esinemise ajaks tuuliku töö 100% liselt.

Müra osas on materjalides välja toodud, et müra normväärtused on tagatud eluruumides, kuid leian, et ka õuealal peaks olema tagatud müra normväärtus. Iga inimene peaks saama nautida rahu ja vaikust mitte ainult oma eluruumides, vaid ka õuealal. Tuulikute tööga kaasnevad müra ja helivõnked, mis mõjutavad negatiivselt elukeskkonda ja igapäevaelu kvaliteeti. Lisaks tavapärasele mürale tekitavad tuulikud ka madalsageduslikku müra ja infraheli, millel võib olla pikaajaline mõju inimeste une kvaliteedile, keskendumisvõimele ja üldisele heaolule. Palun kinnitage, et tuulepargikavandamisega ei halvene minu elukeskkond ega suurene terviseriskid. Samuti väheneb tuuleparkide kavandamisega minu kinnisvara väärtus, kuna tuulepargi läheduses elamisega

kaasnevad müra, vibratsioonid ja visuaalsed muutused ei ole soovitatavad kellegi jaoks, kes soovib eelistada hajaasustusega piirkonnas elamist.

Kavandatud tuulepark (alal 3A), kus ühe tuulegeneraatori kõrgus ulatub 270 meetrini ja mis jääb minu kodust vaid ca 2,5 km kaugusele, avaldab negatiivset mõju minu elukeskkonnale, elukvaliteedile ning piirkonna looduslikule tasakaalule. Tuulikute rajamine tiheasustusega aladele (Vändra alev) ega elamualadele nii lähedale ei saa olla aktsepteeritav. Nii kõrged tuulikud on äärmiselt silmatorkavad ja jätavad maastikule püsiva negatiivse visuaalse jälje. Sellised rajatised muudavad piirkonna visuaalset keskkonda märkimisväärselt ning vähendavad oluliselt kinnisvara ja piirkonna atraktiivsust.

Ei saa jätta tähelepanuta, et suured tuulikud hävitavad elupaiku, eriti lindudele, kellele tiivikud võivad olla surmavad. Tuulepargid võivad segada ka rändlindude koridore ning ohustada haruldasi liike. Samuti häirivad tuulepargid metsaalade loomade tavapärasest käitumist ja elurütmi. Tuulikute kavandamine nii suures mahus vähenab kindlasti piirkonna looduskaitse väärtust.

Tuulepargid tuleks paigutada aladele, kus nende mõju elukeskkonnale ja loodusele on minimaalne, näiteks avamerale või kaugemal asuvatele tühermaadele, mitte tiheasustusega alade lähedale ja elamualadest vaid paari kilomeetri kaugusele.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes skeemiga 113, kus on näha, et müratase on alla 40 dB.

Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes kasutati elektrituulikute müra ja varjutuse hindamiseks spetsiaaltarkvara WindPRO 4.0. Arvutamisel kasutati rahvusvahelist standardit EVS-ISO 9613: "Acoustics – Abatement of sound propagation outdoors, Part 2: General method of calculation" mis on Euroopa Liidu soovituslik tööstusmüra arvutusmeetod liikmesriikidele, kellel ei eksisteeri siseriiklikke arvutusmeetodeid (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2002/49/EÜ, 25. juuni 2002, mis on seotud keskkonnamüra hindamise ja kontrollimisega). Nimetatud standard on tuulikuparkide müra leviku hindamisel laialt kasutatav ka muu maailma praktikas. Aruandes leiate selgituse „Modelleerimisel ei ole arvestatud otseselt müra levikut takistavate objektidega nagu puud ja metsaalad. Samuti ei määratud antud juhul programmis olemasolevaid hooneid müralevikut takistavateks objektideks. Juhul, kui tuulikute ja vaateleja vahele jäävad metsatukad või kõrvalhooned, on tegelikkuses avalduvad müratasemed madalamad kui arvutustes näidatud. Reaalselt igapäevaselt avalduvad tuulikutest põhjustatavad müratasemed on seega modelleeringu tulemustest eeldatavalt madalamad.“

Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande eesmärk on "Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule". Detailplaneeringu ja projekteerimise tingimuste etapis on võimalik reaalseid mõõtmise tulemusi arvesse võtta, mida on mõõdetud olemas olevate tuulikuparkide osas, kuna siis on kohustus neid teha uuesti valitud seadmete ja elektrituulikute täpsete asukohtade alusel. Samuti on peale tuulepargi rajamist kohustus teostada mürataseme mõõtmised tuulepargi omanikel. Kui peaks selguma, et müratase on ületatud tuleb pargi omanikul meetmed, millega häiringut vähendada.

Terviseameti poolt on kavandamisel Sopi-Tootsi tuulepargis mõõtmised koostöös valla ja teiste ametkondadega.

Varjutuse osas meedet kindlasti rakendatakse, sest elamualadel ei tohi ületada 8 või 10 tunnist reaalset summaarset varjutamise kestust. Vaadates mudeldamise andmeid ei ole see meede kõigil parkidel vajalik. Palun vaadake ptk 3.4.4 Varjutamine.

Palume teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju (sh müra hinnang) ptk 4.6. Samuti täiendasime infraheliga seotud ptk 4.6.1.3.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi,

puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokku puute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

Vibratsiooni kohta on ülevaade ptk 4.6.2. Seal on kirjas „Teadusartiklites kajastatud uuringu tulemused näitavad, et tuulikud ei tekita maapinnas märkimisväärseid vibratsioone ning et juba tuuliku jalamil on vibratsiooni tasemed väga madalad jäädes allapoole inimese tajuvuslääve (Meunier, 2013; Borowski, 2019; Berg et al, 2017).“

Kinnisvarale on esitatud mõjude hinnang Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 4.7.1. Seal on ülevaade „Tuuleparkide mõju kinnisvara väärtusele on uuritud mitmetes USA-s tuuleparkide kohta tehtud uuringutest. 2010. aastal tehti uuringute koondanalüüs (Hinman, 2010), mille kokkuvõttes järeldati, et mõju kinnisvara väärtusele on erinev tuulepargi arendamise erinevates faasides. Mõju kinnisvara väärtusele avaldub tuulepargi kavandamise faasis, mil see on seotud teadmatuse ja hirmudega. Töötava tuulepargi puhul ei pruugi tuuleparkide lähedus kinnisvara hinda mõjutada.“ Samuti palume tutvuda fotomontaažiga, mis on lisas 6.

Juhime tähelepanu, et märgaladele tuulikuid ei planeerita. Töö eesmärgiks on “Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule”. Seega tuuleparkide asukoha valikul on proovitud valida sellised alad, mis jääksid inimasutusest võimalikult kaugemale – nt asukoha valikul arvestati elu- ja ühiskondlike hoonete puhul 1 km puhvriga, samas sellise lähenemisviisi puhul on paratamatu paradoks see, et alles jäävad alad on just need n-ö “puutumatud” looduslikud alad. Eriplaneeringus on sobivad alad proovitud leida võttes arvesse nii inimest, kui ka looduskeskkonda.

60. E.B. 7-1/1003-297

Avaldan arvamust Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha valiku kohta.

Ei ole nõus eelvalikuala nr 10, Pitsalu, Tarva ja Tõrdu külade territooriumil ja eelvalikuala nr 12, Maima, Tarva, Tõrdu ja Pitsalu külade territooriumil planeeritavate tuulikutega.

Põhjendus on, et tuulikud asetsevad liiga lähedal meie majale (kõige lähem tuulik asub majast 1,85 km kaugusel).

Ei ole veendumust, et tuulikute müra hiljem meie elamist segama ei hakka.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju (sh müra hinnang) ptk 4.6.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

61. L. T., 7-1/1003-298

Arvamus lisatud 1lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Juhime Teie tähelepanu, et ettevaatus printsiibist on juba eriplaneeringus rakendatud rangemat nõuet kui on sätestatud keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71. Määruse kohaselt on müra piirväärtus 45 dBA, kuid sihtväärtus on 40 dBA. Mitmed uuringud (sh Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) ja aruandes viidatud uuringud) on näidanud, et tuulikute tekitatud infraheli tase jääb enamasti alla inimese tajuläve ning

ei kujuta tervisele ohtu. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

Linnustiku uuringute mõju on hinnatud ja see on leitav Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes ptk 4.4.1 Mõju linnustikule. Käesoleval ajal ei ole põhjendatud Põhja-Pärnumaa vallavalitsusel rakendada Planeerimisseaduse § 97. Peale avalike arutelude toimumist on võimalus kaaluda, kas ja milliste eelvalikualade osas jätkata menetlusega ning esitada vallavolikogule vastuvõtmiseks ja hiljem kehtestamiseks.

62. J. S., 7-1/1003-299

Edastan oma tagasiside tulenevalt eriplaneeringust.

Vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele otsustab kohalik omavalitsus kõik kohaliku elu puudutavad küsimused. Tuulearenduse eriplaneering on kohaliku omavalitsuse eriplaneering. Kohalikomavalitsus saab mandaadi kohaliku elu puudutavate küsimuste otsustamiseks kohalike omavalitsuste valimistel. Järelikult saab on tuulearenduse eriplaneering teeninda kohalike inimeste huve ja kasu silmas pidades.

Oman kinnisvara Vändra alevis. Lähtudes Sunly kirjast (päringu peale, miks on töödeldudkinnistusraamatus minu isikuandmeid) jääb minu kinnisvara ala 3 kolme kilomeetri mõjualasse. Seega jäävad hiigeltuulikud Vändra tiheasustusalasse. Järelikult mõjutab eriplaneering vägaintensiivselt minu eraelu ja omandit. Järelikult tuulikute rajamisel alale 3 kehtestades pannaksepiiratakse Vändra alevi inimeste õigusi ja pannakse peale kohustusi taluda tööstuspargist tulenevaid mõjusid (infraheli, müra, varjutus, visuaalne häiring). Tulenevalt haldusmenetluse põhimõttest tuleb kaaluda muuhulgas, kas kavatsetav planeering on sobiv, vajalik ja mõõdukas. Arusaamatul põhjusel ei ole seni õnnestunud lugeda motiveeritud proportsionaalsuse analüüsi.

Olen planeerinud mingi hetk tulla Vändrasse elama, kui lapsed enam koolis ei käi (mul on 3 last). Mina ei ole mitte mingil juhul huvitatud elamast tuulepargi mõjuulatuses ja taluvustasu (1 kuumiinumipalk bruto 10 aasta jooksul kord aastas) ei kata tuulepargi mõjust tulenevaid kahjusid. Mitte midagi ei takista mind lihtsalt mujale kinnisvara soetamast, sest tööd saab teha distantilt.

Ma ei soovi ma elada tööstuspargis vaid ilusas, rohelistes ja armsas Vändras. Tuletan otsustajatele meelde, et vaadake reaalseid rahanumbreid, kui palju laekub maksuraha Vändra elanikelt ning kuipalju on ettevõtjad Vändras vs Pärnu-Jaagupi. Seejärel kaaluda, kuivõrd on kohalik huvi Vändrainimeste elu ja keskkonna kahjustamine tuuleparkide rajamisega, kui niigi põhiosa eraisikute maksulaekumistest tuleb Vändra inimestelt. Palun ärge naeruvääristage kohalike inimeste arvamusi, muret, tagasisidet (Paide ja Põltsamaainimestel on täpselt samasugused mured). Näiteks vastasite murelikule inimesele, et temakinnisvara väärtus lausa tõuseb. Palun ärge viidake riigi tuuleenergia eesmärkidele, sest käesoleval hetkel puudub isegi energiamajanduse arengukava ja peale selle on valla inimese Tootsi – Sopiarendusega andnud niivõrd suure panuse eesmärkide täitmiseks, et õige hetk on võtta aeg maha ja panna kand maha, lugeda kokku kahjud/kasud kogumis ja alles siis kui vallarahvas on tõesti valmis ja tõesti soovib eriplaneeringuga edasi, seda volikogu liikmete mõtestatud poolthältega tehakse.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Kõiki Teie kirjas esitatud aspekte (sh infraheli, müra, varjutus, visuaalne häiring) on analüüsitud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes.

Toome eraldi välja mõned vastused teie väidetele:

- Kehtiva Pärnu maakonna planeeringu järgi on kõik tihe asustuse alad välistatud 2 km puhvriga s.h. Vändra alev.

- Teemat, mis hõlmab kompensatsioonimehhanisme kohalikele elanikele, on käsitletud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 3.7 ja 4.7.1. Riigikogu võttis 2022. aasta juulis vastu nõ kohaliku kasu seaduse, mis kohustab alates 2023. aasta 1. juulist tuuleelektrijaamade rajajaid maksma tasu omavalitsusele ja kohalikele elanikele, kes elavad tuulepargi mõjupiirkonnas.
- Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”
- Nõustume, et Saarde ja Sopi-Tootsi tuulepargis on edasised seired ja mõõtmised vajalikud. Seired teostatakse vastavalt kehtestatud planeeringutele ja vajalikud mõõtmised on kavandamisel Terviseameti eestvedamisel koostöös valla ja teiste ametkondadega.

63. S. L., 7-1/1003-300

Tere" Olen nõus Tarva rahva vastusega tuuleparkide planeeringute suhtes vallas 15.01.25" Lugupidamisega, S. L.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

64. J. N., 7-1/1003-301

Minu nimi on J. N. ja elan Vändra alevi Pilve tänaval. Olen planeerinud oma eluaset Allikõnnuküla idaosas. Soovin oma murest teatada seoses planeeritava tuulepargiga alal 3a ja 3b, mis koosneb kaheteistkümnest tuulikust.

Tuulikud paikneksid minu elukohast umbes 3,5 kuni 5 kilomeetri kaugusel Kirde suunas ning nende kõrgusulatuks kuni 270 meetrini, tegemist oleks meretuuliku tüüpi tuulikutega.

Soovin avaldada oma vastuseisu tuuleparki rajamisele ning rõhutan, et olen kategooriliselt vastu tuuleparkide rajamisele. Olen teadlik, et Vändra alevi ja valla elanikud on esitanud uuringud, mis käsitlevad tuulikuterajamise võimalikku mõju inimeste tervisele ning kinnisvara hindadele. Minu seisukoht on, et tuuleparkide rajamine toob endaga kaasa suuri negatiivseid tagajärgi kohalikele elanikele ja keskkonnale.

Loodan siiralt, et te võtate arvesse rahva muresid ja tutvute põhjalikult tuuleparki rajamise võimalike mõjudega.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Juhime Teie tähelepanu, et valla territooriumile ei paigaldata meretuuleparke. 270 m kõrgus ei tähenda seda, et oleks tegemist meretuulikutega. Maismaatuulikute puhul on üldjuhul tegu betoonalusel seisva konstruktsiooniga, kuid meretuulikutel võib tuulegeneraatori konstruktsioon paikneda ujuvana vees või kinnitatuna veepõhja.

Palume teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju ptk 4.6, kinnisvara ptk 4.7.1 ja keskkonnale

ptk 4.4.tehtud järeldustega. Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus kaasab oma kodanikke ja palubki tagasisidet eelnimetatud aruandele.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisehäirete vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

65. T. E., 7-1/1003-302

Kahjuks ei ole läbi viidud uuringut tuuleparkide kogumõju kohta tuuleparkide ühismõju piirkondades on vaid piiratud üksikute alade mõjule.

Teen ettepaneku enne planeeringu kinnitust läbi viia vastavad uuringud.

Kahjuks ei ole planeeringu käigus peetud oluliseks läbi viia hetkeolukorra mürataseme uuringuid.

Teen ettepaneku läbi viia mürauuringud enne planeeringu kinnitust. Uuring peaks hõlmama võimalikku pikka perioodi.

Kahjuks ei peeta vajalikuks läbi viia uuringuid tuuleparkide mõju kinnisvara väärtusele, väidetakse vaid, et tuulepargi mõjualas asuvale kinnisvara väärtusele mõju puudub, välja toomata millistele uuringutele antudvõimalustel tuginetakse.

Teen ettepaneku enne planeeringu kinnitamist vastavad uuringud läbi viia.

Tutvumiseks ei ole edastatud/jagatud uuendatud müra modelleerimise tulemused, varjutuse modelleerimistulemused, nähtavuskaardid, fotomontaažid, jne.

Teen ettepaneku enne planeeringu kinnitamist koostada uued eelmainitud dokumendid ning saata need tutvumiseks mõjutatud isikutele.

Enne planeeringu kinnitamist seoses alaga 11 tuleb tagada Kaasikuoja kinnistu põllumaale takistusteta ligipääs Siimu-Lüüste teelt.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes kasutatud elektrituulikute võimsused, kõrgused ja normid leiate järgmistest ptk: 4.6.1 müra ja infraheli, 4.10.1 mõju mobiili-, raadioside- ja televisioonisignaali levimisele, 4.6.4 visuaalne mõju, 4.6 mõju inimese tervisele ja heaolule, 4.7 mõju sotsiaal-majanduslikule keskkonnale, 4.4 mõju looduskeskkonnale. Kummulatiivsed mõjud on kõikides aruande peatükkides. Samuti on arvestatud koosmõjusid Via Baltica ja Rail Balticaga.
- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes ptk: 4.7.1 maakasutus ja kinnisvara on hinnatud mõju kinnisvarale.
- Terviseameti poolt on kavandamisel Sopi- Tootsi tuulepargis mõõtmised koostöös valla ja teiste ametkondadega.
- KSH aruanne on koos uuendatud asjakohaste osadega avalikustatud <https://www.parnumaa.ee/ehitus-ja-planeerimine/eriplaneeringud/tuuleparkide-eriplaneering>.
- Eelvalikuala nr 11 ei ole avalikul väljapanekul. Avalikust väljapanekust teavitame Teid eraldi.

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisehäirete vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

66. E. P., 7-1/1003-303

Olen nõus Tarva 15.01.25 koosoleku vastusega tuuleparkide planeeringute suhtes vallas.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

67. L.-L. V., 7-1/1003-304

Olen vastu tuuleparkidele Põhja-Pärnumaa vallas. Leian, et see on suur oht inimeste tervisele, looduskoskonnale ja tuuleparkide ehitamine soodustab vallast välja kolimist ja tõrjub eemale neid, kes sooviksid valda kolida/tagasi tulla pärast eemal oldud aega, kuna enam ei ole tegemist turvalise, kohalike soovide arvestava ja rahuliku elukeskkonnaga.

Millised uuringud on läbi viidud seoses põhjavee ja tuuleparkide rajamisega?

Kas tuuleparkide arendajad suudavad garanteerida, et mõju põhjavee kättesaadavusele ja kvaliteedile ei ole? Kui peaks siiski selguma, et mõju on olemas, siis kuidas planeeritakse kaitsta ja aidata kogukonda ja ettevõtteid, kes on negatiivselt mõjutatud?

Tuuleparkidel on määratud piirnormid, mis peaksid tagama elanikele ohutu elukeskkonna, aga ometi ei saa öelda, et tagatud oleks kõigi kohalike heaolu.

Müra, infraheli, vibratsiooni mõjud ei ole ju kõigil inimestel samad. Saarde tuulepargi näitel tekivad siiski paljudel inimestel terviseprobleemid pärast tuulepargi rajamist nende kodu lähedale. Ametkondade jaoks ei ole tihti tegemist piisava tõestusega, et tegemist on tuulepargi pärast tekkinud probleemidega, aga kui tuulepark on ainuke asi kogukonnas, mis on elukeskkonda tuntavalt muutnud, siis kuidas saab inimestele öelda, et seost suure tõenäosusega pole? See tähendab, et lisaks tervisemuredele peavad inimesed kannatama tuulepargi arendajate ja ametkondade JOKK käitumist, kus juriidiliselt justkui on kõik korras, aganimeste tervis on rikitud ja ainuke valik on minema kolida piirkonnast, mis on muutunud tervisele ohtlikuks. Kas kohaliku omavalitsuse jaoks on moraalne lubada tuuleparke olles teadlikud, et mingisugune protsent nende elanikkonnast hakkab igapäevaselt kannatama pidevalt häiringut ja võimalike terviseprobleemide? Kas ja millised meetmed on ette nähtud inimeste toetamiseks, kellel peaksid tekkima terviseprobleemid?

Maapiirkondades elab palju majanduslikult kehvast olukorras inimesi, kelle jaoks kolimine ei pruugi olla võimalik. Mida peaksid nemad sellises olukorras tegema?

Siit ka järgmine mure. Tuuleparkide lähendus on visuaalselt äärmiselt ebaatraktiivne lisa kinnisvarale ja turismisektorile. Lisaks võimalikud tervisemured. Kas ja kuidas kavatsetakse kompenseerida kohalikele kinnisvara väärtuse langus juhul kui see peaks juhtuma?

Infraheli on inimese tervisele ohtlik ja põhjustab terviseprobleeme:

<https://www.vooremaa.ee/infraheli-tegelikust-mojust/>

Kalju Tamme-füüsika doktorant on oma arvamuskirjanduses kirjutanud:

“Kui inimene saab pidevalt pihta tuuliku poolt tekitatud infraheli lainetega, siis see heli energia salvestub ka inimese kehasse. Selle selgeks näiteks on, et inimestel, kes töötavad tugeva müraga keskkonnas, on ORGANISMI KOED MUUTUNUD TEISTSUGUSEKS ja seetõttu on organismi talitust häiritud.

Lisaks eelpool välja toodud probleemidele on seoses tuulikute spetsiifilistele efektidele elusolenditele, veel tuulikute poolt tekitatud INFRAHELI OMADUS VÕIMENDUDA HOONETES. Kui esimene laine on siseruumi liikunud ja hakkab tagasi peegelduma seina pealt, siis selle peegeldunud laine hari liitub teiselaanega ning liitunud laine võimendub.

Hoonetes on mõõdetud kuni 25 dB tugevamat infraheli kui ümbritsevas keskkonnas. Samuti on infrahelil palju parem võime läbida takistusi kui kuuldaval helil mistõttu on inimestel palju raskem ennast kaitsta infraheli eest.”

Energiatehnika insener Bill Acke sõnul põhjustab infraheli osadel inimestel iiveldus, unehäireid. Samuti kahjustavad tuulepargid koduloomi. On võimalik seos kodupartide pimedaks jäämise, kanade nahkmunade munemise või munemise lõpetamise tõttu tuuleparkide tekitatud häiringute tõttu, kuna kanad ei saa magada.

Lisaks inimestele on tuulepargid ohtlikud ka loomadele:

Tuulepargid on surmavad nahkhiirtele, kuna põhjustavad neile sisemisi verejookse. Ainult 8% nahkhiirtest sureb kokkupõrke tõttu tuulikutega ja ülejäänud saavad kannatada nende lähedusse sattudes.

<https://www.newscientist.com/article/dn14593-wind-turbines-make-bat-lungs-explode/>

Tuulepargid hoolimata väidetavalt läbimõeldud asukohtadest tapavad kaitsealuseid linnuliike. Lisakslugematul hulgal linde, kes ei ole kaitse all ja kes ei oska hoiduda tuulikute eest.

<https://parnu.postimees.ee/7851196/video-hiljuti-tood-alustanud-tuugenipargist-leiti-surnud-kotkas>

Mis peaks saama tuuleparkide arendusalustest aladest pärast tuuleparkide eluea lõppu? Mis saab lisakstugikonstruktsioonidest, mis on tuulikute loomiseks ehitatud? Kas need kavatakse maasse jätta või lammutada?

Kas on välja arvatud, kui kulukas on looduskeskkonna taastamine pärast tuulepargi eluea lõppu? Kelle kohustus on hiljem seda tööd teha? Mis peaks juhtuma, kui selgub tuuleenergia arendajad pankrotistuvad? Kelle kohustus on antud töö sellisel juhul ära teha?

Juba täna on näiteks Rootsis probleem sellega, et tuuleenergia ei ole nii kasumlik, kui arvatud ja tuuleenergiaettevõtted pankrotistuvad. Arvestades väga agressiivset tuuleenergia arendust Eestis, siis kas meil on olemas analüüs, kuidas riiklikult hallata sarnast olukorda, kui see peaks meil juhtuma? Mis saab tuuleparkidest, kuil ähijal peaks selguma mõni efektiivsem ja mõistlikum energia tootmise lahendus?

Kas ja millises mahus kavatakse tuuleparkide rajamiseks Põhja-Pärnumaa valla maavarasid kasutada?

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

1. Põhjavee kaitse osas: Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ptk 4.4.8.2 kohaselt "Tuuliku rajamiseks ei ole vajalik põhjavee püsiv alandamine. Arvestades tuuliku vundamendi tehnilist lahendust ja mõõtmeid, ei mõjuta see põhjavee liikumist või kvaliteeti. Tuulikute aluste (vundamentide) rajamine vastab oma iseloomult tavapärasele ehitustöödele." Töö eesmärgiks oli "Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule". Antud etapis ei teostatud põhjavee uuringuid. Kui elektrituuliku asukoht on täpselt teada ja mis tüüpi elektrituulik rajatakse pannakse põhjaveega seotud kaitse meetmed paika järgmises menetluse protsessis.

2. Tervise- ja keskkonnamõjude osas: Planeeringuga seotud keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandes (ptk 4.6) on põhjalikult analüüsitud mõjusid inimese tervisele ja heaolule. Müra modelleerimise tulemused näitavad, et elamuajal on tagatud tööstusmüra öine sihtväärtus (40 dB). Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsust seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

KSH aruandes on käsitletud ptk 4.6.1.3 madalsageduslik müra. Infraheli on eriti madalsagedusliku müra (heli sagedusvahemikus ca 0–20 Hz). Täiendame aruannet mõjude osas, kuid jäädakse seisukohale uuringute tulemusena, et „siiani puuduvad veenvad tõendid selle kohta, et tuulegeneraatorite infraheliga kokkupuute võiks põhjustada kahjulikke tervise mõjusid heli sagedustel ja tasemetel, mida võib eeldada olevat tuuleparkide lähedal asuvates müratundlikes kohtades.“

Palun tutvuda ka alltoodud allikatega, mis on tõenduspõhised ehk eelretsenseeritud:

- WSP. 2023. *A REVIEW OF NOISE GUIDANCE FOR ONSHORE WIND TURBINES*. Department for Business, Energy & Industrial Strategy. <https://www.wsp.com/en-gb/insights/wind-turbine-noise-report>
- Salt, AN & Hullar, TE, 2010. *Responses of the ear to low frequency sounds, infrasound and wind turbines*. *Hearing Research*, 268 (1- 2), 12-21. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378595510003126>
- Weichenberger, M, Bauer, M, Kühler, R, Hensel, J, Forlim, CG, Ihlenfeld, A, Ittermann, B, Gallinat, J, Koch, C & Kühn, S, 2017. *Altered cortical and subcortical connectivity due to infrasound administered near the hearing threshold - Evidence from fMRI*. *PLoS ONE*, 12, e0174420. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0174420>
- van Kamp, I & van den Berg, F, 2021. *Health effects related to wind turbine sound: An update*. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18 (17), 9133. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/17/9133>

3. Kinnisvara väärtuse osas: KSH aruande peatükis 4.7.1 on analüüsitud mõju kinnisvarale. Uuringute kohaselt võib mõju kinnisvara väärtusele avalduda tuulepargi kavandamise faasis, kuid töötava tuulepargi puhul ei pruugi tuuleparkide lähedus kinnisvara hinda oluliselt mõjutada.

4. Kompensatsioonimeetmete osas: Taluvustasu makstakse vastavalt Keskkonnatasude seaduse peatükk 3¹. alusel. Maismaa tuuleparkidelt kogutud tasud jaotatakse hüvitisteks kohalikele omavalitsustele ning tuulikute lähistel asuvatele majapidamistele. Hüvitist saavad kuni 250 meetristest tuulikute kuni kahe kilomeetri kaugusel asuvad majapidamised ning üle 250 meetri kõrguste tuulikute puhul kuni kolme kilomeetri kaugusel asuvad majapidamised. Omavalitsused investeerivad saadud taluvustasu kohaliku elu edendamise ning arendajad võivad kaudselt toetada nt tee hoolduse korraldamise kaudu. Seega on võimalik otsene ja kaudne kasu. Antud teemat on käsitletud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 3.7. Palume tutvuda Kliimaministeeriumi kodulehga <https://kliimaministeerium.ee/energeetika-maavarad/taastuenergia/tuuleenergia>.

5. Tuuleparkide eluea ja jäätmekäitluse osas: Tuulikute projekteeritud eluiga on kuni 30 aastat. Amortiseerunud ja kasutuseta tuulikute demonteerimine on tuulepargi omaniku kohustus. See kohustus on seotud hoonestusloas ning maaomanikega sõlmitud hoonestusõiguslepingutes. Umbes 85–90% demonteeritud tuulikust läheb taaskasutusse.

6. Linnustiku ja loomastiku kaitse osas: KSH aruande ptk 4.4 käsitleb põhjalikult mõjusid looduskeskkonnale ning näeb ette konkreetseid leevendusmeetmeid, sh linnustiku ja nahkhiirte kaitseks.

Kõik planeeringuga seotud dokumendid on avalikult kättesaadavad ning igal kodanikul on võimalus esitada oma seisukohti planeeringu menetlemise käigus.

68. J. R. , 7-1/1003-305

Planeeringus on hinnatud kinnisvara väärtust USA 2010.a. läbiviidud uuringu alusel. Uuringu kohaselt kinnisvara väärtus on seotud tuulikute kauguse- ja nähtavusega kinnisvarast ning hinnalanguse suurus on sellega seotud. Planeeringus kinnitatakse, et tuuleparkide negatiivne mõju kinnisvara väärtusele tuleneb paljuski visuaalsest mõjust, seega tuleb arvestada tuuleparkide kavandamisel visuaalse mõju esinemisega ja rakendada meetmeid mõju vähendamiseks. Kuid visuaalse reostuse vältimiseks antakse planeeringus ainult soovitus: võimalusel säilitada mets/kõrghaljastus kaitsehaljastusena asulate vahetus ümbruses tuuleparkide poolsetes külgedes (nt Väandra ja Pärnu-Jaagupi alevi ning Vihtra ja Suurjõe külakeskuste ümber).

Teen ettepaneku:

- muuta sõnastust selliselt, et antud leevendusmeede ei ole soovituslik vaid on kohustuslik, et leevendada visuaalselt reostust tuulepargialalt tiheasustatud aladele;
- eelnevale tuginedes lisada planeeringusse mets/ kõrghaljastusega alad;

- planeeringusse lisada kompensatsioonimeetmed või hüvitusmäärad (ei saa olla soovituslik) maaomanikele, kes on kohustatud säilitama või peavad rajama oma maadele metsa või kõrghaljastusega alad kaitsehaljastusena.
- kompensatsioonimeetmete rakendamine ja hüvitamiskohustus on tuulepargi omanikul.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Planeerimisseaduse [§3 lg 1] kohaselt määratakse planeeringuga maakasutus- ja ehitustingimused. Samas ei saa planeering seada eraomandile piiranguid, mis lähevad kaugemale seaduses sätestatust. Kohustuslike metsa- ja kõrghaljastusalade määramine eramaadel ületaks planeeringu pädevuse piire. Kompensatsioonimeetmete ja hüvitusmäärade kehtestamine ei kuulu planeeringu reguleerimisalasse. Need küsimused lahendatakse eraldi lepingutega arendaja ja maaomanike vahel. Kõrghaljastuse osas tehakse kokkulepped järgmises planeerimise etapis kui on selgunud tuulikute asukohad ja nähtavuse analüüs selle vajadust kinnitab.

69. H. T., 7-1/1003-306

Olen tuulepargi rajamise vastu Võiera ja Vihtra küla territooriumile sellisel kujul:

1. Tuulikud jäävad minu kodust 1,3 kilomeetri kaugusele. Nii kõrged tuulikud peaksid ilmselgelt kaugemale jääma.
2. Isiklikult olen väga mures müra pärast, sest mul on kuulmisnärvide tundlikkuse muutus, mis väljendub teatud helide keskkonnas valuna ja on äärmiselt ebamugav.
3. Ei ole tõepõhiseid teadmisi infraheli tugevusest ja kahjulikkusest.
4. On olemas reaalne oht põhjaveele. Viimasel koosolekul Vihtras lohutati, et tulevad ainult vundamenditaldrikud. Paraku on tõde ju hoopis teine.
5. Mõju looduskeskkonnale on korvamatu. Liigun palju looduses ja tean selle kandi liigirikkusest. Loomulikult elavad siin ka kaitse all olevad liigid.
6. Põhjendamatu on meie valla territooriumile paigaldada sellist kogust tuulikuid. Saan aru, et ametnikel on tuulikud rinnas säramas ja ootused kõrged, aga tänasel päeval on saadaval palju uut informatsiooni millele tugineda. Ehk juhindeks ütlusest - tark ei torma.

Kodu siia rajades andsime endale aru, et paljud hüved jäävad meist üpriski kaugemale. Ometi kaalus otsuse siin olla üles võrratu loodus, jõgi, vaikus ja rahu.

Isegi halvimas unenäos ei osanud midagi niisugust näha, millega meil tänasel päeval rinda tuleb pista. See elamine siin on meie elutöö, mis ei tulnud kergelt. Pole lihtsalt jaksu kusagil kõike jälle otsast alata.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

1. Kehtivad puhvrid tulenevad Pärnu maakonna planeeringust „Planeeringu koostamise käigus jõuti erinevate osapoolte koostöös ja lõpliku kaalutlemise tulemusena seisukohale, et sobiv ja müranorme tagav tuulikupargi kaugus elamust on 1000 m ja tiheasustusalast 2000 m. Tegemist on Pärnumaa kohalike omavalitsuste, Terviseameti ja Maavalitsuse kaalutusotsusega.“.
2. Müra osas on keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande peatükis 4.6 tehtud põhjalik analüüs. Kõigil aladel tuleb tagada müra normtasemetega täitmine. Müra modelleerimistulemustega arvestamisel on oluline teada, et modelleerimisel ei ole arvestatud müra summutavaid objekte (nt taimestik), mistõttu on realsuses müratase madalam kui mudelites näidatud. Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.“

3. Täiendasime infraheli peatükki. Tuulikute infraheli puudutavaid teadusuuringuid ja kehtivaid müranorme (sh infraheli osas) on analüüsitud nt Suurbritannias 2023 aastal, mil Suurbritannia riigi tellimisel toimus väga põhjalik analüüs uuendamaks riiklikke müraalaseid juhendeid maismaa tuuleparkidele. Analüüsi käigus töötati läbi asjakohane teaduskirjandus. Leiti, et mitmed uuringud on uurinud väidetavaid seoseid tervisele kahjulike sümptomite ja tuulikute infraheli vahel. Kuigi mõned eksperimentaalsed uuringud on seostanud infraheli signaale füsioloogiliste näitajate muutustega, on need üldiselt põhinenud infraheli signaalidel, mida ei esine tuulegeneraatorite infraheli osas. Siiani puuduvad veenvad tõendid selle kohta, et tuulegeneraatorite infraheliga kokkupuude võiks põhjustada kahjulikke tervisemõjusid heli sagedustel ja tasemetel, mida võib eeldada olevat tuuleparkide lähedal asuvates müratundlikes kohtades.

Palun tutvuda ka alltoodud allikatega, mis on tõenduspõhised ehk eelretsenseeritud:

- a. WSP. 2023. *A REVIEW OF NOISE GUIDANCE FOR ONSHORE WIND TURBINES*. Department for Business, Energy & Industrial Strategy. <https://www.wsp.com/en-gb/insights/wind-turbine-noise-report>
- b. Salt, AN & Hullar, TE, 2010. *Responses of the ear to low frequency sounds, infrasound and wind turbines*. *Hearing Research*, 268 (1- 2), 12-21. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378595510003126>
- c. Weichenberger, M, Bauer, M, Kühler, R, Hensel, J, Forlim, CG, Ihlenfeld, A, Ittermann, B, Gallinat, J, Koch, C & Kühn, S, 2017. *Altered cortical and subcortical connectivity due to infrasound administered near the hearing threshold - Evidence from fMRI*. *PLoS ONE*, 12, e0174420. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0174420>
- d. van Kamp, I & van den Berg, F, 2021. *Health effects related to wind turbine sound: An update*. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18 (17), 9133. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/17/9133>

Terviseameti kodulehel on ära toodud, et hinnangul jääb tuulikute infraheli vahetus läheduses vahemikku 60-80 detsibelli, mis on oluliselt madalam kui teaduslikult tõestatud tervisele kahjulik tase (üle 130 detsibelli).

4. Põhjavee osas kinnitame, et vastavalt KSH aruande peatükile 4.4.8.2 ei mõjuta tuulikute vundamentide rajamine põhjavee liikumist või kvaliteeti. Tuuliku rajamiseks ei ole vajalik põhjavee püsiv alandamine. Arvestades tuuliku vundamenti tehnilist lahendust ja mõõtmeid, ei mõjuta see põhjavee liikumist või kvaliteeti. Tuulikute aluste (vundamentide) rajamine vastab oma iseloomult tavapärastele ehitustöödele.

5. Palume teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes keskkonnale ptk 4.4.tehtud järeldustega. KSH aruandes on määratud konkreetsed leevendusmeetmed ning kaitsealuste liikide elupaikades on seatud piirangud ehitustegevusele.

6. Tuulikute arvu osas märgime, et planeeringu eesmärk on leida sobivaimad asukohad, arvestades nii keskkonna kui ka sotsiaalmajanduslikke aspekte. Eelvalikualad on leitud välistusmeetodi teel, mis tähendab, et need on vallas tuuleparkide rajamiseks sobilikumad alad.

70. K. T., 7-1/1003-307

Arvamus lisatud 2 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Selgitame, et helirõhutase (müra tase mingis punktis) ja helivõimustase (allika müraheide) on akustikas erinevad terminid. Olete oma kirjas antud näitajad ekslikult segi ajanud. Kirjas viidatud Vestas V172 puhul on näitaja 106,9 dB(A) puhul tegu helivõimustaseme näitajaga. Helivõimustase on tuulikute puhul arvutuslik näitaja, mis määratakse vastavalt standardile IEC 61400-11⁵ ja mis ei tähenda, et helirõhutase tuuliku juures

oleks 106.9 dB(A). Samuti olete kirjas meelevaldselt võrdsustanud sageduskorrektsoonita võimalikud infraheli väärtused ja A-korrektsooniga liiklusemüra ekvivalenttaseme väärtused. Tegu on erinevate näitajatega, mille puhul ei ole korrektne eeldada sama kokkupuutetaseme tervisemõju künnist.

Selgitame, et heli sageduse langemisel tõuseb heli tajuvuslävi. Mida madalama on heli sagedus, seda kõrgem peab olema helirõhk, et see oleks inimese jaoks tajutav (<https://www.researchgate.net/publication/8436733> Hearing at low and infrasonic frequencies).

Senised tuuleparkides läbi viidud uuringud ei ole näidanud, et tuuleparkide lähialal võiks esineda infraheli sagedustele vastavaid helirõhutasemeid, mis ületaksid inimese tajuläve (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-907-3> ja <https://pd.lubw.de/84558>). Uuringud ei ole ka näidanud, et tuuleparkide poolt põhjustatud infraheli sagesustel esinevaid helirõhutasemeid saaks seostada tervisemõjudega (viited allpool).

Sellest lähtuvalt ei ole ka oodata, et tuuleparkide kavandamine rohkem kui 10 km kaugusele Pärnu linnast põhjustaks mõju Pärnu turismisektorile, seoses tuulikute põhjustatava infraheli helirõhutaseme tõusuga.

Arvestades Pärnu linna linnalist keskkonda ja looduslikku paiknemist mere ääres võib eeldada Pärnu linnas pigem kõrgeid (kuid tajulävest madalamale jäävaid) infraheli foonitasemeid ka praegusel ajal (looduslikku ja linnalises keskkonnas esinevaid infraheli tasemeid on mõõdetud nt <https://pd.lubw.de/84558>), mis senini ei ole Pärnu turismisektorit mõjutanud.

Kasutatud allikad:

- *van Kamp, I & van den Berg, F, 2021. Health effects related to wind turbine sound: An update. International Journal of Environmental Research and Public Health, 18 (17), 9133. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/17/9133>*
- *Maijala, P., Turunen, A., Kurki, I., Vainio, L., Pakarinen, S., Kaukinen, C., Lukander, K., Tiittanen, P., Yli-Tuomi, T., Taimisto, P., Lanki, T., Tiippana, K., Virkkala, J., Stickler, E., Sainio, M. 2020. Infrasound Does Not Explain Symptoms Related to Wind Turbines. Publications of the Government's analysis, assessment and research activities 2020:34.*
- *Marshall, N. S., Cho, G., Toelle, B. G., Tonin, R., Bartlett, D. J., D'Rozario, A. L., Evans, C. A., Cowie, C. T., Janev, O., Whitfeld, C. R., Glozier, N., Walker, B. E., Killick, R., Welgampola, M. S., Phillips, C. L., Marks, G. B., & Grunstein, R. R. 2023. The health effects of 72 hours of simulated wind turbine infrasound: a double-blind randomized crossover study in noise-sensitive, healthy adults. Environmental Health Perspectives, 131(3), 037012-1-037012-12. Article 037012. <https://doi.org/10.1289/EHP10757>*

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

71. U. K., 7-1/1003-308

Minu küsimused.

Millist kasu saavad kohalikud elanikud rajatavast tuulepargist.

Kuidas tagatakse elanikele tekitatud terviseprobleemide lahendamine.

Kui kaugel peaks minimaalselt olema tuulepark tiheasustatavast alast.

Soovitan viia läbi rahvaküsitlus tuuleparkide lähiümbruse planeeringu rajatamise asukohtade suhtes.

Kas planeeringute käigus võtate arvesse ka teiste riikide kogemusi (Roost , Soome , Ühendkuningriik või arvestate ainult Saksamaa kogemust)

Milline kahju võib olla tulevikus kinnisvarale.

Kui pole maksumaksjaid , pole ka vallal raha.

Millal ja kus kohas viiakse läbi avalik arutelu.

Mina olen isiklikult tuulepargi vastane , sest minu arvates on kasu väiksem kui pikaajaline kahju inimestele ja loodusele . Kus on siin rohe pööre ?

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Oleme Teie küsimustele eelmise kirjaga andnud vallavalitsuse seisukoha.

72. M. V., 7-1/1003-309

"Olen nõus Tarva rahva vastusega tuuleparkide planeeringute suhtes vallas 15.01.25"

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevas ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

73. E. V., 7-1/1003-310

"Olen nõus Tarva rahva vastusega tuuleparkide planeeringute suhtes vallas 15.01.25"

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevas ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärased tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

74. M. I., 7-1/1003-311

Arvamus lisatud 7 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- **Infraheli ja tervise mõjud.**

KSH aruandes on käsitletud ptk 4.6.1.3 madalsageduslik müra. Infraheli on eriti madalsagedusliku müra (heli sagedusvahemikus ca 0–20 Hz). Kuigi mõned eksperimentaalsed uuringud on seostanud infraheli signaale füsioloogiliste näitajate muutustega, on need üldiselt põhinenud infraheli signaalidel, mida ei esine tuulegeneraatorite infraheli osas. Siiani puuduvad veenvad tõendid selle kohta, et tuulegeneraatorite infraheliga kokkupuute võiks põhjustada kahjulikke tervisemõjusid heli sagedustel ja tasemetel, mida võib eeldada olevat tuuleparkide lähedal asuvates müratundlikes kohtades.

Palun tutvuda ka alltoodud allikatega, mis on tõenduspõhised ehk eelretsenseeritud:

- *WSP. 2023. A REVIEW OF NOISE GUIDANCE FOR ONSHORE WIND TURBINES. Department for Business, Energy & Industrial Strategy. <https://www.wsp.com/en-gb/insights/wind-turbine-noise-report>*
- *Salt, AN & Hullar, TE, 2010. Responses of the ear to low frequency sounds, infrasound and wind turbines. Hearing Research, 268 (1- 2), 12-21. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378595510003126>*
- *Weichenberger, M, Bauer, M, Kühler, R, Hensel, J, Forlim, CG, Ihlenfeld, A, Ittermann, B, Gallinat, J, Koch, C & Kühn, S, 2017. Altered cortical and subcortical connectivity due to*

infrasound administered near the hearing threshold - Evidence from fMRI. PLoS ONE, 12, e0174420. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0174420>

• *van Kamp, I & van den Berg, F, 2021. Health effects related to wind turbine sound: An update. International Journal of Environmental Research and Public Health, 18 (17), 9133. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/17/9133>*

Terviseameti kodulehel on ära toodu, et hinnangul jääb tuulikute infraheli vahetus läheduses vahemikku 60-80 detsibelli, mis on oluliselt madalam kui teaduslikult tõestatud tervisele kahjulik tase (üle 130 detsibelli). Samuti palun teil tutvuda <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>.

- **Infraheli ja nahkhiired:**

Nahkhiirtele on mõju käsitletud ptk 4.4.2 ja täiendavad nõuded seireks 3.4.11. Juhime tähelepanu, et eesmärk aruandel oli “Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule”. Seega protsessile järgneb detailplaneeringu ja projeteerimise tingimuste taotluse etapis, mille raames on planeeritud täiendavad uuringud.

- **Elupaikade kvaliteedi langus:**

KSH aruandes on hinnatud mõju elusloodusele, sh lindudele ja loomadele, peatükis 4.4.

- **Pinnase ja veekeskonna vibratsioon:**

KSH aruandes on antud vibratsiooni osas ülevaade ptk 4.6.2 ja pinnaveele mõjud ptk 4.4.8. Selle levik on minimaalne ja seega ei ole mõju pinnase ja veekogude elustikule.

Ettepanekud:

1. Keskkonnaamet, Terviseamet ja Kliimaministeerium on kooskõlastanud antud aruande ja järgmiseks planeerimise etappiks mõõtmismetoodika. Oma sooviga palume teil pöörduda eelnimetatud asutuste poole,

- *Terviseameti poolt on kavandamisel Sopi- Tootsi tuulepargis mõõtmised koostöös valla ja teiste ametkondadega.*
- Ettepanekuga ei arvestata. Antud juhul ei ole aruande kohaselt puhvri laiendamine 2-3 km-le vajalik, sest läbi viidud analüüside kohaselt on täidetud Eestis kehtivad normid ja nõuded. Tehnoloogia uueneb areneb ajas ning uuematel tehnoloogiatel on täiendavad meetmed arvestatud.
- Terviseamet menetleb hetkel kõiki kaebusi, mis on nendeni jõudnud ja kui sealt tehakse järeldusi, siis neid arvestatakse järgmises menetlusetapis.
- Võimalik infraheli mõju on üks komponent elektrituulikute kogu häiringu mõjust ja seega ei ole mõistlik vaadelda seda eraldi ja järeldused on seda mõju elusloodusele ptk 4.4.
- Terviseamet tegeleb nende kaebuste menetlemisega ja kui selguvad täiendavad asjaolud, siis võetakse need arvesse järgmises menetlusetapis.
- **Vallavolikogu liikmed on teadlikud vastutusest, mis kaasneb volikogu liikme tööga.**
- Kinnisvarale on mõjude ülevaade antud ptk 4.7.1.
- Kui Teil on ettepanekuid kinnisvara hinnalanguse kompenseerimise meetmete osas, mida võiks Eestis rakendada palume pöörduda Kliimaministeeriumi poole.
- Sõltumatu hinnangu andnud Keskkonnaamet, Terviseamet ja Kliimaministeerium, kes on aruande kooskõlastanud.
- Vastutus tuulepargist tulenevate võimalike kahjude eest on tuulepargi omanikul/ arendajal.
- Tervise muredega palun pöörduda perearsti vastuvõtule. Võimalike kahjude lahendamisel lähtutakse Eestis kehtivatest seadustest s.h. võimaluse hüvitiste saamisel.
- Keskkonnaamet menetleb kõiki kahjusid ning lähtub keskkonna valdkonna seadustest. Seirekulud kannab tuulepargi omanik.
- Eestis kehtib kompensatsiooni meede – taluvustasu, mida makstakse vastavalt Keskkonnatasude seaduse peatükk 3¹. alusel.
- Audit ei ole kavas tellida.
- Kehtestatavale eriplaneeringule annab heakskiidu Maa- ja Ruumiamet.

- Igas mõjude hindamise peatükis on selgitatud kasutatud metoodikat. Seega palume nendega tutvuda. Lisaks soovitame lugeda kaustas „Menetlusedokumentid“ dokumenti 8. Põhja-Pärnumaa vallaeriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus.
- Juhime Teie tähelepanu, et eesmärk aruandel oli *“Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule”*. Palume Teil vaadata skeemi 1 ja joonised, kus on näha, kuidas alad kujunesid.
- Teemat on käsitletud ptk 4.4.1 ja meetmed ptk 3.4.10.
- Kumulatiivsed mõju on arvestatud, sh on hinnangusse kaasatud planeeritavad tuulepargid koos olemasolevate ja teiste kavandatavate arendustega (nt muud tuulepargid, teed, elektriliinid, Rail Baltic). Näiteks skeemil 75 on müra modelleerimisel arvestatud parkide paiknemine.
- Avalikustamine ja tagasiside aruandele on kätte saadav Põhja-Pärnumaa valla kodulehel https://www.pparnumaa.ee/otsing?p_p_auth=pObcM0QW&p_p_id=101&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&_101_struts_action=%2Fasset_publisher%2Fview_content%2F101_assetEntryId=29712357&_101_type=content&_101_urlTitle=tuuleparkide-eriplaneering&inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.pparnumaa.ee%2Fotsing%3Fp_p_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1%26_3_keywords%3DEriplaneering%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch. Samuti on see kooskõlas Planeerimiseseadusega.
- Rohevõrgustikuga seotud teemad on aruandes kajastatud ptk 4.4.3 ja meetmed 3.4.12.
- Mõju linnustikule ja nahkhiirtele on KSH aruandes kajastatud ptk 4.4 ja meetmed 3.4.10 ja 3.4.11.
- Infraheli ja madalsagedusmüra mõju on kajastatud KSH aruandes ptk 4.6.1.3 madalsageduslik müra.
- Leevendusmeetmed on iga mõju analüüsis juures esitatud. Samuti KSH aruande ptk 3.4. eelvalikualadel tuuleparkide arendamise tingimused kajastatud.
- Metsade kaitseks on meetmed ette nähtud KSH aruande ptk 3.4.2 Asustus ja maakasutus ja 3.4.15 Muud loodusväärtused. Maastike kaitse on käsitletud KSH aruande ptk 3.4.6 ja 4.4.4.
- Linnustiku ja nahkhiire seire on KSH aruande ptk 3.4.10.1; 3.4.11.1 ning ptk 9. Müra osas esitatakse nõuded ptk 4.6.1.
- Veekogudele on mõjud analüüsitud KSH aruande ptk 4.4.8 Mõju veekvaliteedile ja veerežiimile. Meetmed nitraaditundlikule alale ette ei näha, kuna Põhja-Pärnumaa vald ei kattu nitraaditundlikule alaga. Samuti ei planeerita karstialale tuuleparke, seega meetmeid ei ole vaja rakendada.
- KSH aruande koostaja kasutas tõenduspõhiseid eelretsenseeritud artikleid meetmete välja pakkumisel. Aruanne on kooskõlastatud riigiasutuste poolt, seega on need kontrollitud ja ajakohased.
- Turismile on mõjud hinnatud KSH aruandes ptk 4.7.3. Meetmed, mis aitavad säilitada piirkonna kultuurilist ja looduslikku väärtust on leitavad ptk 3.4.
- Tehnoloogia ja materjalide valik toimub planeerimise järgmises etapis. Juhime teie tähelepanu, et eesmärk aruandel oli *“Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule”*.
- Ettepanekut ei arvestata, kuna leiame, et praegusel kujul on tagatud aruande selgus ning siukord on ka korrektne.
- Ohustatud liigid on uuritud ja saate informatsiooniga tutvuda KSH aruande ptk 4.4. Seireplaanid on esitatud ptk 8.
- Mõju Natura 2000 aladele ja kaitsealustele loodusobjektidele on KSH aruandes ptk 4.4.6. ja 4.4.7.
- Soovitud teemad on kajastatud KSH aruande ptk 4.11.
- Juhime Teie tähelepanu, et eesmärk aruandel on *“Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule”*. Elektrituuliku asukoha valikul ja täpsemal projekteerimisel nähakse ette vastavad meetmed.

- Rohevõrgustikuga seotud teemad on aruandes kajastatud ptk 4.4.3 ja meetmed 3.4.12.
- Mõju põhja- ja pinnaveele on analüüsitud KSH aruande pt 4.4.8. Meetmed nitraaditundlikule alale ette ei näha, kuna Põhja-Pärnumaa vald ei kattu nitraaditundlikule alaga. Samuti ei planeerita karstialale tuuleparke, seega meetmeid ei ole vaja rakendada.
- Jäätmetekke teemat on käsitletud Eriplaneeringu LS ja KSH VTK ptk 6.13 “Jäätmetekke” ning meetmed KSH aruande ptk 3.4.21 „Jäätmed ja ringmajandus“. Tuulikute projekteeritud eluiga on kuni 30 aastat.
- Mõju kohalikule faunale ja faunale on analüüsitud KSH aruande ptk 4.4.
- Visuaalne mõju on hinnatud KSH aruande ptk 4.6.4. Tuulikute täpne valik selgub järgmises planeerimise etapis.

75. H. H., 7-1/1003-312

1. Kuna minu kinnistu ja rajatava tuulepargi vahel on ainult põllumaa, siis kuidas kavatsetakse visuaalset häiringut vähendada või vältida?
2. Kas kohalikud omavalitsused (nii põhja-Pärnumaa kui Tori vallad) on koostöös arendajatega ja planeerimismenetlusse kaasatud isikutega (eelkõige kinnistuomanikega) arutanud planeerimismenetluse käigus tuulepargi vahetus läheduses asetsevate kinnistute väärtuse vähenemise ja sellest tulenevate hüvitiste probleemi? Kui jah, siis millal ja millised on tulemused?
3. Kinnistute väärtuse vähenemise vältimiseks või selle hinnalanguse kompenseerimiseks on mitu võimalust:
 - a) Rahaline hüvitis kinnistu omanikele, jagades osa tuulepargist saadavast tulust kohaliku omavalitsuse ja kinnistuomanike vahel. Hüvitise suurus on kokkulepitav, kuid arvestada tuleks eelkõige seda, et kinnistuomanikele makstav hüvitis oleks mõistlikult tagatud vettpidava lepingu alusel, mille üheks osapoolteks oleks KOV.
 - b) Arendaja poolt kinnistu võõrandamine kehtiva turuhinna alusel.
 - c) Otsese rahalise hüvitise kõrval on paljudes riikides levinud lahenduseks kohalikele elanikele osaluse (kasomandi) pakkumine tuulepargis. Näiteks kehtis Taanis alates 2008. aastast regulatsioon, mille järgi oli arendaja kohustatud pakkuma vähemalt 20% tuulepargi osakutest inimestele, kelle elukoht on kuni 4,5 km kaugusel lähimast tuugenist, kusjuures üks isik ei võinud omandada rohkem kui 50 osakut.
 - d) Kas on arvestatud rahvusvahelist kogemust ülalnimetatud probleemide mõistlikul lahendamisel (vt näiteks <https://roheline.ee/kuidas-lepitada-kogukondi-tuuleparkide-rajamisega/>)
4. Kuna minu kinnistu jääb 3 planeeringu keskmesse, siis kas on planeeringu tegemisel seda asjaolu arvesse võetud (tuulikute arv ja nende kaugus eluasemest). Pole raske taibata, et nii visuaalne reostatud ja tuulikute tööga kaasnev müra jm kahjulikud kaasmõjud on mitmekordsed.
5. Kuna tegemist on eriti kõrgete tuulikutega ja minu kinnistu jääb 3 planeeringu keskmesse, siis milline on selliselt planeeritud tuulikute mõju tervisele? Palun välja tuua sellised uuringud (piisava statistilise tõestusega), kus on tervisemõju hinnatud planeeritavate tuulikute puhul.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- Vallavalitsus on arutanud arendajatega tuulepargi vahetus läheduses asetsevate kinnistute täiendavate hüvitiste/kompensatsioonide vajadust. Kahjuks ei ole antud küsimuses osapoolte vahel konsensust, et eriplaneeringu avalikustamise ajaks see fikseerida eriplaneeringus.
- Hetkel on Eestis ette nähtud järgmine kompensatsiooni meede - taluvustasu makstakse vastavalt Keskkonnatasude seaduse peatükk 3¹. alusel. Kumulatiivsete mõjude osas on KSH aruandes hinnatud mitme tuulepargi koosmõju, sealhulgas nt mõju linnustikule, müra, varjutuse jne osas. Samuti on näiteks Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes hinnatud kumulatiivsed mõjud Rail Balticuga ja Via Balticaga.

- Müra osas on keskkonnamõju hindamise aruande peatükis 4.6 tehtud põhjalik analüüs. Kõigil aladel tuleb tagada müra normtasemete täitmine. Müra modelleerimistulemustega arvestamisel on oluline teada, et modelleerimisel ei ole arvestatud müra summutavaid objekte (nt taimestik), mistõttu on reaalsuses müratase madalam kui mudelites näidatud. Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”
- Täiendasime infraheli peatükki. Tuulikute infraheli puudutavaid teadusuuringuid ja kehtivaid müranorme (sh infraheli osas) on analüüsitud nt Suurbritannias 2023 aastal, mil Suurbritannia riigi tellimisel toimus väga põhjalik analüüs uuendamaks riiklikke müraalaseid juhendeid maismaa tuuleparkidele. Analüüsi käigus töötati läbi asjakohane teaduskirjandus. Leiti, et mitmed uuringud on uurinud väidetavaid seoseid tervisele kahjulike sümptomite ja tuulikute infraheli vahel. Kuigi mõned eksperimentaalsed uuringud on seostanud infraheli signaale füsioloogiliste näitajate muutustega, on need üldiselt põhinenud infraheli signaalidel, mida ei esine tuulegeneraatorite infraheli osas. Siiani puuduvad veenvad tõendid selle kohta, et tuulegeneraatorite infraheliga kokkupuude võiks põhjustada kahjulikke tervise mõjusid heli sagedustel ja tasemetel, mida võib eeldada olevat tuuleparkide lähedal asuvates müratundlikes kohtades.

Palun tutvuda ka alltoodud allikatega, mis on tõenduspõhised ehk eelretsenseeritud:

- *WSP. 2023. A REVIEW OF NOISE GUIDANCE FOR ONSHORE WIND TURBINES. Department for Business, Energy & Industrial Strategy. <https://www.wsp.com/en-gb/insights/wind-turbine-noise-report>*
- *Salt, AN & Hullar, TE, 2010. Responses of the ear to low frequency sounds, infrasound and wind turbines. Hearing Research, 268 (1- 2), 12-21. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378595510003126>*
- *Weichenberger, M, Bauer, M, Kühler, R, Hensel, J, Forlim, CG, Ihlenfeld, A, Ittermann, B, Gallinat, J, Koch, C & Kühn, S, 2017. Altered cortical and subcortical connectivity due to infrasound administered near the hearing threshold - Evidence from fMRI. PLoS ONE, 12, e0174420. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0174420>*
- *van Kamp, I & van den Berg, F, 2021. Health effects related to wind turbine sound: An update. International Journal of Environmental Research and Public Health, 18 (17), 9133. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/17/9133>*

Terviseameti kodulehel on ära toodud, et hinnangul jääb tuulikute infraheli vahetus läheduses vahemikku 60-80 detsibelli, mis on oluliselt madalam kui teaduslikult tõestatud tervisele kahjulik tase (üle 130 detsibelli).

Käesoleval ajal on eriplaneering menetluses vastavalt planeerimisseadusele.

Peale avalike arutelude toimumist on võimalus kaaluda, kas ja milliste eelvalikualade osas jätkata menetlusega ning esitada vallavolikogule vastuvõtmiseks ja hiljem kehtestamiseks.

76. L. V., 7-1/1003-313

Põhja-Pärnumaa vald ei ole tõsiselt võtnud vallakodanike suurt muret paigaldatavate tuulegeneraatorite mõjude ja riskide kohta.

On lühinägelik üritada toota roheenergiat sellisel viisil, et kahjustatud saab looduskeskkond ning see on kuritegelik inimeste tervise suhtes, kes elavad kavandatavate tuuleparkide lähedal. Ohverdatakse metsad tuuleparkide ehitamiseks, ometi on ju metsad ja eelkõige metsamullad meie riigi suurimad aktiivsed süsinikuvarud, metsadel on suur roll kliimakaitstes. Raskavalt ja hoolimatult käiakse ümber meie metsaressurssidega. Mets on taastuv loodusvara, kui seda majandatakse mõistlikult, tuuleparkide ehitamisega

see aga nii ei ole. Tuuleparkide ehituse käigus rajatakse kilomeetrite kaupa teid ja elektriliine, rääkimata betoonist, mis maa sisse kaevatakse, sellega muudetakse looduslikku maastikku. Kui roheline saab siis selline energia olla, kui selle tootmiseks ohverdatakse metsad, loomade ja lindude elupaigad ning inimeste tervis?

Eelkirjeldatu ei ole teile kellelegi kindlasti midagi uut, sellest räägitakse palju ajakirjanduses ja infokanalites. Arusaamatuks jääb, miks teie, vallajuhid, ei võiks olla oma rahva poole näo ja südamega. Te ju ise ka elate siin, kas tõesti mingite hüvede saamine või mingi arusaamatu „isakese“ käsi teid juhib ja käsib?

Äkki prooviks teisiti? Üeldakse ju ka, et agarus on ogarus. Võib-olla oodata veidi ja läheb see hullus üle, et Eesti muudetak tuulikute maaks. Oleks ju tore, kui Põhja-Pärnumaa vald saaks kuulsaks hoopis selle poolest, et ta ei tormanud „isakese“ käsku täitma ja kuulas oma rahvast ning jättis vallarahvale (kaasaarvatud ka teile endile) nende väärtusliku elukeskkonna alles!

Nendest tuulikute, mis on juba kahjuks ehitatud, peaks piisama meie valla panusest roheenergiaks. Ja seal lähedal elavatel inimestel peaks olema kõigil õigus saada kompensatsiooni, et turgutada oma tervist.

Väga loodan, et ütlete olemasolevatele ja ka järgmistele tuuleparkide planeeringutele EI

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Metsade ja looduskeskkonna kaitse: Oleme nõus, et metsad on olulised süsiniku sidujad ning neil on oluline roll kliimamuutuste leevendamisel. KSH aruandes on hinnatud tuuleparkide rajamisega kaasnevat mõju metsadele, elupaikadele ja maastikule. Tunnistame, et tuuleparkide rajamine toob paratamatult kaasa muutusi looduskeskkonnas, sealhulgas metsade osalist raadamist teede, liinide ja tuulikute alusplatside rajamiseks. Samas rõhutame, et:

- Planeeringuprotsessis on püütud leida asukohad, mis minimeeriksid negatiivset mõju keskkonnale. Eelvalikualad on valitud, lähtudes erinevatest kriteeriumidest, sealhulgas välistades väärtuslikud elupaigad ja looduskaitsealad.
- Tuuleparkide arendajatele seatakse ranged keskkonnanõuded, sealhulgas kohustus leevendada negatiivseid mõjusid (nt taastada taimkate, mitte rajada uusi kuivenduskraave märgalade juurde).
- Tuuleenergia kasutamine aitab vähendada sõltuvust fossiilkütustest, mille kaevandamine ja põletamine põhjustavad oluliselt suuremat keskkonnakahju, sealhulgas õhusaastet, kliimamuutusi ja elupaikade hävimist. KSH aruandes ptk 4.11.

Inimeste tervis ja heaolu: Palume teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju (sh müra hinnang) ptk 4.6. Samuti täiendasime infraheliga seotud ptk 4.6.1.3.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

Infraheli mõjud:

KSH aruandes on käsitletud ptk 4.6.1.3 madalsageduslik müra. Infraheli on eriti madalsagedusliku müra (heli sagedusvahemikus ca 0–20 Hz). Täiendame aruannet mõjude osas, kuid jäädakse seisukohale uuringute tulemusena, et „siiani puuduvad veenvad tõendid selle kohta, et tuulegeneraatorite infraheliga kokkupuute võiks põhjustada kahjulikke tervisemõjusid heli sagedustel ja tasemetel, mida võib eeldada olevat tuuleparkide lähedal asuvates müratundlikes kohtades.“

Palun tutvuda ka alltoodud allikatega, mis on tõendus põhised ehk eelretsenseeritud:

- a. WSP. 2023. A REVIEW OF NOISE GUIDANCE FOR ONSHORE WIND TURBINES. Department for Business, Energy & Industrial Strategy. <https://www.wsp.com/en-gb/insights/wind-turbine-noise-report>

b. Salt, AN & Hullar, TE, 2010. Responses of the ear to low frequency sounds, infrasound and wind turbines. *Hearing Research*, 268 (1- 2), 12-21. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378595510003126>

c. Weichenberger, M, Bauer, M, Kühler, R, Hensel, J, Forlim, CG, Ihlenfeld, A, Ittermann, B, Gallinat, J, Koch, C & Kühn, S, 2017. Altered cortical and subcortical connectivity due to infrasound administered near the hearing threshold - Evidence from fMRI. *PLoS ONE*, 12, e0174420. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0174420>

d. van Kamp, I & van den Berg, F, 2021. Health effects related to wind turbine sound: An update. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18 (17), 9133. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/17/9133>

Kohaliku kogukonna kaasamine ja huvidega arvestamine: Vallavalitsus on seisukohal, et kohaliku kogukonna kaasamine on planeeringuprotsessi oluline osa. Oleme korraldanud avalikke arutelusid ja teavitussüritusi, et elanikel oleks võimalus vallavalitsusele arvamusi esitada. Siiski rõhutame, et planeeringuprotsessis tuleb arvestada erinevate huvidega, sealhulgas riiklike energiaeesmärkidega. Eesti on võtnud kohustuse suurendada taastuvenergia osakaalu, et vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid ja täita rahvusvahelisi kliimakokkuleppeid. Tuuleenergia on üks oluline osa sellest eesmärgist.

Kompensatsioonimehhanismid: Riiklikul tasandil on kehtestatud taluvustasu mehhanism, mis näeb ette igaaastase tasu maksmist tuulikute läheduses elavatele inimestele vastavalt Keskkonnatasude seadusele.

77. E. V., 7-1/1003-314

Tere! Olen teadlik tuuleenergia varjukülgedest ja jätkuvalt ei saa nõustuda nende paigaldamisega meie looduskeskkonda, kus elavad inimesed, linnud ja loomad. Ei mõista ka seda, miks neid nüüd nii äkki ja kiiresti vaja? Selleks, et üleliia maharaiutud metsa ala katta nüüd tuulikutega, mis on suuremad, kui peaks? Tuugenid, mis tekitavad infraheli ja madalsageduslikku heli, mis omakorda juba tekitavad inimestele erinevaid terviseprobleeme. Olen elanud oma vanavanemate talus 45 aastat. Olen õnnelik, et nüüd ka minu lastel on maal hea elada ja nad tahavad siin elada ja omale meelepärane tegevus leida. Nüüd aga peame elama selles hirmus, et tahetakse see maaelu rahu ja idüll lõhkuda. Kas tõesti on vaja asustatud paika need ebapraktilised tuulikud püstitada? On ju ka alternatiive. Kas selle idee arendajad ise saavad sellest aru, mis need inimesed peavad läbi elama, kelle kodu lähedal on kuulda tuuliku labade vingumist? Ma pole arendajate suust veelühtegi mõistlikku lauset kuulnud, mis paneb mind positiivsemalt mõtlema tuuleparkide ehituse suhtes. Ei soovineid oma koju ega ka kodukanti.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju ptk 4.6, kinnisvara ptk 4.7.1 ja keskkonnale ptk 4.4. tehtud järeldustega. Põhja-Pärnumaa vald kaasab oma kodanikke ja palubki tagasisidet eelnimetatud aruandele.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

78. R. V., 7-1/1003-315

Tere. Kirjutan Ertsma külast paljude majapidamiste eest. Oleme nõus Tarva rahva vastusega tuuleparkideplaneeringute suhtes vallas 15.01.25.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

79. M. R., 7-1/1003-316

Esitan vastuväite Põhja-Pärnumaa tuuleparkide keskkonnamõju hindamisele (KMH), kuna leian, et see ei käsitle piisavalt olulisi aspekte, sealhulgas:

- Ala 4 taristu keskkonnamõju,
- Oluliste otsuste edasilükkamist detailplaneeringu etappi,

Keskkonnamõju hindamine peab olema põhjalik ja läbipaistev, et tagada keskkonnale ja kogukonnale parim võimalik lahendus.

1. Ala 4 taristu keskkonnamõju puudujäägid KMH-s

KMH dokumendi kohaselt on ala 4 suurusega ligikaudu 4 480 ha, mis on määratud tuulepargi põhivõrguga liitumiseks vajalike seadmete ja rajatiste ehitamiseks. Planeering lubab taristu rajamist kogu eriplaneeringu alale, mis tähendab, et alajaamu, kaableid ja muid rajatise võib paigutada laialdaselt määratlemata asukohtadesse.

Peamised puudujäägid ja soovitused:

- KMH ei analüüsi piisavalt, kuidas ala 4 taristu mõjutab kohalikke loodusväärtusi ja elukeskkonda. Vajalik on ala 4 taristu keskkonnamõju eraldi hindamine.
- Dokument ei sisalda täpset hinnangut taristu mahule ega konkreetsetele asukohtadele. Keskkonnamõju hindamine peab hõlmama mahulist ja asukohapõhist analüüsi.
- Taristu paiknemine on määratlemata, mistõttu ei ole võimalik selle keskkonnamõju piisavalt hinnata. Enne planeeringu edasist menetlemist on vajalik täpne asukohaplaan ja keskkonnamõju analüüs.

2. Oluliste otsuste lükkamine detailplaneeringu etappi on probleemne

KMH aruandes on mitmel juhul viidatud, et olulised keskkonnamõju hinnangud jäetakse detailse lahenduse koostamise ja projekteerimistingimuste väljastamise etappi. See tähendab, et planeeringu kinnitamise hetkel puudub piisav teave keskkonnamõju ulatuse kohta, mistõttu ei saa tagada keskkonna seisukohast kõige sobivamat lahendust.

Olulised aspektid, mida tuleb KMH-s kajastada:

- Pikaajaliste ja kumulatiivsete keskkonnamõjude analüüs peab toimuma varajases planeeringuetapis.
- Kõik olulised keskkonnategurid tuleb arvesse võtta enne lõplike otsuste tegemist, et vältida olukorda, kus mõju leevendamine hilisemates etappides on keeruline või võimatu.
- Keskkonnamõju hindamine peab hõlmama ka taristu täpset paiknemist, mitte lükkama seda edasi ehitusloa või projekteerimistingimuste faasi, kuna see võib põhjustada olulisi negatiivseid mõjusid, mida varajases etapis ei ole analüüsitud.

Järeldus ja taotlus

Võttes arvesse ülaltoodud puudujääke, leian, et Põhja-Pärnumaa tuuleparkide KMH on ebapiisav ning vajab olulist täiendamist, et tagada keskkonnamõjude põhjalik hindamine enne planeeringu kehtestamist.

Seetõttu taotlen, et KMH täiendataks järgmiste oluliste aspektidega:

1. Ala 4 taristu keskkonnamõju eraldi hindamine ja selle täpse paiknemise määramine enne planeeringu kehtestamist.
2. Kõigi oluliste keskkonnamõjude analüüsimine enne planeeringu kehtestamist, mitte detailplaneeringu etapis.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Praeguses etapis on kavandatud eriplaneeringu laiendusala 4 ainult põhivõrguga liitumiseks vajalikukke rajatise (alajaamad, kaablid, teed jne) ning keskkonnamõju on hinnatud skemaatiliselt. See tähendab, et kaardile on kantud võimalikud trassikoridorid ja asukohad ning hinnatud nende üldist mõju, näiteks välistades trasside läbimise nahkhiirte olulistest elupaikadest. Eriplaneeringu laiendusala 4 ei kavandata eriplaneeringu raames elektrituulikuid.

Tunnistame, et detailsema lahenduse väljatöötamisel, kui taristu täpne paiknemine ja tehnilised lahendused on selgunud, tuleb keskkonnamõju hinnata põhjalikumalt. See on planeeringuprotsessi tavapärase käik.

2. Oluliste otsuste edasilükkamine:

Eriplaneeringu menetlus on pikaajaline ja koosneb mitmest etapist. Asukoha eelvaliku etapis ei ole alati võimalik kõiki mõjusid lõpuni hinnata, kuna puudub detailne info (nt täpsed tuulikute asukohad, trasside kulgemine).

Oluliste keskkonnamõjude (nt müra, varjutus, mõju elusloodusele) üldine hindamine on siiski läbi viidud KSH I etapi aruandes. Detailplaneeringu või projekteerimistingimuste etapis neid hinnanguid täpsustatakse vastavalt konkreetsele lahendusele.

Kumulatiivsed mõjud on praeguses etapis juba hinnatud. Arvesse on võetud nii erinevate eelvalikualade koosmõju kui ka samal alal menetluses olevate detailplaneeringute mõju.

Ettepanekute vastused:

Eriplaneeringu laiendusala 4 taristu keskkonnamõju:

Leiame, et eriplaneeringu laiendusala 4 taristu keskkonnamõju on praeguses etapis piisavalt hinnatud, arvestades planeeringu etapi iseloomu ja olemasolevat infot. Hindamine on tuginenud kehtivatele normidele ja läbiviidud uuringutele ning seda on kinnitanud ka kooskõlastavad ametkonnad.

Oluliste otsuste edasilükkamine:

Mõistame Teie muret, kuid kinnitame, et oluliste keskkonnamõjude lõplik hindamine ja leevendusmeetmete täpsustamine toimub järgnevatel etappidel (detailne lahendus või projekteerimistingimused), kui on olemas detailsem info tuulikute ja taristu paiknemise kohta. See on kooskõlas planeerimisseaduse ja keskkonnamõju hindamise põhimõtetega.

Eriplaneeringu lahenduses ning vallavolikogu otsuste eelnõudes on toodud välja tingimused, mida peab täitma järgmiste etappide kavandamisel.

80. V. H., 7-1/1003-317

Küsisite Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande esitamise täiendavaks arvamuste avaldamiseks arvamust.

Küsimus: Kuidas kaitsete mahepõldu, mille kõrvale soovitakse rajada tuugeni parki, tuulikulabadest lenduva mikroplasti eest? Kes korvab kahju põllumajandusele?

Küsimus: Kuna tuuleparkide ümbruses tekivad lokaalsed kliimamuutused, muu hulgas maapinna temperatuuri oluline tõus. Olulist negatiivset mõju avaldab tuulekiiruse vähenemine tuulepargist allatuult paiknevate kinnistute omanikele. Eriti kahjustab see põllumajanduses saagikust. Lisaks suureneb madal pilvkate tuulepargi suhtes pealtuult ning väheneb allatuult tekitades sademete ebäühtlase jaotumise.

Kuna meie mahepõld jääb kavandatava tuulepargi kõrvale siis ilmselgelt hakkame tulevikus majanduslikku kahju kannatama.

Kes hüvitab saadud majandusliku kahju?

Ettepanek: Teostada mõju uuringud kariloomadele. Selgitada välja kuidas mõjuvad erinevad müra häiringud. Seal hulgas infraheli loomadele.

Ettepanek: Arvestada kõikide I-III kaitsekategooriate liikide puhvritega, ilma igasuguste möönduste ja erisustega.

Arvamus: Põhja-Pärnumaa Vald on juba täitnud oma kohustused taastuvenenergia tootmise Sopi-Tootsi tuulepargi näol. Sellega seoses lõpetada eriplaneeringu aladel 3a,3b,5,7,8 ja 11 tuuleparkide arendus.

Ettepanek: Arvestada Eleringi seatud puhvreid gaasitrassist, ilma riskianalüüsita ja tobedate raudbetoonrajatisega (looduskeskkonnas).

Arvamus: Ei soovi elada kavandatavas tööstuspargis kus on müra, varjutus ja öine valgusreostus.

Ettepanek: Arvestada kõikidest elamutest olenemata asukohast 2km puhvrit tuugeni pargist, võrdsusprintsiiip.

Ettepanek: Mõõta reaalselt müra töötavates Saarde ja Sopi-Tootsi tuulepargis, kaasa arvatud infraheli. Teie koostatud mürakaardid on väga ebarealistlikud ja kuuldav heli on tegelikkuses kordades suurem. Olen käinud töötavaid tuulikuid Saardes vaatamas ning kuulamas erinevatel kaugustel ja erinevatel ilmastiku tingimustel. Kas tõesti soovite elu siin vallas välja suretada kui kõik need tuulikute arendused teoks saavad? Inimesed ei soovi elada sellistel tingimustel siin vallas.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

Mikroplasti levik: Teie mure seoses tuulikulabadest lenduva mikroplasti võimaliku mõjuga mahepõllumajandusele on mõistetav. Siiski, tuulikulabade kulumisest tulenev mikroplastiheide on üldiselt väike võrreldes muude allikatega.

Lokaalsed kliimamuutused ja kahjude hüvitamine: hetkel ei ole tõendus põhjust teavet, mis ütleks, et mikrokliima muutub. KSH aruandes on hinnatud varjutuse mõju.

Mõju-uuringud kariloomadele: põllumajandusloomade osas läbi viidud üksikud uuringud näitavad, et tuuliku vahetus läheduses (50 m) viibimine võib põhjustada loomadele stressi, mis võib mõjutada nende kasvu ja põllumajandustoodangu kvaliteeti. Samas on need uuringud läbi viidud väga väikestel kaugustel tuulikute ning täpsemate järelduste tegemiseks on vajalik rohkemate uuringute läbiviimine. Terviseameti poolt on kavandamisel Sopi- Tootsi tuulepargis mõõtmised koostöös valla ja teiste ametkondadega. I kvartali jooksul valmivad Saarde tuulepargis müra mõõtmised. See peaks andma sisendi, milline müratase on tuulepargi ümbruses. Saadud tulemust baasilt on võimalik järeldada, kas mõju esineb või mitte.

Kaitsealuste liikide puhvid: Teie ettepanek arvestada kõikide I-III kaitsekategooria liikide puhvritega on kooskõlas looduskaitseaduse ja KeHJS-i nõuetega. KSH aruandes on käsitletud kaitsealuste liikide ja elupaikade kaitset, kuid detailsemad meetmed määratakse kindlaks järgnevates planeerimisetappides.

Sopi-Tootsi tuulepargi mõju ja edasised arendused: mõistame Teie seisukohta, et Põhja-Pärnumaa vald on Sopi-Tootsi tuulepargiga juba andnud oma panuse taastuenergia tootmisse. Samas on riiklikud eesmärgid taastuenergia osakaalu suurendamiseks ambitsioonikad ning eeldavad täiendavate tuuleparkide rajamist.

Eleringi puhvid gaasitrassist: KSH aruandes arvestatakse gaasitorustikul 300 m puhvrit. Riskianalüüsi läbiviimine eeldab, et on teada, mitu tuulikut, mis tüüpi tuulikuid ja kuhu tuulikuid rajatakse. Nii ala 3a kui ka 5 puhul ei ole EP asukoha eelvalikuetapis teada tuulikute täpsed asukohad ja rajatavate tuulikute parameetrid. Ala 3a puhul on antud tuulepargi põhimõtteline lahendus, kuid tuulikute asukoht võib täpsustada terve eelvalikuala piires. Selgitame, et täpsustavate uuringute/analüüside läbiviimine ehitusprojekti ega kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu detailse lahenduse etapis ei ole keelatud. Alade puhul, kus jätkatakse detailse lahendusega, ei lõppe kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja selle keskkonnamõjude strateegilise hindamise menetlusprotsess asukoha eelvaliku etapiga, vaid keskkonnamõjude hindamine jätkub II etapis (detailse lahenduse koostamisel).

Elukvaliteet ja tööstuspark: mõistame Teie muret, et tuuleparkide rajamine võib muuta piirkonna tööstuslikumaks ja vähendada elukvaliteeti. KSH aruandes on hinnatud tuuleparkide visuaalset mõju, müra, varjutust ja muid tegureid, mis võivad mõjutada elukeskkonda. Samas on oluline leida tasakaal taastuenergia tootmise ja kohalike elanike huvide vahel.

8. 2 km puhver elamutest: Teie ettepanek kehtestada 2 km puhver tuuleparkide ja elamute vahel on arusaadav. KSH aruandes on lähtutud 1 km puhvrist, tuginedes Pärnu maakonnaplaneeringule. Selle lähenemise on kooskõlastanud riigiasutused.

9. Müra mõõtmine: Terviseameti poolt on kavandamisel Sopi- Tootsi tuulepargis mõõtmised koostöös valla ja teiste ametkondadega.

Müra osas on keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande peatükis 4.6 tehtud põhjalik analüüs. Kõigil aladel tuleb tagada müra normtasemetega täitmine. Müra modelleerimistulemustega arvestamisel on oluline

teada, et modelleerimisel ei ole arvestatud müra summutavaid objekte (nt taimestik), mistõttu on realsuses müratase madalam kui mudelites näidatud. Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

81. K. K., 7-1/1003-318

Seoses tuuleparkide eriplaneeringualaga Vändra, Vihtra, eelvalikuala nr.7
Ei soovi olla sisse piiratud tuulikute! Olen vastu antud planeeringule!

VASTUS:

Täname tagasiside eest, anname teada, et muudame Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes Kruse kinnistuga seotud erisust, peale aruande avaliku arutelu. Eriplaneeringus on tuulepargi kaugus Teie elamust vähemalt 1000m.

82. A. E., 7-1/1003-319

VASTUS. PREAMBULA

Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide planeeringud Pärnu-Jaagupi piirkonnas Tarva Tõrdu Kangru külas (Ala 10 ja 12) ja kõik teised planeeringud valla territooriumil Vändra ümber.

Tarva, Tõrdu, Kangru, Halinga, Valistre, Parisselja, Elbu ja teistes külades elavate inimeste valdav seisukoht on:

• Olemasolevaid **TUULEPARKE ON PÕHJA-PÄRNUMAA VALLA TERRITOORIUMIL PIISAVALT**, suuremat arvu tuulikuid ei suuda loodus ega inimesed enam vastu võtta.

• Alad on planeeritud **arendajate ja nende abistajate** poolt, kohalike inimestega läbi rääkimata ja inimeste **elusid ja kodusid** väärtusetuteks pidades.

• Tuuleparkide planeeringud Põhja-Pärnumaa vallas **tuleb lõpetada**, sellekohased üleriigilised, vallavalitsuse ja volikogu õigusaktid tuleb tagasi kutsuda, otsused **tühistada**.

• **Otsese vastutuse** võimalike kahjude eest valla eelarvele peavad võtma ametnikud ja volikoguliikmed, kes rahva selja taga, informatsiooni inimeste eest varjates on neid kodusid ja Eesti riiki hävitavaid otsuseid ja koostöölepinguid arendajatega teinud ja sõlminud.

• Eriplaneeringu dokumentide sisu ja tegevus näitab, et ametnikud ja volikogu liikmed on kasutanud sise informatsiooni enda ja endaga seotud inimeste kodude kaitsmiseks ja hävimisest päästmiseks, jättes **kõik ülejäänud ilma igasuguse kaitseta**. Selline reeturlik käitumine on häbiväärne ja on juba tekitanud ja oleks tulevikus veelgi rohkem tekitanud meie valla külades elavatele inimestele ja loodusele hindamatut emotsionaalset piina, kahju ja hävingut.

Eesti Vabariigis on selline tegevus lubamatu ja vastuolus igasuguste õigusnormide, rahvusvaheliste konventsioonide ja lepingutega.

Edasi tuleb minna koos rahvaga, uute tegelikult säästvate tehnoloogiate, teadlaste ja ausate juhtidega.

- Vastusele on lisatud allakirjutajate nimed talude ja külade nimedega **LISA 1**
- Vastust toetab **põhjenduste ja küsimuste tabel LISA 2**

Pärnu-Jaagupi ja Are kandi külade - Tarva, Tõrdu, Kangru, Halinga, Valistre, Parisselja, Elbu

Lisa 1 ja Lisa 2 leiab esitatud arvamuste juurest.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeda ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.“

83. Enefit Green AS, 7-1/1003-320

Kuni 19.01.2025 on planeerimisseaduse alusel avalikul väljapanekul Põhja- Pärnumaavalla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõud ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruanne. Avaliku väljapaneku jooksul on igal isikul õigus avaldada eelnimetatud dokumentide kohta oma arvamust. Eelvalikuala nr 11 asukoha eelvaliku lahendust ja mõju hindamist ei ole avalikul väljapanekul põhjendusega vastavalt aruande selgitavale peatükile 3.2.1. Viidatud aruande peatükis puuduvad põhjendused (peatükk puudub). Seega on avalikuväljapaneku materjalid eksitavad ning on vastuolus menetluse normidega. On igati põhjendatud lisada vastavalt planeerimisseadusele ja muudele õigusaktidele eelvalikuala 11 menetletavate materjalide koosseisu.

Eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemuste järgselt on projekteerimistingimustega võimalik edasi minna alade nr 3a, 9, 10 ja 11 puhul. Avaldame soovi lisada eelvalikuala nr 11 avaliku väljapaneku materjalide koosseisu ja menetleda nüüd ning edaspidi koos aladega, millega on võimalik edasi minna projekteerimistingimuste alusel.

Palume sealjuures eelvalikuala 11 lahenduse aruande andmetesse sisse viia reaalsele olukorrale vastav maksimaalne elektrituulikute arv. Arvestades sealjuures tiheasutusalade tegeliku sisu ja tähendusega, kaugustega võrkudest ja trassidest, olemasolevate teedega seonduvatest käsitlustest, millega mh on teede avalikukasutuse tagamine võimalik läbi omandiga kaasneva vastutuse üleandmisega või isikliku kasutusõiguse seadmisega.

Palume arvestada käesoleva arvamuse ettepanekutega.

Oleme Põhja-Pärnumaa vallale jätkuvalt usaldusväärne partner ning alati koostööle avatud.

VASTUS:

Esmalt teavitame Teid, et eelvalikuala nr 11 ei ole olnud avalikul väljapanekul.

Pt. 3.3.1 Edasine menetlus eelvalikualaga nr 11 käsitleb eelvalikuala edasist menetlus.

Eriplaneeringu korraldaja on Põhja- Pärnumaa vallavalitsus ja töö täitja/eriplaneeringu konsultant on Kobras OÜ. Vallavalitsusele on aru saamatud Teie nõudmised: ``Palume sealjuures eelvalikuala 11 lahenduse aruande andmetesse sisse viia reaalsele olukorrale vastav maksimaalne elektrituulikute arv``.

Oleme Teile eelnevalt kirjaga vastanud, et tiheasustusega alade määramine on valla üldplaneeringu ülesanne ja vallavolikogu on otsusega vastanud Teie taotlusele seoses avalikus kasutuses oleva teega.

Kohaliku omavalitsuse ülesanne on korraldada ja juhtida kohalikku elu, lähtudes elanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla arengu iseärasusi (KOKS § 6 lg 1). See hõlmab kohustust tagada tervislik ja turvaline elukeskkond ning ennetada võimalikke negatiivseid mõjusid elanike tervisele ja heaolule.

84. MTÜ Looduse ja Inimeste Eest, 7-1/1003-321

MTÜ Looduse ja Inimeste Eest („MTÜ“) leiab, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes („KSH aruanne“) viidatud uuringud ja modelleeringud, mis käsitlevad müra, sh infraheli, on ebaadekvaatsed.

MTÜ on tellinud teadusliku eksperthinnangu (lisatud käesolevale täiendavale arvamusele), mis seab kahtluse alla KSH aruandes refereeritud teadusuuringute – näiteks, Maijala (2020) ja Marshalli (2023) uuringud – sobivuse tuuleelektrigeneraatorist („tuugen“) lähtuva müra tervisemõjude hindamiseks.

Samuti seab IARO eksperthinnang kahtluse alla müra, sh inframüra mõõtmise meetodika sobivuse tuugenist lähtuva müra adekvaatseks mõõtmiseks.

Sellest tulenevalt leiab MTÜ, et KSH aruandes aluseks võetud teadusuuringud ei ole piisavad tuvastamiseks, et infraheli on ohutu inimestele ja loomadele.

MTÜ Looduse ja Inimeste Eest teeb ettepaneku **peatada Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneering, kuni on veenvalt ja teaduspõhiselt tuvastatud, et tuuleparkidest tulenev infraheli on inimesele ja loodusele täiesti ohutu, seda ka pikaajalise kokkupuute ehk tuulepargi mõjualas elamise korral**, ning järgida IARO soovitusi (IARO eksperthinnangu punktid 125–139).

Märkus:

MTÜ Looduse ja Inimeste Eest tellitud IARO eksperthinnang koos selle lisadega A ja B on MTÜ Looduse ja Inimeste Eest intellektuaalomand. Seda tohib levitada ainult koos viitega mittetulundusühingule Looduse ja Inimeste Eest.

Kirjaga saabunud lisad eraldi failidena.

VASTUS:

Arvamus on teadmiseks võetud ja edastatud Kliimaministeeriumi seisukoha esitamiseks.

Kliimaministeeriumi vastused eraldi failis.

85. A. E., 7-1/1003-322

Elan Tarva külas ja olen nõus Tarva rahva vastusega tuuleparkide planeeringute suhtes vallas 15.01.2025a.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- Avalikul väljapanekul oli Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruanne. Palun tutvuda: <https://www.pparnumaa.ee/ehitus-ja-planeerimine/eriplaneeringud/tuuleparkide-eriplaneering> „Joonised“, kus on kõigi alade andmed.
- Lk 8 on kajastatud kogu eelplaneeringu ala, tänaseks on leitud sealt eelvaliku alad, kuhu paigutatakse elektrituulikud, mille pindalad on 1 935 ha, millele lisanduvad alad, kuhu planeeritakse tuulepargi põhivõrguga liitumiseks vajalikud rajatised. Seega lõplik planeeringu ala on oluliselt väiksem, mis sobib elektrituulikute rajamiseks.

Palume võimalusel täpsustada, millistele allikatele tugineb, Teie väide: “menetlusedokumendid hüppavad välja „ootamatult“?

- Eriplaneeringu ala 4 on planeeritud tuulepargi põhivõrguga liitumiseks vajalikud rajatised. KSH aruandes on kirjas „Eriplaneeringu aladele 4 ja 5 ei kavandata eriplaneeringu raames elektrituulikuid, vaid tegemist on ainult põhivõrguga liitumiseks vajalike seadmete ja rajatiste ehitamiseks ettenähtud aladega. Põhivõrguga liitumiseks vajalikke seadmeid ja rajatiseid on lubatud rajada kogu eriplaneeringu alale.“
- Siin on viidatud asjaolule, et kui tuulik on üle 30 m tuleb üld- või eriplaneeringu kaudu leida elektrituulikutele asukohad.

- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande eesmärk on “Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule”. Seega protsessile järgneb detailplaneeringu ja projekteerimise tingimuste taotluse etapp. Kindlasti ei ole eeldatud kõigi parkide reaaliseerumine. Käesoleval hetkel ei ole asjakohane kaasata tuule suundade ja kiiruste andmeid. See on vajalik järgmises etapis kui on selgunud kasutatav tehnoloogia ja tuulikute täpsed asukohad.
- Leheküljel 16 on tõepoolest märgitud, et KSH tulemuste põhjal on projekteerimistingimustega võimalik edasi minna aladel 3a, 9, 10 ja 11. See ei tähenda, et planeering oleks heaks kiidetud või et kohaliku kogukonna arvamus oleks ignoreeritud. KSH on strateegilise planeerimise etapp, mis hindab planeeringu keskkonnamõjusid ja annab suuniseid edasiseks planeerimiseks. See etapp ei ole lõplik otsus planeeringu elluviimise kohta. Kogukonna vastuseis on oluline osa planeerimisprotsessist ja seda võetakse arvesse edasiste otsuste tegemisel. Teie poolt mainitud preambula ja kogukonna vastuseis ala 10 osas on teada ja need argumendid on kaalumisel.
- Pitsalu küla lähistel on eelvaliku ala 10 ja 12. Neile aladele on ettenähtud meetmed ja nõuded alade arendamiseks, need kõik on kohalike elanike kaitseks. Vaadake KSH aruannet peatükke 3.4 ja 8.
- Kehtivad puhvrid tulenevad Pärnu maakonna planeeringust „Planeeringu koostamise käigus jõuti erinevate osapoolte koostöös ja lõpliku kaalutlemise tulemusena seisukohale, et sobiv ja müranorme tagav tuulikupargi kaugus elamust on 1000 m ja tiheasustusalast 2000 m. Tegemist on Pärnumaa kohalike omavalitsuste, Terviseameti ja maavalitsuse kaalutusotsusega.“ KSH aruandes on mainitud, et standardseid puhveralasid on kohati muudetud kokkulepetel maaomanikega
15. Teede ja kaablite asukohad on täpsustamisel. See on tavapärane planeerimisprotsessi osa, eriti sellise mastaapse projekti puhul nagu tuulepargi arendamine, kus infrastruktuuri detailne planeerimine toimub mitmes etapis. "Maade ärastamine trassikoridoride kaudu" viitab tõenäoliselt vajadusele tagada koridorid vajaliku infrastruktuuri, sealhulgas teede ja kaablite jaoks. See võib hõlmata servituutide seadmist maaomanikega kokkuleppel. Teie viidatud notarilepingud, kus arendajad nagu Sunly OÜ otsivad kokkuleppeid maa kasutamiseks elektriliinide jaoks, on kooskõlas selle protsessiga. Millistel tingimustel maaomanikud sõlmivad notariaalseid lepinguid on omanike ainuotsus ja ei ole käesoleva eriplaneeringu ülesanne.
 - KSH aruandes 3.4.7 ja 4.8 on teemat käsitletud. Loomulikult kui on probleeme leidude registreerimisega tuleb sellest vastavat ametiasutust teavitada
 - Eelvalikuala nr 11 ei ole olnud avalikul väljapanekul. Avalikust väljapanekust teavitatakse eraldi.
 - Kaitseministeerium Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande kooskõlastanud. Kui on küsimus, kas riigi kaitse on tagatud tuleks selles osas esitada küsimus Kaitseministeeriumile.

See ei tähenda, et piirkond jäetakse sõjalise kaitseta. Riigikaitse ja taastuvenergia eesmärkide ühitamiseks tehakse koostööd Kliimaministeeriumi ja Kaitseministeeriumi vahel. Kliimaministeerium võib teha Kaitseministeeriumile ja kaitsevæele kaitseotstarbelisi ettepanekuid, et tagada riigikaitse huvide arvestamine tuuleparkide planeerimisel.

- Käesolevas planeeringus ja mõju hindamises võetakse aluseks, et asukohti otsitakse kolmelabalistele horisontaalteljega kuni 290 m tipukõrgusega (elektrituuliku torni kõrgus koos laba pikkusega püstiasendis) elektrituulikutele. Lisaks on tingimus peatükis elektrituuliku lubatud maksimaalne

kogukõrgus (elektrituuliku torni kõrgus koos laba pikkusega püstiasendis) on eelvalikualadel nr 3b, 5, 7, 8, 9 ja 12 kuni 290 m ning eelvalikualadel nr 3a, 11 ja 10 kuni 270 m

- Lehekülgedel 18-19 on toodud välja, et uute ehitiste rajamine tuulikualade vahetusse lähedusse toimub arendaja omal riskil. See tähendab, et arendajad peavad arvestama võimalike müra- ja muude keskkonnamõjudega, mis võivad uusi elamupiirkondi mõjutada.
- See on vajalik meede, et vähendada visuaalset häiringut.
- Palun tutvuda pt. 3.4.5. Visuaalne mõju.
- Antud alad on kantud aruandesse kehtiva üldplaneeringu alusel.
- Leheküljel 81 on kujutatud eriplaneeringu esmased alad, mida on täiendavalt korrigeeritud ja eemaldatud.
- Leheküljel 82 on mainitud, et loomad saavad tuulikute vahel liikuda, kuna tuulikute vahemaa on umbes 500 meetrit. See vahemaa võimaldab loomade liikumist maastikul ja minimeerib tuulepargi potentsiaalset barjääriefekti. Samas, leheküljel 81 on toodud välja, et tuulepargi rajamisega kaasneb taimestiku eemaldamine. Dokumendis on märgitud, et kuigi taimestik üldiselt taastub aja jooksul. See tähendab, et kuigi tuulikute vahel on ruumi loomade liikumiseks, on tuuleparkide ehitamisel siiski lokaalne mõju taimestikule, eriti pika aja jooksul kujunenud unikaalsetele taimkooslustele.
- Antud alad on kantud aruandesse kehtiva üldplaneeringu alusel.
- Antud alad on kantud aruandesse kehtiva üldplaneeringu alusel.
- Leheküljel 23 toodud väide, et arheoloogilistest leidudest tuleb viivitamatult teavitada Muinsuskaitseametit, on õige. Eesti Muinsuskaitseseadus (§ 31 lg 1) kohustab leidjat teavitama arheoloogilistest leidudest Muinsuskaitseametit. Kultuuriministeerium on samuti oluline institutsioon kultuuripärandi valdkonnas, kuna ministeerium vastutab kultuuripärandi poliitika ja seadusandluse eest Eestis. Seega, kuigi otsene teavituskohustus on Muinsuskaitseametile, on ka Kultuuriministeerium teemaga seotud laiemalt.
- Juhime tähelepanu, et KSH aruandes ptk 3.4.8 on nõue „elektrituulikud paikneksid eemal telekommunikatsioonimastidest, selliselt et ei tekiks võimalikke elektromagnetiliste ülekannete häiringuid. Detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamisel tuleb teha koostööd telekommunikatsiooni operaatoritega; tuulepargi arendamisel peab olema ESTER raadioside toimimine tagatud tuulepargi rajamisele eelneva ajaga samal tasemel, selleks tuleb teha detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamisel koostööd Siseministeeriumiga; tuulepargi arendamisel tuleb piirkonnas elavatele inimestele tagada mobiilside, televisiooni ja raadioside, sh ESTER raadioside kvaliteedi säilimine vähemalt tuulepargi rajamisele eelneva ajaga samal tasemel. Mobiilside, televisiooni ja raadioside kvaliteedi säilimise tagamine on tuulepargi arendaja vastutus.“ Seega on vajalikud meetmed ette nähud probleemi vältimiseks.
- Tänapäevaseid tuulikuid paigutatakse teineteisest ca 500 m kaugusele, kuid sageli ka enam kui 800 m kaugusele, seega on tuulikuid ja taristut ümbritseval väärtusliku põllumaa alal võimalik jätkata põllumajandusliku kasutusega.
- Antud küsimus on välja rebitud kontekstist. Natura 2000 ala ei planeerita kaevandust, pigem on vajalik settebassein Natura 2000 ala kaitseks, milleks on Pärnu jõgi.
- Linnustiku uuring on tellitud sõltumatutelt ekspertidelt. Planeeringudokumentides on arvestatud potentsiaalse negatiivse mõjuga linnustikule. KSH aruanded rõhutavad vajadust eriplaneeringu järgmises etapis tuuleparkide mõju linnustikule ja rändemustritele. Samuti on kirjeldatud meetmeid, et vähendada negatiivset mõju linnustikule, näiteks ehitustööde ajastamine väljaspool pesitsushooaega ja tehnoloogiate kasutamine lindude kokkupõrgete vähendamiseks.
- Tuuleparkide arendamise peamine ajend on taastuenergia tootmise majanduslikud eelised ja vajadus liikuda keskkonnasõbralikuma energiasüsteemi suunas. Samas on oluline tasakaalustada majanduslikud huvid keskkonna- ja kultuuriväärtuste säilitamisega. Planeerimisprotsess püüab neid aspekte arvesse võtta ja leida lahendusi, mis minimeerivad negatiivseid mõjusid.

- Elamud on välja lõigatud esialgsetest aladest 1 km puhvriga, erandid, mille puhul on väiksem puhver kokkulepitud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ptk 4.5 kirjeldatud ja saadud neil kirjalik nõusolek.
- Vaatame kontrollime külade nimed ja teeme vajadusel paranduse.
- Planeeringu dokumentatsioon näeb ette mitmeid meetmeid, et vältida lubamatut mõju kaitsealustele aladele ja liikidele. Näiteks on ette nähtud:
 - a. Planeeringus arvestatakse kaitsealuste loodusobjektidega ja neile kehtiva kaitsekorruga. Planeeringuga välditakse uute kuivendussüsteemide rajamist ja olemasolevate kuivenduskraavide ulatuslikku rekonstrueerimist teatud kaugusel kaitsealuste alade piiridest.
 - b. Tuuleparkide arendamisel välditakse ebasoodsa mõju avaldumist Natura 2000 aladele, nagu Pärnu jõe loodusala ja Soomaa linnuala. Selleks on ette nähtud meetmed, näiteks settebasseinide rajamine ja vajadusel tuulikute seiskamine või pöörlemiskiiruse vähendamine teatud perioodidel.
 - c. Kõikidel planeeritavatel aladel on vajalik läbi viia täiendavad linnustiku uuringud, et hinnata tuulepargi rajamise sobivust linnukaitselisest seisukohast. Kaitsealad ja hoiualad, kus kaitse-eesmärgiks on linnuliigid, on välistatud tuulepargi rajamise eelvalikualadena.
 - d. Planeeringus on määratud puhvritsoonid, mida arvestatakse kaitsealuste liikide püsielupaikade ümber, näiteks metsise, merikotka ja must-toonekure elupaikade puhul. Need puhvritsoonid aitavad vähendada tuuleparkide negatiivset mõju nendele liikidele.
- Mõistan Teie muret seoses tuulikute planeerimisega Pärnu-Jaagupi piirkonnas, eriti seoses rohekoridoride ja kaitsetsoonidega. Planeeringu dokumentatsioonis on rohekoridoride ja looduskeskkonna kaitse küsimusi käsitletud. Planeeringu strateegilise keskkonnamõju hindamise (KSH) käigus on analüüsitud tuuleparkide võimalikku mõju rohevõrgustikule ja elupaikadele. KSH aruandes on rõhutatud rohekoridoride terviklikkuse ja sidususe säilitamise vajadust, et vältida looduslike alade killustumist. Planeering seab eesmärgiks, et rohekoridoride funktsionaalsuse säilitamiseks ei tohiks looduslike alade osakaal koridorides langeda alla 70% keskmisest koridori laisusest. Tuumaladel on see piirang isegi rangem – looduslike alade osakaal peab säilima vähemalt 90% tasemel. Lisaks on KSH-s analüüsitud kumulatiivset mõju, arvestades planeeritud tuuleparkide koostoimet ja potentsiaalset mõju piirkonna looduskeskkonnale tervikuna. KSH järeldustes on märgitud, et arenduste koosmõjul võib tekkida kumulatiivne negatiivne mõju, mis vajab hoolikat planeerimist ja leevendusmeetmete rakendamist.
- Juhime tähelepanu, et kirjas on „Skeemil 55 on toodud alad, mis on vajalik esmaste alade hulgast välja arvata. Antud alade välistamisel on tagatud Lavassaare linnuala kaitse-eesmärgiks määratud linnustiku eesmärgid ning seega ka ebasoodsa mõju puudumine linnualale.“
- Kontekst on vale, millele viitate. Alad, millel on kultuuriväärtuslikke objekte ja muinsuskaitsealad on välja jäetud eelvalikualade moodustamisel, seega ei avaldu otsest mõju muinsuskaitseobjektide säilimisele.
- KSH aruandes on märgitud, et pärandkultuuriobjektidega arvestatakse. Tuuleparkide arendamisel järgitakse muinsuskaitseadusest tulenevaid nõudeid.
- Üks võimalik leevendus meede on, et tuulepargis paigaldatakse ProTecBird GmbH AVES Wind Onshore linnuvaatluse seadmed. Antud seadmed kasutavad AI-d ning seiskavad elektrituuliku linnu tuvastamise hetkel.

86. K. R., 7-1/1003-323

Soovin, et minu kodukoht säiliks puutumatusena tuuleparkidest ning oleks praegu ja tulevikus elatav ka minu kolmele väikesele lapsele.

Hetkeseisuga oleme pannud pausile oma maja renoveerimise kuna tuuleparkide kerkimisel, meie kodust vaid 1,3km kaugusele, ei soovi me enam Põhja-Pärnumaal elada.

30.08.2023 saatsime Võidula, Rõusa, Kalmaru ja Kobra küla elanikega ühispoordumise Põhja-Pärnumaavallale, kus esitasime KSH I etapi kohta oma ettepanekud ja seisukohad. Poordumises nõudsim: a) Võidula, Rõusa, Kobra, Pulga ja Kalmaru külasid mõjutavate eelvalikualade nr 1, 2 ja 3 jäädavat välja jätmist tuuleparkide eriplaneeringust. b) Täismahulise keskkonnamõju hindamise teostamist, kui vald otsustab jätkata eelvalikualade menetlemist, nagu näeb ette KmhS § 21 ja § 22 ning muud asjakohased sätted. c) Vähemalt 2km suuruse puhvertsooni kehtestamist elamute ümber, kui siiski lubatakse tuuleparke rajada.

Ühispoordumise allkirjastasid peaaegu kõik Võidula küla elanikud. Siiski on protsess jätkunud ilmakogukonna selgelt väljendatud seisukohti arvestamata.

Lisaks on endiselt jäänud õhku küsimused:

- 1) Milline on täpne põhjendus, miks müramodelleeringus arvestatakse ainult generaatori müraga ja mittetiiviku mürahäiringuga, arvestades tiiviku suurust ja labade kiirust?
 - 2) Kas on olemas plaanid või võimalused müramodelleeringut täiendada, et kaasata ka tiiviku poolt tekitatud müra, mis võib olulisel määral mõjutada elanike heaolu?
 - 3) Kuidas kavatseb vald tagada, et müra hindamisel ei keskenduta ainult keskmistele müratasemetele, vaid arvestatakse ka hetkede kaupa, mil müra võib ületada reglementeeritud 40 dB taset, tekitades unehäireid?
 - 4) Milliseid meetmeid on planeeritud, et tagada müranormide järgimine reaalsetes tingimustes, kus tuulikute kogumüra võib koosneda nii generaatorist kui ka tiivikust?
 - 5) Varjutus: KSH-s on viidatud vajadusele varjutuse modelleerimise ja leevendamise järele, kuid pole selgelt toodud konkreetseid meetmeid. Kuidas kavatseb vald tagada, et varjutuse mõju oleks minimeeritud, arvestades, et Eestis puuduvad vastavad normid?
 - 6) Infraheli: Infraheli mõju ei ole KSH-s põhjalikult käsitletud. Kuidas plaanib vald hinnata ja leevendada infraheli võimalikku mõju elanikele tuuleparkide läheduses?
 - 7) Öine valgusreostus: KSH-s on jäetud öise valgusreostuse teema käsitlemata, kuigi Eesti pimedal ajal võib see olla tõsine probleem. Kuidas plaanib vald leevendada tuulikutele paigaldatud vilkuvate punaste laternate mõju, mis võib olla nähtav mitmekümne kilomeetri kauguselt?
 - 8) Kumuleeruvad mõjud: Kuidas kavatseb vald hinnata ja arvestada kumulatiivseid mõjusid (müra, infraheli, valgusreostus, varjutus) koos muude infrastruktuuriobjektidega (näiteks maanteed, kaevandused, tööstusrajatised), võttes arvesse Riigikohtu lahendit 3-20-999/70, mis nõuab kumuleeruva mõju hindamist?
 - 9) Kuidas tagab vallavalitsus, et KSH viiakse läbi sellises täpsusastmes, mis annab igakülgse veendumusetuuleparkide eelvalikualade täielikus sobivuses, lähtudes ka Riigikohtu lahendist 3-18-529?
 - 10) Kuidas plaanib vald tagada, et KSH täidab kohaliku omavalitsuse lõplikku vastutust ja lähtub ettevaatuspõhimõttest, et võimalikke negatiivseid keskkonnamõjusid hinnatakse piisavalt detailselt?
 - 11) Kuidas kavatseb vald hinnata ja leevendada tuuleparkide võimalikku negatiivset mõju piirkonna loodus- ja puhketurismile, eriti arvestades Vändra piirkonna metsamassiive ja looduskauneid alasid, mis on olulised turismi jaoks?
 - 12) Kuidas tagatakse, et pärandkultuuriobjektid on tuuleparkide arendamisel kaitstud ja arvesse võetud, ning milliseid meetmeid kavandatakse nende säilitamiseks tulevastes planeeringutes?
- Oleme korduvalt rõhutanud, et me ei soovi tuuleparki oma koduaknasse paistma ning rõhutame veel. Rohkem tuuleparke ei ole Põhja-Pärnumaale vaja. Jätame elanikud siia valda ja saadame tuulepargid mujale, mitte vastupidi.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Müramodelleering (generaatori ja tiiviku müra): KSH aruandes kasutatud müramodelleeringus on lähtutud rahvusvaheliselt tunnustatud standardist ISO 9613-2 1. See standard arvestab nii heliallika (antud juhul tuuliku generaatori) poolt tekitatavat müra kui ka helilevi mõjutavaid tegureid (nt kaugus, maapinna karedus, atmosfääri neeldumine). Kuigi standard ei käsitle eraldi tiiviku müra, sisaldub see kaudselt generaatori müraandmetes, mis on saadud tuuliku tootjalt ja põhinevad mõõtmistel. Seega, müramodelleering võtab

arvesse ka tiiviku müra. Modelleerimisel kasutatud sisendandmed pärinevad tuulikute tootjatelt ning sisaldavad kogu tuuliku (sh tiivikute) tekitatavat müra.

Müra uuesti modelleerimine ei ole põhjendatud.

Kui reaalsed mõõtmised näitavad, et müratase ületab lubatud piirväärtusi, on arendaja kohustatud rakendama leevendusmeetmeid (nt tuulikute töörežiimi muutmine, müratõkete rajamine).

Eestis puuduvad küll otsesed varjutuse normid, kuid KSH aruandes on lähtutud rahvusvahelistest soovitustest (8-10 tundi aastas). Projekteerimise ja detailplaneeringu faasis tuleb uued varjutuse modelleerimised teha ning vajadusel rakendada automaatse varjutuse jälgimissüsteemi kasutamist, et minimeerida häiringuid. KSH aruandes ptk on 3.4.4.

KSH aruandes on infraheli mõju käsitletud ja aruannet täiendati.

KSH aruandes on käsitletud ptk 4.6.1.3 madalsageduslik müra. Infraheli on eriti madalsagedusliku müra (heli sagedusvahemikus ca 0–20 Hz). Täiendame aruannet mõjude osas, kuid jäädakse seisukohale uuringute tulemusena, et „siiani puuduvad veenvad tõendid selle kohta, et tuulegeneraatorite infraheliga kokkupuude võiks põhjustada kahjulikke tervisemõjusid heli sagedustel ja tasemetel, mida võib eeldada olevat tuuleparkide lähedal asuvates müratundlikes kohtades.“

Palun tutvuda ka alltoodud allikatega, mis on tõendus põhised ehk eelretsenseeritud:

- *WSP. 2023. A REVIEW OF NOISE GUIDANCE FOR ONSHORE WIND TURBINES. Department for Business, Energy & Industrial Strategy. <https://www.wsp.com/en-gb/insights/wind-turbine-noise-report>*
- *Salt, AN & Hullar, TE, 2010. Responses of the ear to low frequency sounds, infrasound and wind turbines. Hearing Research, 268 (1- 2), 12-21. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378595510003126>*
- *Weichenberger, M, Bauer, M, Kühler, R, Hensel, J, Forlim, CG, Ihlenfeld, A, Ittermann, B, Gallinat, J, Koch, C & Kühn, S, 2017. Altered cortical and subcortical connectivity due to infrasound administered near the hearing threshold - Evidence from fMRI. PLoS ONE, 12, e0174420. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0174420>*
- *van Kamp, I & van den Berg, F, 2021. Health effects related to wind turbine sound: An update. International Journal of Environmental Research and Public Health, 18 (17), 9133. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/17/9133>*

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.“

Põhja-Pärnumaa vald tõdeb, et öise valgusreostuse puhul on kõik tingimused täidetud: tuuleenergia arendamine (nagu ka lennuohutus) on oluline avalik huvi, muu mõistlik alternatiiv lennuohutuse tagamiseks puudub ning puuduvad ka võimalikud meetmed, et mõju leevendada. Juhime tähelepanu, et lennuohutuse tagamiseks seatud nõuded ei ole kohaliku omavalitsuse, vaid riiklike ja rahvusvaheliste lennundusregulatsioonide pädevuses. Eestis kehtivad lennuohutuse nõuded on kooskõlastatud Lennuameti ja Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooniga (ICAO), mistõttu ei saa kohalik omavalitsus keelata lennundusohutuse tagamiseks ettenähtud lahendusi, nagu öised märgutuled tuulegeneraatoritel.

KSH aruandes on käsitletud kumulatiivseid mõjusid (nt müra, varjutus) seoses teiste tuuleparkide arendustega. Vallavalitsus jälgib tähelepanelikult teiste infrastruktuuriobjektide (nt maanteed, raudteed) arendusplaane ning arvestab nendega tuuleparkide planeerimisel, et vältida kumulatiivsete mõjude kuhjumist.

KSH aruanne on koostatud vastavalt kehtivatele õigusaktidele ja parimatele praktikatele. Samas on KSH protsess mitmeetapiline ning detailsemad hinnangud ja leevendusmeetmed täpsustatakse järgnevatel etappidel (detailplaneering, ehitusprojekt). Vallavalitsus on pühendunud sellele, et tagada keskkonnamõjude põhjalik hindamine ja leevendamine enne lõplike otsuste tegemist.

Vallavalitsus on teadlik oma vastutusest kohaliku elukeskkonna ja elanike tervise kaitsmisel. Lähtume oma tegevuses ettevaatuspõhimõttest, mis tähendab, et kahtluse korral rakendame pigem rangemaid meetmeid, et vältida võimalikke negatiivseid mõjusid.

KSH aruandes ptk 4.7.3 on mõju loodus- ja puhketurismile selgitatud.

KSH aruandes on märgitud, et pärandkultuuriobjektidega arvestatakse. Tuuleparkide arendamisel järgitakse muinsuskaitseadusest tulenevaid nõudeid.

87. E. R., 7-1/1003-324

Esitan Teile mõned küsimused seoses tuuleparkide eriplaneeringuga.

1. Miks ei ole arvestatud erinevate piirangutega antud KSH-s?
2. Kas Natura alad ei peaks jääma mõjutuspiirkonnast välja?
3. Kui mõistlik on hävitada suuri metsamassiive kohtades, kus neid veel on ja rikkuda jäädavalt mitmekesineloomastik ja taimestik?
4. Kes vastutab tulevikus müra, vibratsiooni, varjutuste ja valgusreostuse eest? On nende mõju uuritud väikestelaste tervisele?
5. Kas geoloogilisi uuringuid tehakse eelnevate vaatluste põhjal või tehakse põhjalik, kogu ala jamõjutuspiirkonnale?
6. Kas Teie soovite elada igapäevaselt ca 1,3km kaugusel elektrituulikute?

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu KSH-s on erinevate piirangutega arvestatud, kuid lähtuvalt planeeringu staadiumist on seda tehtud erineva detailsusastmega. KSH I etapi aruandes on määratletud eelvalikualad, mille puhul on välistatud alad, kus esinevad ilmsed vastuolud (nt Natura 2000 alad, kaitsealad). Samas on tunnistatud, et detailsem analüüs ja piirangutega arvestamine toimub järgnevatel planeerimisetappidel (detailne lahendus, projekteerimistingimused).

Näiteks:

- Linnustik: KSH aruandes on arvestatud oluliste linnualadega ning määratud kindlaks alad, kus on vajalikud täiendavad linnustiku-uuringud.
- Müra: Müra modelleerimisel on lähtutud kehtivatest normtasemetest ning elamutele on rakendatud 1 km puhver.
- Rohevõrgustik: Rohevõrgustiku toimimist on hinnatud ning detailsem analüüs ja leevendusmeetmete kavandamine toimub järgnevatel etappidel.
- Muinsuskaitse: Arvestatud on, et muinsuskaitse all olevate objektide ja alade kaitse on tagatud. Vajadusel seatakse täiendavaid piiranguid detailse lahenduse käigus.
- Natura 2000 võrgustiku alad on üldjuhul tuuleparkide rajamiseks välistatud. KSH aruandes on Natura aladega arvestatud ning need on eelvalikualadest välja jäetud. Küll aga võivad tuulepargid kaudselt mõjutada Natura alasid (nt müra, visuaalne mõju), mistõttu on oluline hinnata ka neid mõjusid ja vajadusel kavandada leevendusmeetmeid.
- Tuuleparkide rajamine võib kaasa tuua metsade raadamist, kuid planeeringuprotsessis püütakse leida lahendusi, mis minimeeriksid negatiivset mõju metsadele ja elurikkusele. KSH aruandes on märgitud, et eelistatakse varem kasutusel olnud või väheväärtuslike alade kasutamist. Samuti on oluline leida tasakaal taastuenergia tootmise ja loodusväärtuste säilitamise vahel.

KSH soovib detailsemas lahenduses eelistada tuulikute rajamisel olemasolevaid lageraiesmikke, et vältida metsade hävitamist. Samuti on oluline metsa säilitamine puhke- ja kaitsehaljastusena.

- Tuulepargi arendaja vastutab selle eest, et tuulepargi tegevus vastaks kehtestatud nõuetele ja normidele (sh müra, vibratsioon, varjutus). Kui normid on ületatud, peab arendaja rakendama leevendusmeetmeid või tegevuse peatama. Järelevalvet teostavad vastavad ametkonnad (nt Terviseamet, Keskkonnaamet). Mis puudutab väikeste laste tervist, siis KSH aruandes on viidatud, et tuulikute tekitatud infraheli ja madalsageduslik müra jäävad üldjuhul alla inimese

tajuläve ega tohiks põhjustada otseseid tervisekahjustusi. Samas on rõhutatud, et uuringud selles valdkonnas jätkuvad ning vajadusel tuleb rakendada täiendavaid ettevaatusabinõusid.

- Geoloogilised uuringud on oluline osa tuuleparkide planeerimisest ja ehitamisest. KSH aruandes on märgitud, et täpsemad uuringud tehakse järgnevatel etappidel (detailplaneering, ehitusprojekt).

Geoloogilised uuringud peavad hõlmama kogu tuulepargi ala ja selle mõjuala, et tagada tuulikute ja taristu ohutu ning stabiilne rajamine. Uuringute käigus selgitatakse välja pinnase omadused, põhjavee tase ja muud olulised tegurid.

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

88. I. H., 7-1/1003-325

Avaldan arvamust Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringule 1) Keskvalitsus pole soovinud algatada tuuleparkide osas üleriigilist eriplaneeringut, sest selleks puudub ülekaalukas avalik huvi (majanduslik ja energeetikaalane põhjendatus) ning tuuleparkide eriplaneeringutega seonduv probleemistik ja vastutus on „delegeeritud” omavalitsustele. 2) Majanduslikust ja energeetikaalasest vaatest vajab riiklikult kiiremas korras lahendamist elektritarbimise baaskoormust (kuni 1000 MW) katvate tootmisüksuste rajamine. Planeeritavates mahtudes tuuleenergeetika arendamine oleks investeeringute suurus (sh ülekanaliinid jms) arvestades majanduslikult ebamõistlik isegi arvestatavate hüdroenergia tootmisüksuste (tänapäevane parim ja odavaim salvestustehnoloogia) olemasolul, sest seda kinnitab Leedu kogemus (tuuleenergia keskmine müügihind on juhitavatest tootmisüksustest hangitud elektrienergia ostuhinnast ca kümme korda madalam). Turuloogikat arvestades regiooni energiasüsteemtuuleenergiat planeeritavates mahtudes ei vaja, see suurendaks põhjendamatult tarbijatele elektrienergiaga seonduvaid kulusid (võrgutasud, nn taastuenergia tasud, maksud). 3) Ülekaaluka avaliku huvi puudumise tõttu pole vajadust liigselt keskenduda eriplaneeritavate tuuleparkidega kaasnevate igasugumõjude hindamisele, sest nende mõjude esinemise osas ei ole vaidlust, eriarvamused on mõjude ulatuse osas. Loodus- ja elukeskkonnale eriplaneeringuga kavandatavate negatiivsete mõjude ulatus ilma ülekaaluka avaliku huvita ei ole põhjendatud ja edaspidi oleks mõistlik tuuleparke planeerida detailplaneeringuga, mis oleks kooskõlas kohaliku omavalitsuse üldplaneeringuga (maismaale sobilikes mõõtudes tuuleturbiinid võiksid leida oma koha tootmis- ja tööstusaladel, kus neil oleks eeldus ka kasumlikult otseliini kaudu elektrienergiat müüa). 4) Antud juhtumil on ülekaalukaks avalikuks huviks meie loodusmaastike ja elukeskkonna hoidmine, see on asendamatu ja meie piirkonna peamine väärtus. Rohkelt küsimusi tekitava olemusega majandushuvid ei saa olla tähtsamad kogukonna õigustatud huvidest.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Teie seisukohad üleriigilise eriplaneeringu ja uute tootmisüksuste osas edastame Kliimaministeeriumile selgituse saamiseks.

Tööstusaladele tuuleparkide rajamise nõue ei ole asjakohane, kuna „Eriplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse koostamine“ etapis seda ette ei nähtud (Menetlusdokumendid- 8. Põhja-Pärnumaa EP LS ja KSH VTK), et elektrituulikuid rajada ainult tööstusaladele. Eriplaneeringu käigus on leitud eelvalikualad, mille puhul on jõutud järeldusele, et planeeringus sätestatud tingimusi järgides on olulised negatiivsed mõjud looduskeskkonnale, inimeste tervisele ja sotsiaal-majanduslikule keskkonnale välistatud. Eelvalikualad leiti välistusmeetodi teel ehk tegemist on vallas tuuleparkide rajamiseks sobivaimade aladega.

Jagame Teie seisukohta, et loodusmaastike ja elukeskkonna hoidmine on oluline väärtus. KSH aruandes on käsitletud tuuleparkide võimalikku mõju maastikule, elupaikadele ja liikidele. Tunnistame, et tuuleparkide rajamine toob paratamatult kaasa muutusi keskkonnas, kuid püüame leida lahendusi, mis minimeeriksid

negatiivset mõju. Oluline on rõhutada, et tuuleenergia kasutamine aitab vähendada sõltuvust fossiilkütustest, mis on oluline samm kliimamuutuste leevendamise ja puhtama elukeskkonna tagamise suunas.

89. J. H., 7-1/1003-326

Arvamus lisatud 4 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- Müraga seotud skeemid vaadatakse üle ja vajadusel korrigeeritakse KSH aruande teksti.
- Eriplaneering seab tingimuseks, et valitud eelvalikualal tuleb tuulepargilahendus lahendada selliselt, et elamualadel oleks tagatud tööstusmüra öine sihtväärtus (40 dB). See on madalam kui paika keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71 ette nähtud müra piirväärtus 45 dB. Samas on teatud juhtudel rakendatud erand, ehk osade elamute aladel on tagatud 45 dB. See, aga eeldab müraservituudi rakendamist. Täpse, selgitus KSH aruande ptk 3.4.3. ja ptk 4.6.1.
- Aruandes on ala 5 Väandra tiheasus alast 2 km puhvriga arvestatud.
- Riskianalüüsi läbiviimine eeldab, et on teada, mitu tuulikut, mis tüüpi tuulikuid ja kuhu tuulikuid rajatakse. Nii ala 3a kui ka 5 puhul ei ole EP asukoha eelvalikuetapis teada tuulikute täpsed asukohad ja rajatavate tuulikute parameetrid. Ala 3a puhul on antud tuulepargi põhimõtteline lahendus, kuid tuulikute asukoht võib täpsustuda terve eelvalikuala piires. Selgitame, et täpsustavate uuringute/analüüside läbiviimine ehitusprojekti ega kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu detailse lahenduse etapis ei ole keelatud. Alade puhul, kus jätkatakse detailse lahendusega, ei lõppe kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja selle keskkonnamõjude strateegilise hindamise menetlusprotsess asukoha eelvaliku etapiga, vaid keskkonnamõjude hindamine jätkub II etapis (detailse lahenduse koostamisel). Ettepanekuga on arvestatud, gaasitrassi puhver tagatakse 300 m.
- Palume selgitada, millisel teaduslikul uuringul see väide põhineb:
„Kui kahju seos elekrituulepargiga on tõendatud, siis selle kahju maksab kinni tuulepargi omanik.“
- Kui te viitate, et ENMAK 2035 ei ole asjakohane, siis palume vaadata Energiamaajanduse korralduse seadus § 32¹. Riiklik taastuvenergia eesmärk (1) Aastaks 2030 moodustab taastuvenergia vähemalt 65 protsenti riigisisest energia summaarsest lõpptarbimisest. Elektrienergia summaarsest lõpptarbimisest moodustab taastuvenergia vähemalt 100 protsenti ja soojuse summaarsest lõpptarbimisest vähemalt 63 protsenti. Maantee- ja raudteetranspordis kasutatud taastuvenergia moodustab vähemalt 14 protsenti kogu transpordisektoris tarbitud energiast. Samuti 8. veebruaril 2023. aastal kiitis Riigikogu heaks „Kliimapoliitika põhialuste“ uuendamise, millega seati Eesti pikaajaliseks sihiks saavutada kliimanetraalsus aastaks 2050. Seega leiame, et ENMAKi 2035 eelnõu esitatud eesmärk on oluliselt väiksem, kui eelnimetatud õigusaktis ja Kliimapoliitika põhialustes. Seega jääme seisukohale, et täiendavate tuulealade leidmine vajalik.
- Pärnu maakonna tuuleenergeetika teemaplaneeringu koostamise käigus jõuti erinevate osapoolte koostöös ja lõpliku kaalutlemise tulemusena seisukohale, et sobiv ja müranorme tagav tuulikupargi kaugus elamust on 1000 m ja tiheasustusalast 2000 m. Tegemist on Pärnumaa kohalike omavalitsuste, Terviseameti ja Maavalitsuse kaalutusotsusega.
- Juhime tähelepanu, et KSH aruandes ptk 3.4.8 on nõue „elektrituulikud paikneksid eemal telekommunikatsioonimastidest, selliselt et ei tekiks võimalikke elektromagnetiliste ülekannete häiringuid. Detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamisel tuleb teha koostööd telekommunikatsiooni operaatoritega; tuulepargi arendamisel peab olema ESTER raadioside toimimine tagatud tuulepargi rajamisele eelneva ajaga samal tasemel, selleks tuleb teha detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamisel koostööd Siseministeriumiga; tuulepargi arendamisel tuleb piirkonnas elavatele inimestele tagada mobiilside, televisiooni ja raadioside, sh ESTER raadioside kvaliteedi säilimine vähemalt tuulepargi rajamisele eelneva ajaga samal tasemel. Mobiilside,

televisiooni ja raadioside kvaliteedi säilimise tagamine on tuulepargi arendaja vastutus.“ Seega on vajalikud meetmed ette nähud probleemi vältimiseks.

- Selgitame, et III kaitsekategooria liikidele kehtib vastavalt looduskaitseadusele isendi kaitse. Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu aruandes on seatud tingimus, et eelvalikualadele jäävate III kaitsekategooria linnuliikide elupaikades tuleb raie-, kaeve- ja ehitustööd läbi viia väljaspool liigi pesitsusperioodi, et tagada isendi kaitse.
- Ettepanekuga ei arvestata. KSH I etapi aruande ptk-s 4.4.1.3 rakendatud puhvrid on olnud KSH koostajate poolne sisend asukoha eelvalikualade leidmiseks. Sisendi andmisel on tuginetud ennekõike Keskkonnaameti juhendmaterjalile „Maismaa tuuleparkide mõjust elustikule ja Keskkonnaameti soovitusel nende planeerimise kohta kohaliku omavalitsuse üldplaneeringutes“ (2021), mis oli parim teave KSH koostamise hetkel (üleestiline maismaalinnustiku analüüs valmis hiljem). KSH ptk-s 4.4.1.3 on toodud: „Kõik need alad, mis on tabelis 3 toodud punasena, kollasena, oranžina või helerohelisena, kuid mille osas ei ole elupaiga taastasustamise tõenäosuse eksperdihinnangut või peatuskohtade ja liikumisteede uuringut ette nähtud, tuleb läbi viia täpsustavad elupaigakasutuse uuringud“. Teisisõnu on KSH I etapi aruandes tingimusliku puhvertsooni määramise eelduseks detailsete elupaigakasutuse uuringute läbiviimine. Ka maismaalinnustiku analüüs võimaldab tsooni 1 täpsustada lähtuvalt kohapealsetest detailsetest uuringutest. Täpsustame, et vaatamata sellele, et üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs valmis hiljem, siis on KSH I etapi aruande koostamisel üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsiga arvestatud ptk-s 4.4.1.4 „Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs“. Ptk-s 4.4.1.4 on öeldud, et detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamise etapis tuleb täpsustavad elupaigauuringud läbi viia nende lindude osas, kelle maismaalinnustiku analüüsi 1. ja 2. tsoonid kattuvad eriplaneeringu asukoha eelvalikualadega.
- Nõustume, et metsamaal linnurahu tuleb tagada perioodil 15.04-15.07 (lähtudes Keskkonnaameti Pesitsusrahu juhendist).
- See, kas eelvalikualal nr 5 jätkatakse arendustegevusega või mitte, selgub kui algatatakse eelvalikuala nr 5 osas detailse lahenduse ja KSH aruande koostamine. Eelvalikuala nr 5 arendamise jätkamisel (detailse lahenduse koostamisel) tuleb arvestada eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapi aruandes kirjeldatud täiendavate uuringute ning nõuetega (eriplaneeringu ptk 3.3 „Eelvalikualadel tuuleparkide arendamise tingimused“).
- Arvamus teadmiseks võetud, aga muudatust sisse ei viide, kuna need võrdlused on adekvaatsed. Informatsiooniks Terviseameti kodulehel „Tuulikutega samas suurusjärgus infraheli tekitavad näiteks merelained ja liiklusrüü.“
- Kui soovite täpset viidet, siis palun vaadake „Joonis 9. Eelvalikuala nr 11“.
- KSH aruandes on kirjeldatud eelvalikualade valiku protsessi, kus lähtuti erinevatest kriteeriumidest ja välistati alad, kus esinesid ilmsed vastuolud (nt Natura 2000 alad). Alternatiividena kaaluti erinevaid tuuliku võimsusi ja kominatsioone sama tuulepargi piires. Sellest tulenevalt müra jaoks hinnati ka reaalne ja halvim olukord.
- Palume veenduda, et vaatasite õiget müra skeemi detailplaneeringus, mis vastab tingimusele ala P9 puhul 106,9 dB(A). Meie erinevust ei täheldanud. Lisaks skeemidel, mis on detailplaneeringus on ka esitatud 35 dB(A) leviku piir.
- Skeem 108 parandatakse ja viiakse vastavusse joonisega 9.
- Täpsustav elupaigauuringu kohustus kanakulli osas jääb alles. Kanakulli täpsustav elupaigauuring viiakse läbi detailse lahenduse koostamise käigus. Elupaigauuringu eesmärgiks on täpsustada liigi või/ja linnu elupaiga aastaringset ruumikasutust. Uuringu üheks ülesandeks on vajadusel leevendavate meetmete välja töötamine, et vältida või leevendada negatiivset mõju. Lähtuda tuleb Keskkonnaameti poolt koostatud juhendmaterjalis “Tuuleparkide elustiku uuringute meetodika ja järeelseire miinimumnõuded” (2024) toodud meetodikatest, täpsemalt ptk-st 1. “Telemeetria”. Samuti jääb eriplaneeringu aruandesse alles tingimus, et II kaitsekategooria kanakulli elupaika ei tohi tuulikuid ehitada (aruande ptk 3.3.10 „Linnustik“ punkt 9).

- Võtame teadmiseks. Kehtivad puhvrid tulenevad Pärnu maakonna planeeringust „Planeeringu koostamise käigus jõuti erinevate osapoolte koostöös ja lõpliku kaalutlemise tulemusena seisukohale, et sobiv ja müranorme tagav tuulikupargi kaugus elamust on 1000 m ja tiheasustusalast 2000 m. Tegemist on Pärnumaa kohalike omavalitsuste, Terviseameti ja maavalitsuse kaalutusotsusega.“ Samuti nagu ka kirjutate, siis on normid täidetud, seega ei ole mõistlik tuulikupargiala vähendada.

Põllumajandusloomade osas läbi viidud üksikud uuringud näitavad, et tuuliku vahetus läheduses (50 m) viibimine võib põhjustada loomadele stressi, mis võib mõjutada nende kasvu ja põllumajandustoodangu kvaliteeti. Samas on need uuringud läbi viidud väga väikestel kaugustel tuulikute ning täpsemate järelduste tegemiseks on vajalik rohkemate uuringute läbiviimine. Terviseameti poolt on kavandamisel Sopi- Tootsi tuulepargis mõõtmised koostöös valla ja teiste ametkondadega. See peaks andma sisendi, milline müratase on tuulepargi ümbruses. Saadud tulemust baasilt on võimalik järeldada, kas mõju esineb või mitte.

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule“.

90. R. V., 7-1/1003-327

Tere! Kõigepealt pean ära mainima, et väidate, et olete inimesi informeerinud rajatavatest tuulikute, kes elavad tuulikute mõne km raadiuses, siis võin öelda, et ma pole mitte ühtegi e-maili ega teavitust saanud, et tuulikud rajatakse minu kodule nii lähedale. Olen Oriküla elanik ametlikult 4 aastat, aga tuulikute kuulsin sõbralt. Tuulikute rajamine Vändra piirkonda on mõeldamatu. Miks ma peaksin loobuma rahulikust elust maal, kus jõgi vuliseb, linnud laulavad ja tuul vaikselt vuhiseb, millegi vastu, mis on inimestele väga kahjulik? Tuulikud, mis tekitavad infraheli ja madalsageduslikku heli, mis omakorda tekitavad inimestele erinevaid terviseprobleeme. Tuulikutega kaob maalt rahu ja vaikus. Tuulikud takistavad lindude elu. Tuulikud, mis on mõeldud rajatama merele, tahetakse rajada meie metsade vahele, ei ole nõus sellega. Tuulikud mis on ligemale 290 m kõrged rikuivad ilusat pilti looduses. Elu kvaliteet muutub kardinaalselt. Teie, kes te seda kirja loete, asetage ennast inimeste rolli, kes peavad hakkama elama tuulikute mõne km raadiuses, kas te tahaksite iseseal elada ja kui tõesti tahaksite, siis seletage palun mulle, miks?

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Juhime Teie tähelepanu, et valla territooriumile ei paigaldata meretuuleparke. 270 m kõrgus ei tähenda seda, et oleks tegemist meretuulikutega.

Vallavalitsus on informatsiooni jaganud tuuleparkide osas valla koduleheküljel, maakonna ajalehes, üleriigilise ajalehes ning Valla Teatajas. Dokumentidega oli võimalik tutvuda kodanike vastuvõtu aegadel Põhja-Pärnumaa Vallavalitsuses, Pärnu-Paide mnt 2, Vändra alev ning Pärnu- Jaagupi Halduskeskuses, Kooli 2, Pärnu- Jaagupi alev. Põhja-Pärnumaa vald kaasab oma kodanikke ja palubki tagasisidet eelnimetatud aruandele.

Palume Teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju ptk 4.6, kinnisvara ptk 4.7.1 ja keskkonnale ptk 4.4. tehtud järeldustega. Samuti on võimalik fotomontaažist lisast 6 näha, milline on visuaalne mõju piirkonnas.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.“

91. M. K., 7-1/1003-328

Arvestades tuuleparkide negatiivset mõju loodusele, inimestele ja elukeskkonnale ning arvestades ka praegusel hetkel olevate tehnoloogiate väga suuri puudujääke:

Meie ei toeta mitte mingil kujul tuuleparkide rajamist Põhja-Pärnumaa valda. Eriti oleme vastu hetkel planeeritavatele tuulepargi aladele 10 ja 12.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume Teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju ptk 4.6 ja keskkonnale ptk 4.4. tehtud järeldustega. Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus kaasab oma kodanikke ja palubki tagasisidet eelnimetatud aruandele.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

Palume võimalusel täpsustada, millistele allikatele tugineb Teie väide: `` ...arvestades ka praegusel hetkel olevate tehnoloogiate väga suuri puudujääke``.

92. K. K., 7-1/1003-329

Arvamus lisatud 3 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus on teadlik riiklikest energia- ja kliimaeesmärkidest ning taastuvenergia osakaalu suurendamise vajadusest. Tuuleparkide ja päikeseparkide rajamine on osa Eesti riiklikust energia- ja kliimakavast, mille eesmärk on suurendada taastuvenergia osakaalu ja vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid. Eesti on seadnud eesmärgiks, et aastaks 2030 moodustaks taastuvenergia vähemalt 65% riigisisest energia summaarsest lõpptarbimisest ning kogu Eestis tarbitav elekter peab olema toodetud taastuvatest energiaallikatest.

Teie mure energiajulgeoleku ja 100%-lise sõltumatuse osas on arusaadav. On tõsi, et tuulepargid ja päikesepargid ei taga üksi 100%-list energiajulgeolekut, kuna taastuvenergia tootmine on muutuv. Vajadus tagada energiasüsteemi stabiilsus ja varustuskindlus on oluline ning see võib hõlmata ka teisi energia tootmisviise. Antud teema analüüsimine ei ole asjakohane antud eriplaneeringu raames, seda tuleks analüüsida koostatava ENMAK 2035 eelnõu raames (leitav Kliimaministeeriumi kodulehelt). Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande eesmärk on “Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule”.

Väide, et tuuleparkide ehitus ja ühildumine võrguga ei ole keskkonnasõbralik, vajab Teie poolt täpsustamist. Tuuleenergia kasutuselevõtt on oluline samm kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisel, kuna tuulikute elutsüklist suurema osa moodustab kasvuhoonegaaside heitevaba periood. Tuulikute CO2 emissioon on seotud nende valmistamise, transpordi, ehitamise, hoolduse ja hiljem ka demonteerimisega, kuid tuuleenergia süsiniku jalajälg on siiski suhteliselt väike võrreldes fossiilkütustega (nt põlevkivi otsepõletamisega). Metsade maharaiumine tuuleparkide rajamiseks on kahetsusväärne ja seda püütakse minimeerida planeeringute käigus. Seoses "roheenergia" mõjuga inimestele ja elukeskkonnale, oleme teadlikud tagasisidest Tootsi elanikelt müras osas. Kaasaegsetel tuulikutel on siiski pööratud suurt tähelepanu müra vähendamisele, kuid teatav

müraemissioon on paratamatu. Planeeringudokumentatsioonis on müra mõju käsitletud ja ette nähtud leevendusmeetmed. Valla eesmärk on leida tasakaal taastuvenergia tootmise ja elanike elukvaliteedi vahel. Infraheli tekitamise osas on Teie väide õige, tuulegeneraatorid tekitavad infraheli. KSH aruandes jõutakse järeldusele „Uuringute üldine järeldus on, et moodsate vastutuult seadistatud tuuleturbiinide töötamisel tekkinud infraheli on madalal tasemel, st jääb oluliselt madalamaks kui lävi, mida seostatakse tervisemõjudega. Seega infraheli võib tekitada tervisehäireid, kuid realseks ohu või häiringu (taju) tekkeks peab infraheli puhul esinema äärmiselt kõrge (intensiivne) helirõhk. Sellist intensiivset helirõhku tasemega infraheli ei kaasne kaasaegsete tuuleturbiinide töötamisega“.

Terviseameti poolt on kavandamisel Sopi- Tootsi tuulepargis mõõtmised koostöös valla ja teiste ametkondadega.

Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ptk 4.4.8.2. ütleb „Tuuliku rajamiseks ei ole vajalik põhjavee püsiv alandamine. Arvestades tuuliku vundamenti tehnilist lahendust ja mõõtmeid, ei mõjuta see põhjavee liikumist või kvaliteeti. Tuulikute aluste (vundamentide) rajamine vastab oma iseloomult tavapärastele ehitustöödele.“ Seega tuulikute ehituse käigus veetaset ei alandata ja kaevudeni mõju ei jõua. Põhjavee seire nõuded nähakse ette planeerimise järgmises etapis.

Jäätmetekke teemat on käsitletud Eriplaneeringu LS ja KSH VTK ptk 6.13 „Jäätmete“. Tuulikute projekteeritud eluiga on kuni 30 aastat. Tuulikute eluea lõppedes on võimalik samadesse asukohtadesse püstitada uued tuulikud või tuulepark likvideerida ning anda alale mõni muu sobiv funktsioon (nt metsamaana kasutamine). Amortiseerunud ja kasutuseta tuulikute demonteerimine on tuulepargi omaniku kohustus. Viimane kohustus on seotud hoonestusloas kui ka maaomanikega sõlmitud hoonestusõiguslepingutes. On tõsi, et turbiinilabade ringlussevõtt on keeruline, sest labades on kasutatud komposiitmaterjale, mida on raske üksteisest eraldada, kuid sellele vaatamata on suurem osa tuulikus siiski taaskasutatav. Umbes 85–90% demonteeritud tuulikust läheb taaskasutusse. Keskkonnaagentuur tegi 18.09.2023 ülevaate teaduskirjanduse baasilt, millised võimalused on elektrituulikute eluea ammendumisel jäätmetega teha - keskkonnaagentuur.ee/node/1375. Seal on labade taaskasutamiseks mitmeid võimalusi nt- labade tükeldamine, kuumuse abil, kemikaalide, soojuse ja rõhu kasutamine ning mehaaniline ümbertöötlemine. Teie väide Tootsis maha maetud laba kohta ei ole planeeringudokumentatsiooniga seotud ja seega ei saa seda kommenteerida.

Roheenergia, sealhulgas tuuleenergia, võib aidata stabiliseerida või isegi vähendada elektri hindu, kuid see sõltub paljudest teguritest, sealhulgas turuolukorrast ja poliitilistest otsustest. Saksamaal on elektri hind tõusnud mitmel põhjusel, sealhulgas energiapoliitika muutused ja turu dünaamika. Eestis on eesmärgiks seadud, et aastaks 2030 peab kogu tarbitav elekter olema toodetud taastuvatest energiaallikatest, mis võib pikas perspektiivis aidata hindu stabiliseerida. 1. Kliimaministeerium on näinud ette ENMAK 2035 eelnõu tööversioonis (13.november 2024) maismaa tuuleenergia mahu 3000 MW ja selle kaudu elektri hinnaks 15,4 senti/kWh. Seega vaatamata inflatsioonile näeb prognoos elektri hinna langust.

Tuulepargi investering tehakse üldjuhul nii omavahenditest kui ka üldjuhul kasutatakse täiendavaid rahastusallikaid, nt pangalaen, investorid. Eestis on ka ehitatud parke, mis ei saa riigipoolset toetust (nt. Saarde, Tootsi). Juhul kui riik on teinud vähempakkumised, siis see ei taga, et iga tuulepark/arendus sealt ka toetust saab. See tekib läbi konkureerivate pakkumiste, kus arendused pakuvad iga-aastast elektrienergia kogust, mida nadon kohustatud tootma ning ka hinda. Hind selgub läbi konkureerivate pakkumiste. Toetust makstakse riigi poolt vaid juhul kui konkreetne arendus on vähempakkumise võitnud ning hind langeb turul alla võidetud pakkumise tulemuse. Eelmiste vähempakkumise tulemused ning tingimused on leitavad põhivõrguettevõtja, Elering AS kodulehelt. <https://elering.ee/tulemused#tab1>. Samuti on võimalik antud kodulehelt võimalik leida, mis tingimuste alusel ja kuidas on reguleeritud vähempakkumise tingimused riigi poolt (Vabariigi Valitsuse korraldus, määrus, mis reguleerib ja kehtestab tingimused kui ka seadus, mis annab raamistikku).

Teie mure Soomaa rahvuspargi visuaalse mõju pärast on arusaadav. Planeeringudokumentatsioonis on visuaalset mõju hinnatud ja fotomontaažid koostatud.

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide

läheduses elavad inimesed võivad koge­vad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväär­sed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise­mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule“.

Käesoleval ajal on eriplaneering menetluses vastavalt planeerimisseadusele.

Peale avalike arutelude toimumist on võimalus kaaluda, kas ja milliste eelvalikualade osas jätkata menetlusega ning esitada vallavolikogule vastuvõtmiseks ja hilisemaks kehtestamiseks.

93. A.-E. R., 7-1/1003-330

Arvamus lisatud 87 lk.

VASTUS:

Vormistatud eraldi kirjaga

94. K. L., 7-1/1003-331

Arvamus lisatud 8 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Teie poolt esitatud informatsioon infraheli osas on võetud teadmiseks. Täiendame aruannet asjakohase informatsiooniga. Leiame, et hetkel aruandes esitatud informatsioon on korrektne ja asjakohane, kuna on läbinud kolm kooskõlastamise ringi ning ametiasutused on ka selle kooskõlastanud. Planeering näeb ette kõigil aladel täpsema tuulepargi lahenduse kavandamisel täpsema mürauuringu läbiviimist, mille käigus tuleb arvestada ka asjakohast teaduskirjanduses avaldatud infot ning Eestis vastaval ajahetkel kehtivaid müra ja selle mõju hindamise suuniseid. Kliimaministeerium on tellimas vastavat teaduskirjanduse põhjalikku ülevaadet (antud hanke kirjeldus manuses), mida on võimalik edasistel tuulepargi kavandamisel arvestada kui sellest selgub, et vajalik on mingite müra aspektide täiendav arvestamine.

- Antud 1 km ja 2 km puhver elamute osa hajasustesse määratud eesmärgiga, et arendaja peab ise tagama meetmete rakendamise, mis tagab tuulepargi püstitamise korral uuel arendusalal mürataseme jäämise normtaseme piiridesse. Kehtivad puhvrid tulenevad Pärnu maakonna planeeringust „*Planeeringu koostamise käigus jõuti erinevate osapoolte koostöös ja lõpliku kaalutlemise tulemusena seisukohale, et sobiv ja müranorme tagav tuulikupargi kaugus elamust on 1000 m ja tiheasustusalast 2000 m. Tegemist on Pärnumaa kohalike omavalitsuste, Terviseameti ja maavalitsuse kaalutusotsusega.*“
- Pärnu maakonna planeering (Riigihalduse minister kehtestas [29.03.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/74 m](#)) Lisa 6 Tuuleenergeetika teemaplaneeringu seletuskiri, sätestab tingimused. Selles on seatud tingimus, millega on lubatud kuni 250 m tuulikud. Samas ei ole eriplaneeringuga vastuolu, kuna täidetakse järgmist tingimust „*Kõrgemate kui 250 m (kogukõrgus koos labadega) tuulikute kavandamisel tuleb koostada asjakohane üldplaneering või maakonnaplaneering.*“. Üldplaneeringus on kirjas „Kavandatavasse tuuleparki võib püstitada ainult 2 MW või suurema võimsusega uusi tuulegeneraatoreid, kusjuures eelistama peab ühte generaatori tüüpi kogu tuulepargi ulatuses“ Planeerimisseaduse muudatusega 2022. on § 95.punkt (8¹) Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga võib teha ettepaneku maakonnaplaneeringu muutmiseks.
- Arendaja peab tagama meetmete rakendamise, mis tagab tuulepargi püstitamise korral uuel arendusalal mürataseme jäämise normtaseme piiridesse.
- Kavandatud uhvrid on piisavalt ohutud nendes puhvertsoonides elavate inimeste ja loomade jaoks on tõendatud müramodelleerimise tulemuste kaudu. Kliimaministeerium 11.02.2025 kirjaga nr 7-15/25/435-2 kinnitab, et kasutatud müra hindamismeetod on korrektne.
- Selgitame, et tuulikute tekitatav heli ei ole impulssheli määruse 71 tähenduses ja seega tuulikute müra hindamisel impulssmüra parandustegurit ei liideta.

- Terviseameti nõue kooskõlastatakse järgmise etapi eel või järgitakse kehtivatest juhistest.
- Elukeskkonna tingimuste halvenemise vältimiseks on planeeringus ette nähtud mitmeid meetmeid ja põhimõtteid. Planeeringu elluviimisel järgitakse elukeskkonna parendamise põhimõtet, mille kohaselt tuleb luua eeldused kasutajasõbraliku ja turvalise elukeskkonna ning esteetilise miljöö arenguks. Oluline on ka avalikkuse kaasamise ja teavitamise põhimõte, mis tagab, et planeerimismenetlus on avalik ja kogukonnal on võimalus osaleda ning oma arvamust avaldada. Lisaks rakendatakse huvide tasakaalustamise ja lõimimise põhimõtet, mille kohaselt tuleb tasakaalustada erinevaid huve, sealhulgas avalikke huve ja väärtusi. Eriplaneeringu koostamisel on kohustuslik keskkonnamõju strateegiline hindamine, mis aitab tuvastada ja leevendada võimalikke negatiivseid mõjusid elukeskkonnale.

Juhul kui elutingimused siiski halvenevad, siis lahenduseks võib olla planeeringu muutmine või täiendavate meetmete rakendamine, et leevendada negatiivseid mõjusid. Avalikkuse kaasamine ja teavitamine on ka sellisel juhul olulised, et tagada läbipaistvus ja kogukonna huvide arvestamine.

- Saarde valla tähelepanekute osas Terviseametis juhtumite menetlus kestab.
- Palun Teil täpsustada, millistele Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande küsimustele on vallavalitsuse poolt vastamata.

Juhime Teie tähelepanu, et eriplaneeringu lahenduse võtab vastu ja kehtestab vallavolikogu.

- Tuulegeneraatorid ise ei ole märkimisväärsed elektromagnetkiirguse allikad, kuna nende töö põhineb peamiselt mehaanilisel energia muundamisel elektrienergiaks. Palume viidet, kus Teie väide pärineb. Jah, elektrituulik võib takistada elektronmagnetlainete levikut, kuid seda on aruandes analüüsitud ja leevendus meetmed välja pakutud.
- Täname viite eest ja analüüsime antud artiklit, kui see on põhjendatud, siis lisame selle aruandesse.
- Kas Venemaal kehtestatud piirnorme võtta kasutusele Eestis, ettepanekuga palume pöörduda Sotsiaalministeeriumi poole.
- Hiinast on teine vastuoluline artikkel samuti Positive ecological effects of wind farms on vegetation in China's Gobi dessert (https://www.nature.com/articles/s41598-019-42569-0?utm_source=chatgpt.com). Selle kohaselt näitas 2019. aastal avaldatud uuring, et tuuleparkidel võib olla taimestikule positiivne ökoloogiline mõju. Tuulikute mõjul olid taimed metaboolselt efektiivsemad, suurema katvuse, tiheduse ja maapealse biomassi (AGB) sisaldusega. See viitab sellele, et teatud tingimustes võivad tuulepargid soodustada taimestiku kasvu ja arengut.
- Huvide konflikti või korruptsiooni kahtluste korral palume pöörduda õiguskaitseorganite poole.

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule”.

95. K. A. A., 7-1/1003-332

Arvamus lisatud 5 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Täname põhjaliku analüüsi eest alade nr 5 ja 11 linnuseire kohta. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande eesmärk on “Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule”. Seega protsessile järgneb detailplaneeringu ja projekteerimise tingimuste taotluse etapp.

Juhime Teie tähelepanu, et ei ole korrektne väita, et Keskkonnaamet andis ekslikult kooskõlastuse aruandele. Antud aruanne on olnud kolm korda kooskõlastuse ringil ja igakord on võetud arvesse ettepanekuid. Need on näha menetlusdokumentides.

Selgitame, et eriplaneeringu seletuskirjas on toodud tuuleparkide arendamise tingimused (vt ptk 3.3 „Eelvalikualade tuuleparkide arendamise tingimused“), kus ongi ette nähtud kohustus viia eelvalikualal nr 5 läbi lindude peatuskohtade ja liikumisteede uuring, et uurida vaadeldava eelvalikuala õhuruumis sookure-, hane- ja luigekogumite esinemist ja liikumist. Eelvalikuala nr 5 puhul jätkatakse detailse lahenduse ja KSH II etapi koostamisega. Ettenähtud lindude peatuskohtade ja liikumisteede uuringu tulemusi võetakse arvesse KSH II etapi ja detailse lahenduse koostamisel. Ei ole mõeldav ega põhjendatud, et juba praeguses etapis ehk asukoha eelvaliku etapis oleks läbi viidud sellises täpsusastmes uuringuid nagu väljatoodud sookure-, hane- ja luigekogumite peatuskohtade ja liikumisteede uuring, sest nagu seletuskirjas on seletatud (vt ptk 1 „Sissejuhatus“) oli esialgselt etteantud vaid kolm suurt eriplaneeringu ala, mille pindalad olid 8 500 ha, 14 800 ha ja 7 100 ha (vt seletuskirja skeem 1). Sellistele massiivsetele aladele ei viida läbi sellises täpsusastmes linnustiku uuringuid, see ei ole otstarbekas. Seetõttu piirduki asukoha eelvaliku etapis üldisema linnustiku uuringuga (vt eriplaneeringu lisa 1). Asukoha eelvaliku etapis ei ole eelvalikuala nr 5 puhul teada selle lahendus (ehk ei ole teada eelvalikualale nr 5 rajatavate tuulikute arv, mudel, kõrgus, asetus jne) vaid see pannakse paika alles detailses lahenduses, siis on põhjendatud, et enne detailse lahenduse koostamist viiakse läbi peatuskohtade ja liikumisteede uuring ning uuringu tulemused võetakse detailselahenduse koostamisel arvesse. Eelvalikualal nr 11 on samad nõuded ja tingimused. Seega antud juhul liigitakse planeeringuga edasi, kuid see ei tähenda, et need eelvalik alad välja arendatakse.

- Mis puudutab hiireviud ja uut herilaseviu pesa, mis jääb eelvalikualale nr 5, siis mõlema liigi puhul on tegemist III kaitsekategooria linnuliikidega. Vastavalt looduskaitseadusele kehtestab III kaitsekategooria liikidele isendi kaitse. III kaitsekategooria linnuliikide puhul tagatakse isendi kaitse läbi järgmise eriplaneeringu tingimuse: eelvalikualadele jäävate III kaitsekategooria linnuliikide elupaikades tuleb raie-, kaeve- ja ehitustööd läbi viia väljaspool liigi pesitsusperioodi. Antud tingimus tagab, et kaitsealune isend jääb kavandatavate tegevuste realiseerumisel ellu ning seega on tagatud looduskaitseadusele vastav isendi kaitse. Samuti töötatakse välja meetmed (punktis 1 kirjeldatud) täiendavate uuringute käigus. Üks võimalus on, et tuulepargis paigaldatakse ProTecBird GmbH AVES Wind Onshore linnuvaatluse seadmed. Antud seadmed kasutavad AI-d ning seiskavad elektrituuliku linnu tuvastamise hetkel.
- Eriplaneeringu koostamisel on lähtud Eestis kehtivatest õigusaktidest. Kui Teil on ettepanekuid õigusaktide muutmiseks/täiendamiseks, siis palun pöörduda vastava ministeeriumi või riigikogu poole.
- Punktis 4.6.4.2 on kirjeldatud, et fotomontaažid on koostatud nähtavusanalüüsi põhjal valitud vaatepunktidest, eelistades olulisi kohti nagu asulad, rekreatsioonialad ja väärtuslikud maastikud. Siiski on arusaadav Teie mure, et vaatepunktide valik võib olla subjektiivne ja ei pruugi hõlmata kõiki olulisi vaatekohti. Seoses Soomaa rahvuspargiga on KSH aruandes märgitud, et piirkonna metsasus ala piirilal varjab vaated tuulikutele. Juhime tähelepanu, et antud hinnangu aluseks on nähtavuse analüüs, mis on esitatus peatükis 4.6.4.1.

Olete õigesti märkinud, et visuaalne mõju on oluline kinnisvara hinna mõjutaja. Planeeringu järgmises etapis on plaan koostada fotomontaaž. Kindlasti kogutakse kokku punktid, kus seda soovitakse ja üritatakse leida optimaalne lahendus, et kohalik elanik saaks aimu kuidas visuaalne muutus teda mõjutaks.

Leiame, et tuulikute kõrguse vähendamine ei ole asjakohane. Võimalikud häiringud tuulepargist elanike vaates ei erine, kui tuulikute kõrgust vähendada alla 250meetri. Pigem osa tuulepargi mõjualas elamuomanike ootab võimalust saada elukohaga seotud keskkonnahäiringu hüvitamise tasu. Kui tuulikute kõrgus on üle 250 meetri, siis mõjuala on kuni kolm kilomeetrit ning kuni 250 meetrit on mõjuala kaks kilomeetrit

- Otseliini saavad kasutada elektrituruseaduse kohaselt vaid ettevõtted ning keskkonnaseadus rakendab mõjualad. Seega kohalikul omavalitsusel ei saa neid seadusi muuta. Teil on võimalik teha antud ettepanek Kliimaministeeriumile, et teha vastavad muudatused.

- Esitatud asjakohaste arvamustega on eriplaneeringu koostajad arvestanud. Seisukohtade, ettepanekute, küsimuste jne. esitajatele on vallavalitsuse poolt vastatud. Vallavalitsuse poolt vastatakse avalikul väljapanekutel esitatud arvamustele ja seisukohtadele. Vallavalitsus esitab eriplaneeringu otsuste eelnõud vallavolikogule. Vallavolikogu liikmetel ja vallavolikogu komisjoni liikmetel on alati võimalik tutvuda valla kodulehel eriplaneeringu lahendustega ja esitatud arvamuste ning seisukohtadega ja pöörduda valla ametnike poole.
- Vallavalitsuse kontaktidest mõjualas erinevate inimestega on positiivsed. Mõjuala piirist väljapoole inimeste positiivne suhtumine tuuleparkidesse kasvab oluliselt, kui neile tekib võimalus saada „toetust“.
- Eriplaneeringuga kehtestatud ja läbi viidavate seirete andmed avalikustatakse vastaval kehtivale kehtivatele seadustele.

96. P. T., 7-1/1003-333

Arvamus lisatud 3 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- Palume täpsustada, mille alusel väidate, et keskkonnamõtjude strateegilise hindamise I etapi avaldatud aruanne on poolikult koostatud ning ei vasta nõuetele. Hetkel ei ole võimalik Teie väitega nõustuda.
- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu ja keskkonnamõtju strateegilise hindamise (KSH) aruandes on käsitletud pärandkultuuriobjektide säilitamist. Aruande kohaselt on kaardistatud pärandkultuuriobjektid, mis ei ole küll riikliku kaitse all, kuid mille kaardistamise eesmärk on anda kinnisvaraarendajatele ja planeerimisotsuste tegijatele informatsiooni, et võimalusel vältida nende objektide hävimist. Eriplaneeringu detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamisel nähakse ette võimalust arvestada pärandkultuuri objektidega ja tagada nende säilimine ehituslike võtetega. Visuaalse mõju vähendamiseks on soovitatud säilitada metsa või kõrghaljastust tuuleparkide suunal kaitsehaljastusena puhkealade ja nende ümbruses. Lisaks nähakse ette nähtavusanalüüside ja visualiseeringute teostamist, et hinnata tuuleparkide visuaalset mõju. Muinsuskaitseobjektide puhul on kaalutud kaitsevööndite kehtestamist, mis aitaks tagada muinsuskaitseobjekti säilimise sobivas keskkonnas ja vältida järske üleminekuid hoonestuse mastaapsuses.
- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu KSH aruandes on esitatud mitmeid meetmeid Natura 2000 alade kaitseks, mis tuginevad teaduslikele alustele ja uuringutele. Üheks oluliseks aluseks on Natura 2000 alade kaitsekorralduskavad, mis on koostatud Keskkonnaameti poolt ja mis määravad ala kaitse-eesmärkide seisukohast olulised keskkonnategurid ning vajalikud meetmed. Need kavad tuginevad teaduslikele uuringutele ja andmetele, mis on seotud konkreetsete alade ökoloogilise seisundiga. Näiteks, kui tuulepargi arendamisega kaasneb uue kuivendussüsteemi rajamine, nähakse ette settebasseinide rajamist, et takistada setete ja toitainete sissevoolu Pärnu jõkke. See meede põhineb teaduslikel teadmistel, et setted ja toitained võivad kahjustada veekogude ökoloogilist seisundit. Lisaks on eriplaneeringu I etapis läbi viidud nahkhiirte uuring, mis on oluline, et selgitada välja nahkhiirte koondumiskohad ja vältida tuulikute rajamist nende jaoks olulistesse piirkondadesse. Need uuringud kasutavad automaatregistraatoreid või käsidetektoreid, mis on teaduslikult tunnustatud meetodid nahkhiirte aktiivsuse ja arvukuse hindamiseks. KSH aruandes on Natura 2000 aladele mõju hinnatud ja leevendusmeetmed kavandatud. Aruandes on küll mainitud, et põhjalikuma mõjuanalüüsi puudumine võib viidata ressurside või andmete piirangutele. Samas on olemasolevad meetmed peetud piisavaks vastavalt kehtivatele regulatsioonidele ja teaduslikele teadmistele. Natura 2000 alade kaitsekorralduskavad ja spetsiifilised uuringud, nagu nahkhiirte uuringud, on osa terviklikust lähenemisest, mis on suunatud potentsiaalse negatiivse mõju minimeerimisele.
- Kuigi Eesti kontekstis puuduvad konkreetsete uuringud tuuleparkide mõju kohta kinnisvara väärtusele, on Põhja-Pärnumaa vallavalitsus võtnud kasutusele mitmeid meetmeid, et leevendada võimalikku

negatiivset mõju kinnisvara väärtusele. Need meetmed tuginevad rahvusvahelisele praktikale ja üldistele teadmistele tuuleparkide mõjude kohta. Üheks meetmeks on rahaline kompensatsioon keskkonnatasude seaduse alusel. Seadus näeb ette keskkonnahäiringu hüvitamise tasu, millest 50% maismaa tuulepargi tasust laekub kohaliku omavalitsuse eelarvesse ja makstakse välja tuulepargi mõjualas olevate eluruumide omanikele. See tasu võib aidata kompenseerida kinnisvara väärtuse võimalikku langust. Lisaks on planeeringutesse sisse viidud visuaalse mõju vähendamise meetmed. Näiteks on soovitatud säilitada metsa või kõrghaljastust kaitsehaljastusena asulate ümbruses, et vähendada tuulikute nähtavust. On leitud, et kinnisvara väärtuse langus on seotud just tuulikute nähtavusega. Seetõttu on oluline arvestada tuulikute kõrguse, kauguse ja vaatepunkti vahelise maakasutusega, et vähendada tuulikute vaadeldavust. Põhja-Pärnumaa vallavalitsus on ka kaasanud kohalikke elanikke planeerimisprotsessi.

- Visuaalse mõju leevendamiseks on planeeringutes ette nähtud metsade ja kõrghaljastuse säilitamine asulate ümbruses, et vähendada tuulikute nähtavust. Müra ja varjutuse osas optimeeritakse tuulikute asukohti ja rakendatakse leevendavaid meetmeid, sealhulgas automaatseid varjutuse jälgimissüsteeme. Planeeringu eesmärk on minimeerida negatiivseid mõjusid, kuid on tõsi, et tuuleparkide rajamisega võivad kaasned teatud häiringud. Õigluse küsimus on subjektiivne ja sõltub individuaalsest perspektiivist. Vallavalitsus püüab leida tasakaalu taastuenergia tootmise vajaduse ja elanike elukvaliteedi vahel.

Talumistasu on ette nähtud osalise kompensatsioonina võimalike ebamugavuste eest, mis kaasnevad tuuleparkide läheduses elamisega. Talumistasu eesmärk on pakkuda rahalist hüvitist kinnisvara väärtuse võimaliku languse korral ja kompenseerida teatud määral elukeskkonna muutustest tulenevaid ebamugavusi.

- Varjutuse mõju tervisele, sealhulgas stressi ja keskendumisvõime halvenemist, on KSH protsessis käsitletud. Kahjuks eesti keeles ei ole ilmunud laste tervisele mõju uuringuid, mis arvestaks varjutuse mõju. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu ja KSH aruandes on käsitletud kumulatiivset mõju. Aruandes on märgitud, et kumulatiivne mõju võib tekkida eelvalikalade nr10 ja nr12 vahel, kuid ülejäänud eelvalikalad paiknevad üksteisest piisavalt kaugel, et müra osas kumulatiivset mõju tekib.
- Terviseameti poolt on kavandamisel Sopi- Tootsi tuulepargis mõõtmised koostöös valla ja teiste ametkondadega.

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule“.

97. M. M., 7-1/1003-334

Arvamus lisatud 21 lk.

VASTUS:

Vormistatud eraldi kirjaga

98. E. K., 7-1/1003-335

Põhjendus

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 2 lg 1 alusel on kohalik omavalitsus kohustatud lähtuma vallaelanike vajadustest ja huvidest ehk seisma oma valla ja vallakodanike eest! Ja kui seda ei tehta, siis KOKS § 3 p 5 alusel vastutama oma ülesannete täitmata jätmise eest!

Kuivõrd hiljuti on üle Eesti taastuenergia eesmärkide täitmisega seoses tuuleparkide mastaapsel planeerimisel rahva seas tõusetunud mitmeid küsimusi, on rohkelt selgusetust ja teadmatust ning seda eelkõige

nendega kaasnevate mõjude kohta nii looduskeskkonnale kui inimestele endale, mistõttu peab esmane prioriteet olema nendele teaduspõhiste ja põhjendatud vastuste saamine. Seega peab kohalik omavalitsus seisma eelkõige oma rahva eest!

Fakt on see, et Eestil puudub kogemus niivõrd kõrgete ja võimsate tuulikute paigaldamisega maismaale. Tänapäevaks on nii riik kui erinevad kohalikud omavalitsused hakanud kahtlema tuulikutega kaasnevate mõjude osas ja asunud tellima erinevaid uuringuid, et saada selgust. Järelikult enne ei ole võimalik ka kavandatud planeeringutega edasi liikuda ja need tuleb peatada.

Teine küsimus on see, kui palju Eestil on üldse tuuleparke vaja? On ju Põhja-Pärnumaa vallas hiljuti valminud Baltimaade suurim Tootsi-Sopi tuulepark, mis annab ligi 10% Eesti vajalikust energia vajadusest, lisaks tööstuslikud päikesepargid. Sellega on Põhja-Pärnumaa valla panus ka riigi ettenähtud taastuvenergia eesmärkide saavutamiseks igakülgsest antud.

Kui Eesti kõigi aegade suurim tiputarbimine on olnud 1599 MW seisuga 04.01.2024, siis Põhja-Pärnumaa valla andmete põhjal on Põhja-Pärnumaa panus Tootsi-Sopi tuulepargiga tuuleenergiasse 255MW, millele on veel lisandumas kavandatavate planeeringutega ligi 504 MW, mis teeb kokku 759 MW. Sellele aga lisanduvad ka olemasolevad ja kavandatavad päikeseenergiat tootvad paarkümmend tööstuslikku päikeseparki, ligi 277 MW.

Seega kokku Põhja-Pärnumaa taastuvenergia tänane ja lähiajal kavandatav võimsus on 1036 MW, mis on Eesti tiputarbimisest ligi 65% taastuvenergia võimsusest. Isegi, kui kõik planeeringud ei realiseeru, oleme vallana juba praegu andnud suure panuse ENMAK 2030 eesmärkide täitmisesse. Selgusetuks siiski jääb miks peab niivõrd palju panustama just Põhja-Pärnumaa vald, kuivõrd sellises mastaabis taastuvenergiaparkide rajamine kahjustub paratamatult Põhja-Pärnumaa looduskeskkond kui vallaelanike elutingimusi märkimisväärselt.

Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamisel tuleb aluseks võtta üldplaneering ja lähtuda sellega seatud raamistikust. Seega jääb otsuste eelnõudes selgusetuks eriplaneeringu kooskõla üldplaneeringuga.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 2 lõige 1 kohaselt on kohalik omavalitsus kohustatud lähtuma vallaelanike vajadustest ja huvidest ning seisma oma valla ja vallakodanike eest. Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus võtab seda kohustust tuuleparkide planeerimisel väga tõsiselt. Eriplaneeringu koostamise protsessis viiakse läbi keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH), mille eesmärk on tagada, et planeering arvestab keskkonnaaspekte ja kohalike elanike huve planeeringulahenduse kujundamisel. Kohalik omavalitsus on pühendunud läbipaistvale planeerimisprotsessile ja kohalike elanike kaasamisele, et tagada tasakaalustatud ja teaduspõhised otsused.
- Keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) on kohustuslik osa eriplaneeringu koostamisest ja see protsess hõlmab uuringuid tuuleparkide võimalike mõjude kohta. Uuringute tulemusi arvestatakse planeeringu edasises menetluses ja otsuste tegemisel. Planeeringute peatamine enne KSH protsessi lõppu ei ole otstarbekas, kuna KSH protsess ise ongi suunatud selguse saavutamisele tuuleparkide mõjude osas ja teaduspõhise lähenemise tagamisele planeerimisel.
- Kliimaministeriumi kodulehel on avaldatud tuuleenergia toodang peaks aastaks 2030 neljakordistuma, et taastuvelektri osatähtsus suureneks kogu elektri tootmisest 40 protsendini ehk 1200 megavatini ning toodang 2640 gigavatt-tunnini. Elering andmete järgi oli see 2024 aastal 694 MW ja 1164 GWh. Samuti juhime tähelepanu, et riiklik eesmärk on veel suurem nt Kliimakindla majanduse seaduse eelnõus on kirjas „(3) Kliimamuutuste leevendamise eesmärkide saavutamiseks suurendatakse järk-järgult vähese kasvuhoonegaaside heitega ja heiteta energiakandjate osakaalu energiatootmises, eesmärgiga, et hiljemalt 31. detsembrist 2040 on elektri ja soojuse tootmine CO2 neutraalne.” (Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu ja seletuskiri detsember 2024). Energiamaajanduse korralduse seaduse § 321 lõige 1 sätestab, et aastaks 2030 moodustab taastuvenergia vähemalt 65% riigisisest energia summaarsest lõpptarbimisest, sellest taastuvelekter vähemalt 100% ja soojuse summaarsest

lõpptarbimisest vähemalt 63%. Seega oleme kaugel hetkel veel riiklikest eesmärkidest. (2022. aastal moodustas energeetikasektori heitkogus 48% kogu Eesti heitkogusest, kokku 6 882 660 t CO₂ ekv. 1990. aastal toodeti Eestis 16 267 GWh elektrienergiat, kuid pärast Eesti taasiseseisvumist hakkasid tootmismahud langema ning saavutasid miinimumtaseme 8278 GWh aastal 1999.) Seega on vaja täiendavaid tuulikuparke, et tagada riiklike eesmärkide täitmine.

- Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamisel tuleb aluseks võtta üldplaneering ja lähtuda sellega seatud raamistikust. Eriplaneeringu menetluse käigus tagatakse selle vastavus kehtivale üldplaneeringule. Kui üldplaneering on alles eelnõu staadiumis, tuleb arvestada maakonnaplaneeringuga määratletud väärtusi. Eriplaneeringu otsuste eelnõudes selgitatakse alati eriplaneeringu kooskõla nii üldplaneeringu kui ka maakonnaplaneeringuga, tagades planeeringute hierarhilise kooskõla ja kohalike elanike huvide arvestamise.

Käesoleval ajal on eriplaneering menetluses vastavalt planeerimisseadusele.

Peale avalike arutelude toimumist on võimalus kaaluda, kas ja milliste eelvalikualade osas jätkata menetlusega ning esitada vallavolikogule vastuvõtmiseks ja hilisemaks kehtestamiseks.

99. R. R., 7-1/1003-336

Seoses tuuletööstuse rajamisega Põhja-Pärnumaa valda esitan mõned küsimused ja ettepanekud alljärgnevalt. Palun tugineda vastustes teaduslikele uuringutele või uuringutele. Võõrkeelne materjal tuleb esitada tõlgituna.

1. Tuuletööstuse mõju kinnisvara väärtusele. Teadaolevalt kinnisvara väärtus langeb drastiliselt ja arvestatavas suuruses. Kes maksab kinni hinnavahe või tagab kodanikule võimaluse saada ebaseadmisega tekkimisel oma kinnisvara eest õiglast hinda? Väite ümber lükkamisel tugineda Eestis tehtud uuringule või välismaa uuringu kasutamisel materjal tõlkida.

2. Mitme müra koosmõju - Tuleb esiteks arvestada juba eelpool mainitud mitme tuuliku müra koosmõju ja teiseks sellele lisanduvad madalsageduslikku müra, tihti mitme tuuliku koosmõjuga. Seega kui ühe tuuliku üks müra tüüp võib olla inimestele, samuti loomastikule ja linnustikule ainult kergelt häiriv, siis mitme tuuliku ja mitme müra pidev, katkematu häiring võib pikema aja jooksul tekitada tõsisemaid terviseprobleeme. Sellise koosmõjude „kokteil“ on eriti kahjustav vanemaealistele.

3. Varjutused. Kumulatiivne mõju väga paljudele majapidamistele omades ohtu häiriva tasemega varjutuseks. Olles lapsevanem, siis kas on uuritud varjutuse mõjusid väikelaste ja laste arengule üldiselt. Kui ei ole, siis kuidas ja millised uuringud on plaanis läbi viia? 4. Vibratsiooni ja infraheli mõju pruunkaru talveunele. Kas on uuritud vibratsiooni ja infraheli mõju pruunkarule talveune faasis. Kui ei ole, siis kuidas kavatses Põhja-Pärnumaa vald selle uuringu läbi viia ja millal? Jällegi, kui uuringud on tehtud, siis esitada tõlgitud kujul viidetega.

5. Sideteenused. Tuuletööstuse piirkonnas on nii mobiili- ja raadioside kui telepilt kehvema leviga kui linnades ja asulates. Esineb ka n.ö. surnud tsoone. Tuulepargid teevad olukorra veel halvemaks. Kõiki punkte kokku võttes leian, et edasine arendus tuleb lõpetada, kuna nende ehitamine ja kasutuselevõtt kahjustab loodust ja muudab ümbritsevate alade elanike elutingimused võimatuks

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu KSH aruande peatükis 4.7.1 on käsitletud tuuleparkide mõju kinnisvara väärtusele 1. Aruandes viidatakse mitmetele uuringutele, mis näitavad, et mõju on erinev tuulepargi arendamise faasides. Arenduse alguses, kui valitseb teadmatus, võib esineda ajutist hinnalangust. Samas, töötava tuulepargi puhul ei pruugi lähedus kinnisvara hinda enam negatiivselt mõjutada.

Siiski on oluline märkida, et uuringud näitavad ka, et tuulikute nähtavus ja lähedus võivad kinnisvara väärtust langetada. Näiteks:

Dröes & Koster (2021) leidsid, et üle 150 m kõrgused tuulikud vähendavad kinnisvara väärtust keskmiselt 5,4%, ulatudes kuni 2,5 km kaugusele.

Gibbons (2015) leidis, et kinnisvara väärtuse langus on 2 km kaugusel keskmiselt 5–6%.

Seega, kuigi mõned uuringud näitavad, et töötava tuulepargi mõju võib olla väike või olematu, on siiski olemas tõendeid, et tuulikute lähedus võib kinnisvara väärtust teatud ulatuses langetada. Kompensatsioonimehhanismina on kasutusel taluvustasu vastavalt Keskkonnatasude seadusele.

- KSH aruandes on arvestatud erinevate müraallikate koosmõju. Müra modelleerimisel on kasutatud rahvusvahelist standardit ISO 9613-2, mis arvestab erinevate teguritega, sealhulgas tuule suuna ja kiirusega. Kuigi modelleerimisel ei arvestata kõiki müra summutavaid objekte (nt taimestik), on tulemused pigem ülehinnatud, st tegelik müratase võib olla madalam. Koosmõjud müra modelleerimise osas on skeemidel 76-86.

Oluline on märkida, et müra sihtväärtus elamualadel on 40 dB, mis on rangem kui kehtestatud piirväärtus 45 dB 1. Arendaja on kohustatud tagama, et müra normtasemed oleksid täidetud.

- KSH aruandes on käsitletud ka varjutuse mõju, lähtudes rahvusvahelistest soovistest. Põhjamaade soovitus on, et varjutuse kestus ei tohiks ületada 8-10 tundi aastas. Vajadusel saab kasutada tuulikute automaatset seiskamist, kui varjutuse tase ületab lubatud piiri.
- KSH aruandes on käsitletud vibratsiooni mõju peatükis 4.6.2, kus viidatakse uuringutele, mis näitavad, et tuulikud ei tekita maapinnas märkimisväärset vibratsiooni. Samas ei ole spetsiifiliselt uuritud vibratsiooni ja infraheli mõju pruunkaru talveunel. Tuulikute infraheli jääb tuuliku vahetus läheduses vahemikku 60–80 detsibelli, mis on oluliselt madalam, kui teaduslikult tõestatud tervisele kahjulik tase (üle 130 detsibelli). Seega ei ole tõendatud vajadus teostada uuring pruunkarudele.

KSH aruandes on märgitud, et tuulepargid võivad potentsiaalselt segada elektromagnetlaineid, mida kasutatakse telekommunikatsioonis, navigatsioonis ja radarisüsteemides. Samas on olemas tehnoloogilised lahendused, nagu signaali dünaamiline ümbersuunamine, mis aitavad leevendada võimalikke häireid mobiilside teenustes. Tuuleparkide planeerimisel tuleb arvestada võimalike häiretega ja vajadusel rakendada leevendusmeetmeid.

100. R. K., 7-1/1003-337

Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi avalikult väljapanekul tekkinud küsimused ja ettepanekud aruande kohta.

1. Kuna Eestis puuduvad siseriiklikud suunised, kuidas arvutada elektrituulikute madalsagedusliku müra levikut ja vastavust ruumides kehtivatele väärtustele, siis milline õigusakt annab teile aluse lähtuda keskkonnamõjude hindamise juures välismaal kehtivatest normidest ja meetodikatest?

2. Eestis kehtivad müranormid pärinevad hiigeltuulikute eelsest ajast ja vajavad uuendamist. Kuni pole uuritud ja kehtestatud just antud võimsuse ja kõrgusega turbiinidest lähtuvaid infraheli piirnorme ning ei mõõdeta ega osata mõõta just nende tüübile vastavat kumulatiivset ja impulsheli, siis juba ainuüksi seepärast peab omavalitsus (volikogu) selle planeeringu hetkel peatama.

3. Kuna Eestis puuduvad varjutuse esinemisele kehtestatud normid või üldtunnustatud juhenddokumendid, siis mille alusel lähtute keskkonnamõjude hindamise juures välismaal kehtivatest normidest ja meetodikatest?

4. Millise kõrguse ja võimsusega tuuleturbiinide jaoks on kehtestatud need normid, mida on võetud aluseks praeguse KSH arvutuste juures? Seda siis nii:

- müra
- infraheli
- interferentsi
- visuaalse mõju
- kumulatiivse mõju
- mõjude arvestamisel inimesele
- mõjude arvestamisel inimeste varale

- mõjude arvestamisel elusloodusele laiemalt

Kuna nii kõrgeid ja võimsaid turbiine pole varem maailmas rajatud, siis võib eeldada, et ei saa aluseks võtta varasemaid väiksemate kõrguste ja võimsustega teostatud uuringuid ja meetodikaid. Vältimaks inimkatseid on vaja lähtuda just antud kõrguste ja võimsustega turbiinide uuringutest ja meetodikatest.

4. KSH toob välja, et Vändra, Pärnu-Jaagupi ja Tootsi alev ning Suurejõe, Vihtra, Pärnjõe, Vahenurme ja Libatse küla saavad rohkemal või vähemal määral turbiinidest mõjutatud, kuid puudub selge ja konkreetne ülevaade, mis osas ja mil määral. Kuidas mõjutab see elanikkonna tervist, heaolu, kinnisvarahindu, tööhõivet jne?

5. Kuidas tagab omavalitsus või arendaja langenud kinnisvara hinna kompenseerimise, kui see ületab 10%, 20%, 30% jne, kuni sinnani välja, et kinnisvara on oma väärtuse kaotanud?

6. Kuidas tagab omavalitsus või arendaja kompensatsiooni kaugemal kui 3 km elavatele inimestele, sest KSH toob välja, et 4 km kaugusel on kinnisvara hindade langus 2%?

7. Palun tuua välja konkreetset, millal ja kus on kinnisvara hindade arvutamise meetodika välja töötatud ning milliste parameetritega tuulikute puhul see välja töötati.

8. KSH mainib, et kuigi eelistatakse elada tuuleparkidest kaugemal, võib piirkonda asustust juurde tuua tuuleparkidega seotud infrastruktuur ja nn otseliinide rajamise võimalusega seotud töökohad. Kas teil on tuua mõni näide, kus Eestis saab mõni ettevõtte või majapidamine sellelaadse otseliiniga võrgutasuta elektrit?

9. Dokumentidest ei selgu, kelle kulu oleks sellise otseliini rajamine.

10. KSH väidab: "Keskonnatasude seadusega on ette nähtud iga-aastane tasu kuni 3 km kaugusel olevatele eluhoonete omanikele, mis võib vastupidiselt eluhoone kinnisvara väärtust tõsta. Näiteks sellise majapidamise puhul, mis jääb 2 km kaugusele tuulepargist, kus igasugused tuulikust tulenevad häiringud on välistatud ning kus tuulepark on visuaalselt suuremas osas metsaga varjatud." Kas teil on tuua sellise väite kohta ka konkreetne uuring, meetodika või näiteid?

11. Maailma suurimaid turbiine plaanitakse ka vahetult Soomaa kõrvale (2,8 km kaugusel) ja KSH aruande sõnul võib eeldada, et Soomaa rahvuspargi vahele jäävad metsaalad varjavad turbiinid. Seega saab eeldada, et nende väljaarendamisega ei kaasne olulist mõju Soomaa rahvuspargi ja selle piirkonna puhkeväärtustele. Samuti tuvastati fotomontaaži jaoks vaatepunktide valimisel, et Soomaa rahvuspargist ei jää kavandatavad tuulikud nähtavale, kuna Soomaa rahvuspargile, vähemalt selle äärealadele, on iseloomulik suur metsasus ning kõrged puud varjavad vaated tuulikutele. Sellest tulenevalt küsimus: kui kõrged on plaanitavad turbiinid ja kui kõrge on Soomaa äärealade mets keskmisena?

12. Kuna turbiinide visuaalne mõju ulatub ligi 40 km, siis:

- Kas planeeringusse on kaasatud ka Soomaa turismiettevõtted?
- Kas planeeringusse on kaasatud Põhja-Pärnumaa valla turismi ettevõtted?
- Kas planeeringusse on kaasatud Tori valla turismi ettevõtted?
- Kas planeeringusse on kaasatud Põhja-Sakala valla turismi ettevõtted?
- Kas planeeringusse on kaasatud Pärnu linna turismi ettevõtted?

13. Kuna puudub kogemus, puuduvad aja- ja tehnoloogiakohased uuringud ning arvutusmeetodid, siis on oluline, et antud mastaapsete plaanide juures peab omavalitsus järgima Planeerimisseadust täie rangusega ning ei saa loobuda eriplaneeringu koostamisel detailse lahenduse koostamisest. On hulk tegureid, mistõttu tuleb tuulepargi edasiseks kavandamiseks jätkata projekteerimistingimustega või lõpetada menetlus vastava volikogu otsusega. Kui omavalitsus seda seisukohta ei jaga, siis millest lähtuvalt?

14. KMH peab analüüsima, et tegevus ei seaks ohtu inimese tervist, heaolu, kultuuripärandit või vara. Need teemad on käsitletud enam kui puudulikult, mis ei anna kodanikele kindlust ja turvatunnet neid arendusi toetada. KSH peab ajakohaste meetodikate ja uuringutega suutma selle tagada. Kuna enne kohalikke valimisi puudus vastav teemakäsitlus ning konkreetsed plaanid puuduvad ka koalitsioonilepingus, siis juhin valla tähelepanu asjaolule, et puudub ka vastav kodanike mandaat. Seega tuleb teema panna vähemalt pausile, kuni järgmistel kohalikel valimistel vastav mandaat antakse.

15. Planeering peab looma eeldused kasutajasõbraliku ning turvalise elukeskkonna säilitamiseks. Ka seda ei loe KSH-st välja.

16. Kliimamõtjude juures tuuakse välja, kuidas antud tuuleenergia projektid riiklikke plaane täidavad. Samas jääb selgusetuks, kas antud tuulepargid on riigi tellimus või era- ja ärihuvi. Seega palun tuua iga ala puhul välja, kelle huviga on tegemist. Millisest planeeringust või dokumendist see tuleneb?

17. Millised neist aladest tulenevad maakonnaplaneeringust ja millised üldplaneeringust?

18. Millise kõrgusega turbiinidest räägib maakonnaplaneering ja millise kõrgusega turbiinidest üldplaneering?

19. Kui jääb õhku vastamata küsimusi ja võimalikke ohte, siis tuleb vallal (volikogul) selgelt välja öelda, et see plaan ei ole ühiskonna ja kogukonna kui terviku huvi, see ei ole ühiskonna eelistus, sellega ei tagata ühiskonna hüvesid. Öeldes "ei" välditakse plaanitava elluviimisega tekkida võivat kahju – ettevaatusprintsipi keskkonnaõigusest.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande on kooskõlastanud riigiasutused Keskkonnaamet, Kiimaministerium ja Terviseamet.
- Algatused seaduste muutmiseks palume esitada Kliimaministeriumile ja Sotsiaalministeriumile. Planeeringus teostatud müramodelleerimised lähtuvad kehtivast seadusaktist ja seega ei ole alust planeeringut peatada.
- Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus lähtus keskkonnamõtjude hindamisel rahvusvahelistest juhenditest ja meetodikatest, kuna Eestis puuduvad varjutuse kohta kehtivad normid. Kasutati Saksamaa ja Suurbritannia regulatsioone, mida on varasemalt Eestis kohaldatud ning mis on rahvusvaheliselt tunnustatud. Lahenduse on kooskõlastanud riigiasutused Keskkonnaamet, Kiimaministerium ja Terviseamet.
- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes kasutatud elektrituulikute võimsused, kõrgused ja normid leiate järgmistest ptk: 4.6.1 müra ja infraheli, 4.10.1 mõju mobiili-, raadioside- ja televisioonisignaali levimisele, 4.6.4 visuaalne mõju, 4.6 mõju inimese tervisele ja heaolule, 4.7 mõju sotsiaal-majanduslikule keskkonnale, 4.4 mõju looduskeskkonnale. Kummulatiivsed mõjud on kõikides aruande peatükkides. Samuti on arvestatud koosmõtjusid Via Baltica ja Rail Balticaga. Analoogseid tuulikut paigaldatakse USA-s, Saksamaal, Soomes jne. Need ei ole veel väga levinud, kuid antud kõrgusega tuulikut on paigaldatud.
- Hetkel ei leidnud aruandes viidatud kohtAruandes on kogu planeeringu alal elanike, elusloodust jne võrdsetel alustel käsitletud. Seega palume tutvuda eelmises punktis nimetatud aruande peatükkidega-
- Vallavalitsusel puudub õiguslik alus kinnisvara väärtuse kompensatsiooni mehhanisme rakendada. Teil on võimalus Kliimaministeriumile ja Sotsiaalministeriumile vastava sisuline ettepanek esitada.
- 3 km piir tuleneb Keskkonnatasude seaduse peatükk 31. alusel.
- Eestis kehtib ja on ette nähtud järgmine kompensatsiooni meede - taluvustasu makstakse vastavalt Keskkonnatasude seaduse peatükk 31. alusel. Maismaa tuuleparkidelt kogutud tasud jaotatakse hüvitisteks kohalikele omavalitsustele ning tuulikute lähistel asuvatele majapidamistele. Hüvitist saavad kuni 250 meetristest tuulikute kuni kahe kilomeetri kaugusel asuvad majapidamised ning üle 250 meetri kõrguste tuulikute puhul kuni kolme kilomeetri kaugusel asuvad majapidamised. Omavalitsused investeerivad saadud taluvustasu kohaliku elu edendamise. Seega on võimalik otsene ja kaudne kasu. Antud teemat on käsitletud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 3.7. Palume tutvuda Kliimaministeriumi kodulehega <https://kliimaministerium.ee/energeetika-maavarad/taastuenergia/tuuleenergia>.

Kui teil on ettepanekuid kinnisvara hinnalanguse kompenseerimise meetmete osas, mida võiks Eestis rakendada palume pöörduda Kliimaministeriumi poole.

- Käesolevaks ajaks ei ole tuuleparkidest otseühendusi veel loodud, kuid need läbirääkimised käivad. Antud praktika on kasutusel päikeseparkide ja põlevkivi tööstuse osas. Seega ei ole tegu uue nähtuse, vaid levinud praktikaga.
- Otseliini rajamise kulu katab tuulepargi rajaja või klient, lähtuvalt omavaheliselt kokkuleppest.
- Eestis ei ole kinnisvara uuringuid tehtud seoses tuulepargi mõjudega. Siis on lähtutud rahvusvahelistest uuringuetest, palume nendega tutvuda ja leiate sealt ka meetoodika kirjelduse:
 - a. *Sunak, Y., Madlener, R., 2016. The impact of wind farm visibility on property values: A spatial difference-in-differences analysis. Energy Economics. 55:79-91.*
 - b. *Gibbons, S., 2015. Gone with the wind: Valuing the visual impacts of wind turbines through house price. Journal of Environmental Economics and Management. 72:177-196.*
 - c. *Dröes, M. I., Koster, H. R. A., 2021. Wind turbines, solar farms, and house prices. Energy Policy.*
 - d. *Hinman, J. L., 2010. Wind farm proximity and property values: a pooled hedonic regression.*
- Juhime Teie tähelepanu, et objekti nähtavus sõltub suuresti vaatleja nurgast. Objekt võib olla kõrgem kui 250 m, kuid nähtavust piirava metsa lähistel olles ei ole see nähtav.
- Eriplaneeringu eelvaliku koostamisse on kaasatud Maa- ja Ruumiamet, isikud, kelle õigusi võib planeering puudutada, isikud, kes on avaldanud soovi olla eelvaliku tegemisse kaasatud, samuti isikud ja asutused, kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju või kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu elluviimise vastu, sealhulgas valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid neid ühendava organisatsiooni kaudu.
- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes on selgitatud eksperdi poolt, milliste eelvalikualadega on võimalik jätkata projekteerimistingimustega ja millistel juhtudel detailse lahendusega. Teie poolt ei ole esitatud asjakohaseid põhjendusi, mis alusel tuleks kõiki eelvalikualasid detailplaneeringu protsessis menetleda.
- Käesoleval ajal on eriplaneering menetluses vastavalt planeerimisseadusele. Peale avalike arutelude toimumist on võimalus kaaluda, kas ja milliste eelvalikualade osas jätkata menetlusega ning esitada vallavolikogule vastuvõtmiseks ja hilisemaks kehtestamiseks. Kas see saab toimuma vana või uuenenud mandaadiga selgub edasise menetluse käigus.
- Elukeskkonnaga seotud mõjud on hinnatud ptk 4,6 ja 4.7.
- Menetlusdokumentides on Põhja-Pärnumaa valla 16. detsember 2020 otsus nr 41 „Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“ ja seal on käsitletud teie soovitud informatsioon.
- Eelvalikualad ei tulene maakonnaplaneeringust ega üldplaneeringutest.
- Pärnu maakonna planeering (Riigihalduse minister kehtestas 29.03.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/74 m) Lisa 6 Tuuleenergeetika teemaplaneeringu seletuskiri, sätestab tingimused. Selles on seatud tingimus, millega on lubatud kuni 250 m tuulikud. Samas ei ole eriplaneeringuga vastuolu, kuna täidetakse järgmist tingimust „Kõrgemate kui 250 m (kogukõrgus koos labadega) tuulikute kavandamisel tuleb koostada asjakohane üldplaneering või maakonnaplaneering.“. Üldplaneeringus on kirjas „Kavandatavasse tuuleparki võib püstitada ainult 2 MW või suurema võimsusega uusi tuulegeneraatoreid, kusjuures eelistama peab ühte generaatori tüüpi kogu tuulepargi ulatuses“ Planeerimisseaduse muudatusega 2022. on § 95.punkt (8¹) Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga võib teha ettepaneku maakonnaplaneeringu muutmiseks.

Vallavalitsus ja vallavolikogu kaaluvad Teie seisukohta: `` see plaan ei ole ühiskonna ja kogukonna kui terviku huvi, see ei ole ühiskonna eelistus, sellega ei tagata ühiskonna hüvesid``.

101. A. L., 7-1/1003-338

Arvamus Vihtra tuulepargi peale.

Miks ei ole Eesti investorid? Miks läheb kasum Eestist välja ja meie peame kannatama? Kas see plastik siis ei ole mürgine ümbruskonna elanikele, mis sealt lendu läheb? Talvisel ajal käib päike madalalt ja tekib varjutus?

Madal puurkaev? Tahaks näha ehitus jooniseid? Sügavuti minnes on oht vee haare lõhkuda! Infra heli müra kostub kaugemale, uni juba rikutud kodus septembrist-oktoobrist.(Tootsi-Sopi)Meil on ka nahkhiirte asurkond. Kaob lindude liigirikkus .Liiga lähedal kodule.

Kes maksab kinni uue elamispinna , kui ei ole enam tervislikel põhjustel edasi elada?(Tänu tuugenitele)

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- Eestis kehtib ettevõtlusvabadus ja Teil on õigus ettevõtjana samuti tuulikuparke rajada ja teenida kasumit.
- Kaasaegsete tuuleturbiinide tootmisel ja käitamisel rakendatakse rangeid keskkonnakaitse meetmeid, mis aitavad vältida ja minimeerida saasteainete levikut keskkonda. Lisame, et Teie väide, et mikroosakesed levivad laialdaselt ja kahjustavad oluliselt inimeste ja loomade tervist, ei ole teaduslikult tõestatud.
- Varjutusega seotud mõjud on hinnangud antud peatükis 4.6.
- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ptk 4.4.8.2. ütleb „Tuuliku rajamiseks ei ole vajalik põhjavee püsiv alandamine. Arvestades tuuliku vundamendi tehnilist lahendust ja mõõtmeid, ei mõjuta see põhjavee liikumist või kvaliteeti. Tuulikute aluste (vundamentide) rajamine vastab oma iseloomult tavapärastele ehitustöödele.“ Seega tuulikute ehituse käigus veetaset ei alandata ja kaevudeni mõju ei jõua.
- Hetkel oleme asukoha eelvaliku etapis. Ehituse joonistega on võimalik tutvuda järgmises planeerimise etapis.
- Linnustiku ja loomastiku kaitse osas: KSH aruande ptk 4.4 käsitleb põhjalikult mõjusid looduskeskkonnale ning näeb ette konkreetseid leevendusmeetmeid, sh linnustiku ja nahkhiirte kaitseks.
- Seoses terviseprobleemidega palume pöörduda perearstile ja samuti häiringust teavitada tuulepargi omaniku. Palume teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju (sh müra hinnang) ptk 4.6. Samuti täiendasime infraheliga seotud ptk 4.6.1.3.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

Infraheli mõjud:

KSH aruandes on käsitletud ptk 4.6.1.3 madalsageduslik müra. Infraheli on eriti madalsagedusliku müra (heli sagedusvahemikus ca 0–20 Hz). Täiendame aruannet mõjude osas, kuid jäädakse seisukohale uuringute tulemusena, et „siiani puuduvad veenvad tõendid selle kohta, et tuulegeneraatorite infraheliga kokkupuude võiks põhjustada kahjulikke tervisemõjusid heli sagedustel ja tasemetel, mida võib eeldada olevat tuuleparkide lähedal asuvates müratundlikes kohtades.“

Palun tutvuda ka alltoodud allikatega, mis on tõendus põhised ehk eelretsenseeritud:

- WSP. 2023. A REVIEW OF NOISE GUIDANCE FOR ONSHORE WIND TURBINES. Department for Business, Energy & Industrial Strategy. <https://www.wsp.com/en-gb/insights/wind-turbine-noise-report>*
- Salt, AN & Hullar, TE, 2010. Responses of the ear to low frequency sounds, infrasound and wind turbines. Hearing Research, 268 (1- 2), 12-21. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378595510003126>*
- Weichenberger, M, Bauer, M, Kühler, R, Hensel, J, Forlim, CG, Ihlenfeld, A, Ittermann, B, Gallinat, J, Koch, C & Kühn, S, 2017. Altered cortical and subcortical connectivity due to*

*infrasound administered near the hearing threshold - Evidence from fMRI. PLoS ONE, 12, e0174420. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0174420>
d. van Kamp, I & van den Berg, F, 2021. Health effects related to wind turbine sound: An update. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18 (17), 9133. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/17/9133>*

102. T. K., 7-1/1003-339

Arvamus lisatud 6 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palun selgitada, millist personaalset teavituskirja ja millise infoga Teie vallast ootate? Vallavalitsuse poolt on Teid eelnevalt teavitatud eriplaneeringu aruandele arvamuse avaldamiseks ja avalikust väljapanekust.

- KSH lisades on esitatud Joonised 1 ja Joonis 5, kus on kujutatud alad ning mõõtkava. Seal on võimalik tutvuda infoga, kui kaugel asub Teie kinnistu eelvalikualast.
- Artikli tekstis ei viidata tuulikute kõrgusele, tuuakse ära valim „Four large-scale wind farm sites located in the immediate vicinity of three medium-sized cities in the federal state of North Rhine-Westphalia (NRW), Germany, are investigated.“ Piirkonnas olevate tuulikute kõrgus on kuni 250 m. Eestis ei ole nii kõrgeid tuulikuid kui 300 m, hetkel on kõrgeimad 250 m. Seega on teadusuuring pädev.
- Selgema pildi saamiseks soovime tutvuda lisas toodud fotomontaažidega, mis näitab, et visuaalselt metsad võivad aidata varjata tuulikute nähtavust. Need on planeeringus näidatud vastavalt lubatud suurimale kõrgusele.
- KSH aruandes on käsitletud ptk 4.6.1.3 madalsageduslik müra. Infraheli on **eriti madalsagedusliku müra** (heli sagedusvahemikus ca 0–20 Hz). Täiendame aruannet mõjude osas, kuid jäädakse seisukohale uuringute tulemusena, et „siiani puuduvad veenvad tõendid selle kohta, et tuulegeneraatorite infraheliga kokkupuude võiks põhjustada kahjulikke tervisemõjusid heli sagedustel ja tasemetel, mida võib eeldada olevat tuuleparkide lähedal asuvates müratundlikes kohtades.“

Palun tutvuda ka alltoodud allikatega, mis on tõenduspõhised ehk eelretsenseeritud:

¹ WSP. 2023. A REVIEW OF NOISE GUIDANCE FOR ONSHORE WIND TURBINES. Department for Business, Energy & Industrial Strategy. <https://www.wsp.com/en-gb/insights/wind-turbine-noise-report>

¹ Salt, AN & Hullar, TE, 2010. Responses of the ear to low frequency sounds, infrasound and wind turbines. *Hearing Research*, 268 (1-2), 12-21. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378595510003126>

¹ Weichenberger, M, Bauer, M, Kühler, R, Hensel, J, Forlim, CG, Ihlenfeld, A, Ittermann, B, Gallinat, J, Koch, C & Kühn, S, 2017. Altered cortical and subcortical connectivity due to infrasound administered near the hearing threshold - Evidence from fMRI. *PLoS ONE*, 12, e0174420. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0174420>

¹ van Kamp, I & van den Berg, F, 2021. Health effects related to wind turbine sound: An update. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18 (17), 9133. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/17/9133>

- Palume tutvuda aruannetega, et leida enda soovitud informatsioon. Soome uuring on leitav siit https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162329/VNTEAS_2020_34.pdf?utm_source=chatgpt.com

Austraalia uuring siin <https://ehp.niehs.nih.gov/doi/10.1289/EHP10757>

Infraheli helirõhutasemete piirväärtused on toodud sotsiaalministri 06.05.2002 määruses nr 75 „Ultra- ja infraheli helirõhutasemete piirväärtused ning ultra- ja infraheli helirõhutasemete mõõtmine“. Samuti annab Terviseamet ülevaate oma kodulehel, millega soovime tutvuda <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>

- Antud küsimus ei puuduta eriplaneeringu lahendust ja seega soovitame Teil pöörduda informatsiooni saamiseks Kliimaministeeriumi energeetikaosakonna poole. Lisaks võite saada informatsiooni <https://elering.ee/book/export/html/1013>.
- Elektrituulikute tingitud müratase peavad kindlasti vastama Eesti Vabariigis kehtivatele piirnormidele. Sellises olukorras algatab Terviseamet/ Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet järelevalve menetluse ja teeb ettekirjutuse. Ettekirjutuses määratakse meetmed, mis tuleb rakendada, et müratase vastataks nõuetele.
- Vallavalitsus ei saa vastata küsimustele, mida MTÜ Looduse ja Inimeste Eest ja Regionaal- ja Põllumajandusministeerium kohtumisel tõdesid. Vallavalitsuse liikmed ega ametnikud ei osalenud nimetatud kohtumisel.
- Taluvustasudega saate tutvuda <https://www.riigiteataja.ee/akt/114032011039?leiaKehtiv>
- Riik on valda toetanud. Projekti nimi: Põhja-Pärnumaa vallas taastuenergia planeeringute võimestamine (periood 24.05.2024-31.03.2026). Projekti toetus on kõigi valla tuuleparkide planeeringute võimestamiseks.
- Lisas 3 on näidatud müramodelleerimise tulemused, need kajastavad informatsiooni elektrituulikust tingitud müra leviku kohta. 3 km piirkonda on võimalik määrata KSH aruande lisas olevate jooniste pealt või laadides alla kaardikihid, mille saab avada näiteks vaba varaga QGIS. Seal saab elektrituulikust määrata raadiuse 3 km.
- Andmed on korrektsed mõlemas dokumendis, erinevus on tingitud erinevas mõõtkavas. Aruandes on skeemid näitlikustamiseks, tehtud väiksema mõõtkavaga, et oleks paremini arusaadav mõju piirkond ja lisas on programmist väljavõtte 10 ja 20 km mõõtkavale.
- Arendaja pankroti korral toimitakse Eestis kehtivate seaduste järgi.
- Pärnu maakonna planeering (Riigihalduse minister kehtestas 29.03.2018 käskkirjaga nr 1.1-4/74 m) Lisa 6 Tuuleenergeetika teemaplaneeringu seletuskiri, sätestab tingimused. Selles on seatud tingimus, millega on lubatud kuni 250 m tuulikud. Samas ei ole eriplaneeringuga vastuolu, kuna täidetakse järgmist tingimust „Kõrgemate kui 250 m (kogukõrgus koos labadega) tuulikute kavandamisel tuleb koostada asjakohane üldplaneering või maakonnaplaneering.“. Planeerimisseaduse muudatusega 2022. on § 95.punkt (8¹) Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga võib teha ettepaneku maakonnaplaneeringu muutmiseks.
- Täname edastatud uuringute eest. Täiendasime aruannet asjakohaste teemat kajastavate uuringutega. Kokkuvõttes leiti, et infraheli võib tekitada tervisehäireid, kuid reaalseks ohu või häiringu (taju) tekkeks peab infraheli puhul esinema äärmiselt kõrge (intensiivne) helirõhk. Sellist intensiivse helirõhu tasemega infraheli ei kaasne kaasaegsete tuuleturbiinide töötamisega. Palume teil tutvuda ka Terviseameti koduleheküljel esitatud informatsiooniga.
- Tervise murega tuleb pöörduda perearsti poole. Kui peaks selguma seos tuulepargi mõjudega tuleks teavitada, kohaliku omavalitsust, arendajat ja Terviseamet.
- Sandor Liive kommenteerimine- leiame, et antud küsimus ei ole seotud otseselt planeeringu lahendusega ja seega ei ole asjakohane teemat kommenteerida.
- Kaustas „Menetlusdokumendid“ dokumendis 8. Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus“ peatükkis on asukoha eelvaliku kriteeriumid kirjeldatud. Tuulekiirus siinkohal kirjeldatud ei ole.
- Eelvalikualade piiride muutmise põhjuste ülevaade on peatükides 3.2., 5 ning 6.
- Põhja-Pärnumaa vallas toimub sama aegselt kaks eraldiseisvat planeeringu menetlust: Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneering ning Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneering. Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneeringu alad on P9 ja P10. Näiteks lk 152 on näidatud ära, kuidas alad paiknevad. Seal on näha, et eriplaneeringu potentsiaalselt sobilik eelvalikuala nr 7 ja Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneeringu ala P10 külgnevad üksteisega. Eelvalikuala nr 7 sobilikus on tehtud kokkuvõtte leheküljel 217. Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneeringu ala P10 osas tehakse sobivuse otsus eraldi menetluse käigus.

- Palume võimalusel täpsustada, millistele allikatele tugineb, Teie väide: `` inimesed soovivad lahkuda sellise suure arengupotentsiaaliga piirkonnast``?
- Käesoleval ajal ei ole vallavalitsuse poolt kavandamisel rahvahääletust.
- Jäätmetekke teemat on käsitletud Eriplaneeringu LS ja KSH VTK ptk 6.13 "Jäätmetekke". Tuulikute projekteeritud eluiga on kuni 30 aastat. Tuulikute eluea lõppedes on võimalik samadesse asukohtadesse püstitada uued tuulikud või tuulepark likvideerida ning anda alale mõni muu sobiv funktsioon (nt metsamaana kasutamine). Amortiseerunud ja kasutuseta tuulikute demonteerimine on tuulepargi omaniku kohustus. Viimane kohustus on seatud hoonestusloas kui ka maaomanikega sõlmitud hoonestusõiguslepingutes. On tõsi, et turbiinilabade ringlussevõtt on keeruline, sest labades on kasutatud komposiitmaterjale, mida on raske üksteisest eraldada, kuid sellele vaatamata on suurem osa tuulikust siiski taaskasutatav. Umbes 85–90% demonteeritud tuulikust läheb taaskasutusse. Keskkonnaagentuur tegi 18.09.2023 ülevaate teaduskirjanduse baasilt, millised võimalused on elektrituulikute eluea ammendumisel jäätmetega teha - keskkonnaagentuur.ee/node/1375. Seal on labade taaskasutamiseks mitmeid võimalusi nt- labade tükeldamine, kuumuse abil, kemikaalide, soojuste ja rõhu kasutamine ning mehaaniline ümbertöötlemine
- Eriplaneeringu lahenduses ei kavandata salvestusjaamasid.
- Planeeringudokumentides on kirjeldatud mitmeid piirkonna arenguid ja hüvesid, mis võivad tuuleparkidega kaasneda. Näiteks on toodud välja kohaliku omavalitsuse kaasamise olulisus eriplaneeringu koostamisel, mis tagab kohalike vajaduste ja huvide arvestamise.. Samuti on mainitud rahalist kompensatsiooni kohalikele omavalitsusele ja elanikele keskkonnanäringu hüvitamiseks, mis võib parandada elukeskkonda.

Vallavalitsus nõustub Teiega, et üheskoos ja targalt peab taastuvenienergia arendama.

103. E. K., 7-1/1003-340

Arvamusavaldus

Minu, E. K. arvamus ühtib paljude teiste arvamusel. EI POOLDA TUULEPARKIDE RAJAMIST KODUKÜLLA.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

104. E. K., 7-1/1003-341

Olen vastu Vihtra ja Suurejõe piirkonda planeeritava tuulepargi rajamisele.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

105. I. J., 7-1/1003-342

Teema: Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneering

Käesoleva kirjaga edastame oma korduva tagasiside.

Kirjutame seoses Rahnoja ja Vihtra tuulearenduse detailplaneeringuga. Olles tutvunud Joonis: Tuulepargi üldjoonis. Töö: Tuuleenergia alade P9 ja P10 alade detailplaneering. Töö number: 22016DP3. Joonise nr: 1 on nähtav, et meie sisendi alusel ei ole muudatust tehtud.

Oleme edastanud 3.05.2024 ja pp.kk.aaaa tagasisidega oma arvamuse. Kirjale on lisatud 3.05.2024 tagasiside, kus on selgelt näha, et pealkirjas on selgesõnaliselt viidatud Rahnoja ja Vihtra detailplaneeringule.

Palun eemaldada Piesta-Jüri (kü 93005:001:0005, 93005:001:0006) kinnistutelt tuulearenduseks planeeritud maakaabli ühenduse koridor(id). Mitte planeerida eelpooltoodud kinnistutele tuulearenduse planeeringuga seoses maakaabli koridore.

Samaväärselt tuleb eemaldada (ja mitte planeerida) eelpooltoodud kinnistutele planeeritud muude kommunikatsioonilahenduste ja/või tehnovõrkude koridorid.

Kinnistutele ei ole lubatud laiendada ohutsooni, muud tuulikuarenduseks vajaliku tehnoarajatise kaitsevööndit või muid tuulikuala piiranguvööndi võimalikke kitsendusi vms. Eemaldada kinnistult maakaablite ühenduse koridorid. Kinnistule ei ole lubatud planeerida muid kommunikatsiooni ja/või tehnovõrke.

Tulenevalt eeltoodust eemaldada kinnistutelt kõikvõimalikud maakaabli koridorid, tehnovõrkude koridorid või rajatised vms.

LISAD

Lisa 1_

VASTUS:

Arvestame Teie ettepanekuga ja eelvaliku etapis me trasse ei planeeri Teie kinnistutele. Järgnevates etappides ainult kokkuleppel maaomanikuga on trasside kavandamine võimalik Teie kinnistutele.

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Juhime tähelepanu, et antud juhul oodati tagasisidet Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandele. See ei menetle Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneeringut. Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneering on eraldi planeering. Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneeringu avalikust väljapanekust teavitab vallavalitsus eraldi

106. OÜ Kuusikaru, 7-1/1003-343

Tere

täiesdti juhuslikult avastasime, et uuel kaardi ja seletuskirjas (22.01.2024) on planeeritud maakabli läbimiseasukohaks meie talumaad ehk kinnistud 93005:001:0094 ja 93005:001:0095, millega me ei nõustu enne kui meiega on selline projekti muudatus kooskõlastatud.

VASTUS:

Arvestame Teie ettepanekuga ja eelvaliku etapis me trasse ei planeeri Teie kinnistutele. Järgnevates etappides ainult kokkuleppel maaomanikuga on trasside kavandamine võimalik Teie kinnistutele.

107. K. P., 7-1/1003-344

Arvamus lisatud 2 lk.

ARVAMUS

Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruanne

1. Minu elamu asub KÜ 93004:001:0214 ja mina ei ole nõus, et tuulepark rajatakse alale 7 ja 5. Lisaks on kaks erinevat planeeringut: valla eriplaneering ja maakonna tuuleplaneering. Palju on viimasel ajal räägitud müra kahjulikust mõjust tervisele. Valla lehes kirjutati, et liikluse müra on häirivam kui tuulikute müra. Mina sellega

ei nõustu. Tuulik võib töötada järjepanu ööpäev läbi ja ei tekita ainult kuuldavast müra, vaid ka kuuldamatut. Eestis on müranormid vastu võetud sel ajal, kui tuulikuid oli vähe ja väga madalad ning ei osatud hinnata müra mõju inimestele. Esimene tuulik ehitati 2022.a. Virtsusse. Minu lähedale soovitakse panna väga suured 290m tuulikud. Olen lugenud, et Saarde vallas inimesed kannatavad tervishäirete all müra tõttu. Ennem ei tohiks ühtegi tuuleparki ehitada, kui uuringu andmeid ei ole avalikustatud ja kinnitust saadud, et tuulikute rajamine ei mõjuta inimeste tervist. Edasised II etapi uuringud ei muuda minu elamu asukohta tuulepargi suhtes.

Ettepanek: müra tõttu mitte rajada tuuleparke 5 ja 7 isegi kui joonistel kuuldav müra minu majani ei ulatu.

2. Tuulikutele pannakse vilkuvad tuled lennukite ohutuse tõttu. Mina ei soovi, et minu hoovi paistavad vilkuvad tuled mitmest erinevast ilmakaarest. Praegu on veel metsa varjamiseks ees aga tuulikute ja teede ehitusega raiutakse needki ära, puude kõrgus on 20-40m aga tuulikud 290m. Tootsi tuulepargi vilkuvad tuled, umbes 17-18km kaugusel on Suurejõel ja Võieras kõik nähtavad.

Ettepanek: mitte rajada tuuleparke alale 5, 7, 8 ja 11

3. Tuulikute rajamisega langeb kinnisvara väärtus ja sellega tekib rahaline kahju. Kui soovitakse elamut müüa ja ostjaid ei ole tuulikute tõttu, siis kes maksab kinni tekitatud kahju? Kas vastutuse võtab vald või tuulikute ehitaja? Ei ole nõus KSH-s kirjutatuga, et mõju kinnisvara väärtuse langusele ei ole. Soomes tehti 2023.a. uuring, kus tuulikute kuni 3km kaugusel vähenes kinnisvara hind 26%. Võiksime vältida Eestis sellist kahju tekitamist elanikele.

Küsimus: kes vastutab nimeliselt kinnisvara hinna vähenemise eest tuulikute tõttu ja maksab tekitatud varalise kahju eest?

Ettepanek: mitte rajada tuuleparke alale 7 ja 5

3. KSH lk 172: Ühest küljest eelistatakse elada tuuleparkidest kaugemal, kuid samas võib piirkonda asustust juurde tuua tuuleparkidega seotud infrastruktuur ja nn otseliinide rajamise võimalusega seotud töökojad.

Tuulepark alal 7 asub suure Tellissaare raba ääres ja sinna ei ole kindlasti võimalust tööstust või tootmist rajada ja otseliini toomine Suurejõe keskuse poole üle inimeste põldude ja metsade ei ole mõeldav. Ala 5 asub ka suurte põldude keskel. Inimeste elamisi ja maid ei tohi ära rikkuda tuuleparkide pärast. Muidugi, kui tuuleparkide ehitajad kõik meie maad ja metsad ära tahavad osta, pidevalt helistades. Varsti ei ole meil ja meie lastel kusagil elada looduse keskel, ümberringi ainult tuulikud, päikesepargid ja kaevandused. Igas vallas üle Eesti tehakse tuuleparke, kui iga tuulepark tekitab töökohti aga elanike arv kogu aeg väheneb, siis kust need inimesed kõik tulevad mitme sadadele tekkivatele töökohtadele?

Ettepanek: mitte rajada tuuleparke alale 7, 8 ja 5, mis ei ole tööstuse või ettevõtluse rajamiseks sobivad.

4. 290m kõrgused tuulikud paistavad kaugele, öeldakse isegi kuni 50km. Minu majast nelja ilmakaarde plaanitakse ehitada mitmeid tuuleparke. Kõik need hakkavad mulle ära paistma. Fotod, mis on tehtud ei vasta tegelikkusele, seal võib tuuliku metsa taha ka ära peita ja taeva värvusega mängimisega märkamatuks teha. Tootsi tuulikud paistavad selge ilma korral ka Suurejõe ja Võiera külla.

Ettepanek: visuaalse nähtavuse tõttu mitte rajada tuuleparke alale 5, 7, 8, 11

5. Eksperdid on teinud kõik uuringud lindude ja taimede kohta. Kõik on ilusti kirjutatud, et paljusid kaitsealuseid ja teisi linde vaatlusel ei kohatud. Igapäevaselt seal külas elades on siin looduses ikka väga palju linde. Minu põldudel on konnakotkaid ja sagedasti on toitu söömas merikotkas. Tean, et Tellissaare raba ääres on mitmeid metsiseid. Küsimus on, kas vaatluse ajal tahetakse linde näha või mitte. Need mõned tunnid, mis linde jälgitakse ei anna päriselt neid igapäevaseid tulemusi, mida kohalikud elanikud näevad. Sookured ja luiged lendavad samuti sealt üle.

Ettepanek: mitte rajada tuuleparki alale 7

6. Pidevalt räägitakse, et meil on vaja endal tuule- ja päikeseparke voolu tootmiseks. Üle Eesti on neid juba üksjagu ehitatud ja plaanitakse meie valdagi mitmeid tuule- ja päikeseparke. Suured päikesepargid on juba ehitatud ja töötavad juba praegugi. Teistes riikides maksavad inimesed juba sellepärast juurde, et on rohkem toodetud, kui üldse vaja.

Küsimus: kui palju meie vallas tänase seisuga voolu toodetakse tuule- ja päikeseparkidega?

17.01.2025

K. P.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume Teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju ptk 4.6 ja keskkonnale ptk 4.4. teatud järeldustega.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

- Tuulikute navigatsioonituled on lennuohutuse seisukohalt hädavajalikud. Samas on arusaadav, et nende visuaalne mõju võib olla häiriv, eriti öösel. Metsa võimalik raiumine tuuleparkide ehitamiseks võib suurendada tuulikute nähtavust ja seeläbi ka vilkuvate tuled mõju. Planeeringu käigus hinnatakse visuaalset mõju ja kaalutakse leevendusmeetmeid, et minimeerida häiringut elamupiirkondadele.
- Kinnisvara väärtuse langus tuuleparkide läheduses on potentsiaalne negatiivne mõju, mida on dokumenteeritud mitmetes uuringutes. Mõju kinnisvara väärtusele avaldub tuulepargi kavandamise faasis, mil see on seotud teadmatuse ja hirmudega. Töötava tuulepargi puhul ei pruugi tuuleparkide lähedus kinnisvara hinda mõjutada. „Samuti palume tutvuda fotomontaažiga, mis on lisas 6. Eestis on olemas keskkonnatasude seadus, mis näeb ette kompensatsiooni tuuleparkide mõjualas asuvatele eluruumide omanikele
- Otseliin on üks võimalik aspekt piirkonnas ettevõtlust arendada, kas see ka realiseerub selgub peale tuulepargi valmimist.
- Suuremõõtmelised tuulikud võivad olla nähtavad kaugel. Fotomontaažid on abiks visuaalse mõju hindamisel ja see põhineb nähtavusanalüüsile. Nähtavusanalüüsist ilmnes, et kuna suured kõrguste vahed piirkonnas puuduvad, siis reljeefist tulenev nähtavuse piiramine on vähene. Samas on tegu metsase alaga ning kõrgtaimestik vähendab oluliselt kavandatavate tuuleparkide nähtavust. All on visualiseeringi, miks osad objektid on näha kauguses ja teised mitte. Kui panna vaataja ette 30m kuusk, siis tuulik näha ei ole.
- Eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapis on leitud, et eelvalikuala vajab detailse lahenduse koostamist. Detailse lahenduse käigus viiakse läbi täiendavad uuringud, mis hõlmavad täpsustatud elupaigauuringuid mitmete linnuliikide, sealhulgas väike-konnakotka, tedre ja metsise. See tagab põhjalikuma analüüsi ala väärtuslike elupaikade kohta ja võimaldab planeeringulahenduse kohandamist vastavalt uuringute tulemustele.
- Kliimaministeeriumi kodulehel on kirjas tuuleenergia toodang peaks aastaks 2030 neljakordistuma, et taastuvelektri osatähtsus suureneks kogu elektri tootmisest 40 protsendini ehk 1200 megavatini ning toodang 2640 gigavatt-tunnini. Elering andmete järgi oli see 2024 aastal 694 MW ja 1164 GWh. Samuti juhime tähelepanu, et riiklik eesmärk on veel suurem nt. Kliimakindla majanduse seaduse eelnõus on kirjas „(3) Kliimamuutuste leevendamise eesmärkide saavutamiseks suurendatakse järkjärgult vähese kasvuhoonegaaside heitega ja heiteta energiakandjate osakaalu energiatootmises, eesmärgiga, et hiljemalt 31. detsembrist 2040 on elektri ja soojuse tootmine CO2 neutraalne.” (Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu ja seletuskiri detsember 2024). Energiamaajanduse korralduse seaduse § 321 lõige 1 sätestab, et aastaks 2030 moodustab taastuenergia vähemalt 65% riigisisest energia summaarsest lõpptarbimisest, sellest taastuvelekter vähemalt 100% ja soojuse summaarsest lõpptarbimisest vähemalt 63%. Seega oleme kaugel hetkel veel riiklikest eesmärkidest. (2022. aastal moodustas energeetikasektori heitkogus 48% kogu Eesti heitkogusest, kokku 6 882 660 t CO₂ ekv. 1990. aastal toodeti Eestis 16 267 GWh elektrienergiat, kuid pärast Eesti taasiseseisvumist hakkasid tootmismahud langema ning saavutasid miinimumtaseme 8278 GWh aastal 1999.) Seega on vaja täiendavaid tuulikuparke, et tagada riiklike eesmärkide täitmine.

- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande eesmärk on “Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule”. Seega protsessile järgneb detailplaneeringu ja projekteerimise tingimuste taotluse etapp. Kindlasti ei ole eeldatud kõigi parkide reaaliseerumine

Käesoleval ajal on eriplaneering menetluses vastavalt planeerimisseadusele. Peale avalike arutelude toimumist on võimalus kaaluda, kas ja milliste eelvalikualade osas jätkata menetlusega ning esitada vallavolikogule vastuvõtmiseks ja hilisemaks kehtestamiseks.

108. SA Keskkonnaõiguse Keskus, 7-1/1003-345

Arvamus lisatud 11 lk.

VASTUS:

Vormistatud eraldi kirjaga

109. M. R., 7-1/1003-346

Arvamus lisatud 39 lk.

VASTUS:

Saadetud eraldi kirjaga

110. Eesti Ornitoloogiaühing, 7-1/1003-347

Arvamus lisatud 7 lk.

VASTUS:

1. Alternatiivsete asukohtade kaalumise on planeerimismenetluse oluline osa, mille eesmärk on leida parim võimalik lahendus, mis arvestab nii keskkonna-, majandus- kui ka sotsiaalseid aspekte. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu koostamisel on kaalutud mitmeid alternatiivseid asukohti tuuleparkide rajamiseks. Läbi viidud keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) protsessi käigus on hinnatud erinevate asukohtade sobivust ning välistatud alad, mis ei ole tuuleparkide rajamiseks sobivad, näiteks looduskaitsealad ja Natura 2000 alad. Lõplik asukoha eelvalik on tehtud, arvestades KSH tulemusi, kohalike elanike asjakohaseid arvamusi.

0-alternatiiviks oli kogu eriplaneeringuala ja seejärel leiti välistusmeetodi teel eelvalikualad ehk tegemist on vallas tuuleparkide rajamiseks sobivaimate aladega. Selgitame, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes on tuuleparkide jaoks sobivate alade leidmisel kaalutud rohkem kui ühte asukohta, seega on PlanS § 98 lg-st 2 kinni peetud. Eelvaliku aruande ptk-s 2, KSH aruande ptk-s 4.3 „Metoodika“ ja KSH aruande ptk-s 5 on kirjeldatud, et lõplikud eelvalikualad on leitud etapiliselt, välistades järjest tuuleparkide jaoks ebasobivad alad.

Kui eelvalikuala jääb realiseerumata ei tähenda see, et see seaks ohtu Eesti taastuvenergeetika eesmärgi, aga nähes vastuseisu planeeringutele võib see tingida olukorra, kus riiklike eesmärkide realiseerumine on keeruline. Majandus- ja Kommunikatsiooni ministeeriumi kodulehel on kirjas tuuleenergia toodang peaks aastaks 2030 neljakordistuma, et taastuvelektri osatähtsus suureneks kogu elektri tootmisest 40 protsendini ehk 1200 megavatini ning toodang 2640 gigavatt-tunnini. Elering andmete järgi oli see 2024 aastal 694 MW ja 1164 GWh. Samuti juhime tähelepanu, et riiklik eesmärk on veel suurem nt. Kliimakindla majanduse seaduse eelnõus on kirjas „(3) Kliimamuutuste leevendamise eesmärkide saavutamiseks suurendatakse järkjärgult vähese kasvuhoonegaaside heitega ja heiteta energiakandjate osakaalu energiatootmises, eesmärgiga, et hiljemalt 31. detsembrist 2040 on elektri ja soojuse tootmine CO2 neutraalne.” (Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu ja seletuskiri detsember 2024). Energiamajanduse korralduse seaduse § 321 lõige 1 sätestab,

et aastaks 2030 moodustab taastuvenergia vähemalt 65% riigisisestest energia summaarsest lõpptarbimisest, sellest taastuvelekter vähemalt 100% ja soojuse summaarsest lõpptarbimisest vähemalt 63%. Seega oleme kaugel hetkel veel riiklikest eesmärkidest. (2022. aastal moodustas energeetikasektori heitkogus 48% kogu Eesti heitkogusest, kokku 6 882 660 t CO₂ ekv. 1990. aastal toodeti Eestis 16 267 GWh elektrienergiat, kuid pärast Eesti taasiseseisvumist hakkasid tootmismahud langema ning saavutasid miinimumtaseme 8278 GWh aastal 1999.) Seega on vaja täiendavaid tuulikuparke, et tagada riiklike eesmärkide täitmine.

Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande eesmärk on "Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule". Seega protsessile järgneb detailplaneeringu ja projekteerimise tingimuste taotluse etapp. Kindlasti ei ole eeldatud kõigi parkide realiseerumine. Näiteks on täna jõutud täiendavate uuringute järeldusena otsusele, et eelvalikuala nr 5 eemaldatakse ja eelvaliku ala nr 7 mahtu vähendati 2 tuulikuni.

Viitate oma kirjas „Milline oleks arendusalade realiseerimata jätmise mõju rohevõrgustiku toimivusele, tundlikele looma- ja linnuliikidele ja inimeste elukeskkonnale?“ Hetkel leitud eelvalikualad kajastavadki seda ehk kõige ebasobilikumad alad on eemaldatud, kui jäetakse elektrituuliku pargid arendamata säilib tänane olukord antud aladel.

2. Täpsustame, et vaatamata sellele, et üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs valmis hiljem, siis on KSH I etapi aruande koostamisel üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsiga arvestatud ptk-s 4.4.1.4 „Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs“. Ptk-s 4.4.1.4 on öeldud, et detailse lahendusviisi ehitusprojekti koostamise etapis tuleb täpsustavad elupaigauuringud läbi viia nende lindude osas, kelle maismaalinnustiku analüüsi 1. ja 2. tsoonikattuvad eriplaneeringu asukoha eelvalikualadega.

3. Juhime tähelepanu, et peatükis 3.4 on esitatud tuulepargi rajamise tingimused ja leevendusmeetmed, mis võimaldavad eelvalikualadel olulised negatiivsed mõjud looduskeskkonnale, inimeste tervisele ja sotsiaal-majanduslikule keskkonnale välistada.

Selgitame, et EP asukoha eelvaliku etapi ülesanne oli leida alad, mis võiksid potentsiaalselt sobida elektrituulikute rajamiseks. Selleks viidi asukoha eelvaliku etapis läbi üldine linnustiku uuring, mille kohta on ülevaade antud aruande ptk-s 4.4.1 "Mõju linnustikule". Linnustiku uuring on täismahus esitatud EP lisana nr 1. Nendes asukohtades, kus siiski on ebaselgus lindudele avalduva mõju osas viiakse läbi täiendavad uuringud, mida eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapis ei olnud võimalik läbi viia tulenevalt eriplaneeringu täpsusastmest. Täiendavad linnustiku uuringud, mis on vaja veel läbi viia on välja toodud aruande ptk-s 3.3.10 "Linnustik". Tuulikute negatiivset mõju lindudele ei saa välistada, kuid õige asukohavalikuga ning kindlaid leevendavaid meetmeid kasutades on võimalik tuulikute tulenevaid mõjusid lindudele leevendada.

111. K. T., 7-1/1003-348

Arvamus lisatud 3 lk.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Oleme Teid eelnevalt teavitanud vallavalitsuse seisukohast, Teie kirjadele.

112. K. L., 7-1/1003-202

Mina ei saa aktsepteerida teie vastuseid minu pöördumisele Põhja - Pärnumaa (edaspidi tekstis P-P vald)tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande kohta.

Alustuseks tuletan teile meelde mida ütleb seadus: Rahvatervise seadus

§ 10 Kohaliku omavalitsuse üksuste ühiselt täidetavad ülesanded on: 1) elanike tervist, heaolu ja turvalisust toetava elukeskkonna kujundamine. Seega üks ja esimesi kohustusi KOV-il on kohustus tagada elanike tervist toetav elukeskkond.

Esiteks, mis puudutab RePower alasid. Selles analüüsis tehti kindlaks riiklikud tuuleenergeetika tarbeksminimaalse keskkonnamõjuga sobilikud alad tuuleenergeetika arendamiseks. Nende aladega täidetakse

Eestipoolt võetud kohustus EL ees saavutada taastuvenergia tootmine ettenähtud mahus! Põhja-Pärnumaa valda jäävad arenduse alad selle raporti järgi ei ole riiklik huvi ning riiklikult ei saa nende alade arendamiseks surveta valdada. See saab olla vaid äriplaneeringu huvigrupi huvi mitte riiklik huvi täita kohustust EL ees. Sedasi selgitas minule isiklikult olukorda Lauri Klein, kes on üks RePower alade raporti autoritest. Ta mainis ka seda, et see raport ei välista P_P valda arendusi tegemast, kuid riiklikku huvi ja survet selleks ei ole ega saa olla. Samuti saab RePower aladel viia läbi kiirendatud korras tuugenite projekte, sest nendel aladel on läbi viidud kahe aastased uuringud. Kindlasti ei saa kiirendada uuringuid ja menetlusi P-P vallas, sest protsessikiirendamise lubamine saab kehtida RePower aladele eelmainitu tõttu!!! Selle põhjal saan väita, et teie antud selgitus on eksitav kui mitte öelda, et valelik. Teiseks. Müra modelleerimine on ilmselgelt ajale jalgu jäänud, mis ei arvesta meretuugenite paigutamist inimasustuse vahetusse lähedusse. Pealegi jäetakse tuugenite müramodelleerimisel arvestamata tiiviku laba aerodünaamiline müra. Täna on teada, millised on tagajärjed Saarde vallas pärast tuugeni pargi aastast käigus hoidmist. Need tervisehädad, mis täna Saarde ja Mulgi valla inimesi vaevavad, saavad olema nii Väandra kui ka Tootsi ümbruses elavate inimeste hädad. Sellele olen P-P valla ametnike tähelepanu korduvalt juhtinud - kuid asjata. Missugune peab olema see uuring või fakt, et valla ametnikud (nii põlised kui ka rändtöölised) võtaksid hoo maha arendustelt, mis kahjustavad valla elanike huve tervist ja elukeskkonda? Uuringuid, mis tõendavad infraheli kahjulikkust elusorganismidele, on kimpude viisi. Kes vastutab kui inimeste tervis halveneb pärast tuugenite rajamist? Kolmandaks. Kui inimestele pakutakse seaduse järgi talumise tasu, siis kas seaduse järgi ei tule mitte neid inimesi ka teavitada mida see talumine tähendab (teadev nõusolek), et see talumine võib muutuda väljakannatamatuks ning inimesel tuleb selle tõttu kodust jäädavalt lahkuda? Vastasel juhul on tegu pettusega ja selline pettusega saadud nõusolek/kokkulepe talumistasu näol (nõusolek taluda) on õigustühine. Täna on Saarde vallast välja kolimas pere, kel häiringu talumine muutus väljakannatamatuks (2,1km lähimast tuugeni). Ametkonnad (KOVid Saarde ja Mulgi) on informeeritud. Kes sellisel juhul vastutab ja kannab nii materiaalse kui ka moraalse kahju? Neljandaks. Kuidas saab arvestada erinevate arenduse alade kumulatiivset müra kui tuugeni tiiviku aerodünaamilist müra pole müra modelleerimise käigus arvestatud arvutiprogrammi WindPro iseärasuste tõttu? Kes vastutab hilisemate mürahäiringute ilmnemise korral kui eelpoolmainitu on tegemata? Viieandaks. Millisel teadusel tugineb täna P-P vallas kehtestatud 1 ja 2 km minimaalne kaugus lähimast tuulikust? Kuidas on selle järelduseni jõutud, et just sellistel kaugustel on tegu ohutu distantsiga? Kas seekauguse reegel kehtib nii ühe kui ka 10 või enama tuugeni korral? Kes vastutab kui nimetatud kaugustel asuvad tuugenid põhjustavad valla elanikele tõsiseid tervise probleeme? Saarde valla näitel on meil pretsedendid olemas. Kokkuvõtteks. Saadetud vastus ei ole vastus minu pöördumisele. Lihtsalt linnuke kusagil exceli tabelis. Jätkevõtted eirata neid ohte, mis kaasnevad tuugenite lubamisega meie valla elanike vahetusse lähedusse. Panete teadlikult ohtu nende elanike põliskodud ja looduskeskkonna viidates aegunud seadustele ja mingisugusele "ülekaalukale avalikule huvile". Eirate järjepidevalt ettevaatusprintsipi. Vallal ja selle ametnikel ei ole **teadmisi** oma otsuste mõjust on vaid **arvamused** ja needki kallutatud. Selline valla ja valla ametnike käitumine oma rahva suhtes on reeturlik ja häbiväärne! Minu pöördumine peab jääma valla dokumendiregistris avalikuks!

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Vastame Teie pöördumises tõstatatud punktidele alljärgnevalt:

- Palume Teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju ptk 4.6 ja keskkonnale ptk 4.4. tehtud järeldustega.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise

kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

- RePower alad ja riiklik huvi:

Juhime tähelepanu, et Keskkonnaagentuuri poolt 2024.a. koostatud "Tuuleenergeetika arendamiseks täiendavate alade kaardistamise“ aruande eesmärk on „Keskkonnaagentuuri tehtav kaardistus on eesmärgiga leida kuni 1000 MW kogutootmisvõimsusega sobivaid täiendavaid alasid tuuleenergia arendamiseks.“ Antud aruanne ei välista teistele aladele elektrituulikute arendamise. Sellega loodaks võimalus lihtsalt kiiremini edasi liikuda planeerimise menetluses. Lisaks on Keskkonnaagentuuri aruandes kirjas, et mitmed alad ei sobi ja vajaksid täiendavaid uuringuid. Seega on vajalik täiendavate alade lisandumine planeeringute menetluse protsessi tulemusena. Väide, et valla selgitus on eksitav, ei ole meie hinnangul põhjendatud, kuna me oleme alati rõhutanud kohaliku omavalitsuse autonoomiat planeerimisprotsessis, mis ei ole välistatud ka väljaspool RePower alasid. Kui Teil on selles osas täiendavaid küsimusi palume pöörduda Kliimaministeeriumi või Keskkonnaagentuuri poole.

- Müra modelleerimine:

Juhime tähelepanu, et valla territooriumile ei planeerita meretuuleparke. 270 m kõrgus ei tähenda seda, et oleks tegemist meretuulikutega.

Palume teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju (sh müra hinnang) ptk 4.6. Samuti täiendasime infraheliga seotud ptk 4.6.1.3.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.”

- Infraheli mõjud:

KSH aruandes on käsitletud ptk 4.6.1.3 madalsageduslik müra. Infraheli on eriti madalsagedusliku müra (heli sagedusvahemikus ca 0–20 Hz). Täiendame aruannet mõjude osas, kuid jäädakse seisukohale uuringute tulemusena, et „siiani puuduvad veenvad tõendid selle kohta, et tuulegeneraatorite infraheliga kokkupuude võiks põhjustada kahjulikke tervisemõjusid heli sagedustel ja tasemetel, mida võib eeldada olevat tuuleparkide lähedal asuvates müratundlikes kohtades.“

Palun tutvuda ka alltoodud allikatega, mis on tõendus põhised ehk eelretsenseeritud:

- *WSP. 2023. A REVIEW OF NOISE GUIDANCE FOR ONSHORE WIND TURBINES. Department for Business, Energy & Industrial Strategy. <https://www.wsp.com/en-gb/insights/wind-turbine-noise-report>*
- *Salt, AN & Hullar, TE, 2010. Responses of the ear to low frequency sounds, infrasound and wind turbines. Hearing Research, 268 (1- 2), 12-21. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378595510003126>*
- *Weichenberger, M, Bauer, M, Kühler, R, Hensel, J, Forlim, CG, Ihlenfeld, A, Ittermann, B, Gallinat, J, Koch, C & Kühn, S, 2017. Altered cortical and subcortical connectivity due to infrasound administered near the hearing threshold - Evidence from fMRI. PLoS ONE, 12, e0174420. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0174420>*
- *van Kamp, I & van den Berg, F, 2021. Health effects related to wind turbine sound: An update. International Journal of Environmental Research and Public Health, 18 (17), 9133. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/17/9133>*

Teie viide Saarde valla kogemustele on meile teada, hetkel tegeleb selle teabe menetlemisega Terviseamet ning me võtame seda teavet arvesse planeerimisprotsessi edasises käigus. Terviseameti eestvedamisel ja koostöös valla ning teiste ametkondadega on Sopi- Tootsi tuulepargis mõõtmised kavandamisel.

- Talumise tasu ja kompensatsioon:

Saarde vallas toimuvat me ei kommenteeri, kuna see ei puuduta antud planeeringu lahendust. Rõhutame, et kui esineb häiring, mis mõjutab inimese heaolu, siis tuleks esmalt pöörduda arendaja poole. Seejärel on võimalik küsida abi kohalikult vallavalitsuselt ja Terviseametilt. Tulumise tasu eesmärk on kompenseerida tuuleparkide võimalikku mõju lähipiirkonna elanikele. Vastutus küsimused materiaalse ja moraalse kahju osas on reguleeritud seadusandlusega ning konkreetset juhtumid vajavad individuaalset käsitlemist ja rohkem taustinformatsiooni.

- Kumulatiivne müra:

Aruandes on kumulatiivset müra käsitletud ptk 4.6. Vallavalitsus kinnitab, et kumulatiivset müra arvestatakse planeeringu protsessis, et hinnata erinevate arendusalade koostoimet. Selgitame, et tuulikute (jm tööstusmüra) levikut hinnatakse Eestis vastavalt ISO 9613-2 (Acoustics — Attenuation of sound during propagation outdoors — Part 2: Engineering method for the prediction of sound pressure levels outdoors) standardile. WindPro on tarkvara, mis võimaldab tuulikute müra leviku hindamiseks erinevate müra arvutusstandardite kasutamist, sh ISO 9613-2. Müra leviku arvutamisel arvestatakse müraallika helivõimsustaset ehk müraheidet. Määramaks allika helivõimsustaset mõõdetakse helirõhutase kindlal kaugusel (tavapäraselt võimalikult müraallika lähedal vältimaks helide sumbumist atmosfääris) ja arvutatakse helivõimsustase kindlaksmääratud meetodika alusel. Tuulikute puhul on helivõimsustaseme määramine kirjeldatud rahvusvaheliselt kasutatavas standardis IEC 61400-11⁶. Standardis määratud põhimõtete alusel mõõdetakse tuulikutel müratase kindlal kaugusel eri tuulekiirusel töötamisel ning arvutatakse selle alusel vastava tuulikumudeli müraheidet. Helivõimsustaseme väärtused 1/3 oktaavjaotisena esitatakse tuuliku tootja poolt tuuliku tehnilistes andmetes. WindPro tarkvara omab andmebaasi eri tuulikute helivõimsustasemete väärtuste kohta. Helivõimsustaseme väärtusi kasutatakse omakorda tuulikute kavandamisel arvutuslikuks müra hindamiseks ehk retseptorpunktides helirõhutaseme arvutamisteks. Helivõimsustase arvestab nii aerodünaamilise kui mehaanilise tekkega helisid, mis tuuliku töötamisel tekivad. Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu puhul on müra koosmõju hindamisel arvestatud, et kõigil kavandatavatel tuulealadel töötavad tuulikud maksimaalse helivõimsustasemega (mis sisaldab nii aerodünaamilise tekkega kui mehaanilise tekkega komponente).

Toome ära, et kuna asukoha eelvaliku etapis on tuulikute paigutus indikatiivne tuleb eriplaneeringu detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamise faasis teostada uus mürataseme modelleering, mis peab lähtuma reaalsetest kavandatavatest tuulikute asukohtadest ja antud ajahetkel valitsevast parimast teadmistest tuulikute müra arvutusliku hindamise osas. Arvestada tuleb, et tuuleparkides tohib kasutada vaid uusi (st mitte kasutatud) tuulikuid. Samuti tuleb arvestada, et alale paigutava elektrituuliku müra emissioon ei tohi ületada 108 dB, ala nr 11 puhul 106 dB.

Eriplaneeringu detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamisel tuleb tuulikute paigutust optimeerida selliselt, et elamu maa-aladel oleks tagatud tööstusmüra öine sihtväärtus vastavalt keskkonnaministri 16.12.2016 määrusele nr 71. Erandiks on Kadjaste külas asuv Koiva (93002:004:0135) ning Orikälas asuv Uue-Auru (93002:004:0034) katastriüksus (Maa-ameti geoportaal, 16.12.2022), kus tuleb tagada tööstusmüra öine piirväärtus.

Kui peaks ilmnema, et eelnimetatud norme on ületatud tuleb tuulepargi omanikul rakendada meetmed häiringu puhul nõuetega vastavusse viimiseks.

- Minimaalne kaugus tuulikust:

Antud 1 km puhver elamute osa hajasustesse määratud eesmärgiga, et arendaja peab ise tagama meetmete rakendamise, mis tagab tuulepargi püstitamise korral uuel arendusalal mürataseme jäämise normtaseme piiridesse.

- Teie pöördumine on registreeritud valla dokumendiregistris ning on avalikult kättesaadav.

113. A. L., 7-1/1846-72

Saadan oma arvamuse. Tuulikute rajamine elumajade lähedusse ei ole soovitatav, keskkonnamõjud on uurimatta ning ka inimese tervisele mõju analüüs puudub. Ei ole vaja tuulikute rajamist toidu põldudele. Kas vähem asustamatta alasi vallal ei ole. Kas kasutusel mitte olevat maad vähe on, ehitage sinna. Ei pea majade läheduses

olema. Kui kõik toidu põllud tuulikute alla panna, siis varsti on nälg majas nii loomade kui ka inimestel. Arvamus ka Via Baltica kohta. Tee ei pea minema läbi kasutusel olevate majade hoovide võib liigutada natuke eemalt külade vahelt, seal on ruumi küll., vastasel juhul hakkavad inimesed ära kolima. Mina küll ei soovi oma hoovi suurt teed, mõtted kolimise peal.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume Teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju (sh müra hinnang) ptk 4.6, mõju looduskeskkonnale 4.4. Väärtuslike põllumaade osas on analüüs tehtud ja soovitusel esitatud ptk 3.4.13. Aruandes nähakse ette „Detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamisel tuleb tuulikute paigutusel arvestada väärtuslike põllumajandusmaade massiividega ning nende terviklikkusega.“ Seega ei ole eesmärk toidu tootmise vähendamine ja soovitakse leida järgmises planeerimise etapis lahendus, mis seda kõige vähem ka mõjutaks.

Eriplaneeringu käigus on leitud eelvalikualad, mille puhul on jõutud järeldusele, et planeeringus sätestatud tingimusi järgides on olulised negatiivsed mõjud looduskeskkonnale, inimeste tervisele ja sotsiaal-majanduslikule keskkonnale välistatud. Eelvalikualad leiti välistusmeetodi teel ehk tegemist on vallas tuuleparkide rajamiseks sobivaimate aladega.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.“

Täname *Via Baltica* teemal tagasiside eest, kuid juhime tähelepanu, et praegu sooviti tagasisidet Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandele.

114. D. V., 7-1/1846-81

Olen vastu tuuleparkide edasisele arendamisele meie vallas. Meil on juba olemas võimas tuulepark ja oleme seega oma panuse rohepöördesse andnud. Planeeritavad pargid häirivad inimesi, rikuvad meie keskkonda ning looduslikku tasakaalu. Tuuleparkide arendajate poolt meile lubatud imeväike protsent kasumist ei kompenseeri mitte kuidagi tuuleparkide võimalikku negatiivset mõju.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume Teil tutvuda Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes inimeste tervisele mõju ptk 4.6 ja keskkonnale ptk 4.4. tehtud järeldustega.

Samuti palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogevad ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.“

115. M. M., 15-11/79-2

Täna vastamast, kuid ma ei saa oma teabenõudele saadud vastusega nõustuda. Põhjendan: Kaasatud isikute arvamused kujutavad endast **KSH I etapi aruandega seotud materjali**.

Viitan siinkohal PlanS § 106 lõikele 7:
„(7) Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande **avaliku väljapaneku ajal tagatakse** planeeringu koostamise korraldaja tööaja jooksul isikute **juurdepääs kõigile** kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandega **seotud materjalidele ja informatsioonile.**“

Seadus sätestab üheselt ehk imperatiivselt, et **kõik** materjalid peavad olema **avaliku väljapaneku jooksul** juurdepääsetavad. Seega puudub Põhja-Pärnumaa vallas antud küsimuses kaalutlusruum.

Sellest tulenevalt nõuan oma arvamuste, seisukohtade ja küsimuste täiemahulist kättesaadavaks tegemist ehk avalikustamist vaidlusaluses koondtabelis.

Teie väide, et Põhja-Pärnumaa vallavalitsus avaldas valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande koos lisadega 12.12.2024 ei vasta tõele. 19.12.2024, meie kohtumise ajal, Regionaal ja Põllumajandusministeeriumi ametnikega sai kontrollitud, et täielik dokumentatsioon ei olnud avaldatud.

INFOKS

116. P. P., 7-1/1003-349

Kirjuta seoses Rahnoja ja Vihtra tuulearenduse detailplaneeringuga. Õlen tutvunud joonisega:

Tuulepargi uldjoonis. Too: Tuuleenergia alade P9 ja P10 alade detailplaneering. Too number:

22016DP3. Joonisel nr: 1 on nahtav, et Asinoja-Jaani (ku 93005:002:0131, 93005:002:0132) kinnistuid labivad tuulearenduseks planeeritud maakaabli ühenduse koridorid.

Palun eemaldada Asinoja-Jaani (ku 93005:002:0131, 93005:002:0132) kinnistutelt tuulearenduseks planeeritud maakaabli ühenduse koridor(id). Mitte planeerida eelpooltoodud kinnistutele tuulearenduse planeeringuga seoses maakaabli koridore.

Samavaarselt tuleb eemaldada (ja mitte planeerida) eelpooltoodud kinnistutele planeeritud muude kommunikatsioonilahenduste ja/või tehnovorkude koridorid.

Kinnistutele ei ole lubatud laiendada ohutsooni, muud tuulikuarenduseks vajaliku tehnorajatise kaitsevoondit või muid tuulikuala piiranguvoondi võimalikke kitsendusi vms. Eemaldada kinnistult maakaablite ühenduse koridorid. Kinnistule ei ole lubatud planeerida muid kommunikatsiooni ja/või tehnovorke.

Tulenevalt eeltoodust eemaldada kinnistutelt kõikvoimalikud maakaabli koridorid, tehnovorkude koridorid, rajatised vms.

VASTUS:

Arvestame Teie ettepanekuga ja eelvaliku etapis me trasse ei planeeri Teie kinnistutele. Järgnevates etappides ainult kokkuleppel maaomanikuga on trasside kavandamine võimalik Teie kinnistutele.

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

Juhime Teie tähelepanu, et antud etapis oodati tagasisidet Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandele. See ei menetle Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneeringut. Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneering on eraldi planeering.

Vallavalitsus teavitab eraldi Rahnoja- Vihtra tuuleparkide detailplaneeringu avalikust väljapanekust.

117. A. K., 7-1/1003-352

Kuna mulle tulevad ema (E. K.) tuulepargi kirjad, siis vastan ka teile et minu ema on nende vastu. Suhtlesin temaga sellel teemal ja vastus on EI! Ta on nii eakas juba ja ei kasuta arvutit ja digiallkirja raske teile saata. Ta elab minust kaugemal ja raske korraldada seda varianti. Ta ei ole ka väga suur helistaja ja talle sellised teemad ei sobi ka! Võite muidugi ise helistada ja veenduda et oleme seda teemat arutanud ja on asjast teadlik.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

118. A. T., 7-1/1003-353

Seoses tuulepargi mõjudest või pigem prognoosimatute mõjude tõttu ümbritsevale keskkonnale ja inimestele EI OLE NÕUS nende planeerimise ja ehitusega valla piiridesse.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

119. A. T., 7-1/1003-354

Lugesin läbi vastava KSH aruande eelnõu.

1. Ettepanek on siiski mõõta tuule kiirust, mida pole Eestis üldse tehtud, andmed on võetud kuskilt üldisest teadmiskogust, kust paistab, et terves Eestis on üks ja sama tuulekiirus, mis koguaeg kasvab. Rabas on kindlasti tuult vähem, kui kuskil mere ääres. See (tuulekiiruse mõõtmine) peaks olema elementaarne tuulepargi rajamisel.

2. Maal ei saa lugeda normaalseks müratasemeks 40dB. Inimesed kes on maal elanud, on harjunud rahu ja vaikusega. Pealegi linnas on vähemalt öösel vaikne, normid ei saa olla samad. Soovitatakse kasvatada mets müra kaitseks, mets kasvab kahjuks liiga aeglaselt, seda linnainimesed vist ei tea. Igal pool ümberringi on metsad juba maha võetud ja jätkatakse metsa mahavõtmist, ainult võsa on ümberringi.

3. Ka negatiivse visuaalse mõju vähendamiseks ei saa kasvatada 290m kõrgust metsa.

4. Tuuliku kaugus 1.5 km elamutest on liiga vähe, müra on kuulda ka 5-6 km kaugusele, eriti lagedal alal.

5. Soovitan rääkida ka Saarde valla inimestega, seal on tuulepargil negatiivsed mõjud. Miks nendega ei taheta arvestada? Samuti on Tootsi inimestel negatiivne kogemus.

Inimesed ei saa suvel öösel akent lahti hoida. Müra kostab inimesteni pidevalt. See ei ole normaalne olukord, aga eestis kahjuks inimestega ei arvestata, neid lausa mõnitatakse. Kui kuulevad müra, siis on tegu vandenõuteooriaga...

6. Lõppjäreldus on KSH-s, et negatiivne mõju on välistatud. See ei ole ju kuidagi välistatud. Hea, et nahkhiirte ja lindude pärast muretsetakse. Eks loomad (eriti hulkuvad) ja linnud on eestis olnud tähtsamad kui inimesed juba 30 aastat.

7. Eestis ei peaks olema igas vallas üle 10 tuulepargi, piisaks kui Eestis on mõned, praegune parkide rajamine kiirkorras rikub täielikult inimeste elamistingimused, samuti keskkonna. Lääne -Euroopas ehitatakse meretuulepargid 15-20km rannikust. Maatuulepargid rajatakse, kus on juba tööstuspark ja inimtühjad alad. Neid ei tehta keset soid ja rabasid.

Tean juba ette, et ega inimeste arvamustega nahunii ei arvestata.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande juures olevas kaustas „Menetlusdokumendid“ dokumendis 8. Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus“ peatükkis on asukoha eelvaliku kriteeriumid kirjeldatud. Tuulekiirus siinkohal kirjeldatud ei ole. Töö eesmärgiks oli “Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule”.
- Eestis on kehtestatud müra normtasemed, mis on loodud inimeste tervise kaitseks. Öise müra sihtväärtus elamualadel on 40 dB, mida peetakse vastuvõetavaks tasemeks. See sihtväärtus on kooskõlas Keskkonnaministeeriumi juhendmaterjalidega ja Riigikohtu seisukohaga, mille järgi tuleks tuuleparkide puhul lähtuda kehtivatest sihtväärtustest. Seega ei ole vaja kehtestada oluliselt madalamat sihtväärtust.
- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes on visuaalset mõju analüüsitud ptk 4.6.4 ja palume tutvuda lisadega 5 ja 6.
- Müra teemaga tegeldakse nimetatud piirkondades. Terviseameti eestvedamisel on Sopi- Tootsi tuulepargis kavandamisel mõõtmised koostöös valla ja teiste ametkondadega. Terviseamet menetleb kaebusi, mis võivad olla tingitud tuuleparkidest ja mõjuda inimeste tervisele.
- Aruandes käsitletakse võrdselt kõiki teemasid ja seal soovitame tutvuda ptk 4.6 Mõju inimese tervisele ja heaolule.
Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande eesmärk on “Eriplaneeringu koostamisega leitakse sobivaimad asukohad nii elektrituulikutele kui ka taristule”. Seega protsessile järgneb detailplaneeringu ja projekteerimise tingimuste taotluse etapp. Tänapäevaste teadmiste juures ei ole eeldatud kõigi tuuleparkide reaaliseerumine.

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.

120. MTÜ Looduse ja Inimeste Eest, 7-1/1003-356

Selgitustaotlus Märjukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seaduse § 2 lg 2 alusel Põhja-Pärnumaa valla kolme eraldi ala tuuleparkide eriplaneering on algatatud 16.12.2020 vallavolikogu otsusega ja hõlmab 30 400 ha valla territooriumist. LS-i ja KSH VTK menetluses lisandusid ala 4 (suurusega ligikaudu 4 480 ha) ja ala 5 (suurusega ligikaudu 40 ha). Aladele 4 ja 5 ei kavandata KOV EP raames elektrituulikute püstitamist, vaid tegemist on ainult põhivõrguga liitumiseks vajalike seadmete ja ehitiste ehitamiseks ettenähtud aladega (lisaks ülejäänud KOV EP planeeringualadele). Selgitustaotluse koostajal on järgmised küsimused:

1. Missugusest normatiivaktist vald lähtus, kui leidis, et elektrituulikute haldamiseks kasutatav maa-ala ei ole elektrituulikute maa-ala?
 2. Missugusest seadusest lähtus vald, et algatas kolme eraldi ala kohta ühe planeeringu?
 3. Miks vald ei kaalunud kolme eraldi ala kohta kolme eraldi planeeringu algatamist? See küsimus on olulise tähtsusega, sest selgitustaotlusele allakirjutanu arvates algas sellest momendist haldussegadus. Kõik kohaliku omavalitsuse tehtud haldustoimingud ja vastuvõetud haldusaktid peavad olema õigusselged, kuid kogu Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu läbiviimine ei ole selgitustaotluse koostaja arvates õigusselge.
- Põhja-Pärnumaa EP KSH dokumentatsiooni juures on 8 vallavolikogu otsuse eelnõud ja nendest nähtub, et planeeritakse vastu võtta üheaegselt 8 eelvalikuala samal volikogu istungil. Planeerimisseadus ei reguleeri, kas eriplaneeringualasid võib olla ühe planeeringu kohta üks või mitu, kuid miks on vaja kehtestada kaheksa eriplaneeringuala üheaegselt, samal päeval? Võib olla arusaadav, et kehtestatakse 1 kuni 3 erinevat eriplaneeringuala, aga kaheksa ala menetlus ei aita kaasa haldusselgusele ega vasta selgitustaotluse koostaja hinnangul haldusmenetluse üldpõhimõtetele. Kaheksa erineva ala menetlemine on koormav nii vallale kui ka

arvamuse avaldajatele. Kas valla hinnangul vastab kogu tuuleparkide eriplaneering haldusmenetluse põhimõtetele ja hea halduse tavale? Millised olid valla kaalutlused, kui edasi mindi just kaheksa alaga? Selgitustaotluse koostaja hinnangul on mõistlik kehtestada mitu eriplaneeringuala juhul, kui see toimub erineval ajal, mitte samal ajal ja samal volikogu istungil. Millisest halduse põhimõttest või normatiivaktist lähtus vald antud juhul? Kas vallavanemal on selge arusaam aladele kehtestatavatest tingimustest, alade tegelikust suurusel jne?

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks. Edastame vastuseks Teile Kliimaministeeriumi vastuse Teie poolt tellitud eksperthinnangu osas. Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele: „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervise mõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule”. Käesoleval ajal on eriplaneering menetluses vastavalt planeerimisseadusele. Peale avalike arutelude toimumist on võimalus kaaluda, kas ja milliste eelvalikualade osas jätkata menetlusega ning esitada vallavolikogule vastuvõtmiseks ja hilisemaks kehtestamiseks.

121. A. T., 7-1/1003-357

Tuulikutele on minu arvamus kindel EI.

Sopi - Tootsi tuulikute sära paistab õhtuti minu õues, sellest piisab. Ei soovi oma aia taha maailma kõrgemaid tuulikuid.

Ei tasu jutustada maailma päästmisest ja odavast energiast, seda ilmselt ei usu enam lasteaialapsedki. Lausa piinlik on kuulata proua kliimaministrit - missugune ebakompetentsus!

Minu küsimused Teile:

1. Kui ilmneb, et meie põhjavesi saab rikutud, kes vastutab? Kuidas aitab vald olukorda lahendada? Tsisterniga vesi keset küla ei ole ilmselgelt tänapäevane lahendus.
2. Minu elamine asub Pärnu jõe liivasel kaldal. Kuidas oleme kaitstud varingu eest? Ei piisa rahvakoosolekul kellegi poolt õhku visatud lubadus, et ohtu pole. Palun näha tõepõhiste uuringute tulemusi antud piirkonna kohta.
3. Inimesed on erinevad. Kui selgub, et ei ole võimalik tuulikutega kohaneda, mis siis? Kes ostab minu kinnisvara ja veel õiglase hinnaga? Kuidas vald, kes minu elukeskkonna rikkumiseks loa andis, aitab?
4. Miks just meie vallas on ilmingimata tarvis püstitada peaaegu pooled Eestis vajaminevatest tuulikutest? Miks peab arengutega kiiresti edasi liikuma, kuigi riigisiselt on segadust palju.
5. Mille poolest on eriline hajaasustuse piirkonnas elav inimene. et temast võib tuuliku püstitada kõigest ühe kilomeetri kaugusele. Tuletan meelde, et tegu on maailma kõrgemate tuulikutega. Kui seadus on vildakas, tuleb seda muuta.

VASTUS:

Teie poolt esitatud arvamust käsitleme seisukohana ning Teie poolt esitatud seisukoht võetakse teadmiseks.

- Vastavalt Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusele (KSH) on arendaja vastutav keskkonnamõjude eest, sealhulgas põhjavee reostuse korral. Vallavalitsus peab koostöös arendajaga leidma lahendused, et kaitsta kohalikke põhjavett. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ptk 4.4.8.2. ütleb „Tuuliku rajamiseks ei ole vajalik põhjavee püsiv alandamine. Arvestades tuuliku vundamendi tehnilist lahendust ja mõõtmeid, ei mõjuta see põhjavee liikumist või kvaliteeti. Tuulikute aluste (vundamentide) rajamine vastab oma iseloomult tavapärastele ehitustöödele.“ Seega tuulikute ehituse käigus veetaset ei alandata ja kaevudeni mõju ei jõua. Seega tsisterni autot vaja ei ole.

- Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande kohaselt jõe kaldale tuulikuparki ei planeerita. Samuti on kõik tuulikud on jõgedest ja järvedest 200 m kauguselt puhvriga välja lõigatud.
- Kinnisvarale on esitatud mõjude hinnang Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande peatükis 4.7.1. Seal on ülevaade „Tuuleparkide mõju kinnisvara väärtusele on uuritud mitmetes USA-s tuuleparkide kohta tehtud uuringutest. 2010. aastal tehti uuringute koondanalüüs (Hinman, 2010), mille kokkuvõttes järeldati, et mõju kinnisvara väärtusele on erinev tuulepargi arendamise erinevates faasides. Mõju kinnisvara väärtusele avaldub tuulepargi kavandamise faasis, mil see on seotud teadmatuse ja hirmudega. Töötava tuulepargi puhul ei pruugi tuuleparkide lähedus kinnisvara hinda mõjutada.“ Samuti palume tutvuda fotomontaažiga, mis on lisas 6.
- Põhja- Pärnumaa valda ei püstitata peaaegu pooli Eestis vajaminevatest tuulikute. Tuulikute arv selgub planeerimise menetluse käigus ja alles peale planeeringute kehtestamist saab tõdeda võimalikust tuulikute arvust.
- Tuulikute kaugus elamutest ja tiheasustusaladest on Pärnumaal kokku lepitud Pärnu maakonna tuuleenergeetika teemaplaneeringuga. Nimetatud planeeringu koostamise käigus jõuti erinevate osapoolte koostöös lõpliku kaalutlemise tulemusena seisukohale, et sobiv ja müranorme tagav tuulikupargi kaugus elamust on 1000m ja tiheasustusalast 2000m.

Palume tutvuda Terviseameti kodulehel oleva informatsiooniga <https://www.terviseamet.ee/tuulepargid>. Seal jõutakse teadusartiklite alusel järeldusele „Kokkuvõttes viitavad uuringud sellele, et kuigi tuuleparkide läheduses elavad inimesed võivad kogeada ärritust ja stressi, puuduvad usaldusväärsed tõendid, mis kinnitaksid otsest seost tuuleparkide pikaajalise kokkupuute ja tervisemõjude vahel. Teadusuuringud selles valdkonnas jätkuvad, et paremini mõista tuuleparkide mõju inimeste tervisele ja heaolule.